Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu; jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset, tullakseen äänestyksen alaisiksi, yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Hästbacka: Av förslaget till den nu föreliggande regerinsformen framgår, att majoriteten inom lantdagen åsyftar införa en ytterst långtgående demokratisk republik med en president i spetsen.

Man kan med skäl fråga: är vårt folk moget för en republikansk styrelseform med rätt för folket till oinskränkt handhavande av statsmakten? Härtill måste varje sunt tänkande människa, som känner till vårt folks statbildande förmåga, svara nej.

Vi ha även ett påtagligt bevis härför från alla våra enkammarlantdagar, varest den radikala riktningen efterhand fått ett starkare fäste, så att slutligen t. o. m. lantdagsmän ställt sig i spetsen för det anarkistiska upproret. Samma folkelement bo kvar i vårt land, och att dömma av alla tecken som nu framträda, komma vi snart att få en samling representanter för den s. k. folkviljan, som har minst lika stora krav mot staten — som det Manner—Tokoiska följet. Vi kunna icke tillfredsställa detta folkelement med en demokratisk republikansk styrelseform eller med långt gående sociala reformer. Deras mål är en ny samhällsform och ett förstatligande av all egendom.

Skulle folket i vårt land förstå vad statslivet kräver och vilja verka därför, då vore en demokratisk styrelseform antaglig. Men då flertalet, såsom redan framhållits, saknar den statliga samhörighetskänslan, är allting förlorat, sett från den vederhäftiga befolkningens synpunkt, om okunnigheten får välja den högsta styrelsemannen t. ex. vart sjette år och hava direkt inverkan på statsviljan. Men presidentrepubliken kommer även att medföra överraskningar av många slag, som kunna hava ödesdigra följder.

Vi veta, att det borgerliga elementet i vårt land är uppdelat i olika grupper med särgående uppfattning i såväl politiska och ekonomiska som sociala frågor, för att icke nämna de svenska och finska språkgrupperna. Erfarenheten visar även att icke ens det mest hotande tryck från Ryssland eller socialisternas anfall här förmått samla de borgerliga och skapa en fast borgfred. Följden bleve, att det fasta socialistiska blocket komme att ofta besätta presidentposten och således erhålla möjlighet att införa ett förstörelseverk, som rubbade samhällsformen och den därpå grundade privatäganderätten.

Man har talat om de vådor, som möjligen kunde härledas från statsviljans koncentrerande hos monarken även i inskränkt form, eller från att vidbliva, för en tid framåt, det nuvarande interregnum. Dessa vådor äro ringa om man ställer dem i jämförelse med de vådor, som kunde härflyta från att ett i statligt hänseende depraverat folk, under en så orolig tid som denna, tilldelas oinskränkt välde över statsmakten och, såsom erfarenheten ger vid handen, använder det i statsfördärfligt syfte.

I sammanhang härmed kan jag icke undgå att nämna presidentrepublikens stora nackdelar i ett land som vårt.

Det republikanska statsöverhuvudet — presidenten —, som väljes av folket på begränsad tid, är beroende av väljarfolket och av den genom agitation tillfälligtvis uppkonstruerade folkviljan, varför han kommer att sakna djupare känsla för alla folkklassers gemensamma bästa. Presidenten är med andra ord ett partis förtroendeman, som har till uppgift att i första hand föra fram uti statslivet det partis intressen, vars företrädare han är. De övriga partierna få således anledning att bekämpa honom, och sålunda blir statsöverhuvudet uti republiken den man, som främst ger anledning till partistrider. Erfarenheten visar även, såsom redan antytts, att presidenten söker framföra deras åsikter, som valt honom till befattningen. Presidenten har således att inrikta såväl den yttre som inre politiken efter sina valmäns önskningar. Och de övriga partierna, som icke kunna omfatta hans inslagna politik, komma att undergräva hans ställning och om möjligt störta honom vid mandattidens utgång. Det då segrande partiet tillsätter i sin tur statsöverhuvudet och bildar kring honom regering. Således införes åter en ny politik, som kommer att stå i diametral motsats mot den avgående presi-

dentens. Statslivet blir därigenom förenat med en vexelgång av experimenterande, som leder därhän, att vad den ena uppbygger skall den andra nedriva. Presidentrepubliken kan icke heller giva vår söndertrasslade stat — med dess många partiintressen — något enhetligt system eller stadgad ordning. Däremot kan monarkin med en konung som statsöverhuvud hava större förutsättningar att införa ett enhetligt system och stadga i statslivet. Konungen har under en längre tid ansvarigheten för sina handlingar, och det ligger således uti monarkens intresse att tänka och se längre än vad som för stunden gagnar. Uti monarkens intresse ligger även att kring sin person söka samla kloka och framsynta män från alla partier för att med deras tillhjälp få till stånd en målmedveten och klok politik, som gynnar alla samhällsklasser och medborgare rättvist och därigenom skapar endräkt och frid inom riket. Det ligger i monarkens intresse att höja sin person över partistridernas trångsynthet, då presidenten däremot måste vara ensidig partiman.

Såsom den inre och yttre politiken nu gestaltar sig, behöva vi i denna stund en fast hand, som skall grundlägga den finska statsmakten. Men denna riksbyggare kan icke fås genom folkvilian, som saknar förutsättningarna att kunna bedöma rikets kritiska läge, och således även möjlighet att leda och rikta utvecklingen mot stora framtidsmål.

Hos oss synes det vara idealistiska drömmarnaturer, som i allmänhet leda folkviljan. I en tid som denna, då krigets åskor rulla vid rikets gränser och befrielsekampen mot främmande inkräktare icke är slutförd, böra icke sådana luftslottsbyggare få bliva de utslaggivande. Nu fordras det statsmannaklokhet och vidsynthet, en man i ledet, som med säker hand griper riksrodret och styr statsskeppet genom bränningarna. Historien visar, att Sverige har minst tvänne gånger varit vid fallets brant, med räddats genom en stark och målmedveten ledning. För 360 år tillbaka räddade Gustav Wasa Sverige genom sin målmedvetna ledning. För 110 år sedan gav 15-mannarådet med L. A. Mannerheim i spetsen behörig stadga åt det då halft förfallna Sverige, sedan Finland förlorades och Gustaf IV Adolfs avsättning blev ett fullbordat faktum. Jag skall ägna några ord åt den först antydda omständigheten, ty Sveriges dåvarande förhållanden sammanfalla med Finlands nuvarande förhållanden.

När Sveriges befrielsekamp mot en främmande inkräktare, som var i färd med att i blod kväva all självständighet och frihet i landet, ändats med seger och ledaren för densamma, Gustav Wasa, lyfts upp till värdighet av riksföreståndare och sedan konung, förestod honom ett långt tyngre och svårare värv — det nämligen, att av det söndrade och splittrade, ekonomiskt försvagade och andligt förtryckta Sverige skapa ett enigt och organiskt helt. Det var sannerligen intet lätt företag. Man skulle, som en skriftställare säger, ur revolutionen övergå till laglig ordning och av de spridda landskapen bygga den svenska staten, ett värv varpå ingen försökt sig med allvar sedan århundraden. Gustaf Wasa försökte sig på uppgiften och visade sig även mäktig att lösa den. Visst mötte det svårigheter att böja ett styvsint och självrådigt folk in under en vilja, och många hårda tag krävdes det härtill, men de trotsande märkte snart, att de i Gustaf hade sin överman — och fogade sig, om ock till en början knotande, under hans myndighet. Det gick ju ock så småningom upp för folket, att Sveriges rike var något för mer än det ena eller andra landskapet med dess specialintressen, och med insikten härom växte förtroendet och lydnaden för rikets herre och styresman. Med fast hand grep Gustaf sig an nydaningsarbetet.

Jag behöver icke här återkalla i minnet, huru förvaltningen organiserades, rättskipningen och de politiska och statliga förhållandena ordnades, försvaret bragtes i skick, samt huru ordning och reda genomfördes i rikets dåliga ekonomi. Allt detta torde vara bekant för de flesta.

Många stormar har hans byggnad haft att rida ut under de snart fyrahundra år sedan grunden lades. Den regeringsform, som nu gäller inom vårt rike, är en frukt av hans verk. Skall den nu försvinna? Den frågan hava vi i dessa dagar särskild anledning att ställa för oss. Angrepp, mer rasande än någonsin, riktas nu mot densamma. Dessa angrepp äro betänkligt farligare än alla föregående, t. o. m. farligare än det röda upproret, enär de komma inifrån, från sådana, som dock själva åtnjuta dess skydd och fördelar. — Kung Göstas egna ord om riksmedlemmarnas fula benägenhet att „smutsa i eget bo", går åter på oss i sorglig utsträckning.

Skola de vettvilliga anfallen krönas med framgång? Skall den av fädren med kamp och möda uppförda byggnaden få grusas?

Det tillkommer medlemmar av denna lantdag att giva svar på denna fråga — om några dagar. Jag vill ännu hoppas, att ett tillräckligt antal av denna församling skall taga sitt förnuft till fånga — och mota förstörelsen.

Jag är medveten om att en sådan åtgärd skall framkalla förbittring på en del håll. Men detta får icke vara avgörande, utan rikets välfärd. Jag

är övertygad om, att rikets nuvarande riksföreståndare, general Mannerheim, som liksom Gustaf Wasa begynte sin statsmannabana med en befrielsens kamp, som riksföreståndare o. s. v. även skall finna medel att lugna folket. Det är icke länge sedan rikets samhällsbevarande element, hög och låg, finnar och svenskar, fattige och rike fylkades kring den vita generalen i gemensam kamp för samhällsordningen. Han har förverkligat vår frihet — och rikets självständighet, men ännu hotas riket och samhällsordningen av samma fiender.

Må vi därför allt fortfarande anförtro i hans hand rikets ledning — och böja våra specialintressen för rikets välfärd — och således låta denna statsförfattning vila, intill dess den kan byggas under lugna förhållanden.

Av det sagda framgår, att jag lägger stor vikt vid en stark regeringsmakt — och att jag hyser den åsikten, att den erforderliga starka regeringsmakten icke kan fås eller upprätthållas på basen av en republikansk regeringsform, en sådan som har utsikt att bliva antagen av kammaren.

Besjälad av en sådan övertygelse kan jag icke heller dagtinga med mitt bättre vetande och rösta för den nu föreliggande regerinsformens antagande, och ber därför få föreslå förkastande av densamma och utarbetande av en ny regeringsform på monarkisk grund.

Ed. P. Virkkunen: Kysymys hallitusmuodon säätämisestä Suomen valtakunnalle lähenee nyt ratkaisuaan. Tulos, mikä käsittelyn nyt alkaneella asteella saavutetaan, on osoittava, kykeneekö tämä eduskunta valtakunnalle säätämään hallitusmuotoa, jota valtakunta epäilemättä kipeästi kaipaa. Nyt alkanut toinen käsittely tulee antamaan lopullisen muodon kyseessäolevalle ehdotukselle valtakunnan tulevan valtiosäännön tärkeimmästä osasta. Kun se on tapahtunut, on jokaisella edustajalla oleva tilaisuus ratkaista, voiko hän asettua tämän lainsäädäntötyössä näin viimeistellyn hallitusmuotoesityksen taakse vai täytyykö hänen asettua sitä vastaan.

Mielipiteet suuressa asiassa käyvät eduskunnassa erilleen, valitettavassa määrässä erilleen, täytyy sanoa, kun tutustuu perustuslakivaliokunnan mietintöä seuraavien vastalauseiden runsauteen. Nykyisen eduskunnan enemmistönkään kesken, joka periaatteessa omaksuu tasavallan hallitusmuodon, yksimielisyys ei ole voimakas, vaan päinvastoin heikko ja horjuva, jopa siinä määrässä, että ero tämän tasavaltalaisen enemmistön eri ainesten välillä ei näytä olevan mahdollisuuksien ulkopuolella. Tämän enemmistönkin kesken valitsevien mielipiteiden eroavaisuuksista on todistuksena se, että hallitusmuodon ehdotus siinä muodossa, kuin se nyt on käsiteltävänä, on enemmistön kesken tapahtuneiden monien sovittelujen tulos, joka sellaisenaan on heikentänyt hallitusmuotoehdotuksen eheyttä ja johdonmukaisuutta.

Eduskunnan vähemmistön asema, sen vähemmistön, joka periaatteessa kannattaa monarkista hallitusmuotoa, pitäen sitä valtakunnan tulevaisuudelle turvaavimpana, on tämän kysymyksen lopullisessa ratkaisussa sekä painava että velvoittava. Mikäli hallitusmuodon valmistavassa käsittelyssä jo on käynyt ilmi, on tässä vähemmistössä melkoinen osa niitä, jotka tasavaltalaiseen hallitusmuotoon nähden, muodostui sen sisällys millaiseksi tahansa, jo ennakolta ovat määränneet kantansa kielteisesti, s. o. he tulevat joka tapauksessa sen hylkäämään. Tämä lienee ruotsalaisen kansanpuolueen useimpien edustajien kanta, päättäen myöskin edellisen arvoisan puhujan lausunnosta. Kansallisen kokoomuspuolueen edustajat taas, jotka hekin kuuluvat vähemmistöön, eivät ole omaksuneet tätä ehdottomasti kielteistä kantaa. Meidän taholtamme on jo aikaisemmin, sekä ennen tämän eduskunnan kokoontumista että eduskunnassa jo tapahtuneessa asian käsittelyssä, julkilausuttu täysin lojaalinen suhtautuminen myöskin tasavaltalaiseen hallitusmuotoon. Tämä tietää sitä, että nekin edustajat, jotka ovat periaatteellisesti toisella kannalla, ovat valmiit niissä oloissa, jotka nykyään vallitsevat valtakunnassa ja tässä eduskunnassa, mahdollisuuksiensa mukaan myötävaikuttamaan sellaisen tasavaltaisenkin hallitusmuodon säätämiseen, joka ainakin tärkeimmissä kohdissa vastaa heidän käsitystään valtiovallan välttämättömistä perusteista. Näitten edustajien asema on, minä sanoin, velvoittava, sillä heidän tulee ponnistaa kaikki voimansa saadakseen tasavaltalaisen hallitusmuodon sellaiseksi, että se tyydyttää niitä ainakin vähimpiä vaatimuksia, jotka heidän kannaltaan ovat tällaiselle hallitusmuodolle peruuttamattomat. Näitten edustajain asema on myöskin painava, sillä mikäli mielipiteitten muodostumisesta tässä eduskunnassa saattaa päättää, voi heidän äänensä asian loppuvaiheissa olla ratkaiseva.

Näin ollen lienee tämän asian toisessa käsittelyssä, joka nyt on suoritettavana, erittäin tähdellistä punnita, onko eduskunnassa edustetun tasavaltalaisen enemmistön ja sen vähemmistön välillä, josta edellä olen puhunut, sellaiset sovittelut mahdollisia, jotka voisivat johtaa tämän suuren asian onnelliseen, kumpiakin asianosaisia jossain määrin tyydyttävään ratkaisuun. Tulkoon silloin lausutuksi julki, että toiveitten itsessään ei tar-

vitse olla turhia. Tarkoitan sitä, että sekä kuninkuusmielisten että tasavaltalaisten edustajain keskuudessa on tässä eduskunnassa luullakseni useita sellaisia, jotka toisen tai toisen hallitusvallan paremmuudesta eivät ole niin ehdottomasti vakuutettuja, etteivät he voisi määrätyissä tilanteissa myötävaikuttaa sellaisenkin hallitusmuodon säätämiseen, jota he periaatteessa vastustavat tai ainakin pitävät huonompana. Tasavallan kannattajista lienee harvoja aatteeseensa niin kiinteästi kytkeytyneitä, että he olisivat valmiit mistä hinnasta tahansa vastaanottamaan hallitusmuodon, kun vaan saavat sille tasavallan nimen. Epäilen, onko tässä eduskunnassa monta tasavaltalaista, jotka suostuisivat esim. neuvostotasavallan toteuttamiseen. Luulen, että monetkin tasavaltalaiset tämän mahdollisuuden edessä sanoisivat: kernaammin kansanvaltainen kuninkuus kuin neuvostotasavalta, joka kaikista hallituksista edustaa hirvittävintä harvainvaltaa. Ja toisaalta, kun vuosi sitten, silloisessa historiallisessa tilanteessa, useat edustajat, jotka ovat tämänkin eduskunnan jäseniä, tulivat siihen varmuuteen, että kansanvaltainen monarkia takaisi Suomen nuorelle valtakunnalle paraan tulevaisuuden, niin ei mielipiteen muodostaminen heille tapahtunut ilman epäilyksiä ja paljoa sisällistä taistelua. Voin lausua tämän kokemuksestani. Tällaiset tosiasiat vakuuttavat minua siitä, että monarkian ja tasavallan kannattajien vastakkaisuuden ei tänä hetkenä tarvitsisi olla sen suurempi, kuin että tie yhteistoimintaan ja sitä myöten suotuisaan asian ratkaisuun olisi löydettävissä.

Kuten sanoin, sillä monarkistista hallitusvaltaa edustavalla eduskunnan vähemmistöllä, jonka käsityskannan minä omaksun, on tässä tilaisuudessa tehtävänä kaikin lojaalisin keinoin taistella sen puolesta, että nyt säädettävään tasavaltalaiseen hallitusmuotoon saataisiin sisällytetyiksi ne periaatteet ja ne määräykset, jotka ovat kansanvaltaisen monarkian kieltämättömät suuret etuudet. Niistä on ensimäinen se, jolla meidän valtakuntaamme nähden on jo se erinomainen, itseänsä suositteleva etuus, että sillä omassa historiassamme on vuosisataisen suotuisan kehityksen todistusvoima, se että valtakunnan ja kansan menestymiseksi valtiovallan tulee haarautua kahteen toistensa suhteen itsenäiseen, mutta kumpikin yhtä olennaisesti kansasta kohoavaan tekijään, lakiasäätävään ja valtakuntaa hallitsevaan valtiovaltaan. Kummallekin antaa oikeutuksen ja pyhityksen kansan laillisella tavalla ilmenevä tahto. Kumpikin palvelee kansaa niillä suurilla etuoikeuksilla, jotka kummallekin kansan vapaa määräämisvalta on antanut, mutta kummallakin on olemassaolonsa oikeutus ja toimivalta toisen rinnalla, ja ainoastaan toisensa tunnustamisella ja kunnioittamalla molemmat saattavat palvella kokonaisuutta. Jokainen toisen taholta ilmenevä yritys vähentää toisen oikeutta ja riistää siitä oikeutuksesta osa tai ehkä se kokonansakin itselleen, se heikentää valtakunnan historiassa lujittuneita perustuksia ja se tuottaa hämmennystä ja sekasortoa valtiovallan tasapainon suhteitten ylläpitämiselle. Tämä kansanvaltaisen monarkian kokemuksessa punnittu ja täysipainoiseksi havaittu perusaate on Suomen valtakunnan tasavaltalaisessakin hallitusmuodossa pääsevä oikeuksiinsa. Sen me vaadimme. Valtakunnan päämies, jonka kansa määräaikaiseksi asettaa valtakunnan ensimäiselle paikalle, hän omistakoon kansalta toimintansa laajat valtuudet kansan edustuslaitoksen rinnalla, jonka senkin sama kansa varustaa laajoilla, vaikka toisenlaisilla valtuuksilla toimimaan aikansa valtakunnan ja kansan hyväksi. Hallitusmuoto antakoon eduskunnalle, mikä eduskunnan on, ja valtion päämiehelle, mikä hänen omaansa on. Tämä hallitusvallan terveellinen kahtiajaon periaate on ainoa todella kansanvaltainen, josta poikkeaminen on omansa tuottamaan ristiriitoja ja onnettomuuksia.

Tähän nähden täytyy valittaa, että nykyinen valtioneuvosto on, tosin pienellä enemmistöllä, niinkuin sanomalehdistä olemme nähneet, hallitusmuotoesityksessään luisunut ehdottamaan tasavallan presidentin valitsemista eduskunnan kautta. Tämä esitys on sitä oudompi, kun se on ristiriitainen eräiden tämän enemmistön muodostaneiden ministerien aikaisemmin allekirjoittamien, samoinkuin heidän valtiollisten puolueittensa omaksumain, osaksi aivan tuoreidenkin eduskuntaesitysten kanssa. Heidän kannanmuutostaan voitanee tuskin selittää muulla tavalla, kuin että he ovat antaneet itseensä liiaksi vaikuttaa sellaisen tasavallan vaatimuksen, jota eduskunnan sosialidemokraattinen vasemmisto edustaa ja joka käsitys, johdonmukaisesti kehitettynä, johtaisi hallitsevan valtiovallan itsenäisyyden kumoamiseen tavalla, josta vuoden 1917 eduskunnan yritys n. s. valtalain avulla luoda eduskuntadiktatuuri on varoittavana esimerkkinä.

Perustuslakivaliokunnan enemmistö, kun se on esittänyt saman ehdotuksen presidentin valitsemistavasta, ei oikeastaan ole omaksunut hallituksen kantaa, vaan päinvastoin se on ohjannut hallitusta ja vaikuttanut hallituksen enemmistössä tapahtuneeseen kannanmuutokseen. Suurempaa uskollisuutta omille käsityksille olisi syystä odottanut. Jos Suomen valtakunnasta tasavalta luodaan, ei ainakaan ole syytä hakea esikuvia

Ranskan tasavallan presidentin asettamistavasta, joka hänelle tuottaa heikon hallitusvallan, vaan on katse suunnattava yli valtameren Lännen mahtavaan Yhdysvaltaan ja sieltä noudettava tarpeellisia ohjeita. Aivan erilaatuinen valtakunnan päämiehen asettaminen näissä kahdessa maailman edustavimmassa tasavallassa lienee selityksenä siihen, että Ranskan viime vuosikymmenien presidenttien joukossa emme tapaa yhtään historiallisesti erityisen huomattavaa henkilöä, jota vastoin Yhdysvaltain presidenteistä, jotka kongressin rinnalla omistavat kansalta suuret valtuudet, useat omistavat maailmanhistoriallisen merkityksen. Jos Suomen kansa kokonaisuudessaan asetettaisiin ratkaisemaan tätä kysymystä, joka vasta tässä eduskunnassa on nostettu päiväjärjestykseen, olisi odottamatonta, jos se asettuisi puoltamaan Ranskan tasavallan käytäntöä, josta sillä ei ole edes paljon tietoakaan, vastoin Yhdysvaltain antamia opetuksia, joiden kosketukseen meidänkin kansamme laajoissa piireissään on joutunut.

Suuri valiokunta on palauttanut tämän tärkeän kohdan hallitusmuotoehdotuksessa osittain oikealle tolalle. Kuitenkin vain osittain. Se on antanut vasemmistolle sen myönnytyksen, että kansan edustajakin voi olla hallituksen päämiehen valitsija, mietintönsä 23 §:ssä. Tämä ei ole mikään epäoleellinen sivuseikka muutoin oikeassa lakimääräyksessä. Päinvastoin se käytännössä sittenkin sitoisi presidentin eduskuntaan ja edustajiin tavalla, joka tekisi hänen riipuvaisuussuhteensa alusta pitäen vähemmän toivottavaksi. Toivon, että eduskunta, johdonmukaisemmin kuin suuri valiokunta, sovelluttaa itsessään oikeaa periaatetta. Olen voinut tässä yhteydessä suostua siihen välitysehdotukseen, jonka eräät eduskunnan tasavaltalaiset ovat omaksuneet ja joka löydetään suuren valiokunnan mietinnön 94 §:ssä, että tämä eduskunta valitsisi ensimäisen presidentin, koskapa nykyhetken olotila käytännön kannalta suosittelee tällaista poikkeusmenettelyä, eikä siinä ole mitään periaatteellisesti arveluttavaa siihen nähden, että tämän eduskunnan valitsema ensimäinen presidentti toiminta-aikanaan omistaa eduskunnan suhteen täyden riippumattomuuden.

Perustuslakivaliokunta ja sen mukana suuri valiokunta on aivan liiallisesti asettunut sellaisten vaikutusten alaiseksi, jotka pyrkivät johdonmukaisesti hallituksen päämiehen valtaa vähentämään eduskuntavallan laajentamisen hyväksi. Kuvaavana esimerkkinä tällaisesta menettelystä on se omituinen ja epäjohdonmukainen tapa, jolla molemmat valiokunnat rajoittavat jo itsessäänkin rajoitettua presidentin veto-oikeutta myös perustuslain säätämisessä, niinkuin käy ilmi suuren valiokunnan mietinnön 19 §:stä. Valtiopäiväjärjestyksen lainlaatija on asettunut sille kannalle, että perustuslain säätämiseen tarvitaan yleensä 2/3 enemmistö kahdessa peräkkäisessä eduskunnassa; ja jos tämänluontoinen asia on saatava ratkaistuksi yhdessä eduskunnassa, vaaditaan niin suuri enemmistö, kuin minkä 5/6 muodostaa. Mutta jos tasavallan presidentti jonkun edellisen eduskunnan lopullisen, siis äänten enemmistöllä tekemän päätöksen johdosta käyttää veto-oikeuttaan, on sekä perustuslaki- että suuren valiokunnan enemmistön mielestä seuraavassa eduskunnassa ainoastaan yksinkertainen äänten enemmistö riittävä perustuslakiehdotuksen hyväksymiseksi. Siis ollaan valmiit syrjäyttämään valtiopäiväjärjestyksen yleinen periaate perustuslain säätämisestä eikä sitäpaitsi epäillä tilanteessa, joka saattaa kestää vain muutamia kuukauksia, sallia äkillisen siirtymisen 5/6:sta äänten enemmistöä yksinkertaiseen sellaiseen. Olen turhaan suuressa valiokunnassa pyytänyt järjellistä selitystä tällaiseen keikahdukseen perustuslain säätämisessä. En ole sellaista saanut eikä sitä voitanekaan antaa. Toivon, että eduskunta ei yhdy tällaiseen arveluttavaan epäjohdonmukaisuuteen.

Yksityiskäsittelyssä minä saan tilaisuutta esittää tai kannattaa muita tärkeitä muutosehdotuksia. Omasta puolestani tahdon vielä mainita erään asiallisesti suuriarvoisen kohdan, jonka suhteen hallitusmuotoehdotus on minussa herättänyt ikävää mieltä ja minulle tuottanut pettymystä. Herättää ikävää huomiota se kylmäkiskoisuus, jotten sanoisi ynseys, millä molempien valiokuntien enemmistöt ovat kohdelleet kaikkia niitä hallitusmuotoehdotuksen kohtia, joissa lausutaan julki evankelis-luterilaisen kirkon ja yleensä evankelisen kristinopin asema Suomen kansan keskuudessa. Sekä porvarillisten edustajain esitysehdotus tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi että hallituksen esitys sisältävät näissä kohdin pari lyhyttä asianmukaista lauselmaa, joista sekä perustuslakivaliokunta että suuri valiokunta on toisen poistanut ja toisen typistänyt. Ikävällä olen merkinnyt, että samat edustajat, jotka nimensä ovat piirtäneet esitysehdotuksen alle, asian käsittelyssä kuitenkin ovat taipuneet, arvatenkin toiselta taholta tulleiden vaatimusten johdosta, pyyhkimään tahi vetistämään omia aikaisempia lauselmiaan. En usko, että heidänkään valitsijansa ovat tyytyväisiä tällaiseen kannattomuuteen. En usko, että Suomen kansan vakavamielinen osa, joka muodostaa valtakunnan selkärangan, vaikka sen keskuudessa tasavaltalaisellakin hallitusmuodolla on kannattajia, voi muuten kuin

epäillen katsella hallitusmuotoa, jonka säätäjät, mikäli heistä riippuu, yrittävät mahdollisuutta myöten tekeytyä tietämättömiksi siitä tosiasiasta, että Suomen kansan yleisenä kirkkona on evankelis-luterilainen kirkko, ja kieltävät tältä tosiasialta sen arvon, että se julkilausuttaisiin valtakunnan hallitusmuodossa. Harras toivoni on, että eduskunnan enemmistö korjaa tämän erehdyksen, joka monelle saattaa olla loukkauskivi lisäksi.

Kuten alussa lausuin, me olemme ratkaisevalla hetkellä. Kaikki kaiketi valitamme, että eduskunta tässäkin suuressa kysymyksessä, joka on sen edessä, on niin rikkinäinen, kuin se todellisuudessa on. Mahdollista on, että tämän rikkinäisyytemme kykenemme viime hetkenä voittamaan. Se olisi suuri ilon aihe. Mahdollista on sekin, että me emme kykene sitä vielä voittamaan. Se olisi masentava kokemus. Mutta jos niin kävisi, olen varma siitä, että ajan ankara pakko, jonka puristuksessa meidän täytyy kuitenkin yhdessä tässä maassa elää ja tätä valtakuntaa rakentaa, on opettava meitä etsimään ja löytämään yksimielisyyttä, joka perustuu kantavammalle pohjalle, kuin se on, millä me nyt seisomme, että se on opettava meitä olemaan omalta kohdaltamme vähemmän itsetietoisia, vähemmän ylimielisiä ja toisiimme nähden enemmän ymmärtäväisiä ja suvaitsevaisia, kuin mitä me nyt valitettavasti olemme. Pääsemmekö hallitusmuodon säätämisessä nyt myönteiseen tulokseen, se on kysymys. Omasta puolestani en heitä toivoani, vaan odotan asialliselta käsittelyltä eduskunnassa parempia tuloksia kuin mitä suuressa valiokunnassa on saavutettu.

Ed. Typpö: Muutamalla sanalla tahtoisin vain kosketella erästä kohtaa, jonka mielestäni pitäisi löytyä mainittuna hallitusmuotoehdotuksessa, mutta on kuitenkin jäänyt pois. Ja sillä paikalla mielestäni on aukko, joka olisi saatava täytetyksi. Hallitusmuotoehdotus on mielestäni hyvin tärkeä Suomen kansalle. Sentähden olisi se saatava sellainen, mikä voisi tyydyttää kansan siveellisiä vaatimuksia ja olisi takeena tulevaisesta turvallisuudesta kaikkien kansankerrosten siveellisille ja oikeamielisille pyrinnöille. Minä olen vakuutettu siitä, että Suomen kansan suurelle enemmistölle on evankelinen uskonoppi hyvin kallis. Se pitää sen arvokkaana omaisuutenaan, vielä sinä, joka voi johtaa kaikkeen totuuteen. Minä tiedän olevani kaikkien valitsijaini kanssa siinä yksimielinen että hallitusmuodossa löytyisi sekin pykälä tai momentti, jossa nimenomaan lausutaan: „Presidentin tulee tunnustaa evankeelista uskonoppia". Tämä olisi takeena siitä ettei presidentiksi tulisi mooseksenuskolainen, ei kreikkalais- tai roomalaiskatolilainen tai kristinopin ulkopuolelta jumalankieltäjiä. Presidentin pätevyydestä säätää hallitusmuotoehdotus ainoastaan sen että hän on valittava syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta. Tämän yleisen ja luonnollisen vaatimuksen rinnalla on kuitenkin mielestäni yhtä luonnollinen vaatimus nimittäin se että presidentin tulee tunnustaa evankeelista uskonoppia. Minä uskallan vakuuttaa siitä että tämä ei ole ristiriidassa Suomen kansan suuren enemmistön käsityksiin nähden. Mieheltä, jonka kansa keskuudestaan nostaa valtakunnan ensimäiselle paikalle, on oikeudella vaadittava että hänkin yhdessä kansan valtavan enemmistön kanssa tunnustautuu evankeeliseen kristinuskoon. Mielestäni tällainen yhteisyys presidentin ja kansan välillä on suuresta arvosta. Mutta jos presidentti tunnustaisi kreikkalais-katolilaista uskonoppia tai jos hänen elämänkäsityksensä olisi uskonnollisesti kokonaan kielteinen, niin ei voisi seuraus olla muu kuin että Suomen kansan valtava enemmistö, joka pitää evankelista uskonoppia kalliina, tuntisi itsensä pettyneeksi ja epäillen seuraisi tällaisen presidentin toimintaa. Yleensä Suomen kansa ei kuitenkaan anna niin vähän arvoa uskonnolle että sen mielestä olisi aivan samantekevää, josko presidentiltä vaaditaan sen tunnustusta vai ei. Ehdotuksen tulen tekemään 23 §:ään nähden, pykälän yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ed. Estlander: Med hänvisning till vad i den första reservationen framhållits ber jag nu att under den allmänna diskussionen få förorda första reservationens första kläm: att lantdagen nu icke måtte skrida till antagande av någon ny regeringsform. Jag gör det utan att upprepa de skäl, som däri anföras till förmån för detta förslag, och icke heller vill jag därtill foga de ytterligare grunder, som i riklig mått kunna härledas ur det nuvarande allmänna världsläget och särskilt ur vårt lands förhållanden. Detta skulle, enligt min övertygelse, i detta ögonblick icke mera tjäna till någonting. Det sakliga övervägandets tid är förbi, om den överhuvudtaget har funnits för lantdagen i denna sak, och köpslagan om grundlagsstadganden och om övertygelser har redan vidtagit. Därför föreslår jag kort om gott, att lantdagen ville, med förkastande av grundlagsutskottets betänkande, förklara, att propositionen icke nu kunnat av lantdagen antagas.

Däremot avstår jag vid detta tillfälle från det yrkande, som jag i sammanhang med sagda kläm i reservationen framställt, eller att betänkandet skulle återremitteras för uppgörande av särskilda

grundlagsstadganden rörande den finska och svenska befolkningens och de båda inhemska språkens ställning. Jag vill icke nu upptaga detta yrkande, så att man icke skall kunna upprepa vad som sagts, nämligen att man på svenskt håll endast har blick för de svenska kraven och icke för landets allmänna läge. Men jag avstår från detta förslag också därför, att den svenska opinionen såväl utom som inom folkrepresentationen är fullt medveten om att detta syfte icke på något håll nu inom lantdagen vare sig uppfattas eller erkännes.

Ed. Kukkonen: Käsillä olevaan hallitusmuotoehdotukseen pyydän saada kajota vain sikäli mikäli se suoraan tai välillisesti koskettelee Suomen kansan kirkkoa ja sen oikeudellista asemaa tässä maassa. Lähinnä tulee kysymykseen uuden hallitusmuodon 23 §:ä, jota siinä muodossaan, missä se esiintyy perustuslakivaliokunnan mietinnössä, ed. Malmivaara lähetekeskustelussa on ankaranpuoleisesti arvostellut. Saman kannan kuin hän on omaksunut myöskin sanomalehti Uusi Suomi johtavassa artikkelissaan 28 p. toukokuuta ja pari tänään esiintynyttä edustajaa on niinikään esittänyt samaa kantaa. Minä vähäiseltä osaltani mielelläni yhtyisin myöskin kannattamaan heitä, mutta minä toisaalta en jaksa pitää mahdottomana hyväksyä myöskään sitä sanamuotoa, minkä lakiesitys on suuressa valiokunnassa saanut. Jotta yhtymistä voisi tapahtua arvelen olevan syytä tehdä näissäkin kohdissa myönnytyksiä. Ja kun asiaa käsiteltäessä on tykkänään sivuutettu ne ymmärrettävät syyt, joista ilmeisesti jossain määrin kylmentynyt mieliala kirkkoa kohtaan johtuu, eikä ole lausuttu edes toivomustakaan että kirkko ottaisi tarkistaakseen kantaansa, tunnen velvoitusta sovittavassa tarkotuksessa esittää sekä kirkon ystävien että vastustajien harkittavaksi muutamia näkökohtia.

Minä en ennakolta tiedä, missä määrin se ryhmä, johon kuulun, omaksuu käsitykseni, ja senvuoksi on minun alun pitäen huomautettava että ne mielipiteet, joita esitän, on pantava minun omalle yksityiselle tililleni. Jotta en joutuisi näyttelemään yksipuolisen repijäkritiikkerin vähemmän kadehdittavaa osaa, alotan antamalla tunnustukseni kansankirkkomme jo suorittamalle työlle ja vaatimalla että sille on jo hallitusmuodonkin kautta varattava tilaisuus toimintansa jatkamiseen. Vakava arvostelu näet toteaa, että meidän kulttuurielämämme pohjan on laskenut kristinusko. Aikana jolloin ei valtioelämä ole pystynyt sivistyselämää vaalimaan, on kirkko pystyttänyt kansamme lukutaidon ja ylläpitänyt sitä viime vuosikymmeniin saakka. Sama luterilainen kirkko on palvelijaimsa kautta välittänyt vastauksia niihin ijäisyyskysymyksiin, joita on kohonnut ihmisrinnoissa sielläkin, missä voidaan uskonnollisille asioille aluksi nauraa.

Suurin piirtein katsoen on kiittäen mainittava myöskin se valtiollinen toiminta, johon eritoten varhaisempina aikoina suomalaisetkin kirkon miehet olivat ikäänkuin itseoikeutettuja puuttumaan. Luonnollisesti liittyy tähän vuosisataiseen tapahtumien sarjaan siellä täällä joku moitittavakin teko. Mutta yleisarvostelua ei se muuta.

Yhdyn edustaja Malmivaaraan siinä, että uutta Suomea rakennettaessa, sille valtiosääntöä suunniteltaessa emme saa ignoroida tätä kansamme kasvattajaa. Minäkin olen varma siitä että niitä kansamme hengellisiä ja siveellisiä tarpeita, joita kirkko on täällä tähän asti tyydyttänyt, emme saa jättää unohduksiin. Tästä syystä minä toivon samaa kuin ed. Malmivaarakin. Mutta älkööt kansankirkkomme ystävät ja minäkin — niin oudolta kuin se tässä yhteydessä ehkä kuuluu — lukeudun niihin, älkööt sulkeko silmiään näkemästä että kirkollinen elämämme on joutunut uuteen vaiheeseen. Kirkkoa parjataan ennen kuulumattoman yleisesti. Minä valitan sitä ja minä myönnän että paljon hosutaan turhaan ja aiheettomasti. Mutta kun korkeakirkolliselta taholta väitetään että kaikkeen tähän on syynä vain ajan yleinen kielteinen henki, niin on vakaumuksesta väitettävä että nähdäkseni perimmäisenä syynä moiseen ikävään ilmiöön meillä ovat olleet kirkollisessa elämässä havaittavat suuret epäkohdat. Ed. Malmivaara huomautti aivan oikein, että kansamme uskonnollisessa elämässä tapahtui kapinan kukistuttua nousua, evankelis-luterilainen totuus kävi meille yhä kalliimmaksi. Mutta ovatko vaimenneet moitteet kirkollista elämää vastaan? Jos tyytymättömyys kirkkoon olisi ollut vain sosialismin aikaansaama akuuttinen sairaustila, niin se olisi varmaan kapinan kukistuttua itsestänsä parantunut. Niin ei ole kuitenkaan käynyt. Syyt ovat siis syvemmällä. Minä kyllä ymmärrän pitää pyhänä ihanteellisen, näkymättömän kirkon, mutta sitä ulkonaista asua, johon virallinen kirkollisuus on pukeutunut ja osittain niitä henkilöitäkin jotka tätä koneistoa nykyään hoitavat, minä rohkenen hellävaroen ruoskia.

Vallitsevalta papilliselta kannalta katsottuna voi kirkollista lainsäädäntöä, josta ensinnä otan puheen, pitää onnistuneena. Suojatessaan papiston asemaa se on kuin Kiinan muuri: pitkä, niin ettei sitä jaksa kiertää ja kylliksi korkea niille, jotka aikovat sen yli. Mutta osittain juuri se

seikka että tämän muurin suojassa on niin huoletonta elää on vaikuttanut veltostuttavasti papistoomme ja aiheuttanut häiriöitä seurakuntaelämään. Missä näet seurakuntien etu on joutunut vaakaan papiston edun kanssa, on vaakakuppi yleensä painunut papiston puolelle, ja orpouden tunne jonka valtaan seurakunnat ovat jääneet ratkaistaessa heidän omia sisäisiä asioitaan, papinvaalejaan y. m. sellaista, on synnyttänyt tyytymättömyyttä kansan sieluun. Totuuden nimessä on mainittava, että korjauksia on viime vuosina runsaastikin tehty ja uusia tekeillä, mutta sittenkin ne saapuvat liian myöhään, sillä kirkollinen lainsäädäntö tuskin hitaudessa löytänee vertaistaan. On kyllä ymmärrettävä, että ainakin kirkollisia lakeja on suojattava harkitsemattomilta muutoksilta, mutta huomattavasti nopeampaa niiden uusiminen voisi olla vaikuttamatta silti häiriöitä kirkollisessa elämässä. Nykyajan seurakuntalaisemme pyrkivät entistä suuremmalla osuudella määräämään itse lainsäädäntöään enkä minä puolestani näe siinä muuta kuin hyvin perustellun vaatimuksen, johon pitäisi mikäli mahdollista taipua; ja jos kysytään, mikä meitä kannustaa tätä vaatimaan, vastaan: Se havainto, että kirkolliset lait, niinkauvan kuin papisto niitä määräävästi säätää, pysyvät yksipuolisen papillisina. Tämä ei suinkaan ihmetytä, kun ottaa huomioon, että edistysmielisemmällä nuoremmalla pappispolvella ei ole kuunaan ollut mainittavaa sananvaltaa kirkollisessa hallinnossa, eikä se sitä luultavasti saakaan, ellei systeemiä muuteta. Minun on tässä yhteydessä valitettava syvästi, että eräs nuori pappi, pastori Söyrinki, jolla oli sekä erinomaiset luonnonlahjat että harras halu toimia epäkohdan korjaamiseksi tällä alalla, sai ensiksikin yliolkaista paheksumista vanhan pappispolven puolelta ja lopuksi, mikä on surkeinta, punaisten kapinan kautta noin vuosi sitten surmansa. Samalla kun on herättänyt tyytymättömyyttä lainsäädännön vanhentuneisuus, on huomio kiusallisesti kiintynyt myöskin papiston edesottamisiin. Ennenkuin jatkan, huomautan siitä, miten tuliperäisellä pohjalla liikkuu se, joka tuntien, kuten minä, oman kehnoutensa kajoaa näin arkaluontoisiin asioihin. Mutta ei olekaan tarkoitukseni itse kääriytyä pyhyyden kaapuun tai kääriä omaa puoluettani tai eduskuntaryhmääni pyhyyden kaapuun. Kirkon oppi on oikea ja hyvä. Sen kimppuun ei ole lupa minun eikä muidenkaan käydä, mutta kai meillä sentään on oikeus huomauttaa siitä, miten tärkeätä on, että kirkollinenkin elämä viedään lähemmäksi tätä kaunista oppia. Minä arvelisin, että me olisimme koko lailla valmiit sisällyttämään hallitusmuotoon paljonkin etuuksia evankelis-luterilaiselle kirkolle, minä puolestani joka tapauksessa, mutta nähdäkseni monet muutkin, ellei kirkkomme monessa suhteessa niin kiitettävä papisto olisi silloin tällöin suotta antautunut turhiin puuhiin. Lieneekö ollut sattuma se, että vuosi sitten papistomme suuri enemmistö asettui kuningastouhun etunenään jopa siihen määrään, että pappi riensi ruhtinasta noutamaan, vaikka kuten tunnettu palasi tyhjin toimin Saksan matkaltaan. Papillista alkuperää mainitaan olleen niinikään sen keksinnön, että tunnettua 38 §:ää olisi meikäläisiin oloihin sovellutettava ja sen perustalla toimitettava kuninkaan vaali. Se siitä. Milloin taasen viime vuosina puhe on osunut erääseen vähemmän kehuttavaan luonteenominaisuuteen, ei ainakaan meidän maalaisväestön kesken ole joutunut käyttämättömänä ruostumaan vertauskuva „pohjaton kuin papin säkki". Me olemme koettaneet siihen kantaa ja paljonkin siihen panneet, mutta pohjaa ei ole kuulunut. Meidän yhteinen vihollisemme liikkuu yhä ja minun on taasen totuuden nimessä myönnettävä, että se kulkiessaan kyliä poikkeaa meidän maamiesten luokse, minun kotiini niinkuin monen muunkin, mutta pahinta on, ettei se kierrä pappilaa. Valitettavaa on niinikään, että papistomme enemmistön harjoittama kirkkopolitiikka ei voi joka kohdassa saavuttaa hyväksymistäni. Minä olen tosin mielihyvin pannut merkille rovasti Aarnisalon ja pastori Sireniuksen y. m. johtaman uudemman virtauksen, joka pyrkii sovelluttamaan kristinuskon ihania aatteita sosiaaliseen elämään ja kirkollisen elämän alalla avaamaan uomaa, jota myöten tulossaoleva uudistuksen tulvavesi pääsisi rauhallisesti matkaamaan. Mutta vallitseva kirkkopolitiikka suuntautuu suureksi osaksi toisaalle. Se melkeinpä uhmaten ajaa papiston etua. Kirkolliskokoukseen se tahtoo lähettää miehiään vain sen omia etuja valvomaan. Minä en mahda mitään sille, että eräs tämän ajatuskannan edustaja Porvoon tuomiorovasti Hannula on julkisuudessakin esittänyt tavan takaa aatteitansa. Jos otaksutaan, että me emme tajuaisi mihin onnettomuuteen tämänsuuntainen yksipuolinen politikoiminen lopulta vie, tapahtuu erehdys. Meitä kirkon edistysmielisiä ystäviä peloittaa että elleivät uudistuksia toimeenpane kirkon omat miehet, voi tämä pidättäväisyys käydä koko laitoksellekin kohtalokkaaksi.

Huomautukseni edustaja Hannulaa vastaan minä teen aroin mielin ja joku voisi ajatella, että minulla on halu lähteä taistelemaan tuulimyllyjä vastaan. Kun minä väitän, että hän on tyypillinen edustaja sille kirkkopolitiikalle, joka ei saa-

vuta minun enemmän kuin monen muunkaan hyväksymistä, en tee sitä perusteettomasti. Huomautukset sellaista miestä kohtaan, joka on harmaantunut politiikan pyörteessä, on tehtävä varovasti. Minä en esitäkään omia mietteitäni. Minä pyydän vaan viitata kirkollisessa aikakauslehdessä Vartijassa viime kesänä olleeseen artikkeliin „Ajan varrelta". Tuomiorovasti Hannula joutuu siinä arvostelun alaiseksi ja arvostelijana esiintyy tohtori, nyttemmin dogmatiikan ja etiikan professori Pietilä. Tuomiorovasti Hannula oli kirjoittanut kirkolliskokousta varten toimeenpantavien vaalien edellä pienen kirjoitelman, josta professori Pietilä sanoo, että se ansaitsee tulla painetuksi Vartijan palstoille, jotta se olisi säilyvänä asiakirjana vielä läpi vuosikymmenienkin ja saisi osakseen ansaitsemaansa huomiota niiden puolelta, jotka ymmärtävät ajan merkkejä. En tahdo viivyttää lukemalla koko tätä asiakirjaa, joka kyllä ansaitsisi tulla ikuistetuksi myöskin eduskunnan pöytäkirjoihin. Teen vain muutamia lyhyitä viittauksia siihen arvostelunn, jonka kirjoitelma on professori Pietilältä saanut. Kirjoitelma, niin hän sanoo, kiinnittää ennenkaikkea huomiotamme täydellisellä ihanteettomuudellaan. Meidän on valittava, hän sanoo, kuten ennenkin omat miehemme — siinä tuomiorovasti Hannulan kirkollinen ohjelma vallankumousvuonna 1918. Sama tyly, jäykkä, kylmämielinen mies, joka viimeaikaisissa synodaali- ja muissa pappeinkokouksissa on paremmin kuin kukaan toinen osannut osaksi ylimielisesti halpelevalla käytöksellä, osaksi taitavasti asetetuilla päätösehdotuksilla kaataa kylmää vettä uudistuksille lämmenneisiin sydämiin.

P u h e m i e s: Kehottaisin puhujaa siirtymään asiaan.

P u h u j a: Meidän yleisenä toivomuksenamme on, että kirkkopolitiikassamme saataisiin aikaan muutosta. Vain tällä edellytyksellä uskomme syntyvän paimenten ja lauman välillä sen luottamuksellisen suhteen, jota ilman emme luule enään voitavan kirkkoakaan johtaa. Ja tähän suunnan muutokseen luottaen — minä uskon, että se on tapahtumassa ja että se varmasti tulee — minä puollan hallitusmuotoehdotuksen 83 §:lle suuren valiokunnan esittämää suppeampaa muotoa. Kuten sanottu, mielelläni näkisin sen juuri siinä muodossa, minkä hallitus oli sille antanut, mutta koska on tärkeämpää joka tapauksessa saada hallitusmuoto aikaan, luulen kristittynä voivani puoltaa mainitsemaanikin muotoa.

Mutta minun on vielä tehtävä pieni oikaisu ed. Malmivaaran lausuntoon. Mikäli olen saanut selville, ei alote äsken mainitun pykälän typistämiseksi ole lähtenyt maalaisliittolaisista, vaan vasemmiston taholta. Maalaisliitonkin edustama kirkkopolitiikka on joutunut tavan takaa hyökkäilyjen esineeksi. Koko puolueemme on leimattu jumalattomaksi. Niin teki turkulainen Herättäjä-lehti viime talvena kieltäen kristikansaa äänestämästä ehdokkaitamme. Ja avoimesti me tunnustamme, ettemme ole kaikki eläviä kristittyjä, emme me edustajat eivätkä valitsijamme. Mutta yleensä pitää paikkansa ed. Malmivaaran lausuma, että maalaisliitonkin enemmistölle on evankelis-luterilainen totuus kallis. Keitähän useihin maaseutukirkkoihin saapuisi, jos maalaisliittolaiset jäisivät sinne tulematta. Yläluokka ja vasemmisto ovat sisäisesti irtautuneet kristinuskosta ja pyrkivät, kuten on huomattu, ulkonaisestikin eroamaan kirkon yhteydestä. Meikäläisiä käy sentään vielä temppeleissä ja seuratuvissa ja minä luulen lausuvani tosiasian, kun väitän, että maalaisliiton eduskuntaryhmä on valitsijainsa kannalla tässäkin kohden. Mutta samoinkuin heille on meillekin elämä enemmän kuin kuolleet muodot ja meidän kristillisyytemme ilmetköön enemmän tekoina kuin sanoina. Me mielellämme näkisimme Suomen kansankirkon säilyvän ja voimistuvan, mutta me emme jaksa uskoa, että se pystyisi ylevää tehtäväänsä suorittamaan sellaisena monessa kohden korkeakirkollisena laitoksena, jollainen se valitettavasti nyt vielä on. Me suosittelemme kirkon miehelle elämän ohjeeksi raamatullista tunnuslausetta: Ei palveltavaksi, vaan palvelemaan. Ja jos se hyväksytään, silloin maallisten vallanpitäjäin prenikat eivät kaunista papistoamme eikä uuden valtiosäännön 86 §:kään, joka vaatii virkamieheltä m. m. työkykyä, olisi haitaksi kirkollisellekaan alalle sovitettuna.

Minä omasta puolestani arvelen voivani vastata sille kristikansalle, joka minut on edustajakseen valinnut, siitä että kannatan käsillä olevaa ehdotusta hyväksyttäväksi sellaisena, mitä tulee uskontoa koskeviin kohtiin. Sen verran pitäisi vasemmistonkin voida suvaita kansankirkollemme hallitusmuodon suojaa. Me elämme tätä nykyä ratkaisevaa aikaa. Se on kaikkien meidän painettava mieliimme. Meillä ei ole kellään varaa kerskua viattomuudestamme. Me emme saa kirkon ja kansamme onnen nimessä sovitella tyynyä päämme alle, ei myöskään kirkon miesten päitten alle. Tänä hetkenä, joka on kenties Suomen kansankirkkomme kohtalokkaimpia, me emme myöskään ole oikeutettuja liian suuressa määrin pönkittämään kirkkoa maallisten vallanpitäjien suosiolla, kuten on ollut havaittavissa punakapinan

ajoista saakka. Meistä ei näet kukaan voi taata että seuraavat vallanpitäjät kohtelevat kirkkoa yhtä lämpimästi ja hellämielisesti kuin lähinnä edelliset hallitukset ovat tehneet. Meillä ei ole lupa luottaa siihen, että kirkollinen systeemi ilman kansamme enemmistön vapaata kannatusta voisi säilyä edes valtiosäännönkään varassa, jollemme muotoihin saa enemmän elämää. Tehkäämme Suomen kirkosta mahdollisimman suuressa määrässä Kristuksen kirkko, niin se on kestävä kaikissa ajan vaihteluissa. Puolustaessamme kansankirkollemme hallitusmuodon suojaa, vaikkapa sitä vähäistäkin, minkä suuren valiokunnan ehdotus sisältää, minä hartaasti toivon, että kirkko itse ymmärtäisi etsikkoaikansa. Näinä päivinä on kuultu kuiskittavan, että eduskunnan oikea siipi ei muka paljonkaan välittäisi, vaikkei valtiosääntöä vielä saataisi aikaan. Lieneekö se totta? Vielä mainitaan, että on aikomuksena uusissa vaaleissa kalastaa kirkkokansaa puolellensa selittämällä, että he yksin tässä maassa ajavat kristillisyyden asiaa. Minä toivon, että se ei olisi totta. Ulkonaisesti katsoen on kyllä Kansallinen Kokoomuspuolue, jota ei ole tarkoitukseni parjata, osottautunut suopeaksi kirkon asialle. Joku oli laskenut, että sen listoilla viime vaaleissa esiintyi 22 pappia ja jos tätä käytetään mittapuuna, niin eivät muut puolueet pysty sen kanssa kilpailemaan. Me pysymme kääpiöinä sen rinnalla. Kansallisella Kokoomuspuolueella on olemassa hyvät traditsionit tällä alalla.

P u h e m i e s koputtaen: Pyytäisin puhujaa siirtymään asiaan.

P u h u j a: Minun tarkoitukseni on ollut huomauttaa, että kansankirkkomme voima on sen sisäisessä henkevyydessä ja että ulkonaiseksi tueksi sille riittää hallitusmuotoehdotuksen uskonnollista ja kirkollista elämää koskevat kohdat, jotka eivät saa tulla sen hyväksymiselle esteeksi; siihen olen pyrkinyt.

Lopuksi on minun kirkon vastustajille eritoten eduskuntamme vasemmistolle huomautettava, että näissä tärkeissä, pyhissä asioissa ei kukaan saa päästää määrääväksi persoonallista vastenmielisyyttään kirkkoa kohtaan eikä omaa Kristusvihaansa, jos sellaistakin olisi olemassa. Teillekin pitää, kuten kaikille meille, kansan kokonaisonnen olla silmämääränänne, mutta sitä ei rakenneta millään uskonnon ja siveellisten arvojen polkemisella, joka oli ominaista aikaisemmalle sosialidemokraattiselle johdolle. Minä toivon, että uusi johto on ottanut siinä suhteessa harkitumman suunnan. Joka tapauksessa minä soisin, että sekä kirkollinen että vasta-kirkollinen johto tarkistaisi kantansa ja siten uskoisin saatavan aikaan sitä välttämätöntä lähentymistä tälläkin alalla, lähentymistä, jota ilman tuskin uutta hallitusmuotoakaan saadaan aikaan.

Ed. P r o c o p é: Det är synnerligen djärft att efter ett andragande, så tankedigert som det sista, taga till ordet och uppehålla denna ärade församlings tid. Att jag ändå vågar göra det, beror på att jag i korthet vill be att få understöda herr Estlander. Även jag anser att tiden icke är inne att stadga en ny regeringsform för vårt land. Men om man också sålunda står fast vid den monarkiska principen och icke vill gå från den, kan man dock icke underlåta att med oro se de utväxter och de oformligheter, som man nu försöker pressa in i det föreliggande förslaget till regeringsform, republikansk regeringsform, och som delvis redan funnos där i regeringens proposition. Utgående från denna synpunkt vågar jag göra några anmärkningar till det föreliggande förslaget.

Om någon skulle fråga denna ärade församling och dess medlemmar, vilka säkerligen på grund av mångårig erfarenhet de flesta äga en djup kännedom i politikens och statskonstens mysterier, vilken statsform de anse vara den mest olämpliga och den olyckligaste, så tror jag att svaret tämmeligen enhälligt, ja kanske fullkomligt enhälligt, skulle bliva: den despotiska, enväldet, den statsform där makten koncentreras hos en enda myndighet. Det utmärkande för denna statsform, för despotin är ju, att makthavaren i staten är sin egen herre och allas herre. Han är själv lagstiftare, han bestämmer de lagar, som skola gälla både för honom och för samhället i övrigt, han är skattefastställande myndighet, han fastslår vilka skatter som skola utgå, och slutligen och sist är han den som ensam regerar, som ensam i sin hand har makt och myndighet att styra utan någon som hälst kontroll. Ett sådant styrelsesätt måste vi fördöma, och vårt omdöme ändras icke i ett givet fall därav att makten har måhända förlänats denna despot av folket. Historien har sett tyranner, som med folkets vilja kommit sig till sin maktställning, men vi hava ändå betraktat dem såsom och kallat dem tyranner. Omdömet blir ej heller ett annat därför att den despotiska makten anförtrotts myndigheten blott på en tid. Omdömet blir detsamma om en Cesars eller en förste konsuls principiellt endast för en tid gällande myndighet. Det verkar ej heller på vår uppfattning, om denna despotiska makt ligger i en mans hand eller om det är triumvirer eller ett kolle-

gium av fyratio tyranner eller flere, som utöva denna makt. I varje fall är vår uppfattning den, att maktens koncentrering hos en myndighet är en olycka.

Men det är just en sådan despoti som vi nu äro i färd med att skapa. I stället för en självhärskare sätta vi ett självhärskarkollegium, lantdagen eller som det i regeringsformen heter riksdagen. Det har ej ens från vänstern försökt förnekas att syftemålet med den nya regeringsformen just vore att samla all makt i lantdagens hand. Lantdagen skall ensam praktiskt taget få rätt att stifta lagar. Presidentens veto, sådant det förekommer i förslaget till regeringsform, är ju bara en tom skylt utan betydelse. Ensam-bestämningen beträffande skatterna kommer även att tillhöra riksdagen, och regeringen blir icke heller en självständig första statsmakt i förhållande till den lagstiftande. Regeringen, statsrådet, har man sagt, skulle bliva ett verkställande utskott för lantdagen. Bilden är dock haltande; den makt som komme att tillkomma regeringen är icke ens en verkställande, den är knappast ens någonting annat än vad jag vore böjd att kalla en ren lakejsyssla åt lantdagen. Den faktiska makten kommer att ligga i grundlagsutskottet och i statsutskottet och genom dem hos de tvåhundra lantdagsmännen.

Jag har med flit förbigått frågan om presidenten, ty hans ställning enligt förslaget är verkligen ömkansvärd. Han blir icke en självständig myndighet gentemot de övriga, utan på sin höjd en figurant, som har att avstämpla den formella riktigheten av lantdagens beslut. Detta framförallt på den grund att honom icke tillförsäkrats en tillräcklig veto-rätt och på grund av det olyckliga stadgandet, att ministrar skola väljas bland personer, som åtnjuta lantdagens förtroende, detta olyckliga stadgande, som för någon tid sedan pressades in i vår statsrätt utan att äga någon motsvarighet utomlands, och som ej ens hos oss strängt taget kunnat upprätthållas.

Vårt samhällsskick och vårt statsskick hava hittills varit byggda på en maktfördelning mellan lagstiftande- och verkställande myndigheter och denna fördelning var införd och genomförd långt innan upplysningsfilosofin fastslog doktrinen om statsmaktens delning. Nu gå vi att bryta mot den tusenåriga utveckling, som lett till vårt nuvarande samhällsskick. Jag tror vi borde betänka oss.

Man skall ej invända, att den makt, som vi lägga i riksdagens hand är blott på kort tid anförtrodd de tvåhundra riksdagsmännen, endast på tre år. Invändningen är utan betydelse, ty under denna tid av 3 år kommer riksdagen, riksdagsmännen faktiskt att vara självhärskare utan någon som hälst kontroll. Jag letar förgäves i lagförslaget efter någon paragraf, som skulle stadga ansvarighet för riksdagsmännen, medan däremot för diverse statsfunktionärer för övrigt finnas jämförelsevis tvivelaktiga ansvarsbestämmelser. Man kan ej heller undskylla sig med att riksdagen representerar folkviljan. Det är en halv sanning. På sin höjd representera riksdagsmännen tillfälliga strömningar inom folket. Men lika säkert som folket icke blott är den generation som lever i dag och allra minst de, som lämnat sina röster i urnan vid riksdagsvalet, utan en sammanfattning av den generation som nu lever, av dem som gått och dem som skola komma, lika så säkert är, att folkviljan icke är densamma som de tillfälliga opinioner, vilka taga sig uttryck i ett riksdagsmannaval. Man kan även invända att faran för despoti vore ingen på den grund att vi i kammaren äro tvåhundra och därigenom så att säga neutralisera varandra. Detta är på sätt och vis riktigt, men här lurar en ny och större fara. Despotens maktutövning kan vara berättigad, om den länder samhället till fromma, om det är ett klart huvud och en stark hand som styr statsskeppet. Jag tror visst att i den illustra församling, som skall styra vårt land, om den republikanska statsformen antages, skall finnas många mer eller mindre kloka huvuden, men jag är å andra sidan varmt övertygad om, att den starka handen kommer att saknas. En flerhövdad despoti har alltid visat sig vara den olyckligaste. Den har visat sig sakna den kraft, som är nödvändig för statsstyrelsen. Den leder i bästa fall till en svensk frihetstids upplösning, i värsta fall till en polsk riksdag och till statens undergång. En räddning, ett skydd för vårt samhälle och vår stat kan finnas endast uti en förnuftig fördelning av makten mellan organ, som allesamman äro byggda på folklig grund och som inbördes kontrollera varandra. Jag har tagit mig friheten att framhålla dessa synpunkter därför, att jag under specialgranskningens gång har för avsikt att göra vissa ändringsförslag utgående från den uppfattning jag nu här har utvecklat. Det kan visserligen synas lönlöst att diskutera denna fråga, då man vet att detta lagförslag är mer eller mindre „pansrat", genom förutgående överenskommelser mellan särskilda partier, men jag har ändå ansett mig böra framhålla dessa synpunkter, emedan det är min uppfattning att om vi ej få en fast regeringsmakt, — och det få vi icke genom den föreslagna statsformen, med vilken ej ens någonting sådant åsyftas — så kommer vår stat att hava det

svårt för att ej säga omöjligt att reda sig undan de många inre och yttre faror som hota. Jag tror ock att plikten mot riket och dess framtid bör gå framom tanken på mer eller mindre vackra liberala doktriner. Jag tror att om ej en ändring i den föreslagna lagen genomföres beträffande presidentens ställning och utbyggandet av hans veto-rätt ävensom beträffande stadgandena angående hans rätt att fatta beslut i konselj eller i kabinett, samt därnäst om parlamentarismen — att om ej dylika ändringar genomföras, så blir det en plikt för envar som vill trygga den lugna stats- och samhällsutvecklingen i riket att ställa sig avvisande mot detta förslag.

Ed. Voionmaa: En luule, että täällä tänä iltana pidetyistä ja pidettävistä puheista on suurtakaan hyötyä itse asian kohtalolle, joka näyttää jo ennakolta päätetyltä. Äänestyksellä kaiketi pääasiallisesti tulee asian ratkaisu tapahtumaan. Mutta on kuitenkin sekä hallitusmuotokysymyksen valmistelussa että myöskin joissakuissa tänä iltana esitetyissä puheissa esiintynyt sellaisia seikkoja, joita en malta olla tässä hiukan tarkastelematta ja niihin nähden jotakuta huomautustani lausumatta.

Epäilemättä moni kansalainen tässä maassa olisi toivonut, että niin suuri ja laajakantoinen asia kuin hallitusmuotokysymys olisi tullut ratkaistuksi suurpiirteisellä tavalla, että Suomen eduskunta olisi tämän kysymyksen ratkaisussa osottanut ymmärtävänsä suuren ajanhetken vaatimuksia ja astunut todella tuntuvan askeleen eteenpäin kansamme valtiollisessa kehityksessä. Mutta sellaista suurpiirteisyyttä me emme tämän asian käsittelyssä näe. Sen sijaan näemme pieniä piirteitä keskinäisestä taistelusta ja kompromisseista ja sellaisista seikoista, jotka oikeastaan toteavat tuon vanhan sosialistisen käsityksen, että oikeuskin, jopa korkea oikeus, itse valtio-oikeuskin, syntyy vaan hyvin materialististen ja arkipäiväisten taistelujen, etujen ja luokkain taistelujen kautta. Ja niinpä tässäkin. Tässäkin käydään sitä samaa arkipäiväistä, montakin kertaa niin vähän ylentävää taistelua pienistä ja suurista eduista.

Hyvin selvinä taistelijoina tässä esiintyvät oikeisto ja vasemmisto. Oikeiston taholta olemme tänäkin iltana, niinkuin usein ennenkin, kuulleet esitettävän mitä oikeisto vaatii hallitusmuodolta. Se vaatii lyhyesti sanoen sitä, että hallitusmuodon tulee tyydyttää monarkistisiakin pyrkimyksiä tässä maassa. Se asettaa avonaisesti ja julkisesti sen vaatimuksen, että sen uuden hallitusmuodon täytyy, joskaan ei muodollisesti, niin kuitenkin sisällykseltään olla sellainen, että se tyydyttää, kuten sanoin, monarkistisetkin vaatimukset. Jokseenkin mahdoton vaatimus mielestäni tasavaltalaiselle hallitusmuodolle asetettuna, mutta vaatimus kuitenkin.

Yhdessä suhteessa kuitenkin kunnioitan sitä lausuntoa, jossa tämä mielipide täällä lausuttiin. Siinä edustaja P. Virkkunen selvästi sanoi, että oikeisto aikoo taistella tämän katsomuksensa puolesta, että se aikoo seistä niiden periaatteiden kannalla, jotka se nyt kerta kaikkiaan on omistanut. Sehän on selvä kanta se. Me tiedämme, mikä meitä siltä taholta odottaa. Meitä vasemmistolaisia odottaa sitkeä, hellittämätön taistelu. Ja me myös olemme valmiit taisteluun. Meillä myös on meidän periaatteemme, meidän vaatimuksemme, jotka me asetamme uudelle hallitusmuodolle ja joista me emme ilman taistelua aijo luopua, vaan joista me aijomme kiinnipitää viimeiseen saakka.

Tässä taistelevat siis oikeisto ja vasemmisto. Ne ovat selvässä taistelu-asennossa keskenänsä. Ja jos saisin lausua asian vähän laajemmissa piirteissä, sanoisin, että tässä taistelee meidän kansamme menneisyys ja meidän kansamme tulevaisuus, sen perimykset ja sen tulevaisuudentoiveet, sen konservatismi ja sen todellinen eteenpäinvievä, edistyvä voima. Ne tässä taistelevat, ne pyrkivät luomaan meille hallitusmuotoa.

Mutta mitenkä on keskustan laita, keskustan, jonka menettely ja kanta tässä kysymyksessä ehkä on kaikkein ratkaisevin? Minä en epäile, etteikö keskustalla ole, ainakin keskustan vasemmalla sivustalla, niitä kansanvaltaisia harrastuksia, joita olemme lukeneet sen ohjelmissa ja joita sen taholta on meille niin usein vakuutettu. Mutta on vaikea ymmärtää, kuinka keskusta tai keskustan vasempi ryhmä on kuitenkin voinut luopua niistä kansanvaltaisista ihanteista ja kansanvaltaisesta kannastaan niin suuressa määrin kuin tämän hallitusmuodon valmisteluissa on tapahtunut. Minusta näyttää, että keskustan taholta on tehty periaatteista luopumisesta, tinkimisestä, jonkinlaisen haaveksitun oikean keskitien löytämisestä periaate. Mutta se ei toki missään tapauksessa periaatteeksi kelpaa — tuo valtiollinen tinkiminen. Olen itsekseni koettanut kuvailla, minkälainen hallitusmuoto tässä maassa olisi saatu, jos keskusta ja erittäin maalaisliitto julistetuille ja usein julkilausutuille periaatteilleen ankarasti uskollisena olisi tätä suurta hetkeä käyttänyt voimakkaasti taistellakseen ja toteuttaakseen juuri niitä periaatteita eikä luopunut niistä missään tapauksessa, vaan olisi koettanut samanmielisten toisten ryhmäin kanssa aikaansaada niin kansan-

valtaisen hallitusmuodon kuin näistä kansanvaltaisista periaatteista luopumatta olisi voitu aikaansaada. Olen kuvitelmissani pettynyt: en voi tätä mielestäni omituista ja minulle suurta pettymystä tuottanutta keskustan oikealle luisumista selittää muuksi kuin jonkunlaiseksi vääräksi opiksi keskitiestä. Se on, sanoisinko, jonkunlaista oppia voimasuunnikkaasta, jossa muka liikesuunta syntyy kahden ristiriitaisen voiman yhteisvaikutuksesta: jos yksi voima vetää oikealle, toinen vasemmalle, niin sitten muka siinä keskellä kulkee varmasti oikea tie, siinäkin tapauksessa, että molemmat olisivat väärässä ja koko liike tapahtuisi väärään suuntaan. Se ei kuitenkaan mahda niin yksinkertaista olla. Se on nyt mielestäni melkein sellaista, kuin istuisi hevosen rekeen ja heittäisi ohjat pois ja löisi ruoskalla hevosta selkään ja antaisi reen mennä sinne minne maan vetovoima tahi raiteet vievät. Siinä ei ole minkäännäköistä periaatetta. Semmoinen menettely ei kelpaa mitenkään mielestäni valtiolliseksi periaatteeksi, vaan se todistaa nähdäkseni, olen ainakin itselleni koettanut sillä tavalla selittää sitä, se todistaa, että keskustalla ei ole oikein vakaantunutta valtiollista kantaa tässä hallitusmuotokysymyksessä. Sillä ei ole omakohtaista kantaa, jota se pitäisi arvokkaana, jonka puolesta se haluaisi taistella. Keskustalla ei ole kehittynyttä teoriaa sillä alalla, jota kuitenkin tarvitaan ja joka löytyy sekä oikeistolla että vasemmistolla. Keskusta on sillä tavoin joutunut kokonansa oikeiston, sanoisinko, henkisen holhouksen alaiseksi. Siltä minusta tuntuu tämä keskustan erinomaisen kummallinen tinkiminen ja kompromissaaminen näissä asioissa, jotka oikeastaan eivät sitä sietäisi siinä määrin.

Rohkenen siis olla sitä mieltä, että tuommoiseen tinkimiseen ei olisi ollut nyt syytä. Hallitusmuodon säätämisellä on kyllä kiire, se on saatava aikaan nopeasti. Mutta ei sillä ole niin kiire, että senvuoksi täytyisi siinä määrin luopua puhtaan kansanvaltaisuuden aatteesta, kuin mielestäni on tapahtunut. Mielestäni olisi voinut ajatella, että jos hallitusmuodon säätäminen, hyvän hallitusmuodon aikaansaaminen, olisikin vielä vaatinut hiukan aikaa, niin mikään ei olisi estänyt keskustaa vaikuttamasta siihen suuntaan, että meidän valtioelämämme käytännössä kuitenkin jo olisi mukautunut niiden oikeiden kansanvaltaisten periaatteiden mukaan, joita se ehkä sisimmässä sydämessään sittenkin suosii.

Mielestäni myöskin näistä loppumattomista kompromisseista on ollut se ikävä seuraus, että eduskunnan valta ja asema on joutunut kovin heikoksi. Hallitusmuotoehdotuksessa me näemme eduskunnan, joka ei ole itsensä isäntä. Kuinka sitä katselemmekin, joka taholta tulevat vaarat sitä uhkaamaan ja vaanimaan. Eduskunta on presidentin veto-oikeuden alainen. Eduskunta on alituisen hajoitusoikeuden alainen.

Luulen myöskin, että kompromissiyritykset ovat harhaan osuneet siinä, kun niiden tarkoituksena ilmeisesti on ollut saada hallitusmuotoon kaikki mahdolliset pykälät ja asiat, jotka täydelliseen hallitusmuotoon ehkä kuuluvat. On muistettava, että hallitusmuotojen muoto useinkaan ei ole niin kovin täydellinen ja että siinä yksinkertaiset ja selvät pääperiaatteet ovat kaikkein tärkeimmät ja muut asiat voivat jäädä sivummalle. Muistakaamme, että löytyy hyvin vankkoja kansanvaltoja maailmassa, hyvin kehittyneitä valtioita, sellaisia kuin esim. Englanti, jolla ei ole oikeastaan mitään varsinaista kirjoitettua hallitusmuotoa ja perustuslakia, mutta jossa hallitusmuodon ja perustuslain takana on kansan kehittynyt valtiollinen tahto ja kehittyneet valtiolliset mielipiteet. Senvuoksi minusta ei olisi ollut niin hirmuisen suuri onnettomuus, jos meidän hallitusmuodostamme olisi jätetty pois semmoisia pykäliä, jopa semmoisia lukuja, jotka ilmeisesti, vasemmiston kannalta katsottuna tuottavat vaaraa kansanvallalle, semmoisia, kuin esimerkiksi nuo erittäin ikävät virkamiespykälät. En näe, mitä vaaraa olisi tapahtunut kansanvallalle tai valtioelämälle, jos virkamiesvalta meidän maassamme saisi jäädä myöhemmin tapahtuvan perustuslainsäädännön varaan tai yleensä tavallisen lainsäädännön varaan.

On siis todettava, että hyvin monessa suhteessa on tästä liiallisesta sovitteluhalusta, melkein periaatteena ajetusta kompromissipolitiikasta, ollut kansanvallalle ikäviä seurauksia. Yhdessä suhteessa kuitenkin voimme me vasemmistolaiset mairitella itseämme tämän kompromissin johdosta. Siinähän ilmeisesti on asetuttu sille kannalle, että varsinainen vaara hallitusmuodolle ja isänmaalle, isänmaan valtiolliselle tulevaisuudelle, kansanvallan tulevaisuudelle tällä hetkellä on haettava oikeistosta. Keskustasta on nähtävästi edellytetty, että vasemmisto kaikessa kannattaa keskustan kansanvaltaisena pitämiä ehdotuksia ja että siis keskustan kuvittelemalle todelliselle kansanvallalle on vaarallinen ainoastaan oikeiston kanta. Tavallaan keskusta on siinä oikeassa. Sillä vasemmisto harrastaa yhteisyyden valtaa, valtiovaltaa erittäin suuressa määrässä. Vasemmisto kannattaa lujaa hallitusvaltaa, sellaista, jossa koko hallituskoneisto on hyvin keskitetty ja hyvin ammattitaitoisen ja hallinnollisella alalla suurivaltaisen hallituksen käsissä. Ja vasemmisto kannattaa myöskin ennenkaikkea sel-

laista hallitusta, joka on luja yhdessä eduskunnan kanssa, joka ei ole ristiriitainen eduskunnan kanssa. Ja sehän on luja valtiovalta, jos mikään meidän kannalta katsoen. Sikäli on siis keskusta ollut oikeassa, kun se ei ole huoliansa ulottanut vasemmistoon saakka, vaan edellyttänyt, että vasemmisto on valtiovallan ystävä ja ankarasti vastustaa kaikkea yksilöllistä valtaa siinä kohdin.

Jyrkkä on ero tosiaankin oikeiston ja vasemmiston välillä tässä kohden. Täällä on oikeiston taholta esitetty todellisena oikeana kansanvaltana kahtia jaettua kansanvaltaa. Meidän käsityksemme mukaan se ei ole kansanvaltaa. Oikea kansanvalta on semmoinen, joka ei ole kahtia jaettu, vaan joka on yksi ja jakamaton ja perustuu kansaneduskunnan kautta toteutettuun valtiolliseen tahtoon. Semmoinen on meidän käsityksemme oikeasta valtiovallasta ja oikeasta kansanvallasta. Se kahtiajako, jota me haluamme, ei ole vallan jakoa vaan työnjakoa, se on järkiperäistä nykyaikaista työnjakoa, joka ei hajota valtiovaltaa, vaan asettaa hallituksen omalla määrätyllä alallaan työskentelemään yhdessä eduskunnan kanssa ja eduskunnan, parlamentin, johtajan asemassa toteuttamaan kansan tahtoa.

Oikeiston taholta on parlamenttarismia tänäkin iltana kutsuttu „eduskunta-diktatuuriksi", viittailtu siihen suuntaan, että parlamenttarismi, jota me harrastamme, olisi muka eduskuntadiktatuuria. Sitä se ei ole; silloinhan täytyisi itse kansanvaltaa kutsua diktatuuriksi, silloin täytyy Suomen kansan antaa hyvin huono mainetodistus itsestään. Parlamentarismi ei ole diktatuuria, se on juuri diktatuurin vastakohta. Se vastustaa kaikkea persoonallista hallitusvaltaa ja edesvastuutonta hallitusvaltaa. Diktatuuri, sisältää aina jotain edesvastuutonta; sen parlamenttarismin, jota me tunnustamme, varsinaisena olemuksena on kaiken mielivaltaisuuden ja valtiollisen edesvastuuttomuuden kieltäminen.

Täällä on myöskin viitattu siihen, että me kannattaisimme muka jonkinlaista neuvostovaltaa, että se tie, jota me kuljemme, veisi johonkin neuvostovaltaan. Me emme kannata neuvostovaltaa, se pitäisi olla kaikille selvillä. Mutta vaikka me emme kannata neuvostovaltaa, niin emme voi heittää syrjään sitä kollegialista hallitustapaa, joka on meidän valtiolle ja maalle niin erinomaisen kotoinen ja jota valtioneuvosto on, kuten ennen olen ollut tilaisuudessa mainitsemaan, sata vuotta joltisellakin menestyksellä meidän maassamme käyttänyt. Me kuvittelemme, että hallituksessakin on mielivaltaa kartettava ja että sielläkin on toimitettava aina edesvastuullisella ja kollegialisella toimintatavalla. Ja senvuoksi me sekä menneisyyden että järkiperäisen valtio-opin perusteella tahtoisimmekin tehdä meidän valtioneuvostostamme varsinaisen hallituselimen ja presidentistä sellaisen valtion päämiehen, semmoisen edustavan ja vaikuttavan valtion päämiehen, joka toimii aina yhdessä valtioneuvoston kanssa.

Nämä lyhyesti ovat meidän pääperiaatteitamme, nämä ovat niitä, joista me emme voi luopua. Me kyllä osaamme tehdä ja olemme tehneet myönnytyksiä siinä, missä isänmaan etu sitä vaatii. Mutta isänmaan etu ei vaadi meitä luopumaan niistä kansanvaltaisuuden oikeista periaatteista, joita me olemme omistaneet ja joita me toivoisimme ja tahtoisimme saada uudessa hallitusmuodossa toteutetuiksi ja — sanon senkin — joiden puolesta me aiomme vakavasti taistella.

Rohkenen lausua lopuksi sen varotuksen, ettei täällä vasemmistonkaan mielipidettä maamme hallitusmuodosta kokonaan syrjäytettäisi, sillä sillä on takanansa se voima, jolla on tulevaisuus tässä maassa, joskaan ei ole ollut menneisyyttä, nimittäin kansanvallan aate. Ja sitä aatetta se ei aijo sillä tavalla vähentää ja heikentää kuin meidän vakaumuksemme mukaan keskusta on tehnyt.

Ministeri A l k i o: Jos ed. Voionmaan viimeiseen lauseeseen voisi luottaa, saisimme panna merkille, että sosialidemokraatit todellakin tarkoittavat luoda sellaisen hallitusmuodon jossa hallitusvalta on keskitetty sillä tavoin kuin hän eräässä kohdassa lausuntoansa sanoi kansanvallan pohjalle. Aina eivät meidän sosialidemokraattimme ole olleet tällä kannalla. Hieman toista vuotta takaperin he kumosivat kansanvallan ja kannattivat silloin täydellistä diktatuuria. Ja se osoitti silloin kompromissaamista sillä taholla vielä vasemmalle, kompromissaamista, joka tuli sangen kalliiksi, ei ainoastaan sosialidemokratialle yleensä, mutta Suomen sosialidemokratialle erittäin ja Suomen nuorelle tasavallalle vielä kalliimmaksi. Silloisen kompromissaamisen kautta, sovittelupolitiikan kautta jouduttiin täällä kumoamaan ensimäinen tasavalta ja sen kumouksen pani toimeen sosialidemokratia. Ed. Voionmaan lausunnon johdosta on minulla ilo merkitä että sosialidemokraattien keskuudessa nyt kun me neljättä kertaa, hieman toista vuotta kuluessa, säädämme hallitusmuotoa, että siellä on jotain opittu, — arvatenkin myös jotain unohdettu.

Ensimäinen puhuja tänä iltana, ed. Hästbacka lausui, että ruotsalaiset tulevat joka tapauksessa hylkäämään tasavaltaisen hallitusmuodon. Vai niin. Ja mitä tarkotusperiä ajaakseen? Sellaisia-

ko että tämä meidän valtakuntamme joutuisi joskus siihen tilaan että ruotsalainen eduskuntaryhmä, joka käsittää noin kymmenennen osan tästä eduskunnasta, saisi joskus sellaisen vaikutusvallan että se saisi määrätä tälle maalle hallitusmuodon? Sellainen vaikutusvalta ei tule koskaan heidän käsiinsä muuten kuin sen kautta, että tämä maa on joutunut kokonaan vieraiden, ulkomaisten valtojen ja käskyn alaiseksi. Sellaisenaan siis mainittu lausunto, johon asiallisesti liittyy myös ed. Estlanderin lausunto, viittaa vallankumoukseen, joka tässä maassa kai tultaisiin panemaan toimeen siinäkin toivossa että saataisiin muodostetuksi sellainen kuningaskunta, jossa kuningas vallitsisi täydellä „despotismivallalla". Minä luulen että tämä unelma ei toteudu. Täytyy valittaa että tällainen ulttimaattumi, annettuna siltä taholta, vain toteaa että separatistiset pyrkimykset ovat nyt astuneet eduskunnan puhujalavalle.

Ed. Virkkunen totesi että on suuria eroavaisuuksia olemassa sosialidemokraattien ja keskustan välillä siitä, minkälaista tasavaltaa vaaditaan. Minun taasen täytyy sitä vastaan muistuttaa ettei tässä niin suuria periaatteellisia eroavaisuuksia ole, huolimatta siitä että ed. Voionmaakin halusi näiden periaatteiden eroavaisuutta painostaa enemmän kuin olisi ollut asiallista syytä. Sillä mikäli minä tätä asiaa tajuan, näyttää minusta että on verrattain pienet eroavaisuudet kaikkienkin tasavaltaa harrastavien ryhmien välillä. Katson siis hyvin optimistisesti tulevaisuutta kohti ja toivon että tämä laki tulee hyväksytyksi, koska ei kerran ole tämän suurempia periaatteellisia ristiriitaisuuksia.

Ed. Virkkunen esitti hallitusvallan ja eduskuntavallan periaatteellista kahtia jakoa, joka on meillä ollut historiallinen, niinkuin se onkin. Mutta minun täytyy sanoa, että, jos tämäntapainen hallitusmuoto meillä hyväksytään, tämä periaatteellinen kahtiajako tulee olemaan hyvin oleellinen. Mutta se tulee olemaan paljon terveemmälle pohjalle rakennettu kuin silloin, jolloin toista puolta tästä vallasta tulisi hallitsemaan perinnöllinen kuninkuus. Väitän tätä siinäkin tapauksessa että eduskunta olisi tullut valitsemaan aina presidentin, jossa suhteessa ed. Virkkunen pani myös merkille että muutamat niistä edustajista jotka olivat allekirjoittaneet sen alotteen joka tehtiin tasavaltalaisten puolelta hallitusmuodon aikaansaamiseksi, että eroavaisuus sen ja hallituksen antaman esityksen välillä oli niin suuri juuri tässä vaalikysymyksessä. Minun täytyy sanoa, että minä en ole tässä koskaan nähnyt varsinaista periaatteellista eroa. Näen vaalijärjestelmän siten, että jos me lähdemme valitsemaan presidentin valitsijoita, vaaleihin järjestäytyminen tapahtuu aivan samojen puolueperiaatteiden mukaan ja puoluejärjestöjen kautta kuin eduskuntavaaleissakin. Kumpaisessakin tapauksessa, jos mennään eduskuntavaaleihin tai presidentin valitsijavaaleihin, valitsijamiehet ohjataan samojen periaatteiden mukaan tätä tehtävää toimittamaan. Enkä minä usko, että tulos on huomattavasti toisellainen, kuin jos vain toimitetaan yhdet vaalit, valitaan eduskunta ja eduskunta saa valita presidentin. Mutta olen puolestani saattanut alistua siihenkin, että valitaan valitsijamiehet, koska minä en pidä tätä niin suurena periaatekysymyksenä. Tärkeimpänä tässä suhteessa pidän sen, että saadaan niin laaja kokoomus eduskunnassa vaalitavankin ympärille, että tästä tulee laki, että hallitusmuoto saadaan aikaan. Oikeiston taholta on huomautettu, että on vaikeata uskoa eduskunnalle presidentinvaalin toimittamista, koska presidentti silloin tulisi riippumaan eduskunnasta. On väitetty ettei se olisi kansanvaltaista. Kun minä olen sitä mieltä, että eduskunta joka tapauksessa Suomen kansan valitsemana edustaa Suomen kansaa, asetan eduskunnan auktoriteerin niin korkealle, että se voi hyvästi suorittaa presidentin vaalin. Joka tapauksessa se kokonaisena tekee sen paljon suuremmalla auktoriteetilla kuin se eduskunnan pieni vähemmistö, joka 56-lukuisena oli valmis valitsemaan tänne vieraan kuninkaan, joka sukupolvesta toiseen olisi käyttänyt niitä valtuuksia, jotka 56 edustajaa sille antoi. Se ei ollut kansanvaltaa. Sitä tahdottiin toteuttaa kansan selän takana. Mutta senvuoksi se ei voinutkaan toteutua. Ja nyt ollaan nykyisessä tilassa, jolloin koko kansaa edustava eduskunta on koossa, ja nyt on säädettävä sellainen laki, josta eduskunnan enemmistö yhtyy, tulkoon sitten vaalin suhteen toteutettavaksi kahdesta tarjolla olevasta muodosta kumpi tahansa. Kannatan puolestani sellaista valitsemistapaa, minkä suuri valiokunta nyt on sovelluttanut mietintöönsä juuri siitä syystä, että sillä on suuret toiveet saada koko eduskunnan, nimittäin ruotsalaisia lukuunottamatta, kannatus puolelleen.

Ed. Procopé sanoi täällä, että tämän hallitusmuodon kautta aijotaan saada toimeen täydellinen eduskuntadespotismi. Tämä oli hänen suustaan liian paljon sanottu. Ei tässä ole kysymystä mistään eduskuntadespotismista, vaan yksinkertaisesti kansanvaltaisesta, tasavaltaisesta hallitusmuodosta. Mutta jos puhutaan despotismista, niin ne jotka tulevat panemaan kielto-oikeutensa vaakaan estääkseen tällaista hallitusmuotoa säätämästä nyt, ne harjoittavat despotismia. Edel-

leen hän mainitsi, että edustajat toimivat ilman vastuuta. Sekin on liiaksi sanottu. Minun käsitykseni mukaan Suomen edustajat toimivat sangen ankaran tuomarin edessä, ja se on kansan edessä. Heidän valtansa on kansan tarkastuksen alaisena: edustaja ei voi tehdä mitään salaisesti. Hän tosin vie äänilippunsa uurnaan, mutta pääasiallisesti aina tiedetään, miten kukin on äänestänyt. Sitävastoin se kuninkuus, jota tänne suunniteltiin, olisi toiminut kokonaan edesvastuuttomana, niin että häneltä ei olisi saatu pois virkaa, ei edes hänen suvultaan, ilman vallankumousta. Ja se olisi ollut edesvastuuttomuutta. Suomen eduskunta toimii, niinkuin sanoin, edesvastuullisessa asemassa, kukin ryhmä ja edustaja tietysti oman käsityksensä mukaan. Mutta liikaa on sanoa, että tämä toimi yleensä tapahtuisi edesvastuuttomasti.

Edelleen sanoi ed. Procopé, että ellei saada presidentin valtaa lisätyksi, on velvollisuus tätä lakia vastustaa. Minkä vuoksi? Jos presidentin kerran valitsee Suomen kansa, kaiken järjen nimessä, kyllä hän tulee olemaan siksi syvässä yhteistoiminnassa, siksi läheisessä yhteistoiminnassa eduskunnan enemmistön kanssa, ettei hänen lisätty valtuutensa paljoakaan merkitse niiden pyyteiden toteuttamiseksi, joita o i k e i s t o sillä tavoittelee. Täällä on viitattu Englannin hallitusmuotoon ja siihen, että Englannin kuninkaalla on koko lailla paljon valtaa. Mutta asiantuntijat sanovat, että hän ei ole veto-oikeuttaan koskaan käyttänyt. Ja minä pelkään, että lisättiinpä hallitusmuodossa hieman enempi valtaa tai vähemmän Suomen tulevalle presidentille, sellaista presidenttiä me tuskin saamme, joka tulisi tätä valtaa käyttämään oikeiston pyyteiden hyväksi, joten asia on kokonaan muodollinen, eikä siis niitä kysymyksiä, joiden perusteella tämän lain voimaantulemista sopisi estää.

Ed. Voionmaa lausui, että keskusta on tehnyt valtiollisesta tinkimisestä itselleen periaatteen. Ei siinä ole perää. Keskusta on katsonut itsensä pakotetuksi vaan työskentelemään tämän hallitusmuodon aikaansaamiseksi sovittelemalla äärintä vasemmistoa ja äärintä oikeistoa. Ja minä uskon että se on siinä onnistunut (Ed. Hakkila: Ei vielä) siinä määrin, että tarvitaan kokolailla itsekkäisyyttä sekä vasemmistolta että oikeistolta, jos ne rohkenevat äänestää tämän lain kumoon. Ja jos tästä tulee laki, se kai johtuu siitä, että on löydetty sellaisia yhtymäkohtia, jotka äärimmäisyydetkin saattavat alistumaan. Mitä muuten tulee kompromissaamiseen tällaisissa asioissa, kyllä kai vasemmisto sen tavan tuntee. Esim. ruotsinkielen etuja tarkoittavissa pykälissä kyllä vasemmistolla on, jos tätä synniksi sanotaan, koko lailla omallatunnolla (Ed. Hakkila: Meillä on periaate siinä). Periaate jollakin lailla saada ruotsalaisten tunnustus muutamille tärkeille periaatteille, joita 3 keskustapuoluetta tullee täällä ajamaan kansallisella pohjalla — periaatteellinen yhtymä tätä vastaan. Ja ne ovat arvatenkin samoja periaatteita, jotka aikoinaan veivät edellisen sosialistiryhmän samallaiseen kompromissiin itäänpäin. Varokaa siis omia kompromissejanne! (Ed. Hakkila: Varokaa vaan te omianne!). Kas, me emme ole liikkuneet u l k o p u o l e l l a oikeiston ja vasemmiston. Meillä ei ole mahdollisuutta siis kaatumaan periaatteidemme kanssa. — kompromissaamalla ulkopuolella eduskunnan.

Edelleen lausui Voionmaa: Keskustalla ei ole vakaantunutta valtiollista teoriaa. Minun täytyy sitä vastoin sanoa, että aikana joulukuun 6 päivästä saakka 1917 (ed. Hakkila: Te olette sitä hakeneet) on eduskunnan keskusta järkähtämättömällä johdonmukaisuudella teoreettisesti ja käytännöllisesti ajanut tasavallan asiaa ja tehnyt mahdolliseksi, että huikenteleva vasemmistokin saa nyt paljon oppineena tulla tämän keskustan teoriian ympärille ja noudattaa sitä. Siinä on teoriia, joka on kestänyt vaikeat koetukset pienen vähemmistön pystyssä pitämänä ja ajamana. Ja minä uskallan vakuuttaa, että kun Suomen hallitusmuototaistelun historia kerran kirjoitetaan, kyllä keskustan teoriiat ja politiikka silloin arvostelun kestävät.

Edelleen ed. Voionmaa puhui hyvin paljon siitä, että tässä on kansanvaltaisuuden periaatteet uhrattu. Mihin ne ovat uhratut? Minun vakaumukseni mukaan ne äänet, jotka kuuluvat täältä oikealta, ovat varmimpana todistuksena siitä, että kansanvaltaisuuden periaatteita ei ole uhrattu, koska sieltä vastustetaan tämän lain voimaantulemista juuri sen vuoksi, että se on niin kansanvaltainen. (Ed. Hakkila: Ne ovat niin ovelia.)

Minun täytyy lopuksi sanoa, että tässä eduskunnassa on oikeisto ja vasemmisto (Ed. Hakkila: Aivan oikein!), jotka kumpikin pääasiallisesti elävät keskinäisestä taistelusta. Ja heille on välttämätöntä tuoda jyrkimmät, äärimmät vastakohdat tällaisessa taistelussa esiin, kun on kysymys saattaa luokkavalta sitä kansanvaltaa vastaan, jota eduskunnan keskusta harrastaa teoreettisesti, käytännöllisesti. Eduskunnan keskusta taistelee järjestelmällisesti vasemmiston luokkavaltaa vastaan, aivan samoin kuin oikeistonkin luokkavaltaa vastaan. (Vasemmalta: Lehmäkaupoilla!) Ja minä pelkään, että tämä taistelu onnistuu siitä syystä, että historiallinen välttämättömyys vaatii sen voittoa. Sen täytyy onnistua siitä syystä,

että jos me tällä kertaa emme saa itsellemme hallitusmuotoa, vasemmisto ei voi vastata historian edessä siitä, että se on tärkeän ajanhetken käyttänyt huonosti ja jättänyt tilanteen sellaiseksi, että bolshevismin vaara nousee meidän maassamme monenkertaiseksi. Minulla on vilpitön usko siihen, että nykyinen vasemmisto eduskunnassa on bolshevismin vastainen. Mutta se vaatii myöskin, että tämän vasemmiston täytyy asettua sille kannalle, että täällä saadaan olot järjestetyksi niin, että hekin voivat olla siihen tyytyväisiä, ettei täällä tarvitse uudelleen pelätä niitä vallankumouksellisia liikkeitä, jotka tänne, niinkuin tunnettua, yhä pyrkivät. Jos tilanne jää nykyiselleen lyhyeksikin aikaa, minä pelkään, että tilanne voi muodostua sellaiseksi, että kevyt hymy katoaa huulilta niin täällä eduskunnassa kuin sen ulkopuolellakin. Ja kun sanon tämän saman oikeistolle, niin samalla muistutan siitä, että nyt on Suomessa etsikkoaika, jolloin kaikki luokkapyyteet on alistettava kansanvallan alle; kansanvalta on toteutettava. Tämä kansa kykenee ja osaa kyllä käyttää valtaansa, kun se sille annetaan. Mutta silloin kun täällä harjoitetaan luokkavaltaa, se merkitsee kansaa uhkaavaa perikatoa.

Hallitusmuoto, joka nyt on esillä, on minusta sellainen, että sen saattaa hyväksyä, siellä on epäilemättä koko joukko sellaisiakin kohtia, joissa minunkin käsitykseni mukaan olisi tärkeää tehdä muutoksia. Kaikki ne minä pidän sivuasioina. Pääasia on suurin piirtein, että me saamme sellaisen hallitusmuodon, joka nykyisellä hetkellä kykenee järjestämään Suomen olot sille kannalle, että Suomessa sisällinen rauha sen kautta tulee turvatuksi ja maamme ulkopolitiikka tulee järjestetyksi niin, että ulkomaat voivat meidän olojemme vakavuuteen luottaa. Tämä on tärkeä, minun käsitykseni mukaan vasemmistolle yhtä tärkeä kuin oikeistollekin. Minä tiedän, että on olemassa suuria periaatteellisia eroavaisuuksia siitä, millä tavalla meidän ja oikeiston mielestä olisi asema maassa järjestettävä hallitusmuodon mukaan. Mutta tila on vakava. Aika ei ole nyt sopiva näihin keskinäisiin riitoihin, eikä niiden vuoksi syytä lykkäämään hallitusmuotokysymystä vielä uusien vaalien jälkeen.

Sanoin äsken puhumaan ruvetessani, että uhkaukset joka tapauksessa vastustaa tasavaltaista hallitusmuotoa, ne eivät ole lojaalisia tätä Suomen kansaa kohtaan (Oikein!). Minä en usko, että tässä maassa koskaan tulee sellaista aikakautta, jolloin eduskunta täällä säätäisi muuta kun tasavaltaisen hallitusmuodon. Senvuoksi ne, jotka suunnittelevat toisenlaista hallitusmuotoa joskus toteutettavan, ne eivät rakenna tämän Suomen kansan onnen ja menestyksen perustalle, vaan ne tavottelevat eräitä toisia periaatteita, joitten nimeä minä en halua tästä eduskunnan puhujalavalta lausua. Elämme vakavassa ajankohdassa ja minun käsitykseni mukaan siis edustajilla ryhtyessään toisessa lukemisessa käsittelemään tätä hallitusmuotokysymystä, on riittävästi syytä harkita, eikö sittenkin ole parasta alistua siihen, mikä tässä lopullisesti tulokseksi tulee ja hyväksyä hallitusmuoto, niin Suomi on varmaankin pääsevä onnelliseen tulokseen. (Hyvä!).

Ed. Niukkanen: Ed. Voionmaan lausunnon johdosta, jossa hän väittää, että keskustalla ei olisi tässä asiassa mitään johdonmukaista teoriaa, pyydän huomauttaa, että keskustan johdonmukaisena teoriana tässä kysymyksessä on ollut yksistään se suuri päämäärä, että saada Suomen kansalle tässä eduskunnassa säädetyksi valtiomuoto. Ja tämän vuoksi ainakin minä **tätä asiaa** perustuslakivaliokunnassa käsiteltäessä olen ollut pakotettu luopumaan yksityisistä mielipiteistäni kussakin kysymyksessä ja koettamaan löytää joku sellainen ehdotus, jolle kaikkein todennäköisimmin voitaisiin saada sekä vasemmiston että oikeiston hyväksyminen. Minun käsitykseni mukaan se mietintö, jonka perustuslakivaliokunta hallitusmuodoksi laati, on niin perinpohjaisen ja niin äärimmäisen hiotun kompromissin tulos, että yksistään sen pohjalla on tämä päämäärä mahdollista saavuttaa ja että siitä ei voitaisi asiallisissa kohdissa mennä juuri nimeksikään enempi oikealle kuin vasemmallekaan, saattamatta koko kysymystä vaaranalaiseksi. Minun täytyy valittaa sitä seikkaa, että keskustakin on suuressa valiokunnassa mennyt tekemään liiallisia myönnytyksiä kokoomukselle. Samoin täytyy minun myös valittaa sitä seikkaa, että sosialistit ovat menneet sellaisiin kompromisseihin ruotsalaisten kanssa. Ne asettavat yhä entistä suurempia vaikeuksia tämän kysymyksen ratkaisulle. Perustuslakivaliokunnan mietinnön aatelis-arvoja ja ritarimerkkejä koskevassa pykälässä on keskusta osoittanut oikeistolle sellaista myöntyväisyyttä, että se on poistanut perustuslakivaliokunnan mietinnöstä säädökset siitä, että myöskään arvonimiä ei voitaisi jakaa ja että ennen annettuja aatelisarvoja ja ritarimerkkejä ei Suomen tasavallassa saataisi käyttää. Joskin tämä myönnytys on huomiota ansaitseva ja pykälä sellaisena kuin se esiintyy suuren valiokunnan mietinnössä aivan sopimaton tasavaltalaiseen hallitusmuotoon, voi tätä myönnytystä sentään jollakin tavalla käsittää. On nim. muistettava että meidän maassamme sen pitkän sortoajan kestäessä, joka kansallamme on taka-

nansa, on ruotsalaisen sekä venäläisen sortohallituksen taholta niiden palvelijoille jaettu niin suuressa määrin kaikenlaisia eri oikeuksia, arvonylennyksiä ja ritarimerkkejä. On myöskin muistettava, että meidän maassamme ovat viime aikoina, varsinkin melkein kaikki huomatuimmat n. s. kuninkaantekijät saaneet osaksensa tällaisia arvonylennyksiä ja merkkejä. Näin ollen oikeistomme saattanee pitää tähän pykälään tehtyä muutosta niin tärkeänä, että se jo yksistään olisi ratkaissut sen kannan tämän hallitusmuodon hyväksymiseen nähden, joten siis suurella valiokunnalla siinä kohden lienee ollut, silmällä pitäen lain hyväksymistä, muutokseen todellista syytäkin. Mutta tällä myönnytyksellä olisikin oikeistomme pitänyt jo ollakin hyvitetty. Täällä ed. Virkkunen syytti hallitusta siitä, että se on antanut presidentin vaalia koskevassa asiassa itseensä vaikuttaa vasemmiston mielipiteen. Minun mielestäni osa keskustaa on varsinkin tässä kohden aivan aiheettomasti antanut kokoomuksen vaikuttaa itseensä. Hallitus on tehnyt siinä viisaasti, että se on koettanut ottaa huomioon mahdollisimman paljon myöskin vasemmiston mielipidettä. Sen sijaan osa keskustaa on ilmeisesti astunut harhaan siinä, että se on ryhtynyt harrastamaan kompromissia yksistään oikeiston kanssa. Epäilemättä se muutos, minkä suuri valiokunta on presidentinvaalia koskevaan pykälään tehnyt, on oikeistollemme tärkeä. Heillähän on presidentin vaalia varten, johon käsittääkseni kansan pohjakerrokset eivät koskaan tule kiinnittämään tarpeellista huomiota, käytettävissä joutilaita miljoonia ja sanomalehtiä sekä juoksupoikia aivan riittävästi. Mutta juuri tämän vuoksi ja tämän huomioonottaen se onkin kansanvallan kannalta katsoen mitä epäilyttävin. Jo yksistään säästääkseni niitä rauhallisia kansanaineksia joita minulla on kunnia edustaa, siltä oikeiston suurilla pääomilla toimeenpantavalta vaalihumbuukilta jonka muutoksen mukaiset valitsijamiesten kautta tapahtuvat välilliset vaalit aiheuttaa, on minun sitä täytynyt vastustaa.

Ruotsalaispykälissä, joissa perustuslakivaliokunta jo meni arveluttavan pitkälle, on suuri valiokunta mennyt vielä pitemmälle. Ruotsalaisten vaatimuksista on täällä jo, muiden asiain yhteydessä, niin paljon puhuttu, etten tahdo tässä kajota pitemmälti asian periaatteelliseen puoleen. Mainitsen tässä yhteydessä vain sen, että esim. mietinnön 14 ja 50 §:t sellaisina, kuin ne suuren valiokunnan mietinnöissä esiintyvät, ovat keskenänsä jo kovin ristiriitaisia. 14 § sisältää säädöksiä siitä, että kaikissa maan oikeuslaitoksissa ja hallintoviranomaisten luona on virkamiesten osattava ja käytettävä kahta kieltä. 50 § sisältää jokseenkin ehdottoman säännöksen siitä, että hallintoalueet ovat muodostettavat ainoastaan yksikielisiksi. Jos kerran mennään toiseen ruotsalaisten vaatimukseen, niin silloin on minun mielestäni aivan aiheetonta mennä toiseen niistä vaatimuksista, jotka näihin pykäliin sisältyvät. Myöskin sotalaitosta koskeva 75 § siinä muodossaan, missä se esiintyy suuren valiokunnan mietinnssä, on kovin arveluttavanlaatuinen. Siinä sanotaan, että asevelvollinen on, jollei hän itse muuta halua — ei ole lähempää selitystä siitä, mitä kaikkea muuta hän voisi haluta — on, mikäli mahdollista, luettava semmoiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellänsä, ja saapa opetuksensa sillä kielellä. Tällaisen pykälän johdosta olen aikaisemmin ollut tilaisuudessa tässä eduskunnassa lausumaan ajatukseni, joten en tahdo siihenkään laajemmalti kajota. Joka tapauksessa tämä pykälä on mielestäni ruotsalaisten vaatimuksista kaikkein vaarallisin ja tulen aikoinaan ehdottamaan sen korjaamista. Se kompromissi, jota sosialistit ja ruotsalaiset tässä, samoinkuin eräissä muissakin asioissa viime aikoina, kuten esim. hallitusta ahdistaessansa, ovat osottaneet, on minun mielestäni todellakin omituista. Olisiko asia nyt käsitettävä siten, että tässä on vihdoinkin kaksi sorrettujen kansanluokkain edustajaryhmää tavannut toisensa ja sen vuoksi lyöneet veljen kättä, vai olisiko joitakin suunnitelmia jostain muusta, esim. yhteisestä hyökkäyksestä Suomen suomalaisen porvariston kimppuun, selvitystä tästä ainakin minä jään toistaiseksi kysymysmerkkinä odottamaan. Joka tapauksessa on sosialistien kompromissi ruotsalaisten kanssa ollut omiansa lisäämään vaikeuksia hallitusmuodon hyväksymiseen nähden. Minä pyydän huomauttaa siitä, että ei voitane vaatia, että tämän eduskunnan suomea puhuvat edustajat olisivat velvolliset tämän hallitusmuodon mukana hyväksymään minkälaiset ruotsalaispykälät tahansa. Ja sitäpaitsi pahat ruotsalaispykälät voivat minun käsittääkseni kokoomuksenkin taholta, jonka puolelta täällä on enimmin vastustusta odotettu, kaikkein pahimmin kaataa tämän hallitusmuodon. Käsitykseni mukaan, jos kokoomus asettuu poikkiteloin tämän lain hyväksymisen tielle ja sen menettely tulee sille sitten esimerkiksi uudessa vaalitaistelussa puolustettavaksi, tulee se puolustamaan menettelyään juuri ruotsalaispykälillä. Presidentin vaalia koskeva pykälä, samoin kuin monet muutkin kokoomuksen omat vaatimukset ovat tässä suhteessa paljon vähemmän vaaraa tuottavia. Sosialistien kompromissi ruotsalaisten kanssa johtaa eräissä tapauksissa siihenkin, että keskusta juuri senvuoksi on pako-

tettu toisissa kohdin antamaan oikeistolle perää ja siten koettamaan saada laki sellaiseksi, että suomalaisen oikeiston vastarinta sitä kohtaan vähenisi. Minä toivoisin että eduskunta, jos suuren valiokunnan mietintöön muutoksia ryhdytään täällä tekemään, koettaisi asettua mahdollisimman lähelle perustuslakivaliokunnan mietintöä. Sillä pohjalla olisi kaikkein paraiten saatavissa sellainen hallitusmuotoehdotus joka sekä vasemmiston että oikeiston olisi pakko hyväksyä.

Ed. Kekkonen: En tahdo kauan eduskunnan aikaa kuluttaa, mutta muutamiin kohtiin sentään teki mieleni kajota. Kun olen tätä hallitusmuotoesitystä ja keskustelua täällä seurannut, olen pannut merkille, että omistavat ryhmät tahtovat tämänkin lain avulla turvata omia etujaan. Täällähän on jo puhuttu siitä, mitenkä tässä hallitusmuotoesityksessä erikoisesti virkamiesten edut koetetaan saada hyvälle kannalle. Niinikään tämän esityksen 6 §:ssä sanotaan, että omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Voihan olla tilanteita, jolloin valtio oman toimintansa kautta kohottaa omaisuuden arvoa ja jolloin sen täytyisi saada omaisuus itsellensä lunastetuksi esim. rautateitä rakennettaessa ja tällöin valtio, jollei sillä ole oikeutta maa-arvon vähentämiseen, on pakoitettu lunastamaan kovin korkeasta hinnasta omaisuuksia itselleen. Kehitys vie siihen, että esim. yksityisten maaomaisuutta täytyy ruveta rajoittamaan, ja jos aina täyttä korvausta vastaan täytyy maaomaisuuksia valtiolle hankkia, käy maakysymyksen ratkaisu perin vaikeaksi. Sentähden olisi lakiehdotuksessa muutettava 6 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi: „omaisuuden pakkolunastuksesta yleisiin tarpeisiin säädetään lailla."

Olisin toivonut että sotilasasiaa koskeva kohta tässä hallitusmuotoesityksessä olisi jäänyt sen suuntaiseksi miksi se eräässä vastalauseessa ehdotetaan, että sotalaitoksesta säädetään lailla. Tätä asiaa ei ole täysilukuinen eduskunta vielä käsitellyt ja olisi sentähden ollut parasta, että kyseessä oleva kohta olisi kuulunut kuten mainitsin.

Pyysin puheenvuoroa oikeastaan sen takia, että täällä useat edustajat ovat kajonneet kirkkokysymykseen ja sanoneet että pitäisi tässä hallitusmuotoesityksessä lähemmin turvata Suomen luterilaisen kirkon ja valtion yhteys. Mielestäni siihen ei ole syytä. Minusta tuntuu siltä, että ne, jotka vaativat kirkon suurempaa turvaamista tässä lakiehdotuksessa, eivät katselisi asiaa kristinuskon, vaan yksinomaan taloudellisten etujen kannalta. Kristinuskon kannalta katsellen ei ole välttämätöntä, että kirkko ja valtio ovat yhteydessä toistensa kanssa. Päinvastoin siitä saattaa olla suoranaista haittaa. Mainitsen esimerkin siitä, että muutamat kirkon miehetkin alkavat tämän oivaltaa. Niinpä eräs suomalainen pappi, rovasti Wartiainen, kirjoittaa äskettäin julkaisemassaan teoksessa: „Kirkkojen riippuvaisuus valtiosta vaikuttaa sen, että niiden kädet ovat sidotut ja niiden suu tukittu." Ja hän jatkaa: „Kun valtio tarkotustensa toteuttamiseksi katsoo täytyvänsä hyväksyä jotakin jumalansanan vastaista, esimerkiksi naapurikansojen ahdistamista sodalla, täytyy kirkon rukoilla siunausta ja voittoa. Kirkko ei saa sanoa valtiolle: Pistä miekkas tuppeen, älä tapa, älä ryövää, älä petä" j. n. e.

Kun valtioitten mahti vielä nojautuu — niinkuin meidänkin maassamme on asianlaita — militarismiin ja kapitalismiin, pitäisi kristinuskon kannalta katsoen kirkon olla erillään valtiosta ja siihen meidän tulisi pyrkiä, kunhan ero vain voitaisiin järjestää taitavalla tavalla, ettei minkäänlaista ryöväystä ja kostopolitiikkaa noudatettaisi. Kirkko, jos se todella harrastaa niitä periaatteita, jotka sisältyvät kristinuskoon, kyllä säilyy vaikkei sillä olisi sitä turvaavia lakipykäliä ollenkaan. Jos se tosiaankin alkaisi noudattaa, mitä kristinusko opettaa, auttaen niitä, jotka ovat hädässä, puutteessa ja jotka kärsivät sortoa, silloin Jumalan siunaus lepäisi kirkon yllä. Mutta meidän täytyy suruksemme sanoa, että niin paljon erikoisesti oikeiston riveissä olevien pappien puolelta on taisteltu kansanvaltaa vastaan. Siitä voisi lukuisia esimerkkejä mainita. Kun eduskunnassa on esillä torpparihäätöjä ehkäisevä lakiehdotus, kukapa sitä olisi kiivaimmin vastustamassa, kuin pappi. Kun on esillä 8-tunnin työpäivälaki, tapaa vastalauseen allekirjoittajain joukossa papin. Kun on esillä uudet kunnallislait, vastustaa niitä viimeiseen saakka pappi. Ja kun on kuolemanrangaistuksen toimeenpano kysymyksessä, ei tapaa yhtään pappia ehdotusta vastustamassa. Sen sijaan on riitaa siitä, kuka panisi kuolemanrangaistuksen eli teloituksen toimeen, sotaväkikö vai erikoinen pyöveli. Kun on esillä kuningaskysymys, niin jumaluusopin professori matkallansa kuningasta hakemaan lausuu Ruotsissa, että tasavaltalaisten äänet hukkuvat kuninkaallisten huutoihin. Viimeaikoina on erikoisesti surtu sitä, että kirkonmiehet ovat menneet sellaisiin juhliin, jotka tarkoittavat vain aseellisen vallan säilyttämistä meidän kansamme keskuudessa. He ovat alkaneet jumalansanalla sellaisia juhlia, jotka ovat päättyneet näytelmillä, tansseilla ja juomingeilla. Jos kirkon suunnalla tapahtuu täysi käännös, jos se alkaa harrastaa kansan pohjakerrosten asiaa, silloin sen tulevaisuus on taattu.

Mitä muuten tulee tähän hallitusmuotoesitykseen, toivoisin, että saisimme sen päätökseen. Jos oikeisto päättää olla sitä hyväksymättä ja äänestää sen lepäämään vaalien yli, niin saavat he olla varmat siitä, että heidän joukkonsa entisestään supistuu. Toivon että silloin me täällä lakiehdotuksen saamme onnelliseen ratkaisuun.

Ed. E. Hannula: Täällä on eräs puhuja, ed. Kukkonen, puhunut ensi kerran Suomen eduskunnassa. Hän on siinä puheessa, jossa hänen olisi pitänyt puhua hallitusmuodosta, esiintynyt kuitenkin tavalla, jonka puhemies on ratkaissut kahdella vasaranlyönnillä ja tällä puheella hän on antanut myöskin sen vastauksen, jonka ulommaksi minun ei sovi mennä, koska se poikkeaisi pois asiasta. Pyysin puheenvuoroa oikeastaan lausuakseni, että puhemiehen tulisi useammin käyttää sitä oikeutta, mikä hänelle Valtiopäiväjärjestyksen 48 §:än 2 mom. mukaan tulee ja jota hän nyt on käyttänyt, vaikka tosin valitettavasti liian myöhään. Sillä puhuja jo silloin oli pitkän aikaa liikkunut aivan ulkopuolella asiaa. Tämän tähden minä pyysin puheenvuoron.

Ed. Kaila: Minäkin kuulun niihin, jotka olisivat halunneet nähdä hallitusmuodon 83 §:än siinä muodossa kuin se esiintyy hallituksen esityksessä, jossa mainitun pykälän ensimäinen lause on näin kuuluva: „Evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona."

Täällä on edustaja Kukkonen väittänyt että kirkossamme vallitsee sellainen taantumuksellinen ja pappisvaltainen henki että se suuressa määrin vahingoittaa itse kirkon asemaa kansan keskuudessa ja on omansa tuottamaan epäilyksiä kirkkoa vastaan. Minä tahdon aivan lyhyesti osottaa että nämä väitteet eivät pidä paikkaansa että ainakaan kirkollinen lainsäädäntö ei anna näille väitteille tukea. Suomen kirkon yleinen lainsäädännöllinen orgaani on kirkolliskokous, jossa melkoinen enemmistö on maallikoita. Nämä maallikot tosin valitaan välillisillä vaaleilla, mutta valitsijamiehet valitaan yleisen äänioikeuden mukaan. Ja tämä sama kirkolliskokous on pannut voimaan sangen kansanvaltaisia uudistuksia. Niinpä on esimerkiksi yleinen äänioikeus toteutettu sekä pappisvaaleissa että kirkkokokouksen äänestyksissä juuri saman kirkolliskokouksen alotteesta ja toimesta. Edelleen on selvää että papiston taloudelliset edut eivät ole millään lailla kirkollisen lainsäädännön kautta taatut. Sillä se laki, joka määrää papiston taloudellisen aseman, on Suomen valtiopäivien säätämä ja hallituksen vahvistama. Suomen kirkolliskokouksella ei ole taloudellisessa lainsäädännössä muuta tehtävää kuin ainoastaan lausunnon antaminen. Ja viime kirkolliskokous onkin antanut lausunnon ehdotuksesta uudeksi taloudelliseksi palkkalaiksi, ja tämä lausunto oli myönteinen. Se ei ole kirkon syy ettei asia ole vielä päässyt kirkolliskokouksen käsittelyä pitemmälle. Se on eduskunta, joka tämän asian lopulta ratkaisee. Näinollen on minusta todistettu että kirkko ei ole mikään sellainen taantumuksellinen laitos, jossa ainoastaan papiston etu ja valta-asema olisi taattu.

En voi myöskään sivuuttaa vaikenemalla ed. Kekkosen lausuntoa kirkon ja valtion suhteesta toisiinsa. Edustaja Kekkonen väitti, että kirkkomme asema valtioon on sellainen, että se on valtion alle orjuutettu ja että se esimerkiksi sodan sattuessa on pakoitettu rukoilemaan valtion aseille menestystä. Tämä on taru, joka täällä usein on kuultu ja ennenkin lausuttu, mutta ei se kuitenkaan ole muu kuin taru. Sillä maailmansodan aikana ei ole rukoiltu Suomen kirkoissa Venäjän aseille menestystä yhtään ainoaa kertaa, vaan ainoa minkä puolesta on rukoiltu, on rauha. Kaikki ne rukoukset, joita kirkoissamme on mailmansodan aikana rukoiltu, ovat olleet rauhan puolesta. Myöskin se väite, että valtiokirkossa ei ole mitään aloite- eikä toimintatarmoa, on väärä. Sillä olihan myös Lutherin kirkko valtiokirkko ja ei kai voine väittää, ettei Lutherilla olisi ollut mitään alote- ja toimintatarmoa. — Minä tulen siihen tulokseen, että meidän nykyinen luterilainen kirkkomme on siksi kansanvaltaisesti järjestetty, että se sellaisenaan varsin hyvin sopii pitkälle menevään kansanvaltaiseen hallitusmuotoon ja sentähden en katso olevan mitään asiallista syytä poistaa hallituksen esityksestä tuota ensimäistä lausetta, että evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona. Tämä lause ainoastaan toteaa sen asianlaidan, jonka me kaikki todeksi tiedämme, ja minä vetoon erityisesti juuri keskustaan, joka edustaa suureksi osaksi Suomen talonpoikaista kansaa, että keskusta tässä suhteessa olisi myönteisellä kannalla tämän lauseen palauttamiseksi hallitusmuotoon, niinkuin se hallituksen esityksessäkin on.

Mitä muuten itse hallitusmuotoon kokonaisuudessaan tulee, niin olen minä ainakin vilpittömästi toivonut, että nykyisen eduskunnan olisi sallittu saada tämä hallitusmuoto hyväksytyksi ja saada se sellaiseen kuntoon, että se tyydyttäisi niin paljon kuin mahdollista kaikkia eduskunnan ryhmiä. Mutta minun vakaumukseni on, että tärkeimpiä pykäliä tässä hallitusmuodossa on hallitusvallan tasapaino, tasapaino toimeenpanevan ja

lakia säätävän vallan välillä. Tätä tasapainoa ei saavuteta, jos yksipuolisesti presidentinvaali joutuu eduskunnan käsiin, eikä myöskään silloin, jos esimerkiksi koko eduskunta on mukana valitsijain joukossa. Sentähden olisi tähän minun mielestäni ennen kaikkea saatava muutos. Täällä on paljon puhuttu siitä, että kuninkuus muka merkitsee jotakin itsevaltaa ja despotismia. Vaikka tämä taru on moneen kertaan täällä todistettu vääräksi, niin en voi kuitenkaan olla huomauttamatta, että sellaisessa vapaamielisessä maassa, kuin Englanti on, on kuninkuus, mutta kuninkaalla on siellä paljon vähemmän valtaa, kuin presidentillä on Yhdysvalloissa. Itse teossa hallitusmuodossa esiintyvä vallan tasapaino on riippumaton siitä, onko valtion päämiehen nimenä kuningas vai presidentti. Ainakin minulle on persoonallisesti ollut koko ajan pääasiana se, että saavutettaisiin sellainen hallitusmuoto, jossa vallan tasapaino on toteutettu. Ja olen myöskin hyvällä mielellä huomannut, että siihen suuntaan on hallitusmuoto valiokuntakäsittelyssä nyt viimeksi ollut menossa. Mitä yksityiskohtiin tulee, pyydän saada yhtyä ed. Paavo Virkkusen lausuntoon.

Ed. R. Erich: Ed Voionmaa on, jos käsitin hänen lausuntonsa oikein, valittanut sitä, että presidentillä tämän ehdotuksen mukaan tulisi olemaan kielto- eli veto-oikeus sekä hajoitusoikeus. Vastakkaiselta taholta taasen on sanottu, että tämä veto-oikeus sellaisena, kuin se hallitusmuotoehdotuksessa esiintyy, tulisi olemaan liian heikko. Minä puolestani olisin lähinnä taipuvainen sanomaan, että hallitusmuotoehdotus tässä suhteessa on kohtalaisen tyydyttävä, kuitenkin sillä edellytyksellä, että perustuslakikysymyksissä säilytetään $^2/_3$ äänten enemmistön vaatimus silloinkin, kun presidentti on vetoansa käyttänyt. Muutenkin tahtoisin sanoa, että tämä ehdotus antaa valtion päämiehelle jotakuinkin laajat valtuudet, voipi sanoa, useissa kohdin laajemmat kuin moni muu nykyaikainen tasavaltainen valtiosääntö. Mutta minä lisään tähän kohta: Kunhan presidentti voipi näitä valtuuksiaan ja tätä oikeuttansa tosiasiallisesti käyttää. Siinä on kuin onkin kysymyksen ydin. Kun presidentti nyt, kuten suuri valiokunta ilahuttavasti kyllä ehdottaa, on kansan valittava, niin lienee olemassa ainakin joitakin toiveita siitä, että hän todella myöskin saattaa kansan hyväksi, eikä suinkaan ristiriidassa kansan etujen kanssa, käyttää sitä valtaa, jonka hallitusmuoto hänelle suopi, edellyttäen tietysti, että hänellä on kansan kannatus, jos kohta, tahdon lisätä sen, meidän omituisissa puolueoloissamme täytyy pelätä, että tuollainen yleisempi kansan kannatus saattaa olla verrattain vaikeasti saavutettavissa. Ed. Virkkunen on lausunnossaan sanonut, että meidän hallitusvaltaa suunnitellessamme olisi pyrittävä lähinnä Amerikan Yhdysvaltain esikuvaa toteuttamaan, ja minä olen tässä pääasiallisesti samaa mieltä, mutta aivan ilmeistä on, että tämä meidän oloissamme kohtaa hyvin suuria vaikeuksia. Ja minä johdun tällöin puhumaan toisesta seikasta, jolla kieltämättä on ainakin yhtä suuri merkitys, mitä tulee korkeimman hallituselimen asemaan, kuin presidentin vaalitapaa koskevalla kysymyksellä.

Minä tulen siis erääseen tämän hallitusmuotoehdotuksen pääpiirteeseen, jota minun siinä muodossa, mikä sillä nyt on, täytyy pitää heikkoutena, nim. valtiosääntöisesti sidottuun parlamenttarismiin, josta jo lähetekeskustelussa oli jonkun verran puhetta, jota tänä iltana myöskin on täällä kosketeltu ja jonka heikkoja puolia — nim. siinä muodossa kuin se esiintyy perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa ja myöskin suuren valiokunnan ehdotuksessa — on neljännessä vastalauseessa kosketeltu. En ollenkaan epäile sitä, että hallitusjärjestelmä meidänkin maassamme sen jälkeen, kun olimme täyden valtiollisen itsenäisyyden saavuttaneet, kaikissa tapauksissa olisi kulkenut parlamentaariseen suuntaan, noudattanut parlamentaarisia suuntaviivoja, mutta meidän lainsäätäjämme ei ole nyt eikä aikaisemmin riittävästi ottanut huomioon sitä, että parlamenttarismiakin eli parlamenttaarista järjestelmää on monenlaista ja että meillä ei ole ollut eikä nytkään ole syytä saattaa tätä parlamenttarismia voimaan sen äärimmäisessä muodossa ja pyrkiä valtiosääntöisesti vahvistamaan sellaisia periaatteita, jotka luonteeltaan ehdottomasti ovat poliittista eivätkä oikeudellista laatua. Se, mikä parlamenttaarisessa järjestyksessä todellakin on suuriarvoista ja ainakin suhteellisessa merkityksessä yleispätevää ja joka siis kieltämättä olisi ja on meidänkin oloihimme sovellutettavissa, on se, että eduskunnan tulee voida tehokkaasti valvoa hallitusta ja sen toimintaa ja että turvataan yhteistoiminnan ja yhteisymmärryksen edellytykset hallituksen ja eduskunnan välillä, niin ettei vaikeita, koko valtion olemassaoloa järkyttäviä ristiriitoja pääse syntymään. Mutta tämä parlamenttarismi ei millään ehdolla saa merkitä sitä, että eduskunta hallitsee ja vallitsee, että se yksin komentaa ja määrää valtiossa ja että hallitukselle ei kuulu mitään muuta kuin epäitsenäinen vallanalaisuus. On syystä huomautettu, että missä oikea ja terve parlamenttaarinen järjestelmä muuttuu nurjaksi ja omalle luonteelleen vastakkaiseksi, siellä on olemassa kaksi eri kehitysmahdollisuutta. Toinen on

se, että jyrkkään parlamenttarismiin liittyy alituisia hallituspulia ja ministerivaihdoksia, mikä ilmiö osoittaa, ettei hallitus vielä ole täydellisesti antautunut kansaneduskunnan johdettavaksi, täydellisesti luopunut omasta itsenäisestä toiminnastaan, vaan että se vielä taistelee hallitusvallan arvon ja suhteellisen itsenäisyyden puolesta. Toinen mahdollisuus on se, että hallitusvalta kokonaan luopuu itsenäisyydestään, että se ehdottomasti noudattaa eduskunnan sille osoittamia suuntaviivoja, noudattaa niin empimättä sen johtoa, ettei edes enää tarvita mitään sellaista kuin epäluottamuslauseita eikä ministeripulia ja niitten tuottamia hallituksen vaihdoksia, koskapa hallituksen alistuvaisuuden vuoksi ei enää mitään todellista vastakohtaa voi syntyä hallitusvallan ja kansaneduskunnan välillä. Kyllä kehitys on kulkenut eräissä maissa tähänkin suuntaan, mutta minä pidän niin toista kuin toistakin näistä kehitysmahdollisuuksista meidän oloihimme aivan soveltumattomana ja sangen vaarallisena. Meille ei suinkaan ole mitään hyötyä eikä siunausta siitä, jos tapahtuu alituisia hallituksen vaihdoksia, jotka kieltämättä heikontavat valtiovaltaa ja ehkäisevät hallitusvallalle vaadittavaa varmuutta ja johdonmukaisuutta. Eikä meille myöskään ole miksikään hyödyksi ja siunaukseksi, jos hallitusvalta menettää kaiken itsenäisyytensä ja jättää johdon eduskunnalle yksin. Tämäkin olisi ylenmäärin arveluttavaa. Ei meidän eduskuntalaitoksemme eivätkä meidän puolueolomme ole sitä laatua, että ne, tuottamatta valtioelämälle suuria vaaroja ja vahinkoja, sietäisivät tämänlaista järjestelmää. Siksipä minun onkin täytynyt sanoa ja edelleen olen sitä mieltä, että se periaate, joka nykyään lausutaan tämän hallitusmuotoehdotuksen 35 §:ssä ja joka vastaavassa muodossa tavataan valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 1 momentissa, sisältää sangen arveluttavan puolen. Minä en tahdo tämän säännöksen merkitystä liiotella, sillä minä lisään tähän heti, ettei tällainen perustuslain pykälä yksin määrää valtioelämän kulkua, eikä siinä noudatettavia suuntaviivoja. Voipi kyllä olla hyvinkin mahdollista, että hallitus tällaisesta säännöksestä huolimatta saattaa säilyttää sellaisen aseman, joka on hallitukselle vaadittava, samalla tavalla kuin toiselta puolen kyllä olisi ajateltavissa ja mahdollista, että tuollainen nurja parlamenttaarinen suunta voisi päästä meidän maassamme vallalle siinäkin tapauksessa, että meillä ei mitään tuollaista säännöstä olisi perustuslaissa olemassa. Sillä tosiasialliset tekijät tässä suhteessa kyllä useimmiten vaikuttavat voimakkaammin kuin lain säännökset. Mutta joka tapauksessa on mielestäni ollut valitettavaa, että tuo mainittu säännös, joka tarjoaa aiheen niin suurille, merkityksellisille ja laajakantoisille tulkintamahdollisuuksille, on meidän valtiosääntöömme otettu. Onhan jo sitäpaitsi saatu käytännössä havaitakin, mitä johtopäätöksiä on tehty tuon säännöksen nojalla ja mitä kaikkea on tahdottu siitä saada esille tulkituksi.

Kun näitä eri mahdollisuuksia ajatellaan, niin tulee todellakin kysyneeksi, voidaanko luulla, että eduskunta meidän maassamme kykenisi ja pystyisi koko valtiollista elämää ohjaamaan, että se yksin voisi ottaa siveellisen vastuun valtioelämän johdosta hartioilleen. Sellainen luulo olisi varmaankin suuri erehdys. Tarvitaan ehdottomasti hallitus, jolla on ainakin jonkun verran itsenäisiä toimintamahdollisuuksia, jolla on arvovaltaa eduskunnan ja kansan silmissä, jolla on asiantuntemusta ja vaikutusvaltaa. Mutta jotta nämä edut voitaisiin saavuttaa, ei suhde eduskunnan ja hallituksen välillä saa olla sellainen, että jälkimäisen aina täytyy pelätä kukistumistaan, että aina on vaanimassa hallituksen vaihdos, hallituspula, mikä tietysti on omansa lamauttamaan hallituksen toimintakykyä ja samalla heikentämään valtioelämää yleensäkin. Ja tuollaista kehitystä täytyy pelätä eräiden oireiden nojalla, jotka jo ovat olleet meidän julkisessa elämässämme havaittavina. Jos tuollainen äärimmäinen parlamenttarismi, joka helposti muuttuu parlamenttarismin irvikuvaksi, pääsee jatkuvasti meidän maassamme vallalle, niin silloin saattaa käydä niin, että me saamme kiittää Jumalaa siitä, jos valtiollinen elämämme jää eräässä suhteessa ilveilyksi, eikä muutu murhenäytelmäksi. Tämä hallituksen asema ja vastuunalaisuus on likeisessä yhteydessä presidentin aseman kanssa. Sanotaan, että presidentille on varattava laajanpuoleinen itsenäinen toimintamahdollisuus. Ja tätä vaatimusta on ehdottomasti puollettava. Mutta silloin älköön unohdettako, että presidentin asema on mitä likeisimmässä yhteydessä hallituksen, toisin sanoen valtioneuvoston, ministerien aseman kanssa. Jotta presidentti voisi toimia sellaisena regulaattorina, sellaisena tasottavana tekijänä, jommoinen juuri tarvitaan parlamenttaarisesti hallitussa maassa ja jotta hän voisi menetellä oman vakaumuksensa ja sen mukaan mitä hän katsoo valtion ja kansan pysyvän edun vaativan, niin täytyy presidentin myös tietää, että tällainen toiminta todellakin käy päinsä ja ettei eduskunta ole heti valmis kukistamaan sellaista hallitusta, joka rohkenee kannattaa presidentin katsantokantaa ja politiikkaa sellaisessa tapauksessa, jolloin se näyttää olevan tai on jonkinlaisessa vastakohdassa eduskunnan kannan kanssa. Ellei presi-

dentillä ole jommoistakin varmuutta siitä, että hän tällä tavalla voi odottaa kannatusta ministeristöltä, niin on luonnollista, ettei hän yksin kykene omalla vastuullaan käyttämään noita valtuuksia, jotka valtiosääntö hänelle osottaa.

Täällä meidän maassamme näyttää usealla taholla pidettävän ylenmäärin vaarallisena sitä, että joitakin erimielisyyksiä pääsisi syntymään hallituksen ja eduskunnan välillä. Myönnettävä tietysti on, etteivät tuollaiset ristiriidat ole suotavia, ne ovat vältettävät ja sitähän terveellinen parlamenttarismi ja tasapainojärjestelmä tarkoittaakin. Mutta ei suinkaan tällaisen vastakohdan tai ristiriidankaan tarvitse olla aina niin vaarallista laatua, että se tuottaisi arveluttavia vaikeuksia ja vaaroja valtiolle, eikä meillä tällaisten ristiriitojen pelosta tarvitse säätää, että johto- ja käskyvalta viime sijassa on kuuluva eduskunnalle yksin. Ei siis ole mitään syytä pitää vaarallisena ja pelottavana sellaista valtiollista järjestelmää, jonka mukaan hallituskin saattaa jossain määrin pitää puoliaan eduskuntaa vastaan, vieläpä viedä jossain tapauksessa oman kantansa voitollekin, silloin kuin hallitus luottaa siihen, että sillä todella on kansan kannatus. Tuo pelko, että joitakin todellisia ristiriitoja syntyisi hallituksen ja eduskunnan välillä ja että sellainen ristiriita voisi päättyä hallituksen voitolla, se on oikeastaan jälkikaikua tuosta vanhasta harhakäsityksestä, jonka mukaan hallitusvalta luonteeltaan aina merkitsisi jotakin kansalle, kansanvapaudelle ja kansanvallalle vastakkaista ja ristiriitaista. Moni esimerkiksi katsoo ja minä, sain sen käsityksen myöskin ministeri Alkion lausunnosta, kuin hän pitäisi sitä, että presidentti jolloinkin todella käyttäisi veto-oikeuttaan, jonakin kansanvaltaisuudelle ja kansanvallalle erinomaisen vaarallisena mahdollisuutena, mutta oikean käsityksen mukaan ei tätä ollenkaan voida myöntää. Kyllä tällaisen oikeuden käyttäminen voi kansan todellista etua palvella aivan yhtä hyvästi kuin moni muukin valtiollinen toimitus ja päätös. Ja onhan asianlaita nykyaikaisessa valtiossa sittenkin sellainen, sekä hallitsijavaltaisissa että tasavaltaisissa valtioissa, että milloin edes jonkunverran vakavampi vastakohta sattuu hallituksen ja eduskunnan välillä, niin silloin kansa kuitenkin itse viime sijassa antaa ratkaisun. Ja eräs seikka, joka tässä vielä ansaitsee huomiota. Ristiriitojahan sattuu hyvin usein nykyaikaisessa valtiossa puolueitten välillä. Kuinka jyrkät ja vaikealaatuiset ovatkaan ne vastakohdat ja ristiriidat, joita puolueitten välillä sattuu, useastikin ne ovat verrattomasti vaarallisempia ja vaikealaatuisempia kuin ne ristiriidat, joita joskus saattaa esiintyä hallituksen ja kansaneduskunnan välillä. On siis aivan turhaa tuollaisten ohimenevää laatua olevien vastakohtien ja ristiriitojen pelosta pyrkiä sellaiseen valtiolliseen järjestykseen, että hallitus olisi kaikkea todellisesti johtavaa valtaa ja hallitusvaltaa ja itsenäisyyttä vailla. Tämän yhteydessä pyytäisin vielä lopuksi muutamin sanoin kosketella sitä kysymystä hallitusvallan ja eduskunnan vastuunalaisuudesta, jota erityisesti ministeri Alkio lausunnossaan kosketteli. Ministeri Alkio vertasi toisiinsa kuninkaan vastuunalaisuutta monarkisissa valtioissa sekä kansaneduskunnan vastuunalaisuutta ja huomautti että kuningas eli hallitsija on teoistansa vastuuton, ja tämä pitää tietysti oikeudelliselta kannalta paikkansa, mutta pitäkäämme mielessä, että jokainen nykyaikainen valtiosääntö luopi mitä tehokkaampia takeita kuninkaan mahdollisia väärinkäytöksiä vastaan. Ministerien vastuunalaisuushan tosiallisesti estää nykyaikaisessa valtiossa kuningasta käyttämästä tuota vastuuttomuutta sillä tavalla, että siitä voisi syntyä valtiolle ja kansanvapaudelle vaaroja. Mutta että samallaisia takeita olisi olemassa täysivaltaiseen kansaneduskuntaan nähden, sitä minä en ainakaan voi käsittää, eikä sellaisia takeita ainakaan oikeudellisella alalla olekaan. Sehän täytyy jokaisen myöntää, ettei mitään oikeudellisia takeita ole meillä eikä muualla niitä mahdollisia väärinkäytöksiä vastaan, joihin kansaneduskunta voi tehdä itsensä syypääksi. Sanon nimenomaan, ettei ole oikeudellisia takeita sellaisia väärinkäytöksiä vastaan. Toinen asia on tietysti se, että voidaan puhua siveellisistä, historiallisista takeista mainitunlaatuisia väärinkäytöksiä vastaan. Mutta juuri siksi, ettei ainakaan oikeudellisella alalla tällaisia takeita ole, tarvitaan ehdottomasti tasapainojärjestelmää ja on myös tarpeellista, että hallituksella on käytettävänään juuri sellaisia keinoja, kuin hajoitusoikeus ja myöskin kieltoeli veto-oikeus määrättyjen rajojen sisäpuolella, jos kohta vallankin tämä viimeksimainitun oikeuden käyttäminen harvoin tulee kysymykseen nykyaikaisessa valtiossa. Ja nämä mainitut oikeudet, joitten tulee olla hallitusvallan käytettävissä, ne eivät tietenkään ole eikä niitä meidän maassamme minkään ryhmän taholta ole suunniteltu miksikään aseiksi eli keinoiksi luokkavallan palveluksessa, josta luokkavallasta täällä on tarpeettomasti puhuttu. Luokkavaltaan eivät suinkaan perustu ne ehdotukset, jotka täällä on sekä käsittelyssä että aikaisemminkin esitetty voimakkaan ja riittävästi itsenäisen hallitusvallan hyväksi. Luokkavaltaa pikemmin edustaisi rajaton ja vastuuton eduskuntavalta, kuin sellai-

nen hallitusvalta, joka kaikkien täällä esitettyjen ehdotusten mukaan on kuin onkin ympäröity sangen tehokkailla oikeudellisilla takeilla. Minä voin tässä lopuksi viitata ed. Virkkusen lausuntoon ja kysyn, voidaanko todella väittää että tässä lausunnossa ja sen perusteluissa olisi ollut mitään jälkeä luokkavallasta, luokkavallan pyyteistä? Eikö pikemmin tämä lausunto juuri erinomaisesti sovellu sellaisen valtiollisen katsantokannan ja ryhmän ohjelmalausunnoksi, joka tahtoo asettaa valtion ja kansan suuret ja pysyvät arvot kaiken muun yläpuolelle.

Ed. Hildén: Jag har begärt ordet med anledning av att från centerhåll i kväll framkastats den kritiken mot den socialdemokratiska gruppen, att vi skulle hängivit oss åt något slags kompromiss med de s. k. svenskarna. Jag förstår att under ordet „svenskarne" i detta fall menas svenska folkpartiet. Jag antager således att de talare som använt uttrycket verkligen menat svenska folkpartiet. De talare, som här yttrat sig från maalaisliittos sida, ha framhållit att regeringsformen vore nog så förträfflig, ifall språkparagraferna icke skulle finnas där, och att det är vi socialdemokrater, som här ha gått in på något slags, om jag får begagna uttrycket, „lehmäkauppa". Detta är emellertid ingalunda fallet. Vi få ej glömma, att i vårt land finnas cirka 400,000 svenskar. Det svenska folkpartiet representerar ingalunda alla dessa 400,000. I den socialdemokratiska gruppen finnas även svensktalande representanter. När socialdemokraterna ställde sig på den ståndpunkten, att minoritetens rätt skulle hävdas, att svenskarne skulle till sitt språk bliva skyddade, så skedde det ingalunda därför, att arbetarpartiet väntade sig något slags eftergifter från svenskt högerhåll, ingalunda därför att vi trodde oss vinna någonting härmed, utan därför att vi hävdade den princip, som är socialdemokraternas egen, nämligen principen om minoriteternas rätt. Vi anse att en så pass stor minoritet som 400,000 svenskar skall ha rätt att få sin ställning i språkligt avseende tryggad. Den formulering som § 14 fått är förresten nog en kompromiss, men ingen kompromiss med svenska folkpartiet, emedan den paragrafen kommit till enligt reservation III och denna reservation är undertecknad av Herrar E. N. Setälä och R. Erich plus en hel del socialdemokrater. Således ha vi här att göra med en formulering av paragrafen, som tillkommit enligt överenskommelse med rent finska representanter. I det fallet åtminstone borde inte herrarna från centern kunna säga någonting.

Vad de övriga s. k. „språkparagraferna" vidkommer, d. v. s. § 50, vilken egentligen ingen språkparagraf är, så måste jag här framhålla, att dess nuvarande formulering ingalunda helt tillfredsställer mig. Visserligen är paragrafen ju rätt bra, men från det svenska folkets sida, från dess djupa leds sidan, från de svenska arbetarnas sida, hade man hoppats på en något annan formulering. Vi ställer oss, som jag redan vid remissdebatten framhöll, på den ståndpunkten, att nämnda paragraf borde bli formulerad enligt reservation I. Då emellertid det visade sig, att vi icke kunde få denna paragraf sådan vi skulle önskat den, förekom här verkligen en liten „kompromiss", men den kompromissen skedde ingalunda med „svenskarne", ty avfattningen av § 50 är nu, från svensk demokratisk synpunkt sett, sämre än den avfattning som vi skulle velat ge den.

Detta har jag velat framhålla för att upplysa herrarna från centern, att om det alls varit fråga om någonslags „kompromiss", så har den skett ingalunda med dem de ha velat insinuera.

Ed. Kukkonen: Ed. Hannulan puheenvuoron jälkeen on minun vain aivan lyhimmittäin huomautettava, että ellei hän kirkkopolitiikalleen löydä painavampaa puolustusta, kuin puhemiehen pari vasaran napausta, ei hän mitenkään voi torjua häneen suunnattua arvostelua. Paremmin ei hän ole yrittänytkään puolustautua niin pätevää arvostelijaa vastaan, kuin professori Pietilä varmastikin on. Oman lausuntoni johdosta minun on vain lisättävä, että puhemiehen keskeyttämänä se jäi kokolailla hajanaiseksi eikä sen tarkoitus tullut täysin ilmi, mutta sitähän minä en nyt enää voi sen paremmin korjata. Huomautan vain siitä, etten suinkaan ole millään tavoin loukkautunut puhemiehen keskeytyksestä. On oikein, että hän kohtelee oman ryhmänsä miestä ainakin yhtä ankarasti, kuin ketä muuta tahansa.

Ed. Procopé: Jag ser mig tvungen att med några ord beröra minister Alkios andragande, för såvitt det berör oss svenskar. Minister Alkio påstår, att därför att vi svenskar måhända skulle komma att rösta mot denna regeringsform, skulle man därav kunna sluta, att vi sträva till att åstadkomma en revolution, något slags förhållanden som på våldsam väg skulle giva oss avgörande inflytande på landets öden. Jag vill icke polemisera mot detta påstående, då det faller på sin egen omöjlighet. Icke är det vi som sträva att med våldsamma medel komma till inflytande i

detta land. Att vi hålla på konungadöme det sker till stor del av självförnekelse. Ty vi visste mycket väl, att om konungadöme hade upprättats hade det blivit ett bålverk för den finska nationalismen, men vi gjorde det ändå, därför att vår främsta strävan är att skapa ett stort och ett starkt rike; det är samma strävan som minister Alkio har. — I den punkten tror jag att åtminstone jag i mina åsikter överensstämmer med minister Alkio tillfullo. — Icke är det något klassvälde vi vilja åstadkomma genom att skapa en stark första statsmakt, utan det är verklig rättvisa och verklig ordning i samhället. För övrigt erkände minister Alkio själv i sitt andragande, att vi behöva en fördelning av statsmakten, men han ansåg att vi hade fått nog därigenom att presidenten väljes av Finlands folk, antingen genom elektorer eller genom lantdagen. Men det är icke nog med att vi välja presidenten. Finlands folk måste också giva honom någon makt för att han icke skall bliva endast en tom dekoration.

Slutligen sades i det ministeriella andragandet, att de, som rösta mot detta förslag till regeringsform begå något slags brott mot landet. Det må förlåtas mig, om det förefaller mig, som skulle detta yttrande i väl hög grad verka just det majoritetsförtryck, det undertryckande av andras åsikter, som vi äro rädda för, vi den förkättrade högern.

Ed. Ampuja: Tässä eduskunnassa oli kerran valtiomuotoa käsiteltäessä juhlallinen istunto. Huudettiin eläköön-huutoa tehdyn päätöksen jälkeen ja vallitsi suuremmoinen innostus. Minusta tuntui sitä istuntoa seuratessani, kuin sellaisia hetkiä tapahtuisi vain harvoin minkään eduskunnan historiassa. Se oli sen kuuluisan valtalain hyväksyminen. Eri ryhmien edustajat, kuten Alkio, Malmivaara, Lucina Hagman, olivat yksimielisiä silloin äärimmäisen vasemmiston kanssa, esiintyivät kansanvallan puolesta ihailtavalla rohkeudella. Silloinen pääministeri Tokoi lausui yksityisessä tupakkapuheessaan sen istunnon jälkeen, että hän tuntee iloa ollaksensa pohjalainen, jossa on sellaisia edustajia, kuin Alkio, Hagman ja Malmivaara. Minä olen vakuutettu siitä, että tätä lakia käsitellessä ei synny tällaista juhlallista hetkeä päätöstä tehdessä. Ja että ei niin käy, siihen on olemassa vakavat syynsä. Niistä mainitsi viime kerralla ed. Voionmaa. Hän lausui sen kaikille ymmärrettävän ajatuksen, että sellainen tilanne, kuin meillä nyt on, ei ole omansa lohduttamaan kansanvallan puolesta taistelevia. Käytiinhän vaalit tavattoman vaikeissa oloissa. Eihän nyt menty vaaleihin edes sillä mielellä, kuin ed. Setälä kerran aikaisemmin lausui, että mentiin niin hartaalla mielellä kuin jumalanpalvelukseen. Niihinhän mentiin nyt ainakin työväen taholta niinkuin noitavainojen aikana pelätyn suojeluskuntien kivääreiä. Ja melkein salaa piti mennä ainakin valistustyötä suorittamaan työväenpuolueen taholta. Niistä oloista johtuneena on tulos, että koko työväen voima, koko kansanvaltaisuuden voima, ei ole edustettuna tässä eduskunnassa valtiomuotoa säädettäessä. Lisäksi on otettava huomioon, että työkuntoisinta ainesta tässä maassa on useita kymmeniä tuhansia joilla ei ollut äänioikeutta ja jotka kumminkin tulevat olemaan pysyvimpänä turvana kansanvallalle tässä maassa. Kun näin eri tavoilla on vähennetty kansanvaltaista edustusta niin tärkeänä hetkenä, kun on valtiomuotokysymys säädettävänä, niin siitä syystä johtuu, että voivat kaiken sen kuningasilveilyn jälkeen, joka on verrattavissa isänmaan petturuuteen vähintäin yhtä raskauttavassa mielessä kuin punakaartilaiskapina, täällä esiintyä ohjelman sanelijoina samat kuninkaantekijät. Minusta ovat suuren valiokunnan eräät muutokset hallitusmuotokysymykseen suoranaisia huononnuksia. Niistä on ennen kaikkia sellainen presidentin valintakysymys. Siinä on asettauduttu suorastaan näiden kuninkaantekijäin kannalle. Neljännen vastalauseen mainitsee suuri valiokunta perusteluissaan tarkotustaan vastaavaksi. Nämä neljännen vastalauseen allekirjoittajat ovat vaikutusvaltaisimpia kuningaspuuhan ajajia, professorit Erich ja Setälä. He perustelevat kantaansa sillä että valtakunnan esimies muka on muutenkin eduskunnasta riippuvainen, heidän mielestään kai liiaksikin riippuvainen. Ja jos hän vielä tulisi eduskunnan valittavaksi, tämä riippuvaisuus lisääntyisi, hän tulisi esiintymään yleisessä tietoisuudessa eräänlaisena eduskunnan käskyläisenä, huolimatta siitä että hänenkin oikeitten periaatteitten mukaan tulee voida esiintyä kansan nimessä ja luottamusmiehenä. Tässä oikeastaan on asian ydinlausunto. Kun vasemmiston taholta, kansanvallan edustajain taholta lähdetään siitä, että presidentin pitäisi olla eduskunnan käskyläinen, oikeastaan riittäisi pääministeri semmoisenaan presidentiksi, täysin vastuunalainen eduskunnalle, ei nimeksikään korkeinta valtaa, niin lähtevät oikeiston edustajat aivan päinvastaiselta kannalta. Kun he sanovat, että oikeitten periaatteitten mukaan presidentin tulisi voida esiintyä kansan luottamusmiehenä, niin he, jos sanoisivat rehellisesti, sanoisivat: omistavien luokkien periaatteitten mukaan sen esiintymisestä yläpuolella eduskunnan on

etua. Tässä on eräitä muitakin sellaisia kohtia, jotka panevat minun suuresti epäilemään, voiko kansanvallan puolustajain taholta tulla myötävaikuttamaan tämän lain hyväksymiseen. Yksi hyvin tärkeä seikka on se, jossa on mainittu, omaisuuden pakkoluovuttaminen vain täyttä korvausta vastaan. Nythän juuri näinä aikoina vallitsevissa Europan maissa käydään perustuslakiriitoja juuri omaisuuskysymyksien pohjalla ja ei luultavasti tulla hyväksymään sellaisia periaatteita ollenkaan kuin tässä hallitusmuodossa ja jos niitä missä maassa hyväksytään, sisältyy niihin uusia vallankumouksen siemeniä. Jos tahdotaan vakavasti ehkäistä bolshevismin leviämistä, niin sitä voitaisiin paraiten tehdä säätämällä mahdollisimman kansanvaltainen valtiomuoto, raivata kaikki esteet nopean, parlamentaarisen toiminnan tieltä pois. Tästä käsityksestä meillä ei näytä olevan keskustan taholtakaan vähääkään vakiintuneita mielipiteitä. Kun täällä esiintyy asiantuntijoina sellaisia miehiä, joita on pidetty valtiotieteen edustajina, erityisesti professori Erich, niin on sanottava ainakin minun omasta puolestani, että heidän arvonsa on viime vuoden politiikan johdosta suuresti laskenut. Minä olen henkilökohtaisesti näitä samoja herroja joskus kunnioittanut, kuunnellut heidän esityksiään työväenopistoissa ja muualla tieteen viimeisenä sanana. Ja erityisesti tuntui suuremmoiselta, kun äärimmäisen vasemmiston taholta sanottiin näitä professoreja isänmaallisiksi pari vuotta takaperin, kun he taistelivat valtalain puolesta. Mutta kun samaiset professorit ovat kirjoittaneet jotakin sellaista vuosi sitten, kuin heidän silloinen hallitusmuotonsa, josta voi ottaa seuraaviakin otteita: „Suomi on täysivaltainen perustuslaillinen kuningaskunta." „Kuninkuus on perinnöllinen." „Toimeenpanovalta on kuninkaalla," „lainsäädäntövalta on kuninkaalla." „Kuninkaan henkilö on pidettävä kunniassa ja arvossa." „Hänen tekonsa eivät ole syytteenalaisia." Kun samat henkilöt, jotka ovat jotain tämmöistä kirjallisuutta kokoonpanneet, esiintyvät nyt äärettömän suurella itsetietoisuudella siitä, kuinka kansanedustajat ovat kaikkea vastuunalaisuutta vailla ja niin poispäin, niin älkää ihmetelkö, arvoisat herrat, jos vasemmiston taholla ei ole luottamusta teidän esittämiinne pätevimpiin asiantuntijoihin ja teidän esittämäänne viimeiseen tieteen sanaan. Olettehan te kai sitäkin uskotelleet, että eduskunnan ylivalta olisi ollut muka syynä niihin onnettomuuksiin mitä meillä tapahtui. Meidän on varsin helppo osottaa, että syy näihin onnettomuuksiin oli siinä, että luovuttiin siltä kannalta, että ruvettiin poikkeamaan tältä kansanvaltaisuuden kannalta, ruvettiin riippumatonta hallitsevaa valtaa luomaan. Luja hallitusvalta, jota uskottiin vain pistimien avulla voitavan pystyssäpitää; se oli teidän ihanteenne. Te olette unohtaneet, että kaikissa niissäkin maissa, missä tämä valta näytti horjumattomalta, se on horjunut, sielläkin on menty kansanvaltaan. Ja olkaa varmat, että tässäkin maassa mennään siihen. Minä en usko, että siihen mennään tämän lain avulla niistä syistä kuin minä jo alussa sanoin, mutta minä toivoisin, että tästä tulisi edes semmoinen laki, joka voisi helpoittaa täydelliseen kansanvaltaan kulkua. Tässä tarkoituksessa olisi hyväksyttävä kumminkin ne esitykset, mitä on sosialidemokraattisen ryhmän taholta perustuslakivaliokunnassa tehty ja lisäksi olisi käsittääkseni yksi tärkeä ehdotus hyväksyttävä, nim. että saataisiin yleinen äänioikeus kaikille 21 vuotta täyttäneille. Se antaisi ne edellytykset, että kun lähdetään uusiin vaaleihin, silloin olisi aika tavalla helppo taistella parlamenttaarisen toiminnan puolesta ja luottamus siihen kasvaisi.

Ed. Elfving: Minä en tahdo suinkaan tämän eduskunnan aikaa pitkälti tuhlata. Mutta kun minulla on tästä kysymyksestä aivan toisenlaiset käsitteet kuin mitä keskustan edustavilla jäsenillä täällä on, niin katson tarpeelliseksi lausua tästä kysymyksestä muutaman sanan. Minä ymmärrän tätä asiaa siten, että kaikissa maissa ja poikkeuksetta aina silloin kun on kysymys siitä minkälainen hallitusmuoto johonkin maahan laaditaan, niin se laaditaan sen perusteella, minkälaiset voimasuhteet ja minkälainen tilanne kullakin kerralla kussakin maassa on vallalla. Tässä maassa on minua tietääkseni kerran ennen päätetty yksimielisesti, että tämä Suomen maa on oleva tasavalta. Sen jälkeen yritettiin tänne saada aikaan monarkistinen hallitusvalta. Tämä tilanne syntyi sen johdosta että n. s. punakaartilaisten kapina tuli kukistetuksi ja valta silloin joutui yksinomaan pistimien varaan ja pistin oli oikeiston käsissä. Kun tilanne oli tällainen, niin olihan asia mitä yksinkertaisin ja selvin, että nimittäin kaikenlaiset muut temput sivuutettiin ja pantiin 24 senttimetrin paksuiset mörssärit laatimaan tähän maahan monarkistista hallitusmuotoa. Jos pistinvalta olisi ollut vahvempi, olisi tähän maahan kerta kaikkiaan säädetty yksinvaltainen keisarivalta.

Maalaisliiton taholta on annettu ymmärtää, että he olivat suurena tekijänä, ja että he estivät tuon monarkistisen hallitusmuodon tähän maahan tulemasta ja että tulevassa historiassa kirjoitetaan heille tästä kauniita sanoja. Minä en ym-

märrä tätä asiaa siten. Minä ymmärrän tuon asia siten, että valta ei siirtynyt maalaisliitolle, vaan se oli oikeiston käsissä ja maalaisliitto oli niinollen pakotettu tällaista kantaa tässä maassa ajamaan, ja että se uskalsi sitä ajaa, johtui siitä, että se käsitti, että sosialidemokraattisen puolueen, joka oli rikkirevitty, sen ääntä kaikesta huolimatta oli kuultava. Ja maalaisliitto tiesi, että silloin oli otettava kaikesta siitä huolimatta myös köyhälistön ääni kuuluville ja köyhälistön ääni oli yksinkertaisesti tasavaltalainen.

Kun minä ymmärrän tuota asiaa tällä tavoin, niin minä ymmärrän sitä edelleen siten, että sellaisen kapinan, joka täällä oli, olisi maalaisliitto silloin, jos sillä olisi ollut harkittu ja etevä taktiikka, voinut estää, se olisi voinut sen estää, kun se tiesi, minkälainen tilanne oli ja millä tavalla tuo tilanne oli johtunut; siitähän viime täysistunnossa ed. Vuolijoki kokolailla pätevästi teki selvää, ja minä viittaan vaan siihen. Jos keskusta olisi silloin käsittänyt asemansa, että se ei olisi oikeiston kanssa muodostanut todellista seinää, jonka ylitse ei päässyt, niin sillä tavoin olisi silloin voinut silloinen tilanne estää. Nyt on keskustan taholta annettu ymmärtää — ministeri Alkio sen huomautti — että jos ei hallitusmuotokysymystä voida ratkaista, niin mahdollisesti syntyisi uusi kapina. Ja minä uskon hyvin paljon näihin sanoihin. Mutta minä uskon myös että maalaisliitto tällä hetkellä voisi tuon tilanteen estää ja se voisi estää sen siten, että se yhtyisi vasemmistoon tässä hallitusmuotokysymyksessä. Maalaisliitto käsittää että vasemmiston taholta on tehty niin pitkälle meneviä myönnytyksiä kuin tässä kysymyksessä meidän taholta suinkin voidaan tehdä. Ja jos maalaisliitto keskustana todella käsittää asemansa, niin sen täytyy silloin todellisuudessa meihin yhtyä. Täällä on vedottu ja annettu suurella ponnella ymmärtää, että historiassa loistavasti puhutaan maalaisliiton eli keskustan kannasta näissä kysymyksissä. Minä toivoisin, kun minä tätä asiaa tällä tavoin ymmärrän, että maalaisliitto todella käsittäisi asemansa siten, että historian kirjoittaja tulee heille antamaan sen arvon mikä heillä tällä kertaa eduskunnassa on. Sillä minä käsitän, että historian kirjottaja on ottava huomioon minkälainen tilanne on ja minkälaisessa tilanteessa maalaisliitto on, joten minä toivon, että maalaisliitto, josta asian ratkaisu todella riippuu, sen ratkaisisi siten, ettei historian tuomio olisi sille liian ankara.

Ed. Snellman: Pyydän vaan muutamalla sanalla kosketella käsilläolevaa hallitusmuotoehdotusta. Olen toivonut että suuri valiokunta olisi suostunut niihin mitä kohtuullisimpiin ja asiallisimpiin parannuksiin, mitkä edustajat Setälä, Erich ja Malmivaara ovat perustuslakivaliokunnan mietinnön neljännessä vastalauseessa tehneet. Vaan toiveessani petyin, vastalauseen sisältöä ei ole sanottavasti huomioonotettu. Näyttää siltä, että tuskin tästä hallitusmuotoasiasta vielä voidaan nytkään mitään valmista saada, joka kuitenkin olisi toivottavaa, vaan että se vielä voi vaatia suurempaa kypsymistä ja valmistamista, jonka vastaisuus voisi paremmin suoda kuin mitä nykyisyys näyttää antavan. Tämän hallitusmuotoesityksen puutteista ja heikkouksista ovat niin asiallisesti ja selvästi edustajat Virkkunen ja Erich lausuneet, että minä voin niihin yhtyä. Mitä erittäin tulee presidentin veto-oikeuteen, siinä en voi ollenkaan mielipiteistäni tinkiä vastalauseesta, samoin kuin presidentin vaaliin nähden. Presidentin asemaansa nähden pitäisi olla toisena valtiomahtina riippumaton eduskunnasta, joten sen valitseminen pitäisi olla eduskunnan ulkopuolella olevilta henkilöiltä. Sitäpaitsi edustajilla useinkin voi olla niin läheisiä omia pyrkimyksiä ja harrastuksia, että he eivät voisi tätä tärkeää vaalia yleisen maan ja kansan etuja silmällä pitäen toimittaa. Sillä siinä voisi joko enemmän tai vähemmän tulla vaikuttamaan edustajain omat persoonalliset harrastukset kuin maan ja kansan etu, joten en pidä ollenkaan sopivana, että edustajat olisivat oikeutetut ottamaan osaa presidentinvaaliin valitsijamiehinä, jotka voisivat vielä muodostaa valitsijain enemmistön. Edustajain valitsijamiehinä ollen tulisi presidentille joko enemmän tai vähemmän eduskunnasta riippuvaisuudentunne ja siten häiritsisi sitä periaatetta, mikä presidentillä tulisi olla korkeimman hallitusvallan käyttäjänä ja siten heikontaisi, jos ei suorastaan niin ainakin välillisesti, presidentin asemaa ja toimintaa. Lopuksi vieläkin toivon, että eduskunta tähän hallitusmuotoehdotukseen tekee yksityiskohtaisessa käsittelyssä ne pääasialliset parannukset, mitä IV vastalause sisältää ja sillä tekisi mahdolliseksi minunkin vähäiseltä osaltani olla mukana vaikuttamassa nyt tämän hallitusmuodon hyväksymiseen, kun päinvastaisessa tapauksessa olen vakaumuksesta pakotettu äänestämään tämän esityksen hyväksymistä ja kiireellisyyttä vastaan.

Ed. Setälä: Minä en tahdo kosketella ed. Ampujan lausuntoa, m. m. sitä, mitä siinä oli sanottu monarkkisesta hallitusmuodosta. Kuvaavaa oli, että kun hän luki erään sitaatin lepäämään jääneestä hallitusmuotoehdotuksesta, hän keskeytti sen keskellä lausetta, lukien ainoastaan

että sen mukaan „lainsäädäntövalta on kuninkaalla". Jos hän olisi lukenut lauseen loppuun, olisi käynyt ilmi, ettei puheenalainen lause ollenkaan sitä sisällä, mitä hän tahtoi siihen sisällyttää.

Ministeri Alkion lausunnon johdosta minä sen sijaan tahtoisin sanoa muutaman sanan. Ministeri Alkio on sanonut, että tältä taholta on vaadittu, että hallitusmuodon tulisi taata luokkavalta. Minä tahtoisin kysyä: mikä niistä vaatimuksista, joita on meidän taholtamme tänä iltana tuotu esiin, sisältää luokkavallan vaatimuksen? Me olemme vaatineet, että kansan tulee valita valtakunnanpäämies eikä eduskunnan. Onko se luokkavaltaa? Me tahtoisimme, että kansan edustajat eivät olisi valtionpäämiehen valitsijamiehinä, koska siinä tapauksessa naamioidulla tavalla eduskunta lopulta kuitenkin pannaan valitsemaan valtakunnan päämies. Minä kysyn, onko tämä luokkavaltaa? Onko luokkavaltaa se että vaaditaan että kansan eduskunnan ei tulé saada erottaa valtakunnanpäämiestä, varsinkaan jos eduskunta ei valtakunnanpäämiestä edes ole valinnut? Ja vihdoin kysyn: onko luokkavaltaa se, että vaaditaan, että valtakunnanpäämiehen tulee saada vedota kansaan, jos hän on sitä mieltä, että eduskunnan päätös ei pidä yhtä kansan tahdon kanssa? (P u h e m i e s kehoittaa puhujaa jatkamaan lavalta.) Minulla ei ole monta sanaa enää sanottavana. Minä tahdon vain lisätä, että kaikki ne yksityiskohtaisetkin ehdotukset, mitkä on meidän puoleltamme tuotu esiin, ovat sitä laatua, että niihin ei mitenkään voida sovelluttaa luokkavallan leimasanaa. Jos esim. vaaditaan ja toivotaan, että kun tässä maassa täytetään valtion virkoja, siinä otetaan hakijain a n s i o t kysymykseen eikä ainoastaan semmoista väärinkäsityksille altista kelpoisuusehtoa kuin on „työkyky", niin täytyy kysyä, esiintyykö tässä mikään luokkavallan vaatimus?

Suuri valiokunta on tehnyt, minä tunnustan sen kiitollisuudella, eräitä korjauksia perustuslakivaliokunnan ehdotukseen. Olisin vain suonut, että nämä korjaukset olisivat olleet perinpohjaisempia. Minä rohkenen toivoa, että eduskunta nyt ryhtyessään toiseen käsittelyyn, jolla on oleva ratkaiseva merkitys koko tämän lain kohtalolle, on tekevä perinpohjaisempaa työtä ja tekevä mahdolliseksi nyt käsiteltävän hallitusmuotoehdotuksen hyväksymisen.

Ed. M a n n o n e n: Nyt käsiteltävänä olevaa hallitusmuotoehdotusta, niinkuin se on suuren valiokunnan mietinnössä ehdotettu hyväksyttäväksi, en sellaisenaan katso voivani kannattaa, vaan tulen äänestämään sekä sen kiireellisyyttä että sen hyväksymistä vastaan, ellei tässä käsittelyssä tehdä siihen sellaisia muutoksia, joita edustajat P. Virkkunen ja Erich lausunnoissaan edellyttävät.

Ministeri K a l l i o: Minä en ole oikeutettu ministeri Alkion puolesta vastaamaan ed. Setälän lausuntoon, mutta koska hän sattumalta ei ollut sitä kuulemassa, niin pyytäisin minä kumminkin väärinkäsityksen välttämiseksi lausua, että minä ymmärsin ministeri Alkion lausunnon tarkoittaneen, mikäli se vetosi oikeistoon ja sen pyyteisiin luokkavallasta, enempi sitä, mikä viime kesänä tapahtui siltä taholta monarkian hyväksi, koska hän nimenomaan juuri vetosi siihen, että silloin oikeiston 56 edustajaa katsoi olevansa oikeutettu valitsemaan perinnöllisen kuninkaan. Se oli luokkavaltaa, ja sitä voi siksi aina sanoa, vaikka nyt samalta taholta ei uskota sitä 200 edusmiehelle. Juuri tältä kannalta minä ymmärsin ministeri Alkion lausunnon.

Ed. S e t ä l ä: Tässä ei ole tietysti syytä nyt enää ryhtyä keskustelemaan monarkian ja tasavallan keskinäisistä eduista tai puutteista. Mutta se kai myönnettäneen, ettei ole ilman muuta oikeutettua sanoa sitä, että monarkia on samaa kuin luokkavalta. Tapaammehan monarkian semmoisissa maissa kuin Skandinavian maissa, muun muassa esim. Norjassa ja Englannissa, joita ei kaiketi missään tapauksessa voida esittää tyypillisiksi luokkavallan esimerkeiksi, vaan ne ovat päinvastoin semmoisia valtakuntia, joissa kansalaisvapaus ja todellinen, yleinen kansalaisvapaus kauan on ollut kotiutuneena.

Ed. v. W e n d t: Den regeringsform, som det stora flertalet av Finlands finska folk önskat sig, skulle jag endast högst ogärna vilja rösta emot, till och med om jag själv skulle stå på en annan ståndpunkt. Ett berättigande i att förhålla mig avvisande anser jag föreligga, ifall det i lagförslaget ingår någonting, som kränker det svenska folkets elementära rätt. Det finnes i lagförslaget särskilda stadganden, om vilka jag känner mig tveksam. Jag kommer att i detaljbehandlingen bliva i tillfälle att återkomma till dessa och vill därför i detta sammanhang icke yttra något vidare.

Ed. A n d e r s s o n: Jag skall icke yttra många ord, men vill ändå beröra ett yttrande, som fälldes här i afton från centerhåll, nämligen yttrandet om kompromiss, som skulle kommit till

stånd mellan vänstern och svenskarne i de s. k. språkparagraferna. Lantdagsman Niukkanen gav på samma gång livligt uttryck åt den trånga nationalism, som är fördömlig från vilket parti eller vilken språkgrupp i detta land den än kommer. Av talaren fick man också en föreställning om, huru centern skulle lösa språkfrågan, vilket icke blir någon lösning alls, ifall den hade avgörandet i sin hand. Lyckligtvis finnes i kammaren socialdemokratin ganska starkt företrädd till värn för demokratin och på samma gång till värn mot språkligt förtryck. Vänsterns ståndpunkt i språkfrågan kan sålunda icke sägas vara frukten av en kompromiss, utan det är endast ett hävdande av internationellt fastslagna principer och ett konsekvent fasthållande av den ståndpunkt, som de finska socialdemokraterna fastslagit på sina kongresser tidigare. Skulle vänstern giva sig till förespråkare för den nationalism, som besjälar centern, skulle den helt enkelt svika sina principer och på samma gång döma sig själv inför vårt lands och andra länders arbetare.

Ehuru de svenska arbetarna icke tagit någon del i det svenska folktinget, som nyligen hållits här i Helsingfors, önska dock de svenska arbetarna också få en tillfredsställande lösning på språkfrågan och därigenom få språkstriden bragt ur världen. Men den tanken har varit de svenska arbetarna fjärran, att de för den skull skulle gå till något utländskt forum, utan vända de sig helt enkelt till de finska kamraterna, liksom jag vågar tro, att de finska kamraterna skulle vända sig till de svenska, om de befunne sig i de svenska arbetarnas ställning och de svenska återigen i de finska arbetarnas majoritetsställning. De svenska arbetarna göra detta, förvissade om att de finska icke skola låta språkfanatism skymma blicken för det, som är rättvist i svenskfolkets strävanden. Språkparagraferna hade kunnat innehålla mera, men de äro dock i stort sett tillfredställande, och de angiva den grund, på vilken vi kunna framdeles bygga vidare.

Det är just vad jag å de svenska arbetarnas vägnar med några ord har velat framhålla.

Ed. Juutilainen: Ne syytökset, joita tänäkin iltana on niin vasemmiston kuin oikeiston taholta tehty nyt ratkaisua kohti kulkevaa hallitusmuotoehdotusta vastaan, osottavat aivan selvästi sen, että hallitusmuotokysymys kulkee nyt oikeilla raiteilla ja että keskusta, joka on sen niille raiteille johtanut, on osunut oikeaan. Niin hajanaisia kuin lietäneekin moninaisissa kysymyksissä, ei käsitykseni mukaan kansamme keskuudessa olla tällä hetkellä mistään niin yksimielisiä kuin siitä, että Suomen valtakunnalle on saatava uusi, ajanmukainen hallitusmuoto viipymättä. Sillä kannalla ovat käsitykseni mukaan oikeistosta vasemmistoon asti kaikki valitsijat. Ja kun tätä taustaa vastaan asettaa ne puheet, joita täällä ovat m. m. edustajat Snellman ja Mannonen pitäneet, niin ne eivät tunnu niin vakuuttavilta kuin miksi ne on aijottu. Päinvastoin niistä tuntuu huokuvan sellainen ajatus, että he tahtovat olla vähässäkin uskollisia eräille johtajilleen.

Ed. Torppa: Minä en aikonut tässä yleiskeskustelussa käyttää ensinkään puheenvuoroa, mutta eräät lausunnot ovat minua suorastaan siihen pakottaneet.

Kun tämä hallitusmuotokysymys tuli perustuslakivaliokunnan käsittelyn alaiseksi, ilmeni minussa hyvinkin erilaisia tunteita siitä millä tavalla valiokunta tässä tehtävässään suoriutuu. Tämä erittäinkin siitä syystä, kun olin aikaisemmin monilla valtiopäivillä ollut mukana tässä samassa valiokunnassa ja olin silloin tullut siihen kokemukseen, että asiain käsittely valiokunnassa oli kovin vaikea erimielisyyksien takia. Tämä minun entinen kokemukseni tätä kysymystä valiokunnassa käsiteltäessä on paljon muuttunut. Valiokunan jäsenet yleensä asiaa käsiteltäessä esiintyivät arvokkaasti ja asiallisesti, s. o. maltillisesti ja tyynesti. Huolimatta siitä eriävästä käsityskannasta, mikä jäsenten kesken ilmeni keskustelun kuluessa, tapahtui tämä kuitenkin toisiaan kohtaan arvonannolla. Näin ollen suoriutuikin valiokunta tästä varsin vaikeasta ja laajakantoisesta kysymyksestä verrattain nopeasti ja samalla verrattain vähäisillä vastakkaisten mielipiteiden yhteentörmäyksillä. Tämä herätti minussa toivon, jopa suoranaisen mielenrohkaisun, että nyt todellakin on mahdollisuus saada meidän maallemme, meidän valtakunnallemme hallitusmuoto, jota se erittäin kipeästi tällä hetkellä kaipaa, hallitusmuoto sellainen, joka soveltuu kansamme asemaan ja sen nykyiseen olotilaan. Ja sikäli kun olen voinut seurata asiain kulkua siitä saakka kuin hallitusmuotoehdotus perustuslakivaliokunnasta lähti, näyttää siltä, että valiokunnan työ on verrattain hyvin säilyttänyt alkuperänsä, huolimatta sitä vastaan tehdyistä vastakkaisista hyökkäyksistä, joten voipi sanoa sen löytäneen kultaisen keskitien. Tämän jälkeen olisi toivonut asialle edelleen suotuisaa menestystä vieläpä sen viimeiseen koettelemukseen saakka. Mutta tämän istunnon keskustelu, ainakin osaltansa, on minussa synnyttänyt vakavia epäilyksiä, saadaanko tällä istuntokaudella hallitusmuotoehdotus onnelliseen

ratkaisuunsa. Ne lausunnot, jotka täällä umpimähkään ilman perustelua on esitetty ehdotuksen hylkäämiseksi, osottavat vastuuntunteen puutetta, minkä vuoksi heidän olisi syytä lähemmin harkita asiaa ennen sen loppuratkaisua. Tuppautuu todellakin syntymään epäilys mieleen: onko todellakin asian laita sellainen, että meidän täytyy tästä eduskunnasta lähteä ilman, että valtakunnallemme ei ole saatu rakennetuksi sen asemaan soveltuvaa hallitusmuotoa, jolleka se voisi tulevaisuuttaan ryhtyä rakentamaan. Jollemme saa vankkaa ja lujaa perustusta valtakunnallemme tällä istuntokaudella rakennetuksi, niin on hyvin arveluttavaa, mitenkä meidän työmme yleensä tulee onnistumaan toisten kysymysten suhteen, mitkä on suoritettavanamme.

Minä en ryhdy tämän yleiskeskustelun kuluessa koskettelemaan ehdotuksen yksityiskohtiin. Olen valiokunnassa ollut tilaisuudessa ilmoittamaan eriävän kantani niihin tärkeimpiin kysymyksiin nähden, missä en ole voinut valiokunnan enemmistön kanssa olla yhtä mieltä ja ne kohdat ilmenevät valiokunnan mietintöön liitetyissä vastalauseissa. Katson oikeudekseni näissä kohdissa esittää ajatukseni asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Olen tämän sanottavani pääasiallisesti esittänyt osoitteeksi, miten kehitys eduskuntatyössä, varsinkin mitä valiokuntain työhön tulee, on edistynyt sen alkuajoista. Tähän nojaten jään luottamaan siihen että asian lopullinen ratkaisu, kaikesta huolimatta, tulee olemaan suotuisa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Procopen kannattamana ehdottanut, että eduskunta hylkäämällä perustuslakivaliokunnan mietinnön lausuisi, että eduskunta ei ole nyt voinut hyväksyä esitystä. Tämä ehdotus otetaan huomioon sen jälkeen kuin lakiehdotus on yksityiskohdittain läpikäyty.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: I överensstämmelse med den åsikt, som jag framhållit i första reservationen, tillåter jag mig nu att föreslå, att lantdagen ville återremittera betänkandet till grundlagsutskottet i och för uppgörande av förslag till regeringsform med bibehållande av grundsatsen, att Finland utgör ett oavhängigt konstitutionellt konungadöme med ärftlig konungavärdighet. Jag skall be att få härtill anknyta några reflexioner, såsom motivering.

Det är en erfarenhet, som jag tror att en blick på historien bekräftar, att en republikansk regeringsform endast då kan äga ett verkligt berättigande, när den så att säga historiskt har framvuxit och att den endast där kan leda till lyckligt resultat och trygga en lycklig utveckling, varest yttre gynnsamma förhållanden bidraga att skapa en situation, som motsvarar de republikanska grundsatserna för styrelsen. Vi kunna inhämta det genom att betrakta Nord-Amerikas Förenta stater. Det är tack vare sitt läge i en världsdel, där alla förhållanden kunnat skapas av nyo och där samtidigt det varit möjligt att ostört av världspolitiken bilda en stor, småningom i styrka tillväxande makt. Det har där varit möjligt att grunda en republik, som nu ter sig såsom en av världens mäktigaste stater och framträder för att göra sig gällande i världspolitiken. Vi märka lätt, huru Amerikas Förenta stater berett sig till denna världspolitiska uppgift. Genom en inom sig, en till Amerika begränsad politik och just genom möjligheten att både ekonomiskt och politiskt avskilja sig, samt utveckla sig inom ett alldeles begränsat område och där vinna styrka såsom den ojämförligt starkaste makten i en hel stor världsdel med alla dess resurser, oberoende av andra världsdelar, har det varit möjligt för Amerika att uppsvinga sig till den makt, vilken det hunnit och till vilken det framdeles säkert kommer att ytterligare hinna.

Inom Europa hava vi åter exempel på en republik av helt annan typ, också den synnerligen karakteristisk, nämligen det Schweiziska edsförbundet. Även här är det sällsynta historiska, geografiska samt politiska förhållanden, som möjliggjort en dylik republikansk statsform, vilken här icke behöver stöd av en yttre makt eller av i ekonomiskt avseende gynnsamma naturförhållanden för att kunna fortbestå med bibehållande av de republikanska grundsatserna. Det har varit dess egendomliga geografiska läge i brännpunkten mellan södra och norra, östra och västra Europa och detta områdes naturbeskaffenhet som möjliggjort bevarandet av friheten. Det har icke lockat till erövring, ty Europas jämvikt har där behövt ett fredat område. Det är förnämligast dessa omständigheter, därtill stödande sig på urgamla historiska traditioner, som möjliggjort för Schweiz att, ehuru icke en stark och mäktig

stat, bestå och såsom det förefaller, även för framtiden motse en trygg tillvaro.

Däremot finner man lätt att Frankrike icke i sin nyare historia har haft enbart goda följder att draga av sin övergång till republik. Det är också känt att krafter inom Frankrike ända till de allra sista tiderna arbetat på en förändring, och det är ännu icke säkert, att historien med avseende å Frankrikes statsskick sagt sitt sista ord.

Vad i övrigt republiker av medelstorlek eller små republiker beträffar, är världen för dem full av vanskligheter. Just för dylika svaga, obetydliga stater, särskilt om de ännu icke i kultur eller politik hunnit in på en stadgad bana, yppa sig stora svårigheter för deras bestånd. Jag vill icke, för att icke förolämpa nationalkänslan, jämföra Finland med republiker i flere delar av världen, som eljes med avseende å maktförhållanden och storlek vore med Finland jämförliga. Jag vill endast framhålla, hurusom säkerligen republiken är den farligaste statsformen för en liten och politiskt svag nation, i synnerhet för en nation, som icke äger några politiska traditioner och icke sedan gammalt ingår i någon konstellation av politiska maktfaktorer. Vad särskilt Finland beträffar har det genom världskriget kommit att utgöra i viss mån en brännpunkt för politiska intressen, som korsa varandra och där å vardera sidan stora, mäktiga staters intressen mötas, vilka säkerligen icke i längden komma att vara överensstämmande. Redan detta kan giva oss anledning vänta, att de intressen, vilka våra grannstater och de stora ledande världsmakterna komma att hava i vårt land och för vilka de söka att öva inflytande på detsamma, icke alltid komma att sammanfalla med våra.

En republikansk regeringsforms införande nu komme säkerligen ytterligare att försvåra en anslutning till de skandinaviska staterna, vilken dock är det enda naturliga för Finland, och som skulle hindra oss från att stå politiskt fullkomligt isolerade mellan stora och för våra intressen alldeles främmande och för oss i övervägande grad likgiltiga stater. Det är ju svårt för närvarande att plädera en anslutning i politiskt avseende till Skandinavien på grund av de allom bekanta förhållanden, i vilka vi råkat till Sverige genom Ålands-frågans olyckliga utveckling. Men Sverige är ju dock icke hela Skandinavien och de förhållanden, som nu råda, borde åtminstone i Finlands intresse såvitt möjligt bringas att upphöra. Jag vidhåller att en anknytning till de skandinaviska länderna för oss är ett livsvillkor. Om icke en dylik anknytning finnes, är det fara värt, att en dragning på vår statskropp kommer att utövas från andra håll och att därmed Finland råkat in i en politisk bana, som för detsamma kan bli ödesdiger vid den fullkomliga avsaknaden av politiska, i synnerhet utrikespolitiska traditioner, som alltjämt för lång tid framåt kommer att vara hos oss kännbar. Farorna i vårt förhållande till andra makter, komma särskilt att framträda med en republikansk statsform, där utrikespolitiken är utsatt för vida nyckfullare inflytanden än i ett monarkiskt styrt statssamhälle.

Om detta gäller vårt förhållande till yttre makter, böra vi icke heller tillsluta ögonen för de svårigheter, som inom landet skapas genom antagande av en republikansk regeringsform, synnerligast av den typ, som redan propositionen, men i ännu högre grad utskottsbetänkandet representerar. Vårt land har sedan mer än ett halft århundrade gång efter annan genomplöjts av olika andliga strömningar, som där skapat en synnerligen tacknämlig jordmån för politisk eller social agitation, och som säkerligen skall yttra sig även för framtiden i benägenheten att låta leda sig än av en än av en annan teoretiskt abstrakt, med verkligheten föga sammanhängande idéströmning. Under sådana förhållanden måste man också befara, att de slitningar mellan olika samhällsklasser och olika samhällsintressen, som alltjämt bestå, också komma att framdeles fortfara och att den enighet, som man också i dag hört talas om, icke heller skall vinnas i det idealsamhälle, som man tror sig kunna uppbygga på den nya republikanska regeringsformens grund. Detta och avsaknaden av varje statsorgan, vars uppgift är att förena och hålla ihop det hela, kommer att predestinera oss för samma strid mellan samhällsklasserna och därav följande övervikt än för den ena än för den andra riktningen i vår sociala, ekonomiska och politiska utveckling. Då härtill komma de möjligheter, som särskilt en svag republik med oerfarna ledare och ett lättlett folk öppnar för utländskt inflytande vid de många tillfällen, då ett sådant inflytande kan göra sig gällande, kan man icke värja sig för tanken, att den framtid, som Finland med den, låt vara på pappret så ideala författningen, komme att gå till mötes, icke blir så lyckosam som tillskyndarena av denna politiska förändring önska och hoppas.

Vi som nu här i den yttersta timmen söka att sätta en hämsko på en alltför bråd utveckling, hava nog ofta och i riklig måtto erfarit, vad det är att sätta sig mot den s. k. folkviljan, och mot dem som tro sig representera den absoluta folkviljan. Vi vilja dock nämna några ord till försvar för detta motstånd ännu i yttersta stunden. Vi

vilja då framhålla, att om vår önskan verkligen vore den, som man tillskriver oss, nämligen att här åstadkomma förvirrade förhållanden och slutligen framkalla en revolution, vi väl icke hade något mera närliggande och angelägnare än att just underlätta antagandet av en illa avvägd statsförfattning, en statsförfattning, sådan som tydligen framgår av det socialdemokratiska partiets reservation, där det så oförbehållsamt avslöjar sina framtidsönskningar, men som säkert också mer eller mindre omedvetet ligger under de yrkanden, för vilken på centerhåll eller åtminstone inom venstra delen av centerpartiet plederats. Ville vi från högern, vilka ännu göra motstånd mot dessa till ytterlighet gående förändringar, verkligen åstadkomma förvirring och slutligen leda samhället därhän, att endast en revolution skulle vara det återstående medlet, sannerligen vi då kunde göra något bättre än att underhjälpa en dylik illa övervägd förändring av statsformen. Då komme nog, all annan hjälp förutan, dessa förhållanden med makt, ja oavvisligen att leda till revolution, till en upprepning av den revolution, vars metoder och yrkanden vi redan känna till. Men detta är icke vårt syfte, tvärtom vi önska i det längsta förekomma just en sådan utveckling. Det är därför som vi ännu i sista timmen framställt förslag, som skulle leda till, att detta ärende icke ännu i denna, både inrikes- och utrikespolitiskt ogynsamma tid, komme till avgörande. I detta syfte är det jag nu anser mig böra framställa det förslag, som ingår i första reservationen, nämligen yrkandet på, att den regeringsform som uppgöres — om nu en ny regeringsform överhuvud skall uppgöras, vilket jag för min del icke anser vara önskligt — att, säger jag, denna regeringsform göres upp på den gamla historiska grund, som allt fortfarande hos oss består och vars bibehållande alltjämt historiskt sett är det riktigaste, att den styrelseform som väljes alltså är den monarkistiska.

Ed. Ritavuori: Pyydän muistuttaa mieleen, että ed. Estlander, joka nyt niin voimakkaasti on asettunut vastustamaan tasavaltaista hallitusmuotoa tässä maassa, on aikoinaan ollut ensimäisten joukossa vaatimassa, että eduskunta hyväksyisi sen periaatteen, että Suomi on oleva tasavalta. 6 päivänä joulukuuta 1917 jätti nim. ed. Estlander eduskunnalle yhdessä neljän muun edustajan kanssa allekirjoittamansa kirjelmän, jossa lausutaan seuraavasti: „Pyydämme tilaisuuden saada tämänpäiväisessä täysi-istunnossa esittää eduskunnan päätettäväksi: Sen johdosta, että hallitus on tehnyt eduskunnalle esityksen uudeksi hallitusmuodoksi, joka on rakennettu sille pohjalle, että Suomi on riippumaton tasavalta, eduskunta korkeimman valtiovallan haltijana päättää puolestaan hyväksyä tämän periaatteen . . .”

Ed. Estlander: Hr ordföranden i grundlagsutskottet trodde sig säkert hava kommit fram med en stor upptäckt. Jag måste tyvärr beröva honom en stor del av njutningen genom att säga, att skulle jag verkligen vid det tillfälle, som han erinrar om, hava omfattat den republikanska regeringsformsidén så skulle jag hava blivit klokare sedan dess; och det ha säkert icke alla här blivit. Men faktum är, att vid det tillfälle, som han erinrar om, var den ifrågavarande propositionen ett led uti det politiska frigörelsearbetet, som då pågick gentemot Ryssland. Och i det ögonblicket fanns icke någon annan rimlig möjlighet att framställa ett yrkande om en regeringsform för Finland än att detta skedde under republikansk form. Det vet var och en av dem, som då var med här, och det borde var och en, som vill spela en politisk roll här i landet, också förstå. Men, såsom jag erinrade om, det finnes många, som ingenting hava lärt under de år som gått.

Ed. Eklund: Jag understöder ldgm Estlanders förslag.

Ed. Hiidenheimo: Se hallitusmuotoehdotus, joka on eduskunnan käsiteltävänä, tarkoittaa perustaa ja luoda tähän maahan todellisen kansanvallan, ja kun hallitusmuotoehdotuksen tulisi jo nimellään osoittaa perustuvan tämän kansan omintakeiseen käsitykseen kansanvallasta, katson, että ensi sijassa on tämän hallitusmuodon nimitys saatava tarkoitustaan vastaavaksi. Edustajat Setälä, Erich ja Malmivaara ovat IV vastalauseen ensimäisen pykälän perusteluissa osoittaneet, ettei nimitys „tasavalta” kielellisesti eikä asiallisesti vastaa sitä, jota todellinen kansanvalta tarkoittaa. Tästä syystä ehdotan, että 1 § tulisi kuulumaan neljännen vastalauseen mukaisesti, eli „Suomi on täysivaltainen kansanvaltio, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja perustuslaeissa”. Jos eduskunta muuttaa 1 §:n tämän mukaiseksi, osottaa se jo 1 §:n käsittelyssä myöhempäin pykäläin sisällön oikean suunnan ja tähän vedoten voisimme me saavuttaa yksimielisyyden, johon meidän kaikkien tulisi pyrkiä.

Ed. Alanen: Kannatan ed. Hiidenheimon ehdotusta.

Ed. Schauman: Hr Estlander har framhållit, att den nuvarande politiska situationen såväl i yttre som i inre avseende vore särskilt ogynnsam för stiftandet av en så viktig grundlag som regeringsformen. För min del är jag icke av samma åsikt, och jag ber att få uppmärksamgöra därpå, att hr Estlander senaste sommar var med om att antaga tvänne särskilda regeringsformsförslag, oaktat utan tvivel tidpunkten i alla avseenden då var mer ogynnsam än nu.

Jag ber slutligen, ehuru hr Estlander icke alls har givit anledning därtill, men på grund av den finska tolkningen, att få framhålla, att den svenska lantdagsgruppen såsom sådan icke intagit någon enhetlig ståndpunkt till denna fråga.

För min del ber jag att få förorda antagande av stora utskottets förslag.

Ed. Estlander: Med anledning av hr Schaumans uttalande vill jag framhålla, att, då lantdagen senast antog en monarkisk statsform, som då blev vilande över nya val, var den utrikespolitiska situationen ingalunda så ogynnsam, som den nu är. Tvärtom var den, såsom den då framstod för dem, som sökte följa med förhållandena, i alla avseenden lämpad just för antagande av en monarkisk regeringsform. En annan sak är, att sedan dess en utomordentligt genomgripande omvälvning i hela världssituationen egt rum, men detta kunde icke då av lantdagens majoritet förutses. Vad som nu gör den allmänna politiska situationen ogynnsam och enligt min tanke synnerligen olycklig för antagande av en ny regeringsform hos oss, är det, att nu uti ett flertal länder på grund av dylika radikala och revolutionära omstörtningar, som vi också hava lärt känna här i vårt land, yrkanden på förändringar framträda oöverlagt, och de former för statsskick, som man nu tänker sig, äro sådana, att de ingalunda lämna garanti för framtida orubbat bestånd och för att på desamma verkligen ett stats framtid och lycka skola kunna byggas. Det skulle krävas vida större erfarenhet om den riktning, som den allmänna utvecklingen i politiskt och statsrättsligt avseende kommer att taga, än den vi nu hava, för att vi skulle kunna med någon säkerhet skrida till ifrågavarande åtgärd.

Med anledning av vad hr Schauman i övrigt yttrade ber jag att få konstatera, att han fullkomligt rätt uppfattat mitt andragande. Jag talade icke å den svenska lantdagsgruppens vägnar.

Keskustelu 1 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Eklundin kannattamana ehdottanut, että eduskunta päättäisi palauttaa mietinnön perustuslakivaliokuntaan semmoisen hallitusmuotoehdotuksen laatimista varten, jossa pysytetään periaate, että Suomi on riippumaton valtiosääntöinen kuningaskunta perinnöllisin kuninkuuksin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Hiidenheimo ed. Alasen kannattamana ehdottanut, että 1 § tulisi kuulumaan: „Suomi on täysivaltainen kansanvaltio, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja muissa perustuslaeissa". Kutsun tätä ehdotusta ed. Hiidenheimon ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsitykseni mukaan on ensin päätettävä ed. Estlanderin ehdotuksesta. Sen jälkeen, ellei ed. Estlanderin ehdotus tule hyväksytyksi, äänestetään ed. Hiidenheimon ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksien välillä.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken haluaa jatkaa lakiehdotuksen asiallista käsittelyä suuren valiokunnan mietinnön pohjalla, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa"-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt jatkaa lakiehdotuksen asiallista käsittelyä suuren valiokunnan mietinnön pohjalla.

2) Äänestys ed. Hiidenheimon ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

Ken tässä kohden hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hiidenheimon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa"-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 1 §:n semmoisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle kulunut, keskeytetään esilläolevan asian käsittely ja

täysi-istunto päättyy. Sitä ennen voitanee kuitenkin suorittaa pöydällepanot.

Pöydällepanot:

15) Ehdotuksen laiksi erinäisten sodanaikaisten olojen järjestämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 24 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

16) Pankkivaltuusmiesten, pankintilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

17) Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuonna 1918 koskevan tarkastuksen johdosta

laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

18) Määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

19) Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

20) Ehdotuksen laiksi 8-tunnin työajasta 14 päivänä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

21) Pankkivaltuusmiehen vaalia pankkivaltuusmies E. G. Palménin sijaan

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 a esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on huomenna kello 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy kello 11,40 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

28. Tiistaina 3 p. kesäkuuta

kello 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 674
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.

2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.

3) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Ensimäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta ..... —
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25.

5) Ehdotus laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa ..... —
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 20.

6) Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 14 päivänä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta toisin kuuluvaksi ..... —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. Paasivuoren edusk. esit. n:o 41.

Siv.

Ainoa käsittely:

7) Yleisen armahduksen julkaisemista tarkoittava anomusehdotus ..... —
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Huplin y. m. anom. ehd. n:o 50.

8) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoittava anomusehdotus ..... —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.

9) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoittava anomusehdotus ..... —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98.

10) Voimistelun ja urheilun edistämistä tarkoittavat anomusehdotukset ..... —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Eklundin ja Ritavuoren anom. ehd. n:o 100; ed. Itkosen y. m. anom. ehd. n:o 101.

11) Kansantajuisten tieteellisten luentojen avustamista tarkoittava anomusehdotus ..... —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Hildénin ja Anderssonin anom. ehd. n:o 90.

12) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista tarkoittavat anomusehdotukset .. —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138; ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139.

13) Määrärahan myöntämistä mielisairashoidon edistämiseksi koskeva anomusehdotus ..... —
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mie-

Siv.

tintö n:o 4; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 56.

14) Anomusehdotus, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia ..... —

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57.

15) Anomusehdotus, joka koskee valtioavun myöntämistä Satakunnan Keuhkotautiparantola-Osakeyhtiölle keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan ..... —

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Ryömän anom. ehd. n:o 58.

16) Anomusehdotus, joka koskee määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten ..... —

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Jyskeen anom. ehd. n:o 102.

17) Esikaupunkiolojen takia taloudellisia rasituksia kärsivien kuntain avustamista koskeva anomusehdotus ..... —

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 79.

18) Kysymys, koskeva pankkivaltuusmiesten, Pankin tilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia 733

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3.

19) Kysymys, koskeva pankkivaltuusmiehen vaalia pankkivaltuusmies E. G. Palménin sijaan 734

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 a.

20) Kertomus Suomen pankin tilasta ja hallinnosta vuodelta 1918 ..... —

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4.

21) Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista koskeva anomusehdotus ..... —

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Selanderin y. m. anom. ehd. n:o 105.

22) Anomusehdotus joka koskee määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten .. —

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Saarelaisen y. m. anom. ehd. n:o 121.

Siv.

Esitellään:

23) Ehdotuksen laiksi erinäisten sodanaikaisten olojen järjestämisestä sisältävä hallituksen esitys n:o 24 734

Pöydällepanoa varten esitellään:

24) Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloverotuksen alainen „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Colliander, K. E. Linna, Sihvo, Wankkoja ja Wennola.

Ilmoitusasiat:

Uusi edustaja.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että edustaja Pekka Tonteri on puhemiehelle esittänyt asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn valtakirjan ja on siis oikeutettu ottamaan osaa eduskunnan töihin.

Valtiollista armahdusta koskeva välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että edustajain Huplin ja Helon välikysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 78 edustajaa, ja tulen saattamaan sen asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Puhemies: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimäisen asian toista käsittelyä.

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17 joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Ritavuori: Koska tämän 2 §:n säännökset jotka ovat yleistä laatua monessa kohdin ovat riippuvat siitä, millaisen sisällön säännökset muissa pykälissä saavat, olisi käsittääkseni käytännöllistä menetellä siten, että tämä 2 § käsiteltäisiin vasta sen jälkeen kun lakiehdotus muissa kohdin toisessa lukemisessa on käsitelty. Ehdotan sentähden että 2 §:n käsittely pantaisiin pöydälle kunnes lakiehdotuksen muut pykälät on käsitelty.

Ed Ryömä: Kannatan ed. Ritavuoren tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus että 2 § käsiteltäisiin vasta sen jälkeen kun lakiehdotus muuten on käsitelty ja tätä ehdotusta on kannatettu, sekä tämä ehdotus, jos se hyväksyttäisiin, keskeyttäisi 2 §:n asiallisen käsittelyn, kehoitan seuraavia puhujia kohdistamaan lausuntonsa yksistään tehtyyn ehdotukseen.

Ed. Estlander: Jag avstår.

Ed. R. Erich: Minä luovun.

Ed. Joukahainen: Luovun.

Ed. Setälä: Minä teen samoin.

Ed. Procopé: Avstår.

Puhemies: Kun tätä ehdotusta ei ole vastustettu saanen käsittää, että eduskunta hyväksyy sen.

Ehdotus hyväksytään.

3 ja 4 § hyväksytään keskustelutta.

I luvun nimike.

Keskustelu:

Ed. Kotonen: Eiköhän olisi asianmukaista jättää nimike hyväksymättä, kun 2 §, joka on tärkein koko tässä luvussa, on jäänyt avoimeksi?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Halutaanko hyväksyä ed. Kotosen ehdotus?

Ed. Kotosen ehdotus hyväksytään.

5 § hyväksytään keskustelutta.

6 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Hallitusmuotoehdotuksessa on erinäisiä sellaisia yleisiä määräyksiä, joilla ei ole varsinaista käytännöllistä merkitystä. Tämän pykälän toiseen momenttiin sisältyy sitävastoin sellainen määräys, jolla voi olla hyvinkin laajalle kantava vaikutus vastaisessa yleistä sosialisoimista ynnä muita sellaisia toimenpiteitä koskevassa lainsäädännössä. Tämä ei suinkaan koske yksinomaan niitä ehdotuksia, joita lähtee sosialidemokraattiselta taholta, vaan yhtä paljon tai ainakin jossain määrin myös muista ryhmistä lähteviä ehdotuksia. Tästä otan esimerkiksi yhden ehdotuksen, joka tässä eduskunnassa on tehty keskustan taholta, nimittäin edustaja Rydin ja Kaskisen ehdotus vesivoiman hankkimista koskevaksi laiksi. Tähän ehdotukseen muun muassa sisältyy sellaisia määräyksiä, joita ei voida toteuttaa, jos tämä pykälä hallitusmuotoon hyväksytään tässä muodossa. Tässä lakiehdotuksessa nimittäin käsitellään eräänlaisen vesivoiman myynti- ja osto-oikeutta ja on siinä ajateltu toimeenpantavaksi sellaisia rajoituksia kuin että m. m. „varataan kruunulle lunastusoikeus sellaisen hinnan mukaan, mikä siitä toteen saatettavasti on maksettu vähennettynä sellaisella kuoletuksella, joka on suhteellinen kuluneeseen lupa-aikaan", ja sitten lisäksi vielä ehdotetaan, että lakiehdotuksessa esitetty vesivoima lankeaisi täydellä omistusoikeudella kruunulle ilman lunastusta, jos ei omistaja olisi 25 vuoden kuluessa lain voimaan saatamisen jälkeen ottanut sitä hyödylliseen käyttöön". Näitä tällaisia ehdotuksia voidaan esittää useammanlaisia ja ne käyvät mahdottomiksi, jos 6 §:n 2 momentti hyväksytään tässä muodossa. Minä sentähden ehdottaisin tähän pykälään sellaisen muutoksen, että siitä poistettaisiin sanat „täyttä korvausta vastaan", joten pykälä tulisi kuulumaan: „Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen säädetään lailla."

Ed. Estlander: I synnerligen långt drivna demokratiska samhällen plägar inom kort den medborgerliga friheten bliva lidande. Den enskilde medborgaren beredes icke tillräckligt utrymme för sin handlingsfrihet och icke tillräckligt skydd för sina rättigheter gentemot statsmakten. Denna paragraf, som här nu är föremål

för behandling, giver vid handen, att en dylik utveckling vore att förvänta även inom vårt samhälle liksom redan lagstiftningen under de senaste åren tydligen pekat i samma riktning. Ur paragrafen har uteslutits det i propositionen ingående momentet, som innebär, att genom ny lag intrång icke må göras i finska medborgares förvärvade rättigheter annat än i den ordning som angående ändring av grundlag är stadgad. Genom uteslutandet av detta stadgande skulle det således bliva möjligt för en enkel majoritet inom en lantdag att beröva icke blott medborgare i allmänhet, utan även enskilda medborgare eller vissa klasser eller grupper av medborgare deras förvärvade och välfångna rättigheter och sålunda försätta dem i sämre ställning gentemot det övriga samhället, en ställning, som icke skulle vara överensstämmande med den allmänna, men högst obestämda princip, som i regeringsformens 5 § har blivit införd. Jag hemställer, att lantdagen måtte antaga 1 mom. i propositionen oförändrat och därvid också sålunda återställa detta uttryck „välfärd", som även blivit uteslutet. Detta har skett särskilt därför att uttrycket „välfärd" enligt den stadgade rättshistoriska tolkning, som därmed är förenad, innebär ett skydd bland annat för tjänstemän i deras innehavda tjänst, och såsom denna paragraf och åtskilliga andra stadganden i regeringsformen visa är syftet, att tjänstemännen skola berövas detta deras rättsskydd.

Vidare föreslår jag att i senare momentet göres en inskränkning så att expropriation för allmän behandling icke skall kunna ske genom lag, annat än då fråga är om expropriation av fastighet, med andra ord att samma förhållande, som för närvarande är gällande i vår rättsordning, skulle bibehållas. Att tillåta expropriation även av lösegendom utan att detta skedde under de former, som böra iakttagas då grundlag ändras, skulle jag anse likaledes vara ett alltför stort intrång i den personliga friheten för att kunna medgivas.

Ed. Ritavuori: Saavutettuihin oikeuksiin nähden ei 1772 vuoden hallitusmuodossakaan ole säädöstä, joka vastaisi sitä esityksessä olevaa säännöstä, jonka palauttamista ed. Estlander ehdottaa. Siinä olevia säännöksiä „onnesta", laillisista oikeuksista ja hankituista privilegioista on vain tulkittu turvaavan saavutettuja oikeuksia. Mutta ilman näitä säännöksiäkin olisi saavutetut oikeudet meillä katsottava turvatuiksi jo sillä perusteella, että yleensä kaikkialla saavutettuja oikeuksia valtion taholta turvataan ja hellävaroen käsitellään, vaikkei asianomaisessa maassa nimenomaista säännöstä siitä olisikaan olemassa. Myös esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen mukaan on saavutetut oikeudet katsottava täysin turvatuiksi. Saavutettuihin oikeuksiin luettanee etusijassa omaisuusoikeudet, henkilön omistusoikeus kiinteään ja irtaimeen omaisuuteen sekä hänen saamisoikeutensa, niin myös kaikki muu, mikä hänen omaisuuteensa kuuluu, kuten patentilla turvattu oikeus keksintöön, lailla turvattu kirjallinen omistusoikeus j. n. e. Saavutettuihin oikeuksiin luetaan vielä virkamiehen oikeus virkaan ja virkaan kuuluvaan palkkaan. Mitä tämän yli olisi saavutettuihin oikeuksiin luettava, lienee pidettävä riitaisena. Suomen kansalaisten turvaamisesta omaisuuden puolesta, joka käsite itsestään sisältää pääasiallisimmat saavutetut oikeudet, sisältää esilläoleva 6 § nimenomaisen säännöksen. Virkamiesten oikeudesta virkaansa säädetään lakiehdotuksen 90 pykälässä. Kun sen ohessa 5 § sisältää määräyksen siitä, että Suomen kansalaiset ovat yhdenvertaiset lain edessä, joten ketään omaisuutensakaan puolesta ei saa asettaa erikoisesti huonompaan asemaan, täytynee katsoa, että saavutetut oikeudet ovat lakiehdotuksen mukaan varsin hyvin turvatut, vaikkei niitä sillä nimellä nimenomaan hallitusmuotoehdotuksessa mainitakaan.

Mitä tulee edustaja Ryömän lausuntoon, huomautan vain, että senkin säännöksen mukaan, joka tähän pykälään sisältyy, sellainen laki, jonka edustaja Ryömä mainitsi, voidaan säätää siinä järjestyksessä, kuin perustuslain säätämisestä on säädetty. Sen säätäminen siis ei käy mahdottomaksi tämän pykälän hyväksymisen kautta.

Kannatan pykälän hyväksymistä sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Miemois: Jag ber att få understöda herr Estlanders förslag.

Ed. Itkonen: Minä pyydän yhtyä ed. Ryömän tekemään ehdotukseen tämän pykälän toisen momentin muuttamisesta. Tämä pakkoluovutus täyttä korvausta vastaan, se on aina edistänyt ja tulee edelleen edistämään keinottelua. Heti paikalla kun saadaan tietää, että valtio aikoo esimerkiksi rakentaa rautatien tai ryhtyy johonkin muihin toimenpiteisiin, jotka vaativat omaisuuden pakkolunastusta, silloin heti alkaa tästä pakkolunastettavasta omaisuudesta suuremmoinen kilpailu ja keinottelu. Sen hintaa kohotetaan kohottamistaan ja valtio saa sitten, kun joutuu viimein pakkolunastuksen toimittamaan, toimittaa sen monta kertaa korkeammilla hinnoilla kuin mitä se normaalihinnan mukaan olisi. Tämän saa aikaan juuri se, että nimenomaan säädetään pak-

kolunastus „täyttä korvausta vastaan". Ellei tätä täyden korvauksen määräystä olisi, niin eivät keinottelijatkaan rientäisi keinottelemaan näillä pakkolunastettavilla omaisuuksilla, sillä he tietävät että valtio voisi ottaa ne haltuunsa alle tämän keinotteluhinnan. Ed. Ryömä jo täällä viittasi siihen vapaan kehityksen estämiseen, mikä tällä pykälällä on. Toinen samanlainen tapaus, jossa tämä pykälä tulee vaikeuttamaan valtion väliintuloa, on tupakkamonopolin voimaan saattaminen. Se tulee pian eduskunnassa käsiteltäväksi, mutta sitä ehkä tulee vaikeaksi saada voimaan, jos kaikki tupakkatehtaat ja tupakkaliikkeet tulee takavarikoida täyttä korvausta vastaan. Sitäpaitsi on historialliseltakin kannalta liian laajalle menevä ehdotus, että pakkolunastus täyttä korvausta vastaan säädettäisiin perustuslain voimalla. Meidän historiamme tuntee nimittäin pakkolunastuksia, joista ei ole maksettu juuri mitään korvausta taikka varsin mitätön korvaus. Tällaisia pakkoluovutuksia ovat muun muassa Kustaa Waasan aikanaan toimittama pakkoluovutus katolisen kirkon omaisuudesta ja toinen, porvarillisen omistusoikeuden kannalta vieläkin räikeämpi tapaus, nimittäin Kaarle XI:n toimittama aateliston tilojen pakkoluovutus. Nämä luovutukset ovat tapahtuneet melkein kokonaan ilman korvausta, vieläpä Kaarle XI pani aateliset maksamaan siitä, että he luovuttivat valtiolle tilansa. Meillä ei siis ole minkäänlaista historiallista käytäntöä, jolla me voisimme tätä täyden korvauksen vaatimusta puolustaa. Sentähden minä ehdotan, että nämä säännökset tästä poistettaisiin, sillä ne estävät vapaata kehitystä eikä niillä ole minkäänlaista muuta perustetta, kuin keinottelun ja kapitaalin suojeleminen.

Ed. af Forselles: Jag ber att få understöda herr Estlanders förslag. Därjämte ber jag att få påpeka gentemot herr Ritavuori att i gällande grundlag upptages att medborgarne skola vara tryggade till sin välfärd. Om detta ord med flit lämnas bort, blir det icke detsamma som om ord skulle saknas i texten till någon främmande grundlag.

Ed. Wuolijoki: Minäkin pyydän saada kannattaa ed. Ryömän ehdotusta. Näillä valtiopäivillä on tehty kaksi anomusehdotusta, maalaisliittolaisten ja edistysmielisten taholta, jotka molemmat on lähetetty maatalousvaliokuntaan, ja joiden tarkoituksena on ratkaista tilattoman väestön kysymys siten, että tukkiyhtiöiden ja muiden suurmaanomistajain viljelyskelpoisia viljelemättömiä ja rappiolle joutuneita viljeltyjä maita saataisiin lunastaa valtiolle tilattomalle väestölle jaettavaksi. Sikäli kuin valiokunta on ehtinyt käsitellä näitä kysymyksiä, tuntuu valiokunnassa oltavan melkein yksimielisiä siitä, että tällaiseen pakkolunastukseen olisi käytävä ja verrattain alhaisella hinnalla. Jos tällainen määräys tähän jää, niin minä en ymmärrä, kuinka maalaisliittolaiset ja edistysmieliset voivat tässä eduskunnassa ajaa ehdotuksensa läpi.

Ed. Kotonen: On kyllä totta, että pakkolunastus muutenkin kuin täyttä korvausta vastaan voidaan toimeenpanna siinäkin tapauksessa, että pykälän 2 momentti jäisi siihen muotoon, mikä sillä on suuren valiokunnan ehdotuksessa, mutta yhtä totta on, että tällainen määräys otettuna hallitusmuotoon, valtiosääntöön, on aina tarvittaessa tukena niille, jotka tahtovat väittää, että meidän valtiosääntömme hengen mukaista ei ole pakkolunastuksen toimeenpaneminen muutoin kuin täyttä korvausta vastaan, puhumattakaan siitä, että verrattain pieni vähemmistö voi tämän pykälän nojalla estää kiireellistenkin yhteiskunnallisten reformien toimeenpanon, koska laki aina olisi saatava aikaan perustuslain muuttamista koskevassa järjestyksessä. Näistä syistä ja kun kussakin tapauksessa, vaikka ed. Ryömän ehdotus hyväksyttäisiinkin, jäisi aina eduskunnan tehtäväksi tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä määrätä, miten suuri korvaus on suoritettava, minä kannatan edustaja Ryömän ehdotusta.

Kun täällä on taaskin vedetty esille nuo onnettomat „saavutetut oikeudet", täytyy minun niiden johdosta sanoa, että koko tämä käsite on epämääräinen ja horjuva, etteivät oikeusoppineetkaan ole sen sisällyksestä mihinkään varmaan ja yksimieliseen tulokseen tulleet. Mitä kaikkea tähän käsitteeseen voidaan sisällyttää, siitä on kuvaavana todistuksena kertomus, jonka Heinrich Heine eräässä kirjassaan julkaisee. Hän kertoo, että Pariisin kaupungin laidoilla oli joku kaatopaikka, jonne kuletettiin kaikki jätteet, mitä kaupungista oli tarvis kulettaa syrjään, ja oli henkilöitä, jotka tällaisesta kaatopaikasta kokosivat itselleen kaikellaista tavarahylkyä. Pariisin kaupunginhallitus ryhtyi toimenpiteisiin tämän kaatopaikan hävittämiseksi, mutta silloin nämä henkilöt, jotka sieltä kokosivat toimeentulonsa, astuivat esille ja sanoivat, että tämä loukkaisi heidän saavutettuja oikeuksiaan. Meidän esi-isämme, väittivät he, ja me itse olemme eläneet tällä tunkioiden tonkimisella ja kaupungin hallitus on hyvä eikä loukkaa meidän „saavutettuja oikeuksiamme".

Ed. R. Erich: Minä kannatan niitä muutos-

ehdotuksia, jotka on tehty tämän pykälän 1 momenttiin. Mitä ensinnäkin tulee saavutettuihin oikeuksiin, katson tarpeelliseksi, että niitä koskeva säännös otetaan tähän. Sen poisjättäminen voisi aiheuttaa erimielisyyksiä ja ehkä vaikeitakin tulkintakysymyksiä. Se on vanhastaan vakiintunut meidän oikeuteemme, tämä käsite „saavutettu oikeus", eikä se sittenkään ole niin riidanalainen lakimme kannalta, kuin tässä on väitetty. Meidän oikeudessamme on vakiintunut se määritelmä, että saavutetulla oikeudella tarkoitetaan sellaista oikeutta, joka perustuu johonkin oikeustosiseikkaan, ja vaikka tosin tällöinkin jää jonkunverran sijaa erimielisyyksille, niin ei tästä käytännössä sittenkään aiheudu sanottavasti epätietoisuutta. On kyllä aivan totta, että tieteisopissa on kannatusta sillä käsityksellä, että koko tämä käsite „saavutettu oikeus" olisi tuomittava merkityksensä menettäneeksi, mutta minä luulen, että meidän, jos pidämme käytännöllisiä tarpeita silmällä, kuitenkin tulee säilyttää tämä käsite, joka, niinkuin sanottu, on meidän oikeudessamme vakaantunut. — Minä kannatan myös onni-sanan ottamista ensimäiseen momenttiin, en tosin sen vuoksi, että pitäisin sitä minäkään erityisen tärkeänä ja käytännöllisesti suurarvoisena lisäyksenä, mutta siihen on vanhastaan totuttu ja tällä sanalla on varsinkin ruotsinkielisessä „välfärd" muodossa kaunis ja historiallisesti arvokas kaiku. Sen poisjättämisestä tosin ei minun mielestäni oikeastaan aiheutuisi mitään käytännöllisiä haittoja, mutta niinkuin sanottu, se kuuluu tässä yhteydessä kylläkin kauniilta ja hauskalta, minkävuoksi senkin pysyttäminen tässä tekstissä mielestäni on paikallaan.

Ed. Niukkanen: Minäkin myönnän että sana „täyttä" §:n toisessa momentissa voi johtaa eräissä tapauksissa siihen, että tärkeitä uudistuksia voidaan pikkusen jarruttavan ryhmän taholta estää saamasta eduskunnassa läpi. Mutta toiselta puolen minä perustuslakivaliokunnassa olen tullut siihen käsitykseen, että varsinkin oikeisto pitää tätä sanaa niin tärkeänä, että sen poistaminen yksistään veisi tämän hallitusmuodon karille ja siksi olen yhtynyt sitä kannattamaan. Minusta oli hauskaa kuulla edustaja Vuolijoen lausuvan että maatalousvaliokunta tuntuu olevan yksimielinen tukkiyhtiöiden maiden asuttamisesta vaikkapa pakkolunastustietä. Jos asia näin on, niin silloinhan sanat täysi korvaus ei aseta tällekään suurelle reformille minkäänlaisia esteitä.

Ed. Ryömä: Kun äsken lausuin, että tämän 6 §:n 2 momentti tekee „mahdottomaksi" sellaisen toimenpiteen, josta mainitsin esimerkin, niin tiesin kyllä, että näitä toimenpiteitä voidaan toteuttaa sillä tavalla kuin perustuslain muutoksesta on säädetty. Mutta tuntuu omituiselta, jos nyt pannaan hallitusmuotoon sellainen kohta, josta etukäteen jo tiedetään, että täytyy hyvin usein toimia lainsäädännössä vastoin kuin tässä edellytetään. Maalaisliittolaisten taholta lausuttiin perustuslakivaliokunnassa tämän kohdan tähän jättämisen puolesta, että pienviljelijätkin mahdollisesti pelästyisivät, jos ei hallitusmuotoon nimenomaan otettaisi sanoja: „täyttä korvausta vastaan". Minä jo silloin lausuin, ettei pikkuviljelijäin maanomistukseen voida suuremmin kajota ilman, ettei sillä ole hyvin runsas kansanenemmistö takana, jotenka ei suinkaan tämä millään tavalla koskekaan niitä, vaan juuri tuollaisia suuria tiloja, tukkiyhtiöitä ja kaikenlaisia muita sellaisia suuria yhtiöitä, joidenka omaisuuden yhteiskunnan haltuun ottamisesta, kun siihen toimeen ryhdytään, ollaan eduskunnassa jotenkin yleisesti yhtä mieltä. Minä sentähden toivoisin, että maalaisliittolaiset ja keskusta yhtyisivät tällaisen kehitystä häiritsevän lauseparren poistamiseen.

Ed. v. Wendt: Överhuvudtaget äro orden „mot full ersättning" synnerligen oklara. Under långa tider kommer detta att utgöra ett rent konjunkturvärde. Jag har överhuvudtaget varit mot en dylik bestämmelse och anser, att den i hög grad försvårar lösningen av en hel del viktiga frågor, såsom torparfrågan m. fl. Jag anser att, om denna princip nu fastslås, komma vi att stå i strid med riktningen i bl. a en hel del betänkanden från agrarutskottet. Jag vet, att jag icke får understöd för förslaget, men jag skulle önska, att orden „mot full ersättning" skulle utgå och momentet skulle lyda: „angående expropriation av egendom för allmänna behov stadgas genom lag".

Puhemies: Jag ber att få meddela ldgm. v. Wendt, att det förslag han gjort är precis detsamma, som ldgm. Ryömä redan framställt. (Pyydän ilmoittaa että ed. v. Wendt'in ehdotus on aivan sama, minkä ed. Ryömä jo teki.)

Ed. Ritavuori: Luovun.

Ed. Schauman: Jag anhöll om ordet för att understöda hr v. Wendts förslag. Min uppfattning om hr Ryömäs förslag var den, att i momentet skulle ingå orden „mot ersättning". Vi hava här mycket svårt att höra vad som säges

på andra sidan. Det kan bero på detta att v. Wendt har framställt sitt förslag och att jag nu har understött detsamma.

Ed. von Born: Jag är för min del alldeles ense med dem, som anse, att det i föreliggande paragraf bör heta „full ersättning" och icke blott „ersättning". Detta innebär att, om det en gång i framtiden skulle visa sig nödigt att stadga om expropriation mot annat än full ersättning, således blott emot ersättning, detta vore möjligt endast i sådan ordning, som är stadgad för ändring av grundlag, genom ett undantagsstadgande, som komme att innebära avvikelse från föreliggande regeringsform. Då det gäller så viktiga rättigheter som eganderätten och dess helgd, anser jag det för min del icke vara för mycket begärt, att avvikelser därifrån skola tillkomma i sådan ordning, som om grundlag är stadgat, och icke i den ordning, som stadgas för allmän lag. Jag understöder i övrigt det av hr. Estlander framställda förslaget.

Ed. Hultin: Minulla oli aikomus esittää samaa kuin ed. von Born. Vasemmistolla ei minusta ole syytä siihen pelkoon, ettei tulevaisuudessa voitaisi lainsäädäntötietä saada aikaan semmoisia toimenpiteitä, joita yhteiskunnan yleinen etu vaatii. Onhan semmoisia aikaansaatu jo tähänkin asti, vaikka perustuslaissa saavutetut oikeudet ovat olleet suojatut. Tahdon vain muistuttaa esim. sitä, että puutavarayhtiöiden maanhankintaan nähden on hyvin helposti aikaansaatu rajoituksia. Käsitettiin, että se oli yhteiskunnan edun kannalta välttämätöntä. Varmaankin on samalla tavoin tulevaisuudessakin oleva mahdollista aikaansaada välttämättömäksi katsottuja toimenpiteitä. Kannatan näin ollen hallituksen esitystä tässä kohden.

Ed. Holma: Minä pyydän saada kannattaa ed. Erichin tekemää ehdotusta. Minä en ole voinut ennen enkä nyt tulla vakuutetuksi siitä, että käsite „saavutetut oikeudet" on niin määräämätön, kuin on tahdottu väittää. Sitäpaitsi minun käsitykseni mukaan lainsäädäntötyössä meillä viimeisen vuosikymmenen kuluessa, jolloin tämä kysymys muodossa tahi toisessa on tullut esiin, se aina on tullut ratkaistuksi sillä tavalla, että ainakin tämän kansan suuri enemmistö kulloinkin on tullut oikeustajunnassaan tyydytetyksi. Me emme kuitenkaan missään tapauksessa voi välttää sitä, että tässäkin tekeillä olevassa hallitusmuodossa usein vissejä periaatteita tulee lausutuksi muodoissa, jotka vastaisuudessa kaikella varmuudella antavat aihetta paljon vaikeampaan tulkintaan kuin kysymyksessä olevà.

Ministeri Kallio: Mielestäni ei ole syytä eduskunnalla nyt luopua siitä jo käytännössä olleesta periaatteesta, että perustuslakiin otetaan säännös siitä, että pakkoluovutuksessa on luovutus tapahtuva täyttä korvausta vastaan. Meillä on kokemuksia siitä, että tärkeissä tapauksissa eduskunnassa kyllä saadaan määräenemmistö, kun on välttämätöntä alhaisempaa korvausta vastaan säätää pakkoluovutuslaki. Niin on tapahtunut torpparikysymyksessä. Mutta meillä on myöskin kokemuksia jo siitäkin, vaikka toivottavasti ne kokemukset eivät koskaan uusiinnu, että on tahdottu omistusoikeutta loukata aivan maanomistajien kustannuksella. Se tapahtui jyrkimmin tuon kaksi kuukautta vallinneen neuvostovallan aikana, jolloin sama torpparikysymys ajettiin ratkaista kokonaan maanomistajain kustannuksella. Minä luulen, että niissäkin tapauksissa, joita ed. Vuolijoki tarkoitti, voidaan täällä saada määräenemmistö, jos se kerran yhteiskunnan edun mukaiseksi katsotaan. Näin ollen on minusta tämä pysytettävä samanluontoisena, kuin se on ollut ennen jo meidän perustuslaissamme.

Ed. Kotonen: Minä huomautan vain, että kyllä ed. Ryömän ja von Wendtin ehdotus on aivan sama. Toisessa vastalauseessa on kyllä ehdotuksella hieman toinen sanamuoto, mutta sellaisena, kuin ed. Ryömä nyt täällä ehdotti pykälän, se on, kuten sanottu aivan sama kuin ed. von Wendtin ehdotus. Mitä tulee neuvostovallan esille ottamiseen tämän asian yhteydessä, niin saanen ministeri Kalliolle huomauttaa, että jos tänne joskus neuvostovalta tulee, ei tämä hallitusmuoto silloin ole esteenä, olipa se millainen tahansa.

Ed. Palmgren: Jag har anhållit om ordet för att meddela, att jag beträffande eganderättens helgd hyser samma mening, som här uttalats av friherre von Born m. fl. Jag skulle synnerligen beklaga, om rättsuppfattningen skulle hava blivit så skev, att en sådan uppfattning, som hr von Born m. fl. uttalat, icke skulle bliva enkammarens majoritets beslut. Ifall i fråga om eganderätten skulle hysas sådana åsikter, som här antytts av hr Vuolijoki m. fl., skulle detta leda till att det rättsinstitut, som härintill benämnts expropriation för framtiden skulle bliva någonting helt annat. Expropriation skulle då komma att närma sig den form av våldsamt och lagstridigt tillgrepp, som under tider av oro någon gång för-

övats och av folkhumorn fått benämningen „expropriation".

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Itkosen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin seuraavan muotoisena: „Omaisuuden pakkoluovutuksesta yleisiin tarpeisiin säädetään lailla". Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Miemois'in ja ed. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän ensimäinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden, onnen ja omaisuuden puolesta. Älköön Suomen kansalaisen saavutettuja oikeuksia uudella lailla rajoitettako muussa järjestyksessä kuin siinä, mikä perustuslain muuttamisesta on säädetty". Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ensimäiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Miemois'in kannattamana ehdottanut, että esillä olevan pykälän toinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla". Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin toiseksi ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsitykseni mukaan on pykälän kummastakin momentista äänestettävä erikseen. Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin tehdään päätös pykälän ensimäisestä momentista äänestämällä ed. Estlanderin ensimäisen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä. Tämän jälkeen tehdään päätös pykälän toisesta momentista äänestämällä ensin ed. Estlanderin toisen ehdotuksen ja ed. Ryömän ehdotuksen välillä. Sen jälkeen asetetaan se, joka tässä äänestyksessä voittaa, vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: Toimitetaan ensin äänestys pykälän ensimäisestä momentista.

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ensimäinen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 147 „jaa"- ja 46 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 6 §:n 1 momentin sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Tämän jälkeen siirrytään äänestämään 6 §:n 2 momentista.

2) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden, hyväksyy ed. Estlanderin toisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 82 „jaa"- ja 111 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksynyt ed. Ryömän ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Ryömän ehdotuksen välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 105 „jaa"- ja 88 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan momentin sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

6 § on siis hyväksytty sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 7 § hyväksytään.

8 §.

Keskustelu:

Ed. Schauman: Förevarande paragraf har erhållit en avfattning, som synes mig icke tillfredsställande. Här säges i slutet att finsk medborgare „har frihet att utträda ur det trossamfund han tillhör samt frihet att ansluta sig till annat trossamfund". Av denna formulering får man den uppfattningen, att finsk medborgare icke har rätt att stå utanför något trossamfund. Ett sådant stadgande motsvarar ju också de nuvarande förhållandena, men som bekant har ett förslag till religionsfrihetslag utarbetats och också av kyrkomötet redan granskats, och vi vänta i lant-

dagen att snart få mottaga proposition till religionsfrihetslag. Enligt denna religionsfrihetslag skulle det bliva möjligt för medborgare att stå utanför varje religionssamfund. Av följande paragraf, nämligen § 9, framgår att grundlagsutskottet och stora utskottet hava tagit hänsyn till denna blivande religionsfrihetslag. Där säges nämligen, att „finsk medborgares rättighet och skyldighet är oberoende av, vilket trossamfund han tillhör, eller huruvida han tillhör något trossamfund". Det synes som om det icke skulle förefinnas någon konformitet mellan dessa båda stadganden. För att ernå en sådan och för att även i övrigt avlägsna ett oegentligt uttryck, nämligen uttrycket „trossamfund" i stället för „religionssamfund", „uskontokunta" i stället för „uskonnollinen yhdyskunta", tillåter jag mig föreslå följande ändringsförslag, som hänför sig till slutet av § 8: „Finsk medborgare — — — eger frihet att utträda ur religionssamfund samt frihet att ansluta sig till sådant samfund". På finska: „Suomen kansalaisella — — — on vapaus luopua uskonnollisesta yhdyskunnasta sekä vapaus liittyä sellaiseen yhdyskuntaan".

Ed. R. Erich: Minä pidän sitä muutosta, jonka ed. Schauman on ehdottanut, aivan tarpeettomana. Se muistutus, jonka ed. Schauman teki 8 §:ää vastaan, on aivan turha, niinkuin ed. Schaumanin itsensäkin täytyy myöntää, kun hän sitten havaitsee, että 9 § sen tarpeenmukaisesti täydentää. 9 §:stä havaitaan, että kaikilla kansalaisilla valtion kannalta katsoen on täysi omantunnon vapaus. Jokainen kansalainen saapi täysiä kansalaisoikeuksia nauttia riippumatta siitä, mihin uskontokuntaan hän kuuluu ja kuuluuko hän mihinkään sellaiseen uskontokuntaan. Valtiovalta suopi hänelle täydellisen omantunnonvapauden. 8 § puhuu siitä, että jokainen vapaasti saapi uskontoansa harjoittaa. Se tavallaan edellyttää, että kansalaiset yleensä kuuluvat johonkin uskontokuntaan, heidän ei tosin tarvitse sellaiseen kuulua, mutta jos he tahtovat johonkin kuulua ja uskontoa harjoittaa, he saavat sen vapaasti tehdä. 8 §:ssä ei ole niinkuin 9 §:ssä puhetta yleensä omantunnonvapaudesta, vaan siitä, että sillä, joka tahtoo jotakin uskontoa harjoittaa, on siinä suhteessa valtion kannalta katsoen täysi vapaus. Sentakia ei myöskään, kun pykälä on tällä tavalla laadittu, voida sen loppuosaa muuttaa ja se on tarpeetonta, koska kuten sanottu, 9 §:ssä puhutaan yleisestä omantunnonvapaudesta. Aivan sopimatonta olisi ed. Schaumanin ehdottamalla tavalla lausua, että jokaisella on vapaus liittyä sellaiseen uskontokuntaan, siis että vapaasti saapi liittyä eri uskontokuntiin. Tätä ei tästä voida yksistään hallitusmuodossa määrätä, sillä riippuu asianomaisen uskontokunnan omasta järjestyksestä, voidaanko siihen vapaasti liittyä vai eikö. Ei voida kerta kaikkiaan perustuslaissa säätää, että sellainen liittyminen on vapaa, koska asianomaisen uskontokunnan oma järjestys voi asettaa tässä suhteessa esteitä. Minä luulen, että nämä pykälät tässä muodossa, mikä niillä on, ovat täysiä tyydyttävät, sekä 8 että 9 §.

Ed. Setälä: Tässä pykälässä on jo otettu huomioon uskonnonvapauskomitean mietintö, ja pykälä hyvin läheisesti sanamuodoltaan liittyykin siihen, mikä oli uskonnonvapauskomitean ehdotuksessa. Se sisältää, että jokaisella on oikeus luopua siitä uskontokunnasta, johon hän kuuluu; jokaisella on myös oikeus liittyä toiseen uskontokuntaan. Mutta tämä ei suinkaan sisällä sitä, että jokaisen pitäisi välttämättömästi kuulua johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan. Minusta enempää kuin ed. R. Erichistä ei edustaja Schaumanin ehdottama sanamuoto muussa suhteessa ole parannus suuren valiokunnan ehdotukseen verraten kuin mikäli siinä puhutaan „uskonnollisesta yhdyskunnasta". Minä myönnän, että se on epäjohdonmukaisuutta tässä lakiehdotuksessa, että edellisessä pykälässä puhutaan „uskontokunnasta" ja jälkimäisessä „uskonnollisesta yhdyskunnasta". Tässä suhteessa olisi ollut tietysti yhtäläisyys terminologiassa toivottava.

Ed. Kotonen: Tokko lienee mitään korjaamisen syytä tässä sanamuodossakaan siihen tapaan, että muutettaisiin 8 §:ssä sana „uskontokunta" sanaksi „uskonnollinen yhdyskunta". Minusta puhutaan vähän eri mielessä näissä kahdessa eri pykälässä näistä asioista ja 8 §:ssä minusta kyllä sopii käyttää sanaa uskontokuntakin, vaikkakin 9 §:ssä puhutaan uskonnollisesta yhdyskunnasta. Muuten on ed. Erich lausunut sen, mitä minun piti tässä sanoa.

Ed. Schauman: På den förklaring, som avgavs av herr Erich, måste jag säga, att jag inte blev klokare. När här står, att medborgare har frihet att utträda ur trossamfund och frihet att ansluta sig till annat trossamfund, så är därmed tydligt sagt, att man icke har rätt att stå utanför. Skulle det stå „ansluta sig till trossamfund", vore förklaringen riktig. Jag kan dessutom ej annat säga än att det synes mig oegentligt att använda trossamfund i en paragraf och religionssamfund i ett annat sammanhang. Herr Kotonens förklaring, att detta just är finessen i

det hela, att det skall vara „trossamfund" i den ena och „religionssamfund" i den andra paragrafen, torde väl ej kunna godkännas på något sätt. Om man en gång använder termen på något ställe, så borde den väl användas på alla ställen.

Ed. Ryömä: Minä vaan tahdon huomauttaa, että tämän pykälän viimeiseen sekä samalla alkavaan lauseeseen otettu „vapaus"-sana on otettu siihen siinä mielessä, että se erottaisi nämä kaksi asiaa toisistaan: vapaus luopua uskontokunnasta sekä vapaus liittyä.

Ed. Helenius-Seppälä: En minäkään ole päässyt selville, miksi käytetään eri sanontatapaa 8 ja 9 §:ssä. Minusta tuntuisi siltä — vaikka täytyy myöntää, etten ole kuullut lausuntoja täältä kaukaa, — minusta tuntuu siltä, että olisi suostuttava siihen muotoon, minkä edustaja Schauman tässä ehdotti, ja sen vuoksi kannatan sitä ehdotusta. Jos suuri valiokunta sitten saisi nämä kaksi pykälää sanamuodoltaan yhdenmukaisiksi, niin kyllä se tavalliselle lukijalle olisi hyödyksi — minä en puhu niistä, jotka ovat tästä asiasta selvillä, käsiteltyään sitä eri tiloissa.

Keskustelu julistetaan 8 §:stä päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ed. Helenius-Seppälän kannattamana ehdottanut, että pykälän loppuosa saisi seuraavan sanamuodon: vapaus luopua uskonnollisesta yhdyskunnasta sekä vapaus liittyä sellaiseen yhdyskuntaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 8 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Nix: Då enligt mitt förmenande 9 § i den svenska texten fått en redigering, som ej är lycklig, ber jag få föreslå att „oberoende av" skulle utbytas mot orden „ej beroende av". Paragrafen skulle då komma att lyda: Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro ej beroende av vilket trossamfund han tillhör. Jag kan ej säga huruvida ordalydelsen skall bibehållas i den finska texten eller om den bör ändras. Jag gör denna ändring icke därför att jag skulle understöda religionslösheten i allmänhet, utan endast därför att själva texten skulle få en bättre lydelse.

Ed. Schauman: Jag hade ursprungligen tänkt göra ett ändringsförslag beträffande den svenska texten, men hade redan avstått från den tanken. Då nu emellertid en annan lantdagsman gjort anmärkning i samma riktning, skall jag be få fullständiga den. Paragrafen i sin finska lydelse är tagen så gott som ord för ord från den blivande religionsfrihetslagen, men vid översättning till svenska har samma lagtext icke blivit följd. Jag skulle därför för min del föreslå, att paragrafen i svensk lydelse skulle komma att få följande avfattning: „Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro icke beroende därav vilket religionssamfund han tillhör eller huruvida han tillhör något sådant samfund. Beträffande offentliga tjänster och ämbeten äro likväl gällande härom stadgade inskränkningar, intill dess genom lag annorlunda stadgas."

Ed. Setälä: Minä pyytäisin saada kannattaa sitä, että ruotsinkielinen teksti ed. Schaumanin ehdottamassa sanamuodossa suositeltaisiin toimitus- ja tarkastusvaliokunnan huomioon.

Ed. Procopé: Jag ber få understöda hr Nix' förslag.

Ed. Hildén: Jag skulle vilja understöda hr Schaumans förslag angående ändring av 9 §. Mig förefaller som vore den formulering han här föreslagit betydligt bättre från språklig synpunkt sett och dessutom tydligare och i alla avseenden mer tillfredsställande än den nuvarande formuleringen.

Ed. R. Erich: Minä kannatan ed. Setälän ehdotusta.

Ed. Helenelund: Då det, åtminstone inom de svenska kretsarna av vårt folk med stort bekymmer ses de försök, som här göras att upphöja hedendomen bland religionerna, så kan jag icke avstå från att framhålla betydelsen av att

paragrafens första mening finge en något ändrad lydelse, så att man framdeles vid behandlingen av paragrafen angående religionssamfund kunde fastslå den evangeliska läran såsom finska folkets allmänna kyrka. Jag anser att detta försök att putsa bort statsreligionen eller den allmänna religionen, icke bort få komma i fråga. Jag skulle därför önska föreslå att i pragrafen skulle lämnas bort de sista orden i första meningen eller orden „huruvida han tillhör något trossamfund".

Ed. Laurén: Jag ber att få understöda lantdagsman Helenelund.

Puhemies: Ehkä ed. Setälä on hyvä ja jättää ehdotuksensa kirjallisesti.

Ed. Setälä: Eduskunnan työjärjestyksen mukaan pannaan suomenkielinen teksti eduskunnassa käsittelyn pohjaksi ja ruotsinkielisen sanamuodon lopullisesti päättää toimitus- ja tarkastusvaliokunta. Tässä joudutaan nyt vaikeanlaiseen asemaan, kun tullaan äänestämään useammista eri ruotsalaisista teksteistä — on olemassa ed. Schaumanin ehdotus, ed. Nixin ehdotus ja vielä suuren valiokunnan ehdotus — ja suurin osa eduskunnan jäsenistä ei voi näiden välillä ratkaista, mikä niistä olisi lopulta hyväksyttävä. Minä en näin ollen ymmärrä muuta kuin, että asiallisen käsittelyn täytyy tapahtua suomalaisen tekstin perustuksella, ja sen mukaan on teksti asianomaisissa valiokunnissa lopullisesti päätettävä.

Ed. Kotonen: Minua epäilyttää kuitenkin, onko ed. Setälän käsitys asiasta oikea. Se, että suomenkielinen teksti pannaan käsittelyn pohjaksi, ei mielestäni vielä tiedä sitä, ettei eduskunnan olisi otettava ruotsalainenkin laki lakitekstinä täydellisesti käsittelyn alaiseksi silloin kuin siitä nimenomainen vaatimus tehdään. Myönnettävä tosin on, että tällainen käsittely, kuin tässä nyt uhkaa syntyä, on jotakin aivan suorastaan koomillista, kun pakotetaan eduskunta, jonka suuri osa, ehkä enemmistö, ei ruotsinkieltä ollenkaan hallitse, äänestämään tämän kielen sanamuodoista. Mutta samaan asemaan joudutaan usein yksityisvaliokunnissa. Ja niinkuin sanoin, epäilen, vaikka en olekaan asiasta varma, voidaanko tässä ed. Setälän ehdottamaan tapaan jättää asia täällä päättämättä ja lykätä se toimitus- ja tarkastusvaliokunnan ratkaistavaksi.

Ed. Estlander: Allt sedan den bestämmelsen i A. O., som jag antager att hr Setälä stöder sig på, nämligen 36 §, tillkommit, har jag haft uppfattningen, att denna bestämmelse icke står i överensstämmelse med L. O., utan innebär en inskränkning, som är godtycklig. Det har även vid tidigare lantdagar varit diskussion angående den sak, som hr Setälä ånyo väckt, ehuru denna diskussion icke tidigare lett till det resultat, som jag åtminstone skulle anse vara det rättvisa. Och sedan dess har frågan under långa år icke varit före, såvitt jag kan erinra mig. I A. O. står emellertid ej annat än det, att åt justerings- och expeditionsutskotten överlämnas den slutliga redigeringen av den svenska texten. Men det synes mig ej förhindra att även sådana förslag, som här gjorts, komma under avgörande i lantdagen, ehuru den slutliga justeringen sedermera kan ega rum i expeditions- och justeringsutskotten. Av det allmänna stadgandet i L. O. nämligen 50 §, anser jag att närmast framgår, att vardera texten underligger diskussion och beslut i lantdagen. Jag ber få erinra att, om det i lantdagen finnes en stor del, som ej förstår den svenska texten, så finnes det också de som icke stort mer förstå den finska texten, men ändå äro tvungna att deltaga i diskussionen därom.

Ed. Setälä: Kun puhemies on pyytänyt minua kirjallisesti esittämään ehdotukseni, pyytäisin saada sen täsmentää näin: Ehdotan „että pykälän ruotsinkielinen teksti ed. Schaumanin ehdottamassa muodossa suositellaan toimitus- ja tarkastusvaliokunnan huomioon niiden päättäessä pykälän ruotsinkielisen tekstin lopullisesta sanamuodosta".

Puhemies: Käsittääkseni ed. Setälän ehdotus on täydelleen sama kuin ed. Schaumanin. Ed. Schauman ehdottaa pykälälle samanlaista sanamuotoa ja hänen ehdotuksensa koskee yksinomaan ruotsinkielistä tekstiä.

Ed. Setälä: Jos eduskunnan päätöksen tässä asiassa ei katsota sisältävän mitään päätöstä ruotsinkielisen tekstin lopulliseen sanamuotoon nähden, ainoastaan siinä tapauksessa minä voin pitää ed. Schaumanin ehdotuksen samana kuin omani.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Nix ed. Procopén kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän ruotsalaisesta tekstistä sana: „oberoende" vaihdettaisiin sanoihin: „ej beroende". Kutsun tätä ed. Nixin ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Schauman ed. Hildénin kannattamana ehdottanut että esilläolevan pykälän ruotsalainen sanamuoto tulisi olemaan seuraava: „Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro icke beroende därav, vilket religionssamfund han tillhör eller huruvida han tillhör något sådant samfund. Beträffande offentliga tjänster och ämbeten äro likväl gällande härom stadgade inskränkningar, intill dess genom lag annorlunda stadgas." Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Helenelund ed. Laurénin kannattamana ehdottanut että nyt esilläolevasta pykälästä poistettaisiin sanat: „tai kuuluuko hän mihinkään sellaiseen yhdyskuntaan." Kutsun tätä ed. Helenelundin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelyn äänestyksessä: Ensin äänestetään ed. Nixin ja ed. Schaumanin ehdotusten välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan ed. Helenelundin ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Nixin ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt vastaesitykseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan hyväksyä ed. Schaumanin ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 139 jaa- ja 44 ei-ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä nyt esilläolevan pykälän ruotsinkielisen tekstin sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

P u h e m i e s: Tämä eduskunnan päätös mielestäni sisältää, että eduskunta jättää nyt hyväksytyn pykälän ruotsinkielisen sanamuoden toimitus- ja tarkastusvaliokunnille, jotka työjärjestyksen 36 §:n mukaan eduskunnan vallalla päättävät ruotsinkielisen tekstin lopullisesta sanamuodosta.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Helenelundin tekemän ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Helenelundin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 146 jaa- ja 39 ei-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 9 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

10 ja 11 §:t hyväksytään.

12 §.

Keskustelu:

Ed. v. W e n d t: Lagförslagets 12 §: Brevhemligheten är okränkbar, såvida icke i lag undantag stadgas, innehåller en bestämmelse, varigenom lantdagen ifall lantdagen verkligen antager densamma, hemfaller åt en princip, som jag icke kan anse vara förbunden med modern åskådning. Ett antagande av bestämmelsen att brevhemligheten kan kränkas kan jag förstå om det hänför sig till tider, då krig råder och dylikt. Därom hava vi emellertid redan stadgat i 16 §, där det står fastställt, att i händelse av krigstillstånd eller uppror, alla dessa rättigheter, som omfattas utav bestämmelserna angående medborgares allmänna rättigheter och rättsskydd genom lag kunna ändras. Att när det gäller brevhemligheten stadga särskilt att detta kan genom lag ändras oberoende av, om krig råder eller inte, innebär att representationen skulle ställa sig på en sådan ståndpunkt, att man när hälst det vara må i representationen med 100 röster kan besluta att granska medborgares brev. Det är en princip, som jag anser vara i så hög grad äventyrlig, att jag kan omöjligt förena mig om något dylikt. Den brevgranskning, som är nödvändig vid krigs- och liknande tillstånd, kan ernås, ifall det är nödvändigt, genom lag under dylika tider. Men möjligheten att under normala tider plötsligt börja granska medborgares korrespondens finner jag ej värdigt den nya statsform, vi skola tillägna oss, varför jag yrkar på att bestämmelsen: „såvida ej i lag undantag stadgas", måtte utgå ur paragraf 12.

Ed. Kotonen: Niinkuin edellinen puhuja olen minäkin sitä mieltä, että käsiteltävänäolevassa pykälässä lauseen loppu „mikäli siitä ei ole laissa poikkeusta säädetty" on vaarallinen ja sitäpaitsi, kun otetaan huomioon 16 pykälässä oleva säännös, tarpeeton. Näin ollen minä yhdyn siihen ehdotukseen, minkä arvoisa edellinen puhuja teki tämän lauseen loppuosan poistamisesta. Mutta sen lisäksi on minusta lauseen alkupuoli vaillinainen, kun se rajoittuu ainoastaan kirjesalaisuuteen. Ehdotan, että pykälä kokonaisuudessaan tulisi näin kuuluvaksi: „Kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton."

Ed. Laherma: Samalla kuin minä kannatan ed. v. Wendtin ajatusta tämän pykälän sivulauseen poistamisesta, minä pyydän yhtyä ed. Kotosen ehdotukseen pykälän alkuosan muuttamisesta.

Ed. Österholm: Jag ber få understöda herr v. Wendts förslag.

Ed. Leivo: Pyydän kannattaa ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Ed. Hiidenheimo: Minä myös pyydän kannattaa ed. Kotosen ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Kun täällä on m. m. kokoomuksen taholta kannatettu ed. Kotosen ehdotusta, niin minä pyytäisin kysyä arv. kannattajilta: minkälainen puhelinsalaisuus on ja miten se on käytännössä toteutettavissa?

Ed. Kotonen: Sama kysymys on tehty jo aikaisemmin valiokunnassa ja siihen on vastattu siten, että esim. keskusasemain hoitajat eivät saisi maailmalle juoruilla sitä, mitä he kuulevat ihmisten puhelimissa keskustelevan. Ja kun sanottiin, että löytyy yksinkertaisia johtoja, joissa melkein pakosta kuuluu, mitä puhutaan, niin minä siihen huomautan, että löytyy myös postikortteja, siis yksinkertaisia kirje johtoja, joita helposti voi tarkastaa ja niistä tietoa antaa, kellä on siihen vaan hyvää halua.

Ed. Takkula: Jos tämä pykälä saa sellaisen muodon kuin ed. Kotonen on ehdottanut, niin tästä tulee vaan juorupykälä eikä mikään pykälä perustuslakiin.

Ed. Laherma: Minä pyytäisin huomauttaa edelliselle puhujalle, että meillä on tuoreessa muistissa venäläinen santarmiaika, jolloin puhelinlaitoksessa oli vakinaiset kuuntelijat. Tämä seikka puhuu minusta paraiten tällaisen puhelinsalaisuuden puolesta.

Ed. Kotonen: Minä en tiedä, miten ed. Takkula suhtautuu juoruilemiseen, koska hän katsoo tämän pykälän olevan juorupykälän.

Ed. Niukkanen: Ed. Kotosen lausunnon johdosta minä pyydän huomauttaa, että muistaakseni ei ed. Kotonen tätä keksintöä ollenkaan esittänyt perustuslakivaliokunnassa, eikä tästä ollut siellä mitään puhetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. von Wendt ed. Österholmin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Kirjesalaisuus on loukkaamaton". Kutsun tätä ed. von Wendtin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Kotonen ed. Laherman kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton." Kutsun tätä ed. Kotosen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: ensiksi äänestetään ed. von Wendtin ja ed. Kotosen ehdotusten välillä, ja se joka näistä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. von Wendtin ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kotosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 63 „jaa"-ääntä ja 122 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kotosen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestettävä ed. Kotosen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kotosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 74 „jaa"-ääntä ja 113 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän ed. Kotosen ehdotuksen mukaisesti.

13 §.

Keskustelu:

Ed. Ailio: Pyytäisin ehdottaa tähän pykälään otettavaksi toisena momenttina määräyksen kuolemanrangaistuksen poistamisesta. Kuolemanrangaistus on, kuten tunnettua, jäte aikoja sitten väistyneeltä siltä barbaariselta kulttuuriasteelta, jolloin ihmishengelle ei pantu suurempaa arvoa kuin metsäotusten hengelle. Se on vanhentunut rankaisumuoto, joka tuhoaa rikollisen elämän kokonaan eikä ole sopusoinnussa uudenaikaisten rikosoikeudellisten periaatteiden kanssa, jotka tahtovat parantaa rikollisen mielenlaatua. Näistä syistä olisi tämä määräys välttämättömästi otettava mukaan hallitusmuotoon. Väitetään tosin, että sen paikka ei ole tässä vaan rikoslaissa. Mutta se on siksi tärkeä ja perustava määräys, että se on yhtä paikallaan kuin tähän pykälään otettu määräys, joka kuuluu prosessi-oikeuden alaan. Jos otetaan puheenaoleva määräys tähän pykälään, on se humaanisena lisänä hallitusmuodossa ja samalla viittaus uuden ajan alkamiselle meidän poliittisessa elämässämme. Sen ottaminen on puolustettavissa sitä enemmän, kun sitä on viime aikoina niin hirvittävässä määrässä väärinkäytetty, ettei sillä ole vertaista uudemman ajan historiassa. Olen vakuutettu siitä, ettei täällä ole useatkaan edustajaa, joka puolustaisi kuolemanrangaistuksen säilyttämistä. Rohkenen senvuoksi ehdottaa, että tähän pykälään 2 momenttina otettaisiin määräys: „Kuolemanrangaistusta älköön käytettäkö, „dödsstraff må icke tillämpas".

Ed. Ritavuori: Olen samaa mieltä kuin ed. Ailio siitä että tällaisen määräyksen paikka on oikeastaan rikoslaissa. Voi kyllä olla niinkin, että tällaisen määräyksen voi ottaa hallitusmuotoon; mutta vasta sitten kun se on rikoslakiin hyväksytty. Sen hyväksyminen rikoslakiin vaatii jonkunverran valmistusta. Nyt ei mitään valmistusta ole olemassa eikä rikoslakiin ole tällaista määräystä otettu, silloin ei ole mitään aihetta sitä tähän hallitusmuotoon hyväksyä. Ehdotan siis että tämä hallitusmuotoehdotus hyväksyttäisiin ilman sitä lisämääräystä, jonka ed. Ailio on ehdottanut.

Ed. Paasivuori: Kannatan ed. Ailion ehdotusta.

Ed. Ryömä: Luovun.

Ed. Estlander: Omedelbart före det röda upproret framställdes från socialistiskt håll här i kammaren yrkande på dödsstraffets avskaffande. Jag tror, att det är detta röda uppror, som gör, att kammaren kommer att avslå det förslag, som nu väckts.

Ed. Kekkonen: Minäkin toivoisin, että tästä Suomen uudesta hallitusmuodosta tulisi inhimillinen laki. Olemme kyllä viimeisten vuosien kuluessa suuresti raaistuneet ja suurta osaa kansasta innostaa sotaiset voitot ja sotaiset juhlat. Minua ihmetyttää että oikeisto haluaa vastustaa kuolemanrangaistuksen poistamista. Oikeusvaltiossa tulemme kyllä toimeen ilman kuolemanrangaistusta. Kannatan ed. Ailion ehdotusta.

Ed. Hakkila: Ed. Estlanderin puheenvuoron johdosta huomautan että tämän ehdotuksen uudistaminen on välttämätön valkoisen, hirvittävän terrorin jälkeen ja senvuoksi kannatan ed. Ailion tekemää ehdotusta.

Ed. Procopé: Jag begriper icke, varför icke venstern föreslår, att vi skola intaga i denna grundlag bestämmelser om alla andra straffarter, om vi en gång skola upptaga här detta ena straff dödsstraffet. Vi kunna väl icke i grundlagen intaga hela strafflagen. I det föreliggande lagförslaget ingår nog både likt och olikt; men det nu föreslagna tillägget synes mig dock gå väl långt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ailio ed. Paasivuoren kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan pykälään otettaisiin toiseksi momentiksi seuraava määräys: Kuolemanrangaistusta älköön käytettäkö. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ailion ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ailion ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 104 „jaa"-ääntä ja 82 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Kotonen: Ehdotan tämän pykälän jälkeen, siis 14 §:ksi lakiehdotuksessa, otettavaksi perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetystä toisesta vastalauseesta, sivulta 62, näin kuuluvan säännöksen: „Valtiollisten rikoksentekijäin luovuttaminen on kielletty". Jos tämä ehdotukseni hyväksytään, seuraa siitä, että seuraavien pykälien numerojärjestys tulee vastaavasti muuttumaan. Niinkuin ihmiskunnan on henkisistä vapauksistaan kiitettävä n. k. uskottomia tai vääräuskoisia, kerettiläisiä, niin on meidän valtiollisista oikeuksistamme ja vapauksistamme kiitettävä n. k. valtiollisia rikoksentekijöitä. Useiden maiden valtiosäännöissä onkin sellainen määräys, kuin nyt tässä ehdotan otettavaksi meidänkin hallitusmuotoomme, ja toivon, että eduskunta ehdotukseni hyväksyy.

Ed. Hakkila: Minä kannatan ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Ed. Estlander: Jag kan icke förstå att detta stadgande skulle höra till regeringsformen, men ännu mindre att det skulle höra till detta kapitel, som handlar om finska medborgares allmänna rättigheter och rättsskydd. Det förslag, som här har framställts, hänför sig ju icke, såvitt åtminstone jag kan finna, till finska medborgare, utan till utlänningar, som här vistas och vilkas utlämnande kunde komma i fråga. Men bestämmelser härom pläga ju emellan stater regleras genom traktater, och därför är det enligt min tanke icke ens lämpligt att i grundlag intaga den bestämmelse, som här ifrågasatts. Syftar åter detta stadgande på finska medborgare och deras rättigheter, så synes det mig i hög grad förvånande, ty veterligen står ingen civiliserad stat på den ståndpunkten att dess egna medborgare för politiska förbrytelser skulle utlämnas åt annan stat, och att då intaga ett sådant stadgande som detta synes mig åtminstone vara synnerligen olämpligt.

Ed. Kotonen: Ehdotukseni koskee myöskin niitä Suomen kansalaisia, jotka ulkomailla ovat tehneet valtiollisen rikoksen ja sen jälkeen palanneet kotimaahansa. Tästä johtuu, että säännöksen paikka myöskin on tässä luvussa. Vastaavassa luvussa se on myöskin eräissä ulkomaalaisissa valtiosäännöissä ja, sikäli kuin minä olen voinut havaita, kaikissa valtiosäännöissä, missä tällainen määräys yleensä on. Minulle on kyllä tunnettua, että kansainvälisillä traktaateilla näitä asioita myös järjestetään, mutta minä pidän asian niin tärkeänä, etten jättäisi sitä tällaisten sopimusten varaan, vaan tahtoisin siitä nimenomaisen säännöksen perustuslakiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kotonen ed. Hakkilan kannattamana ehdottanut, että 14 §:ksi otettaisiin seuraava määräys: „Valtiollisten rikoksentekijäin luovuttaminen on kielletty". Kutsun tätä ehdotusta ed. Kotosen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Kotosen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hylännyt ed. Kotosen tekemän ehdotuksen.

---

14 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det bör erkännas, att denna paragraf, sådan den här har avfattats, är bättre än det av propositionen föreslagna stadgandet. Dock kan jag icke anse dess avfattning tillfredsställande. För det första innehåller stadgandet icke tillräckligt ingående bestämmelser rörande de tvenne nationalspråkens förhållande till varandra. För det andra är uti dess andra moment endast bestämt, att finsk medborgares rätt skall i antytt avseende tryggas genom lag och hänvisas sålunda också här endast till en blivande lagstiftning, som då icke sker såsom angående grundlag är sagt, utan endast såsom rörande allmän lag finnes stadgat. Vid denna lagstiftning skall visserligen beaktas, att landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens rätt enligt enahanda grunder tillgodoses, men detta innefattar endast, att de bestämmelser, som uti denna lagstiftning införas, skola vara sådana, att de gälla lika för den ena som den andra befolkningen. Men därmed är ingalunda sagt, att denna lagstiftning skulle bliva så ingående eller med avseende å innehållet så tillfredsställande, att verkligen minoritetens språkliga rätt

därigenom bleve fullt tryggad. Det är ju klart, att majoritetens språk icke kräver några ingående eller mera uttömmande bestämmelser i en dylik lag. Det är nog för denna majoritet, om det också endast finnas några ytterst allmänna och intetsägande bestämmelser. Majoritetens språk är nog alltid tillräckligt betjänt härmed. Men därför är det ingalunda sagt, att minoritetens rätt bleve tillgodosedd genom dylika stadganden, ehuru de nog kunna sägas enligt enahanda grunder tillgodose vardera språkgruppen.

På denna grund måste jag anse att det ifrågavarande stadgandet ingalunda kan från svenskt håll vara tillfredsställande, och ber jag att i stället få föreslå den avfattning, som uti första reservationen är föreslagen. Där ingår också en bestämmelse, som nu motsvaras av 22 § i stora utskottets förslag, men enligt min tanke höra dessa bestämmelser i 22 § logiskt till 14 §.

Ed. Torppa: Minä pyytäisin eduskunnalle suositella perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyä 8 vastalausetta. Näin ollen ehdotan, että eduskunta vastalauseen mukaisesti hyväksyisi nyt käsiteltävänä olevan pykälän.

Ed. Joukahainen: Kun edustaja Torpan ehdotus pääasiassa sisältää saman asian, joka sisältyy minun allekirjoittamaani vastalauseeseen, pyydän saada kannattaa ed. Torpan tekemää ehdotusta.

Ed. Mantere: Minunkaan mielestäni ei suuren valiokunnan ehdotus 14 §:ksi ole joka kohdassa täysin onnistunut. Huomio kiintyy erityisesti pykälän toiseen momenttiin, jossa sanotaan, että Suomen kansalaisen oikeus käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan äidinkieltä, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, on turvattava lailla. Säännös saattaa tässä muodossa käytännössä johtaa, jos sitä sananmukaisesti vaaditaan noudatettavaksi, voittamattomiin vaikeuksiin ja mahdollisesti moniin selkkauksiin. Onnistuneempi olisi käsittääkseni se muoto, joka tälle momentille on annettu perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä kolmannessa vastalauseessa. Ehdotan siitä syystä, että tämä pykälän kohta hyväksyttäisiin sanotun vastalauseen mukaisesti näin kuuluvana: Suomen kansalaisen oikeudesta käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan äidinkieltään, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, säädetään lailla, varteenottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus järjestetään samanlaisten perusteiden mukaan. Ehdottamassani muodossa pitäisi pykälän tyydyttää yhtä hyvin suomen- kuin ruotsinkielisten vaatimuksia. Myöskin ruotsinkielisten. Sisältyyhän pykälään silloin se tasa-arvoisuuden ajatus, jota varsinkin ruotsinkieliseltä taholta on moneen kertaan tämän asian yhteydessä tehostettu ja jota suomalaisellakaan taholla ei ole vastustettu, eikä mielestäni ole syytäkään vastustaa.

Ed. M. Erich: Eilisen yleiskeskustelun aikana lausui eräs ruotsalaisen kansanpuolueen edustajista pitävänsä tätä kiistanalaista pykälää niin tärkeänä, että sen lopullisesta muodosta tulisi suuresti riippumaan, tulisiko hän äänestämään koko lakiehdotuksen kiireellisyyden puolesta vai sitä vastaan. Minun ymmärtääkseni tämä n. s. kielipykälä on suuren valiokunnan mietinnössä saanut sellaisen muodon, että sen luulisi tyydyttävän kaikkia niitä ruotsalaisten vaatimuksia, joilla on hiukankin pohjaa ja perustusta oikeudessa ja kohtuudessa. Suuren valiokunnan mietinnössä taataan ruotsalaiselle vähemmistöllekin erinomaisen hyvä asema tässä maassa tulevain aikojen varalle. Minun mielestäni tuntuu melkein siltä kuin suuri valiokunta myöntyväisyydessään ja hyvänsuopaisuudessaan olisi paikkapaikoin mennyt liian pitkälle. Suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan tulisivat molemmat kielet, sekä enemmistön että vähemmistön, oikeudellisesti ja hallinnollisesti olemaan turvatut samankaltaisten periaatteiden mukaan. Ja samankaltaisten periaatteiden mukaan tulisi valtio myös huolehtimaan molempain kieliainesten sekä taloudellisista että sivistyksellisistä pyrkimyksistä. Enempää minun mielestäni ei voida lainsäädäntötietä vaatia. Minussa on herättänyt melkoista epäilystä 14 §:n 1 momentti, jossa sanotaan, että suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet. Minusta tuntuu kuin ruotsalaisen kansanaineksen esiintyminen, varsinkin äärimmäisten ainesten viime aikoina olisi ollut sen kaltaista, että tämä momentti ei olisi paikallaan. Kun minä kuitenkin tulen äänestämään tämän pykälän hyväksymisen puolesta sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, niin minä teen sen siinä nimenomaisessa toivossa, että ruotsinkielinen kansanaines tulevalla toiminnallaan ja esiintymisellään tässä maassa tulee osoittamaan sellaista isänmaallisuutta ja sellaista yhteenkuuluvaisuudentunnetta maan päväestön kanssa, että ruotsinkieli todella ansaitsisi kansalliskielen nimen meidän maassamme. Minä tulen äänestämään tämän pykälän hyväksymisen puolesta suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa, myös-

kin siinä toivossa, että ruotsalaisten ainaiset valitukset siitä sorrosta jota tämä kansanaines muka on saanut kärsiä vihdoinkin tulisivat loppumaan ja että tällaiset valitukset eivät enää senjälkeen kun asia saadaan suuren valiokunnan ehdottamalla tavalla järjestetyksi, voisi ulkomaalla tehdä minkäännäköistä vaikutusta.

Ed. Ritavuori: Minä olen samaa mieltä kuin ed. Mantere siitä, että tämän pykälän 2 momentin sanamuoto siinä muodossa kuin se esiintyi ed. Setälän y. m. vastalauseessa perustuslakivaliokunnan mietintöön on parempi kuin suuren valiokunnan mietinnön 14:ssä §:ssä. Kannatan sentähden ed. Mantereen ehdotusta, että pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin mainitun vastalauseen ehdottamassa muodossa.

Ed. Ryömä: Edellisessä keskustelussa lausuttiin maalaisliiton edustajien taholta, että tämä pykälä olisi jonkunlaisen kompromissin tulos sosialidemokraattien ja ruotsinkielisen ryhmän välillä, mutta minun täytyy sanoa, että tässä ei mitään kompromissia ole ollut puoleen tai toiseen, mutta että tässä on meidän taholta tahdottu julkilausua meidän vanha kantamme, että nimittäin maassamme kummankin kielen, sekä suomen- että ruotsinkielen olemassaolo ja käyttöoikeus turvattaisiin samallaisten perusteitten mukaan. Ed. Mantereen muutos tähän ei millään tavalla asiallisesti muuta tämän pykälän sisältöä. Minusta tämä on siinä muodossa, kuin se on suuressa valiokunnassa saanut, vaan ehkä hauskemmin sanottu. Tässä nimittäin sanotaan ainoastaan, että tämä kielenkäyttöoikeus on turvattava lailla varteenottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet järjestetään samallaisten perusteitten mukaan. Siis tämä ainoastaan johtaa siihen, että kummankin kielisen väestön oikeudet on laadittavassa kielilaissa samalla lailla turvattava.

Ed. v. Wendt: Jag är icke i alla detaljer tillfreds med ifrågavarande paragraf, men dess stilisering är sådan, att med god vilja till samförstånd mellan de bägge folken ett tillfredsställande samarbete kan komma till stånd också på basen av denna paragraf i den, av utskottet föreslagna avfattning. Jag vill icke förutsätta hos det finska folkets flertal den illojalitet, som skulle måsta förefinnas, om denna paragraf icke visar sig skapa tillräcklig trygghet för de svenske. Av denna orsak kommer jag att rösta för denna paragraf.

Ed. Procopé: Jag ber att i huvudsak få ansluta mig till lantdagsmannen v. Wendt. Jag har emellertid icke bett om ordet för detta, utan för att få betona, att det första momentet i paragrafen är nödvändigt för att fastslå, att vi svenskar i Finland äro lika goda finländska medborgare som de finska finnarna. Jag tror, att vi hava gjort alldeles tillräckligt för att kunna fordra, att man erkänner vårt likaberättigande. Jag hade icke väntat mig att av hr M. Erich få höra ett uttalande sådant som hans sista.

Ed. Setälä: Minä olen katsonut siinä vastalauseessa, jonka olen allekirjoittanut, myöskin voivani hyväksyä ehdotetun 1 momentin, mutta minä olen tehnyt sen sillä edellytyksellä, että kun puhutaan tasavallan kansalliskielistä, siinä tarkoitetaan Suomen kansakunnan kansalliskieliä. Meidän valtiopäiväjärjestyksemme ei tunne mitään muuta kuin yhden Suomen kansan, „det finska folket" eikä „det finländska folket", eikä Suomen laki tunne semmoista termiä kuin „finländsk medborgare", jota edellinen arvoisa puhuja käytti. „Suomenmaalaista lakia" ja „suomenmaalaisia kansalaisia" ei meidän lakimme ja lainsäädäntömme ensinkään tunne. Mitä 2 momenttiin tulee, katsoisin sen muodon, joka oli siinä vastalauseessa, jonka m. m. ed. Ryömä yhdessä minun kanssani on allekirjoittanut, varmemmaksi hyväksyä kuin suuren valiokunnan ehdotuksen, sillä näitten sanojen „turvattava lailla" voitaisiin ehkä ymmärtää sisältävän jotakin toista kuin mitä nähtävästi tarkoitetaan. Tarkoitus on sanoa, että tästä oikeudesta on lailla säädettävä varteenottamalla että maan suomenkielisen ja ruotsinkielisen väestön oikeudet järjestetään samallaisten perusteiden mukaan. Jos sanotaan, että puheenalainen „oikeus on turvattava lailla", voidaan sanamuoto helposti käsittää sillä tavalla, että tämä säännös on irrallinen eikä välittömästi liity siihen, mitä lauseen loppuosa sisältää. Minä yhdyn siis tässä kohdin ed. Mantereen tekemään ehdotukseen.

Ed. M. Erich: Minä pyydän huomauttaa ed. Procopén lausunnon johdosta, että tarkoituksenani ei suinkaan ollut kieltää niitä ansioita, joita ruotsinkielisellä väestöllä on meidän maassamme ollut ja edelleen saattaa olla. Minun tarkoituksenani oli vain huomauttaa eräistä tämän väestön keskuudessa viime aikoina esiintyneistä pyrkimyksistä, jotka selvästi ovat olleet isänmaan kokonaisuutta hajoittavia ja siis isänmaalle turmiollisia.

Ed. Helenelund: Jag ber att få understöda ldgm. Estlanders förslag.

Ed. Hildén: Då det gäller att från svenskspråkigt socialdemokratiskt håll bedöma 14 § och att göra en jämförelse med den tredje reservationen, så tror jag, att paragrafen i den formulering, vari den återfinnes i stora utskottets betänkande tillfredsställer oss till fullo. Jag medgiver, att reservationen n:o 3 också betyder ett framsteg, men förefaller det mig, som sagt, som om paragrafen i den avfattning den fått i stora utskottet borde tillfredsställa oss i än högre grad. Jag förstår icke alls hr Estlanders kritik. Det synes mig, som om här skulle föreligga något försök till bromsning. Enligt min uppfattning kan man icke fordra mer av en lagparagraf, som intages i en regeringsform än vad här redan blivit sagt. I en särskild lag kunna sedan detaljerna ingå. Enligt min uppfattning borde paragrafen godkännas i den avfattning den fått.

Ed. Estlander: De ivriga andraganden, som här hava avgivits till förmån för den tredje reservationen och dess formulering, visa mera än tydligt, huru riktigt jag har bedömt vikten av formuleringen av denna paragraf. De visa tydligt, att man endast vill komma till att överföra alla bestämmelser, som reglera förhållandet mellan de två nationaliteterna, till dessa bestämmelser i allmän lag, som visserligen skulle vara byggda på enahanda grunder för båda, men som därför icke behövde innehålla någonting bestämt, således icke giva några verkliga rättigheter. De kunna vara byggda på samma grund och bägge nationaliteterna däri få enahanda bekräftelse på sin rätt, men i sak dock innehålla ingenting, i varje fall icke det, som behöves för att trygga en minoritets ställning. Majoriteten reder sig utan närmare bestämmelser. Jag tycker detta borde vara klart nog. Jag upprepar, att vad som gäller om den tredje reservationens formulering, det gäller nog också i själva verket om stora utskottets förslag. Det är därför vi svenskar icke kunna vara tillräckligt försiktiga.

Ed. Ritavuori: Olen samaa mieltä kuin ed Estlander siinä, että on oleellinen eroitus tämän suuren valiokunnan 14 §:n toisen momentin ja kolmannen vastalauseen toisen momentin välillä. Tämä suuren valiokunnan 14 §:n toinen momentti sisältää käsittääkseni sen, että jokainen Suomen kansalainen, ruotsinkielinen tai suomenkielinen, on oikeutettu jokaiselta viranomaiselta koko maassa saamaan toimituskirjat omalla äidinkielellään joko suomeksi tai ruotsiksi. Kolmas vastalause taas sisältää ainoastaan sen, että suomalaisen ja ruotsalaisen väestön oikeudet tässä suhteessa ovat lailla järjestettävät samallaisten periaatteiden mukaan. Minä olen käsittänyt, että ne henkilöt, jotka ovat suuressa valiokunnassa ehdottaneet 14 §:lle sen sanamuodon, mikä sillä tässä nyt on, ovat tarkoittaneet samaa, kuin mitä kolmas vastalause sisältää, mutta he ovat antaneet sille sellaisen sanamuodon, joka asiallisesti johtaa aivan toiseen. Pitäisin valitettavana, jos hyväksyttäisiin tämä pykälä suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa, joka johtaisi siihen, että kaikkien viranomaisten meidän maassamme pitäisi olla kaksikielisiä.

Ed. von Born: Jag kan icke underlåta att uttala min förvåning, för att icke säga indignation över det sätt, på vilket man på visst finskt håll anser sig kunna behandla denna för den svensktalande befolkningen i Finland så utomordentligt viktiga fråga. Man har ju dock vid särskilda tillfällen högtidligen försäkrat, att man icke vill förtrycka den svenska nationaliteten i landet, att man icke vill tillfoga den någon orätt utan att man vill låta jämlikhet råda mellan de båda språkgrupperna i vårt land. Men då det nu gäller att visa, att det även finnes allvar bakom dessa ord och att man är beredd att i handling omsätta dem, ja, då vill man icke längre vara med, då drager man sig undan genom diverse undanflykter, på skäl, som icke annat äro än svepskäl. Vad som i förevarande paragraf från svenskt håll begäres, är blott och bart ett fastställande av det, som hittills gällt, dels på grund av lag, dels på grund av praxis. Vår önskan är, att allt detta skulle fås också för framtiden fastslaget uti den nya regeringsformen. Men från finskt håll vill man trots de givna försäkringarna merendels icke gå in på detta, och orsaken härtill kan ju knappast vara annan än den, att man i själva verket icke vill den rättvisa för de bägge språkgrupperna, varom man talat, att man sålunda icke vill fastslå principen om likställighet och jämlikhet dem emellan. Det skulle enligt min tanke då hava varit långt ärligare och värdigare att öppet tillstå detta, än att hålla fagra tal, — och lova runt men hålla tunt. — Jag ber att få förena mig om herr Estlanders förslag.

Ed. Estlander: I anledning av herr Ritavuoris uttalande ber jag få framhålla, att jag just i tvenne andraganden sökt ådagalägga, att vid tolkningen av de två här föreliggande formuleringarna, nämligen stora utskottets förslag

och tredje reservationen, man icke kommer att göra en dylik skillnad, som herr Ritavuori har trott sig finna i paragrafernas formulering. Och det är just därför att jag befarar, att man icke kommer att finna en dylik saklig skillnad mellan tredje reservationens formulering och stora utskottets formulering, som jag motsätter mig värtdera förslaget.

Ed. Mantere: Ed. Estlanderin ja ed. von Bornin lausunnon johdosta olen pakotettu huomauttamaan, mitä jo kerran aikaisemmin olen huomauttanut, että tässä pykälässä nyt ehdotetussa muodossa ruotsalaisten vaatimukset tyydytetään tuntuvasti laajemmassa mitassa kuin siinä hallitusmuotoesityksessä, joka 1918 vuoden valtiopäivillä vastoin ruotsalaisen ryhmän tahtoa äänestettiin lepäämään ja jonka hyväksymistä mainitsemani ryhmä näilläkin valtiopäivillä muutamia viikkoja takaperin joitakuita poikkeuksia lukuunottamatta kannatti. Mainitussa monarkian perusteelle rakennetussa hallitusmuotoesityksessä ei esimerkiksi julistettu ruotsinkieltä tasarinnan suomenkielen kanssa valtakunnan kansalliskieleksi. Siinä ei liioin ilmituotu yhtä kategoorisesti kuin nyt käsilläolevassa lakiehdotuksessa, että oikeus oman äidinkielen käyttöön oikeusistuimissa ja hallintoviranomaisten luona taataan lailla. Siinähän oli, kuten muistettanee, rajoittava välilause: „Mikäli se ei tuota suuria vaikeuksia." Tässä lakiehdotuksessa on siis menty tuntuvasti yli sen mihin ruotsalaisten taholla oltiin taipuvaiset vastikään suostumaan. Käsitykseni mukaan pitäisi siis pykälän nyt esitetyssä muodossa hyvinkin tyydyttää myöskin ruotsinkielisen ryhmän vaatimuksia.

Ed. Setälä: Ed. von Bornin lausunto oli minulle aivan käsittämätön. En voinut ymmärtää muuta kuin että arvoisa ritari taisteli tuulimyllyjä vastaan, koska ei ollenkaan esiintynyt, mitä vastaan hän taisteli ja mitä hän katsoi rikotun. Ed. v. Born sanoi että täällä julistetaan juhlallisesti lupauksia, joita ei tahdota pitää, ja esiintuodaan verukkeita, joilla tahdotaan päästä toteuttamasta sitä mitä on luvattu. Sitä minä en voi ymmärtää. Tässähän rehellisesti luvataan, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet järjestetään samanlaisten periaatteiden mukaan. Voiko enempää taata? Sitä ei tietääkseni ole koskaan luvattukaan, että ikuisesti pysyttäisiin kaikissa kohdissa samalla kannalla kuin missä nyt ollaan. En usko, että tätä ruotsinkieliselläkään taholla tahdotaan, koska „ruotsalaisilla kansankäräjillä" eräs puhuja esitti vaatimuksen, että Ahvenanmaalla pitäisi ruotsin kielen olla ainoana virallisena kielenä. Vastaavaa vaatimusta ei tietääkseni ole missään suomenkielisellä taholla asetettu, nimittäin että suomen kieli edes supisuomalaisella seudulla olisi yksinomaisena virallisena kielenä. Mutta siinä kohdin jokainen suomenkielinen tahtoo pidättää itselleen toimintavapauden, että vastaisuudessa saatetaan puhtaasti yksikielisillä paikkakunnilla rajoittaa asianomaisten oikeutta saada toimituskirjansa sillä kielellä, joka ei ole paikkakunnan, kentiesi myös joissakin tapauksissa viranomaisen antaa asiakirjoja kielellä, mikä ei ole paikkakunnan.

Ed. Estlander on lausunut että semmoinen perustuslainsäännös että suomen- ja ruotsinkielisten kielelliset oikeudet järjestetään samanlaisten perusteiden mukaan, ei muka mitään takaa, koska voidaan tämän perustuksella antaa semmoinen kielilaki, joka ei todellisuudessa sisällä mitään. Minä en voi ymmärtää, miksikä eduskunnalla olisi syytä säätää semmoista kielilakia, joka ei sisältäisi mitään jos se kerran kielilain säätää. Totta kai lainsäädännön tarkoituksena on antaa semmoisia lakeja, jotka jotain sisältävätkin. Se minusta on aivan selvää, että hallitusmuoto ei saata sisältää yksityiskohtia kielilainsäädännöstä. Niitä on aivan mahdotonta saada sisältymään niihin harvoihin sanoihin, jotka hallitusmuotoon saatetaan tästä asiasta ottaa. Sen periaatteen, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus on järjestettävä samanlaisten periaatteiden mukaan, sen täytyy riittää turvaksi. Se turvaa samalla tavoin vähemmistöjä, olivatpa nyt vähemmistöt ruotsinkielisiä suomenkielisillä paikkakunnilla tai suomenkielisiä ruotsinkielisillä paikkakunnilla. Mitään semmoisia poikkeuksia, jotka olisivat eri kieliryhmiin nähden erilaisia, semmoisia poikkeuksia ei voida tehdä, jos nyt esillä oleva ehdotus tulee laiksi.

Ed. Hultin: Minusta tuntuu että tässä aivan turhaan on syntynyt hermostunut väittely suuren valiokunnan ehdotuksen ja kolmannen vastalauseen vastaavan pykälän sisällyksestä. Itse asiassa on sisällys molemmissa aivan sama. Molemmissa on puhe siitä, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus käyttää omassa asiassaan äidinkieltään oikeudessa ja hallintoviranomaisten luona sekä sillä kielellä saada toimituskirjansa on turvattava samanlaisia perusteita noudattamalla. Kolmannessa vastalauseessa sanotaan että tästä „säädetään lailla", suuren valiokunnan mietinnössä että tämä on „turvattava lailla". Tässä ei siis ole olemassa mitään asiallista eroa, ei aina-

kaan semmoista kuin ed. Ritavuori lausunnossaan oletti. Tästä on ed. Setälä jo huomauttanut. Kun luvun otsikkonimekkeenä on „Suomen kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturva", on mielestäni kyllä sopiva pykälässä käyttää sanoja „turvattava lailla", jos tämä sanonta enemmän rauhoittaa ruotsinkielistä väestöä. Puolestani tulen äänestämään suuren valiokunnan mietinnön puolesta.

Puhemies: Pyytäisin ed. Hultinille huomauttaa että puhujan tulee puhua paikaltaan tai puhujalavalta.

Ed. Estlander: Herr Manteres andragande nödgade mig att ännu en gång begära ordet. Jag kan icke inse, att det hade något fog för sig att gentemot svenska lantdagsgruppens hållning nu åberopa att denna grupp åtminstone övervägande röstade för det monarkiska förslaget till regeringsform, som blivit vilande till denna lantdag. Det måste dock vara klart med den ringaste eftertanke, att då det gällde att antaga eller förkasta detta vilande lagförslag, det icke ankom på enskilda stadganden däri, utan på den allmänna grundläggande princip, som var genomgående i lagförslaget, nämligen den monarkiska statsprincipen. — Från svenskt håll kunde vi, om vi så önskade, åberopa denna omröstning såsom ett bevis för att vi dock förstå att ställa landets väl i dess helhet framom våra enskilda önskningsmål. Vi voro verkligen beredda att antaga denna regeringsform, utan hänsyn därtill att vi tidigare bestämt protesterat mot den avfattning språkstadgandena däri erhållit. För övrigt kan jag hänvisa till det första jag yttrade i denna diskussion, nämligen att jag skänker erkännande åt den förbättring, som 14 § undergått genom stora utskottets omstilisering.

Ministeri Kallio: Täällä on väitelty siitä erosta, mikä on kolmannen vastalauseen 2 momentin ja suuren valiokunnan mietinnön 2 momentin välillä. Minä en tahdo tähän väittelyyn sekaantua, mutta kyllä minustakin kolmannen vastalauseen muoto on ehdottomasti selvempi. Mutta minulla olisi tätä pykälää vastaan muutakin, sillä tuo 1 momentissa oleva säädös, että suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet, on niin epämääräinen määritelmä, ettei se sisällä oikeastaan mitään, joka ei jo muuten sisälly tähän pykälään, ja sen vuoksi se minusta on tässä pykälässä aivan tarpeeton. Minä jo hallituksen esitystä käsiteltäessä hallituksessa asetuin sille kannalle, että se momentti olisi poistettava. Mutta kun täällä on tehty useita ehdotuksia tämän pykälän suhteen ja minun mielestäni 8 vastalauseessa on sellainen muoto, joka ei synnytä mitään väärinkäsityksiä, niin minä yhdyn kannattamaan 8 vastalausetta.

Ed. Colliander: Min avsikt var att bemöta herr Manteres uttalande, men herr Estlander har gjort ett uttalande i denna del överflödigt. Han har redan belyst saken nog.

Herr Ritavuoris tolkning av tredje reservationen var i många avseenden intressant, ty den visade, att man med mycken möda i tredje reservationen lyckats åstadkomma en avfattning, som utåt kan synas vara sådan, att den tillfredsställer de svenska kraven, medan man sedan, då tolkning kommer i fråga, kan så begå, att några åtgärder icke vidtagas med anledning av denna samma paragraf. I det avseendet kan jag sålunda alls icke vara ense med fröken Hultin.

Till herr M. Erich ville jag säga, att jag icke tror att han är den rätta mannen att på ett så oförsynt sätt som han det gjorde giva det svenska elementet admonitioner. Jag tror det svenska elementet här i landet kan reda sig utan herr Erichs handledning.

Egendomligt är det att vid denna lantdag de nationalistiska strävandena skola taga sig så många olika former, då de söka skyla det enda verkliga, som ligger under dem. Jag tänker t. ex. på minister Kallios andragande, som sist och slutligen endast innebar hans starka känsla av ovilja över att något slags tillmötesgående skulle visas det svenska elementet, en ovilja, som han icke hade mod att kläda i den rätta formen, utan därför kröp bak den åttonde reservationen. Det blir nu Finlands socialdemokraters sak att giva herrar nationalister i Finland en lektion i rätta sättet att uppträda i nationalitetsfrågor.

Ed. Juutilainen: Olen aikaisemmin mielipiteenäni esittänyt sen, että nyt vallalla oleva kiihkoilu, jota ruotsalaisella taholla tapahtuu, lyö leimansa hallitusmuodon n. s. kielipykäliin ja erittäin juuri tämän kiihkoilun tuloksena on suuren valiokunnan mietinnön 14 §:ssä 1 momentti. Minun täytyy vain ihmetellä, että se on tullut siihen sosialidemokraattien suosiollisella avulla. Tosiaankin, niinkuin ed. Colliander toivoi, sosialidemokraateista taitaa tulla n. s. „kansallismielinen puolue", että se voisi tyydyttää kaikki ruotsalaisten toivomukset. Kun asiaa käsiteltiin ensi asteessa perustuslakivaliokunnassa, niin juuri ne sosialidemokraattiset jäsenet, jotka ovat sellaisilta paikkakunnilta, missä kielikysymyksen pitäisi

nyt olla kireimmillään, esimerkiksi Pietarsaaren seuduilta j. n. e. ilmoittivat, ettei siellä ole mitään kiihkoilua kielikysymyksestä kansan keskuudessa, vaan että se on tullut sinne täältä Helsingistä, ja että he pitävät tarpeettomana, että hallitusmuodossa yritetään tyydyttää ylhäältäpäin tullutta ruosalaisten kiihkoa. Sitten kun olen asiankulkua seurannut, on tämä kansallisuuskysymys siirtynyt ed. Ryömän hoitoon, ja hän on hoitanut sitä niin, että toivoisin asian joutuvan mahdollisimman pian lukkoon, sillä muuten hän menee edelle ed. Estlanderista ja vie nähtävästi sosialidemokraattisen ryhmän mukaansa. Viime kesänä ruotsalaisten taholta lausuttu toivomus, että kunhan tässä uudet vaalit saadaan, niin kyllä me kielikysymyksen ajamme läpi mitä parhaimmassa muodossa, se uhkaa nyt toteutua. Minusta näyttää, että sosialidemokraattien eräät johtavat ainekset tahtovat päästä kosketuksiin tämän maan n. s. „ylempien piirien" kanssa, vaikka nämä piirit olisivat äärimmäisintä oikeistoa.

Ed. R y ö m ä: Edustajat Mantere ja Ritavuori ovat johtuneet väärin selittämään tätä pykälää sen kautta, että eivät ole lukeneet pykälää loppuun. He nimittäin lopettavat lukemisen sanoihin „on turvattava lailla", mutta pykälä jatkuu: „varteenottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön o i k e u s j ä r j e s t e t ä ä n s a m a n l a i s t e n p e r u s t e i d e n m u k a a n". Tämä loppulause antaa kokonansa tälle pykälälle selityksen, joka on se, että välttämättä ei tarvita kaksikielisyyttä kaikissa osissa maata. Supisuomalaisilla alueilla nimismiesten ei tarvitse osata ruotsia eikä aivan puhtaasti ruotsinkielisissä pitäjissä tarvitse nimismiesten osata suomea. Pykälä jättää tässä kohden asian auki käytännöllisen järjestelyn varaan lain kautta. Mitä taas ed. Juutilaisen lausuntoon tulee, niin ei minun kantani eikä meidän puolueemme kanta ole muuttunut puoleen tai toiseen, joskin tämä pykälä stilistisesti on jonkunverran muuttanut muotoa. Siinä on asiallisesti suuri ero, kun ed. Estlanderin ehdotuksessa nimenomaan vaaditaan, että kaikissa tapauksissa on kaksikielisyys tunnustettava, mutta tämä pykälä ei ole sillä kannalla eikä meidän puolelta tulla sille kannalle menemään. Mutta itse muoto ei suuren valiokunnan mietinnössä ole asiallisesti muuttunut siitä, kuin se on 3 vastalauseessa. Minusta tämä vaan on hauskemmin sanottu, kun tässä puhutaan oikeuksien turvaamisesta eikä ainoastaan, että näistä oikeuksista säädetään lailla, mikä on minusta laihasti ja heikosti sanottu.

Ed. A r a j ä r v i: Minun huomatakseni tämänpäiväinen keskustelu samoinkuin aikaisempikin on aivan selvästi osoittanut sen, että ruotsalaiselta taholta tahdotaan perustuslakiin saada säädös semmoiseksi, että sen avulla ja siihen nojaten vastainen kielilainsäädäntö tulisi sellaiseksi, jotta myöskin ruotsalaiselle sivistyneelle kautta koko maan suomalaisella alueella asuvalle yläluokalle turvattaisiin ne oikeudet, mitkä sillä on tänään. Mutta tämä ei käy päinsä. Siihen me suomalaiset emme saata mennä emmekä me myöskään vaadi toiselta puolen sitä, että puhtaasti ruotsalaisella alueella taataan suomalaiselle sellaiset oikeudet, jotka tyydyttävät hänen personallisia mielitekojansa. Persoonallisten mielitekojen politiikka on kielilainsäädännön alalla suistettava pois. Minä olen nationalisti, mutta minun nationalismini ei mene niin pitkälle, kuin ruotsalaisten nationalismi menee täällä. Minä suistan nationalistiset pyyteeni ja odotan puolestani, että ruotsalaiset tekevät samoin. Käytännöllinen elämä maassa vaatii sitä. Ja jolleivät ruotsalaiset nationalismissaan osaa hoitaa asiaa niin, että ruotsalaisen rahvaan ja kansanmiehen oikeudet heidän alueellaan tulevat turvatuiksi, niin me suomalaiset nationalistit hoidamme sen asian. Tähän saakka ei ole ruotsalaisten taholta tullut hyvin hoidetuksi tämä asia ja vaara on tarjona, että se ei vastaisuudessakaan tulisi hyvin hoidetuksi, jos heidän pyyteensä tällä kertaa menisivät lävitse eduskunnassa, joka ei sentään näytä tapahtuvan.

Ed. Ritavuoren lausunto yhdeltä puolen ja ed. Ryömän lausunto toiselta puolen osoittavat, että he periaatteessa ajattelevat samallalailla, mutta heidän lausuntonsa osottaa myöskin että pykälä siinä muodossa, minkä se on saanut, ei ole tyydyttävä, koska toinen selittää sen toisella ja toinen toisella tavalla. Eduskunnassa on joskus ennenkin niin tapahtunut, mutta minä en ole havainnut näin selvästi sen tapahtuvan. Tavallisesti riidellään vasta senjälkeen, kuin pykälä on lyöty kiinni, mitä se oikein sisältää. Nyt siitä riidellään jo ennen. Tämän takia olisi minun mielestäni asia nyt hoidettava niin, että saadaan todellakin pykälä semmoiseen muotoon, että se vastaa sitä ajatusta, jonka sekä ed. Ritavuori toiselta puolen että ed. Ryömä toiselta puolen on lausunut. Minäkin siihen periaatteeseen yhdyn. Minä luulen puolestani kumminkin, että kolmas vastalause sanoo asian selvästi. Toivon, että se menisi lävitse joten asia tulisi suureen valiokuntaan uudestaan. Jos se vielä siellä pannaan puntariin ja tarvitsee korjausta, niin näin menetellen se saattaa tapahtua.

P u h e m i e s: Puhuja on hyvä ja jatkaa lavalta.

P u h u j a: Minä olisin voinut jo lopettaakin, mutta kun minulla puheenvuoro on, niin minä teen sen ehdotuksen, jonka ministeri Kallio aikoi tehdä, mutta syystä tai toisesta ei tehnyt, nimittäin että 14 §:n 1 kohta: „Suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet" tarpeettomana fraasina poistettaisiin.

Ed. v o n B o r n: Jag ber endast få framhålla, att mitt senaste yttrande icke var riktat mot dem, som vilja godkänna föreliggande paragraf i den form den har i stora utskottets betänkande, utan mot dem, som ytterligare vilja stympa densamma, och främst mot dem, som vilja avlägsna första momentet ur paragrafen. Detta första moment: „Finska och svenska äro republikens nationalspråk" är den bärande grundsatsen i hela paragrafen; av denna grundsats framgå alla de övriga bestämningarna sedan såsom följdsatser. — Jag kunde möjligen vara tillfreds med den formulering, som paragrafen har i stora utskottets betänkande, men jag anser att herr Estlanders formulering är korrektare och fullständigare och måste därför för min del understöda densamma.

De, som yrka på avlägsnande av första momentet i denna paragraf, kunna icke anses följa principen om jämlikhet språkgrupperna emellan. Jag måste för min del tyda detta som ett tecken på, att man icke vill vara rättvis gentemot den svenska nationaliteten, och att man för framtiden är beredd att göra intrång uti det, som hittills gällt såsom riktigt och lagligt i avseende å språkförhållandena i landet.

Slutligen ber jag att få framhålla, att de stadganden, som ingå i herr Estlanders förslag till formulering av denna paragraf, enligt min uppfattning icke äro för detaljerade för att intagas i en grundlag. I denna grundlag finnas nog andra stadganden, som äro fullkomligt lika detaljerade.

Sist vill jag erinra om att minister Kallio talade emot regeringens förslag i denna del.

Ed. C o l l i a n d e r: Jag går hit upp icke för att hålla ett långt tal, utan endast för att jag må kunna undvika att begå samma fel som herr Arajärvi, nämligen att göra ett förslag blott på den grund att han hade ordet en stund till. Jag skall försöka undvika det felsteget.

Till herr Arajärvi ville jag säga, ehuru han har förmågan att uttala sig med en säkerhet, som alltid fastslår oomkullrunkeliga sanningar, att hans sanning också denna gång var tämligen svag. Man kan nämligen icke tala om nationalism hos ett litet fåtal i den mening som han gjorde det, ty i den meningen inneligger i nationalismen lust till förtryck mot ett annat folkelement, och man kan icke i all rimlighets namn påstå, att det svenska elementet skulle utöva förtryck mot det stora finska flertalet i detta land. Ett sådant tal från herr Arajärvis sida är sålunda fullkomligt nonsens. Sin verkliga natur avslöjade han uti sitt tillfälliga förslag att få bort den rad, som talar om finskan och svenskan som republikens nationalspråk. De lantdagsmedlemmar, som äro rädda för denna bestämning, kunna lika så gärna låta bli att uttala sig i svarvade fraser om att de icke önska förtrycka och icke äro nationalister o. s. v., ty de visa med detta förslag mer än väl, vilken andas barn de äro.

Herr Juutilainen är ju en skämtsam person, vars andraganden jag ända hittills aldrig har tagit på allvar. Om jag skulle göra det denna gång skulle jag då också bli tvungen giva honom ett epitet. Då han säger att herr Ryömä börjar närma sig hert Estlander, ifall han iakttager en viss hänsyn till de svenska fordringarna, skulle jag vilja säga att herr Juutilainen och många med honom i denna lantdag börja närma sig en figur, som uti Rysslands historia gjorde sig sorgligt ryktbar i sitt förhållande till Finland, nämligen Purischkewitsch.

P u h e m i e s: Jag anhåller, att talaren icke använder kränkande ord om sina lantdagsmannakamrater. (Pyydän ettei puhuja käyttäisi loukkaavia sanoja edustajatovereistaan).

Ed. C o l l i a n d e r: Herr Talman, jag ber att få säga, att jag aldrig vetat, att ordet Purischkewitsch innebär en kränkning. Såsom jag uppfattat ordet „Purischkewitsch", har det varit uttryck för en ytterst långt gående nationalism. Han har gjort denna nationalism gällande särskilt mot vårt land. Parallellen är sålunda fullt tillämplig på herr Juutilainen som gjort samma nationalism gällande gentemot det svenska elementet i Finland. Herr Talmannen torde godtaga min förklaring.

Ed. P r o c o p é: Minusta tämä asia on siksi tärkeä, että minä rohkenen puhua suomea ensi kerran tässä eduskunnassa (Hyvä!) ja olisin toivonut, ettei olisi naurettu, vaan otettu hyväntahtoisuudella vastaan. Sillä se on todellakin kovin tärkeää, mitä minä tahdon sanoa, ja tahdon saattaa sen kaikkien korviin. (Melua eduskunnasta. Puhemies koputtaa.)

Minä tahtoisin ensinnäkin valittaa sitä katkeruutta, joka on tullut ilmi puolelta ja toiselta, sitä kiivasta keskustelua, joka täällä on ollut, mutta

ennenkaikkea sitä ymmärryksen puutetta, jota suomenkielisten puolueiden taholta on meitä kohtaan näytetty. Edustaja Setälää vastaan tahtoisin sanoa, että kyllä me ruotsalaiset hyvin tiedämme, tunnustamme ja myönnämme, että Suomen kansa valtiollisesti on yksi ja eheä. Mutta toiselta puolen on myönnettävä, että täällä on olemassa kaksi eri kansallisainesta. Jos niitä kutsutaan kansoiksi tai väestöiksi, on minusta verrattain yhdentekevää. Muistaakseni löytyy muuten ed. Setälän kieliopissa seuraava esimerkki: „Ruotsalaista kansaa asuu Suomessa." Kaikessa tapauksessa tämä nimitys ei merkitse mitään. Pääasia on, että me tiedämme ja että me olemme selvillä siitä, että tämän maan kansa valtiollisesti on yksi, mutta että täällä on samalla kaksi kansallisuutta, jotka ovat yhdenvertaisia ja joiden oikeuksia on yhdenvertaisuuden pohjalla järjestettävä. Tästä minä tahtoisin pitää kiinni. Minä luulen, että tämä periaate tulee ilmi tässä pykälässä sellaisena kuin suuri valiokunta on sen ehdottanut. Minä en tahdo sanoa, ettei voitaisi tätä pykälää vastaan tehdä muistutuksia. Mutta minä luulen kumminkin että se suuren valiokunnan sille antamassa muodossa on omiaan näyttämään, että täällä tahdotaan pyrkiä yhteisymmärrykseen. Minä toivon, että myöskin suomenkieliset tässä eduskunnassa eri puolueista tulevat yksimielisesti kannattamaan suuren valiokunnan ehdotusta.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä olen iloinen siitä, että minun puheenvuoroni sattui ed. Procopén puheenvuoron jälkeen, koska voin heti vakuuttaa hänelle, ettei hänelle naurettu, ja vielä vähemmän sen vuoksi, että hän puhui suomea. Eduskunnassa naurettiin sitä, että kerrankin tulkki jäi ilman puheenvuoroa, kun kaksi yritti puhua yhtähaavaa. Mutta sehän oli joutava asia.

Minä tahdon sanoa, että tulen puolestani antamaan ääneni suuren valiokunnan ehdotuksen puolesta. Se on mielestäni tarpeeksi tasapuolinen niin puoleen kuin toiseen. Minun mielestäni ei pitäisi eikä kannattaisi riidellä vähäisen eroavista sanamuodoista, jos kerran pääasiasta on päästy niinkin yksimielisiksi kuin nyt on päästy. Niiden lausuntojen jälkeen, jotka ed. von Wendt ja viimeksi ed. Procopé ovat antaneet, minusta tuntuu, että meidän pitäisi mielihyvällä yhtyä suuren valiokunnan ehdotukseen, koska sillä tavalla ainakin yksi suuri riita-aine olisi saatu onnellisesti pois kansaamme hajoittamasta.

Ed. Juutilainen: Minä pyydän saada kannattaa ed. Arajärven tekemää ehdotusta ja olisin myöskin tehnyt sen ehdotuksen, mutta olen tullut siihen käsitykseen ettei suomalaisten porvarillisten ainesten taholta enää rohjeta tehdä ehdotuksiakaan. Kuunnellaan vain valmista mitä täällä nykyiset „kansallisuutta" ajavat ryhmät oikealla ja vasemmalla suvaitsevat tehdä. Muuten lausun tunnustuksen puhemiehelle siitä, että hän yrittää suojella suomalaisia aineksia täällä eduskunnassa, etteivät ruotsalaiset saa niitä mielin määrin sortaa. Muuten onkohan annettava tunnustus nykyiselle hallitukselle, että se on ottanut varsin tärkeään virkaan sellaisen edustajan, kuin ed. Collianderin, jonka viranhaltijan tulisi selittää yleensä Suomen kansan asioita parhain päin ulkovalloille. Jos hän niin tekee siellä kuin täällä eduskunnassa, niin on se minusta kovin arveluttavaa. Muuten suomenkieltä ei ruotsinkielisten taholta ole koskaan täällä käytetty muuta kuin kieltolakia vastustaessa aikoinaan ja nyt taas täällä kielikysymyksessä.

Ed. Ritavuori: Ed. Ryömä sanoi, että hän puolestaan kannatti suuren valiokunnan ehdotusta vastalauseen edellä vain sentähden, että se tuntui hänestä hauskemmalta. Minä olisin sitä mieltä, että hauskuutta ei olisi otettava ojennusnuoraksi kun lakia säädetään, vaan että pykälät olisi kirjoitettava niin että ne oikein vastaavat sitä ajatusta jota niillä tahdotaan ilmilausua.

Ed. Arajärvi: Ed. Collianderin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että se mitä lausuin mennessäni ylös puhujatuoliin, johtui siitä, että minä olisin saattanut myöskin kannattaa ed. Kalliota ja saavuttaa asiassa aivan saman, mutta kun kerran minua kutsuttiin järjestykseen, niin tein sen ehdotuksen, joka on asiassa parain, jonka ed. Colliander myöskin totesi, koska hän niin äkäisesti kävi siihen kiinni. Mitä taas natsionalismiin tulee, niin luulen, että ed. Colliander aivan hyvin totesi lausunnollaan, että sitä on erilaista ja että siitä voidaan keskustella hyvinkin paljon. Mitä suomalaisten natsionalismiin tulee, niin se tietää minun nähdäkseni sitä, että se nyt tahtoo suistaa sen natsionalismin, jota ruotsalainen yläluokka sen keskuudessa on harjoittanut ja yhä edelleen tahtoo harjoittaa. Mutta sen natsionalismi ei vähimmässäkään määrässä uletu puhtaasti ruotsalaisille asutusalueille vaan päinvastoin se tahtoo intohimoisesti turvata näitten ruotsalaiset oikeudet. Semmoinen natsionalismi elää Suomen kansassa ja sen alle myöskin ed. Colliander saa luvan alistua ja käytännöllinen elämä vie siihen, tehtäköön näistä kieli-

pykälistä millaisia tahansa. Luonnonvoimia vastaan ei voi ed. Colliander inkaan natsionalismi mitään.

Ed. Kotonen: Vaikka olenkin kolmannen vastalauseen allekirjoittajia, voin kuitenkin yhtyä kannattamaan esilläolevaa pykälää siinä muodossa, missä se on suuren valiokunnan ehdotuksessa. Erotus kolmannen vastalauseen ja suuren valiokunnan ehdotusten välillä tässä kohden on mielestäni niin vähäinen, ettei minusta kannata niitten, jotka ovat kolmannen vastalauseen kannalla olleet, enää ehdotusta tämän vähäisen muutoksen vuoksi, minkä suuri valiokunta siihen on tehnyt, takaisin suureen valiokuntaan lähettää.

Ed. Setälä: Natsionalisteiksi katson minä puolestani ne, jotka eivät tyydy kielten todelliseen tasa-arvoon, vaan vaativat jotakin enempää taikka vaativat aitauksia rakennettavaksi maan eri kieliainesten välillä, jotta keinotekoisella tavalla erotettaisiin maan kieliainekset toisistaan, estettäisiin ne toisiinsa tutustumasta ja toistensa kieliä oppimasta. Ja tähän katsoen minusta ei koko Suomessa ole muita natsionalisteja kuin ruotsinkieliset ja erittäinkin juuri ruotsinkielisten yläluokka. Tämäntapaista suomenkielistä natsionalismia ei tällä hetkellä ole olemassa. Minäkin myönnän, että niiden selitysten jälkeen, mitkä ed. Ryömä on nyt antanut lainsäätäjän tarkoituksesta, ero kolmannen vastalauseen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä nähtävästi ei ole suuri. Minä vaan olen kuitenkin edelleen sitä mieltä, että kolmas vastalause sanoo asian, josta on puhe, jonkun verran selvemmin. Ed. Procopélle tahtoisin sanoa, etten todellakaan muista, onko tämäntapainen esimerkki jossakin minun oppikirjassani, mutta jos niin on, jota en tällä kertaa voi todentaa, niin siinä ilmeisesti sana „kansa" on käytetty eräässä toisessa merkityksessä, mikä tällä sanalla myöskin on, nimittäin merkityksessä „yhteisen kansan" eli „allmoge".

Ed. Sarlin: Minä aivan lyhyesti merkitsen kantani ja totean olevani valmis yhtymään kolmanteen vastalauseeseen. Mutta minun täytyy sanoa, että ne korkeasti oppineet väittelyt, mitä tässä asiassa on tapahtunut, ovat minua suuresti ihmetyttäneet. Kun molemmissa, niin kolmannessa vastalauseessa kuin suuren valiokunnan ehdotuksessakin ilmeisesti aivan yhdenmukaisesti säädetään, että samanlaisia periaatteita on kysymyksenalaisissa asioissa noudatettava ja kun molemmat ehdotukset yhtä ilmeisesti ja järjestelmällisesti lepäävät selvällä resiprociteettiperusteen pohjalla, niin erotukseksi ei jää mitään muuta kuin että jos hyväksymme suuren valiokunnan ehdotuksen siinä olevine sanamuotoineen, niin perustuslainvoimaisesti päätämme pitää kaksikielisyyden voimassa resiprociteettisuhteisesti ruotsalaisella ja suomalaisella alueella, jos taasen hyväksymme kolmannen vastalauseen, niin teemme mahdolliseksi tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, kumpaakaan kieliryhmää kuitenkaan loukkaamatta, hyväksyä sellaisiakin kielilakisäännöksiä, että yksikielisyyden periaate voi samojen perusteiden mukaan tarpeen tullen toteutua. Siinä on mielestäni ainoa loogillinen eroavaisuus ehdotusten välillä, ja ed. Ritavuoren selitys kolmannesta vastalauseesta on eittämättä järjellinen ja loogillinen.

Ed. Roos: Jag önskar endast få tillkännagiva min anslutning till herr Procopés uttalande.

Ed. R. Erich: Kolmannen vastalauseen allekirjoittajana minä voin pääasiallisesti olla samaa mieltä tässä kysymyksessä, kuin ed. Kotonen. Katson siis oikeastaan voivani yhtä hyvästi kannattaa suuren valiokunnan ehdottamaa 14 §:n sanamuotoa, jota pidän jotakuinkin yhtä hyvänä kuin kolmannessa vastalauseessa ehdotettua muotoa. Muuten voin panna merkille sen, että koko tämä väittely on hyvin suureksi osaksi sanasaivartelua. On suuresti liioiteltu niitä eroavaisuuksia, joita muka on näiden kahden eri ehdotuksen välillä. Voidaan sanoa sekä kolmannesta vastalauseesta että suuren valiokunnan ehdotuksesta, että ne molemmat erinomaisen oikeudenmukaisella tavalla tahtovat kaikkia kohtuullisia vaatimuksia tyydyttää.

Ed. Schauman: För min del anser jag skillnaden mellan å ena sidan 14 och 22 §§ enligt stora utskottets förslag och 14 § enligt hr Estlanders reservation till grundlagsutskottets betänkande icke vara så stor. Vid sådant förhållande och för att åstadkomma ett möjligast enhälligt beslut, är jag för min del färdig att från början omfatta stora utskottets förslag. Men jag vill samtidigt giva till känna, att för den händelse majoriteten i lantdagen icke vill godkänna det första momentet, skulle ovillkorligen varje svenskatalande i detta land uppfatta detta såsom ett slag i ansiktet, och jag skulle tro att också utom landets gränser detta skulle uppfattas på samma sätt. Jag hoppas ännu, att vi alla skola kunna enhälligt omfatta stora utskottets förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Helenelundin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi.

Näillä molemmilla kielillä on sentähden lainvalmistelu ja lainsäädäntö toimitettava sekä hallituksen esitykset ja tiedonannot eduskunnalle tehtävä, samoinkuin lait ja asetukset annettava sekä eduskuntapäätös, eduskunnan toimituskirjat ja valiokuntamietinnöt laadittava.

Valtiopäivillä ja hallituksessa sekä ylempäin valtion viranomaisten luona käytettäköön muuten kumpaistakin kieltä, ja säädetään siitä tarkemmin lailla.

Yleisenä periaatteena noudatettakoon, että asiallisella, niin kunnalla, seuralla ja liittymällä kuin yksityisellä kansalaisellakin on valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, samoin kuin myös saada toimituskirja sillä kielellä, jota he ovat käyttäneet tai halunneet.

Lähempiä määräyksiä tästä sekä kansalliskielten käyttämisestä muuten oikeuksissa ja valtion viranomaisten luona annetaan erityisellä lailla.

Valtakunnan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Siinä tapauksessa, että tämä ehdotus tulee hyväksytyksi, tulee lakiehdotuksesta 22 § poistumaan.

Edelleen on ed. Torppa ed. Joukahaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä tulisi näin kuuluvaksi:

„Suomen kansalaisella olkoon valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, niinkuin siitä laissa säädetään.

Säännöksiä oikeus- ja virkakielestä annetaan lailla.

Suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Torpan ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Mantere ed. Ritavuoren kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän toinen momentti saisi seuraavan sanamuodon:

„Suomen kansalaisen oikeudesta käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan äidinkieltään, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, säädetään lailla, varteen ottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus järjestetään samanlaisten perusteiden mukaan."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Mantereen ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Arajärvi ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 1 momentti poistettaisiin.

P u h e m i e s: Onko selostus oikea?

Ed. E s t l a n d e r: Jag ber att få rätta tvänne tryckfel, som ingå i mitt reservationsförslag. I 2 mom. står det på tredje raden „lantdagen" i stället för „riksdagen". Och i 4 mom. står det på nästsista raden „så ock att utfår expedition". Det bör vara „så ock att utfå expedition".

Selostus myönnetään muuten oikeaksi.

Ed. P. V i r k k u n e n: Siihen nähden että useita lippuäänestyksiä arvattavasti lienee tulossa, rohkenen ehdottaa, että äänestys tämän pykälän sisällyksestä lykättäisiin päivällisloman jälkeen jatkettavaan istuntoon.

P u h e m i e s: Nyt keskeytetään täysi-istunto ja jatketaan tänä iltana klo 7 i. p.

Täysi-istunto keskeytyy klo 4,20 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

kello 7 i. p.

P u h e m i e s: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimäisen asian toista käsittelyä.

§:n 14 käsittely jatkuu.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Torpan ehdotusten välillä. Se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Arajärven ehdotusta vastaan; se, joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Mantereen ehdotusta vastaan ja se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelyjärjestys hyväksytään.

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Estlanderin ja ed. Torpan ehdotusten välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Torpan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 144 „jaa"-ääntä ja 38 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Torpan ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestettävä ed. Torpan ja ed. Arajärven ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Arajärven ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Torpan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Arajärven ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Arajärven ja ed. Mantereen ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Mantereen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Arajärven ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 153 „jaa"-ääntä ja 41 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mantereen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Mantereen ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Mantereen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 106 „jaa"- ja 86 „ei"-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt 14 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

15 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Ne muistutukset, joita neljännessä vastalauseessa on tehty perustuslakivaliokunnan mietintöä vastaan, ovat osaksi periaatteellista, osaksi käytännöllistä laatua. Käytännöllistä laatua ovat ne huomautukset, jotka ovat tehdyt 15 §:ää vastaan, joka koskee ritarimerkkien kieltoa. Tosin kai ne, jotka ovat ehdottaneet tällaisen pykälän hallitusmuotoon otettavaksi, ovat tehneet sen periaatteellisista syistä ja tahtovat antaa tälle pykälälle periaatteellisen leiman. He nähtävästi ovat tahtoneet kasvattaa ihmisiä pois inhimillisestä turhuudesta. Minä puolestani epäilen suuresti, saavutetaanko tämä tarkoitus, sillä inhimillisen turhamaisuuden juuret ovat kyllä siksi syvällä, että niitä ei kitketä pois tällaisten pykälien kautta. Ne löytävät kyllä toisenlaisia ilmestysmuotoja. Joka tapauksessa on asialla myös käytännöllinen puoli. Tosiasia on, että näitä ritarimerkkejä käytetään, annetaan ja otetaan vastaan ulkomailla melkein kaikissa maissa, ei ainoastaan monarkisissa, vaan myös tasavaltalaisissa. Niinpä Ranskassa, jonka esimerkkiin tämän hallitusmuodon yhteydessä usein on viitattu, käytetään kunnialegioonan merkkejä. Samalla lailla myös Amerikan Yhdysvalloissa, jonka esimerkkiin niinikään tämän hallitusmuodon yhteydessä on viitattu, käytetään kunniamerkkejä, erityistä sotilastähdistöä. Asianlaita on niin, että ulkomailla pannaan arvoa tällaisille ritarimerkeille, johtui se nyt sitten inhimillisestä turhamaisuudesta taikka siitä, että ulkomailla harrastetaan enemmän väririkkautta kuin meillä, taikka joistakin muista syistä. Niitten valtojen puolelta, joihin Suomi nyt itsenäisenä valtiona on tullut läheisiin kosketuksiin, on annettu meidän lähettiläillemme, meidän konsuleillemme, näitä ritarimerkkejä ja tullaan kai vastaisuudessakin antamaan. Kun tämä ritarimerkkien antaminen on kansainvälinen tapa, niin tuntuu minusta luonnolliselta, että myös Suomen puolelta annetaan ulkomaalaisille ritarimerkkejä, jollei samalla mitalla, niin kuitenkin samantapaisesti. Me voimme sen tehdä sitä suuremmalla syyllä, kun maallemme on hyötyä siitä, että tällaisia ritarimerkkejä ulkomaalaisille annetaan. Minä olen siis sitä mieltä, että ritarimerkkejä voidaan antaa ulkomaalaisille.

Mutta minä en näe myöskään mitään moitittavaa siinä, että niitä annetaan kotimaassa. Myönnän kernaasti, että ne tähtisateet, joilla meitä onnellistutettiin venäläisenä aikana, eivät ole juuri omiaan kohottamaan ritarimerkkien arvoa. Mutta osottaisi jokseenkin vähän luottamusta siihen valtiovaltaan, jota nyt tämän lakiehdotuksen kautta suunnitellaan, jos ei voisi olettaa, että valtio voisi jakaa näitä tunnustuksiaan parempien periaatteiden mukaan, kuin ennen on ollut laita. Minä en voi huomata oikeastaan mitään pahaa tai moitit-

tavaa siinä, että annetaan tunnustus määrätyille henkilöille tällaisessa ulkonaisessa muodossa, jonkun näkyväisen merkin kautta. En näe esimerkiksi mitään moitittavaa siinä, että urheiluseurat jakavat erityisiä urheilumitalleja taikka että maanviljelysseurat jakavat erityisiä kunniapalkintoja, joita sitten mielellään pidetään talojen seinillä erityisenä kaunistuksena. Mutta varsinkin on minusta paikallaan, että tällaisia merkkejä annetaan myös valtion puolesta silloin, kun on kysymys henkilökohtaisesta rohkeudesta, uljuudesta ja itsensäkieltäymyksestä. Olen siis sitä mieltä, että tällaisia ritarimerkkejä voitaisiin jakaa sotilashenkilöille. Minä uskon sitä paitsi, että näiden ritarimerkkien antamisella armeijassa on myös käytännöllinen merkitys.

Kun kai on verrattain vähän toiveita siitä, että tämä neljäs vastalause sellaisenaan tulisi hyväksytyksi ja ehkä katsotaan olevan syytä rajoittaa näiden ritarimerkkien käyttöä, niin minä puolestani ehdottaisin, että tämä pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako aatelisarvoja. Ritarimerkkejä älköön annettako muille kuin ulkomaalaisille ja sotilashenkilöille". Tästä pykälästä on suuressa valiokunnassa jo ollut paljon päänvaivaa ja se on aiheuttanut paljon ajanhukkaa. Se on suuressa valiokunnassa saanut parannetun muodon, mutta se on minun mielestäni vieläkin epäkäytännöllinen ja senvuoksi minä rohkenen ehdottaa, että pykälä saisi sen muodon, jonka äsken sille ehdotin.

Ed. Helo: Esilläolevan asian periaatteellinen puoli lienee niin täysin selvä, että on ajanhukkaa siitä mitään lausua. Ja muissa maissa, jotka ovat päässeet vapautumaan vanhasta järjestelmästä, kuten esim. Saksassa, ovatkin aatelisarvot ja ritarimerkit heti poistetut. Ja nyt tulisi meidän myös täällä heti saattaa aatelisarvot ja ritarimerkit sinne, minne ne oikeastaan kuuluvatkin, nim. museoihin. Ja tämä ajatus ilmeneekin 15 §:ssä. Kuitenkaan §:n sanontamuoto ei täydellisesti vastaa sitä ajatusta, mikä on pykälän takana. Jos olisi niin, että nyt käytännössä olevat arvot ja merkit tulisivat lakkaamaan itsestään määräajan kuluttua, esim. nykyisen omistajansa kuoltua, niin silloin pykälä tässä muodossa olisi paikallaan. Mutta kun esim. aatelisarvot periytyvät edelleen, eikä ole minkäänlaista tietoa niiden lakkaamisesta, niin olisi mielestäni pykälää jonkun verran muodostettava tätä tarkoitusta varten. Ehdottaisin senvuoksi pykälälle seuraavan muodon: Älköön tasavallassa annettako, älköönkä käytettäkö aateliasrvoja, arvonimiä, eikä ritarimerkkejä.

Ed. Lanne: Minä yhdyn ed. Suolahden lausuntoon ja kannatan hänen ehdotustaan.

Ed. Estlander: Man kan visa flärd i det sätt, på vilket man bekämpar den mänskliga fåfängligheten, och det synes mig som om detta stadgande just utvisar ett flärdfullt sätt att bekämpa, vad som med skäl kan betecknas såsom mänsklig fåfänglighet och denna flärd är en speciell demokratisk fåfänga, från vilken icke ens medborgarene i vår blivande republik tyckas vara frigjorda. För min del föreslår jag, att hela detta stadgande skulle utgå.

Ed. Schauman: Det framhölls redan vid den tidigare behandlingen utav detta ärende, att frågan om ordnar, titlar och adelskap är en bagatell, och det är den ju i själva verket. Men egendomligt är, att vid stora utskottets behandling av denna fråga infann sig icke mindre än två ministrar för att söka påverka stora utskottet i den riktning dessa ministrar ansågo vara den riktiga. Och jag tror det är första gången vid specialbehandlingen här, som tribunen bestigits av en talare, och jag har nu följt hans exempel.

Jag måste säga, att jag principiellt står på den ståndpunkten, att varken adelskap eller titlar eller ordnar borde givas i den finska republiken. De titlar, som här användas äro ju egentligen ryska titlar; alla dessa verkliga statråds, titulär- och hovråds och ekonomidirektörs titlar och dylika, det är ju allt kvarlevor från den gamla ryska regimen. Jag kan ej förstå, att man har lust att upprätthålla detta system. I Sverige förekomma icke titlar, jag tror den enda titel, som där mycket sparsamt delas ut, är professorstiteln. I länder som stå oss avlägsnare, såsom Frankrike t. ex., förekomma icke heller titlar. Vad ordensförlänandet hos oss beträffar, så har det också varit det ryska systemet som följts. Nu senast, när riksföreståndaren instiftade en orden, och det första gången gällde att dela ut densamma, så tillgick det på samma sätt som under den ryska tiden, nämligen att verkcheferna uppmanades föreslå så och så många som ansågos förtjänta. På det sättet förlorar ordensutmärkelsen all betydelse, men icke dess mindre finnas personer, som anse, att det vore lämpligt att fortgå på detta sätt, och då kunna vi möjligen komma därhän som vi kommit med frihetskorset, nämligen att av frihetskorset utdelats icke mindre än 57,000 stycken. Det är ändå väl starkt.

Jag uppreper att frågan är en bagatell, det är huvudsakligen en fråga om fasaden, en fråga om vilken fasad demokratin skall hava hos oss,

den monarkiska eller den verkligt demokratiska, som t. ex. förekommer i Schweiz. Vi hava emellertid en olycklig benägenhet att i stället för att söka exempel från verkligt demokratiska länder, söka sådana från länder som Bulgarien, Montenegro och dylika.

Jag ber emellertid, ehuru jag står på den ståndpunkten, att varken adelskap, titlar eller ordnar böra förlänas, ändå få göra ett kompromissförslag, icke ett sådant, som stora utskottet här har gjort, och som icke är lyckligt, därför att titlarna bibehållits, utan ett, enligt vilket det bleve möjligt för regeringen att giva ordnar åt utlänningar och likaså att tilldela utmärkelsetecken åt dem, som visat tapperhet i fält. Jag tillåter mig föreslå följande lydelse för §: „Adelskap, titlar eller ordnar må icke av regeringen förlänas åt republikens medborgare. Beträffande utmärkelsetecken för tapperhet i fält gäller vad härom särskilt stadgas". På finska: „Aatelisarvoja, arvonimiä tai ritarimerkkejä älköön hallitus antako tasavallan kansalaisille. Kunniamerkeistä, jotka annetaan sodassa osoitetusta urhoollisuudesta, on voimassa mitä siitä erikseen säädetään."

Ed. R. Erich: Minä pyydän ehdottaa, että tämä pykälä saisi sen sanamuodon, joka sillä on neljännessä vastalauseessa, nimittäin seuraavan: „Älköön valtakunnassa vastedes annettako aatelisarvoja." Sen johdosta mitä ed. Schauman äsken mainitsi, tahdon huomauttaa, että arvonimet sellaiset kuin kauppaneuvos, salaneuvos, hovineuvos, director çantus, joita meidän maassamme on käytetty, eivät ole erikoisesti venäläisiä, vaan ne ovat yleensä kansainvälisiä, taikka myös sellaisia, joita jo Ruotsin vallan aikana käytettiin. Erikoista venäläistä leimaa niillä ei ole. Myöskin pyydän huomauttaa, ettei Ruotsissa ole mitään nimenomaista kieltoa arvonimien antamista vastaan, vaikka käytäntö on kulkenut siihen suuntaan, että niitä hyvin rajoitetusti annetaan, osittain kyllä muitakin arvonimiä kuin professorin titteli. Ja samoin olen varma siitä, että meillä käytäntö tulee kulkemaan samaan suuntaan meidän tarvitsematta säätää mitään tällaista kieltoa. Minä luulen, että tuo aateloimiskielto tässä suhteessa on aivan riittävä, vaikka siinäkin suhteessa pidän varmana, ettei täällä muutenkaan tultaisi enää ketään korottamaan aatelissäätyyn. Sitävastoin olisi aivan sopimatonta ja vastoin historiallisia traditioneja, jos kiellettäisiin aatelisarvoja käyttämästä.

Ed. Ampuja: Professori Suolahti on esittänyt ulkomaisia esimerkkejä näistä arvonimistä. Minä pyytäisin esittää myös erään englantilaisen nykyään huomattavimman kirjailijan Bernhard Shawin mielipiteen näistä arvomerkeistä. Hän sanoo jotenkin siihen tapaan että kelpo mies ei ota vastaan arvonimiä, keskinkertaisen arvo alenee niistä ja ala-arvoinen mies alentaa niiden arvon. Meillä on kelpomiehiä, jotka olisivat kieltäytyneet vastaanottamasta arvomerkkejä ja arvonimiä, varsin vähän, keskinkertaisia, joiden arvoa on niillä alennettu meillä on hyvin paljon ja ala-arvoisia henkilöitä, jotka ovat saaneet arvomerkkejä, meillä on vielä enemmän. Ovathan meillä muutama vuosi takaperin Venäjän keisarivallan aikana maalaiselämän hiljaisuudessa toimineet kokoomuspuolueen miehet anoneet alamaisimmalla nöyryydellä saada esim. kunnallisneuvoksen nimen ja sitä vastaavan arvon tai jotakin muuta. Onhan näistä varsinkin hyötyä sanomalehtien pakinoitsijoilla, mutta ei minusta ole syytä lähteä perustuslain voimalla edistämään näitten ala-arvoisten arvomerkkien anojien toiveita. Olen sitä mieltä, että tämä määräys olisi poistettava, mutta koska tämä on toivotonta, koska tämmöistä ehdotusta joka tapauksessa oikeiston taholta vastustetaan, koska heidän mielestään näitä arvomerkkejä pitää säilyttää, niin minä ehdotan sellaisen pykälän että: Suomen tasavallassa annettakoon aatelisarvo ja ritarimerkki jokaiselle 30 vuotta täyttäneelle tasavallan kansalaiselle.

Ed. von Wendt: Jag ber att få ansluta mig till herr Schaumans förslag, och kompletterar hans motivering med att såsom paragrafen i hans formulering avfattats, såväl ordensförläningar åt utlänningar som lärda grader inom riket kunna utgivas, vilket med paragrafens tidigare stilisering varit omöjligt. Vidare blir det möjligt att åt hovrättsauskultant giva vicehäradshövdings titel, vilket man synes sätta synnerligen stort värde på.

Ed. Setälä: Neljännen vastalauseen allekirjoittajana minäkin kannatan ed. Erichin tekemää ehdotusta. Minä katson tarpeettomaksi, että eduskunta perustuslain säännöksellä sitoo kätensä tämmöisessä aivan toisarvoisessa asiassa, jonka eduskunta milloin tahansa voi yksinkertaisella lainsäädännöllä järjestää.

Ed. Reinikainen: Minä pyydän kannattaa ed. Helon tekemää ehdotusta.

Ed. Procopé: En ärad talare tidigare har påstått, att vi söka bulgariska och montenegrinska förebilder. Det har jag ännu aldrig vetat, att Bul-

gariens eller Montenegros statsskick skulle åberopats såsom förebilder i detta land. Men fullkomligt balkanskt synes mig detta ärende i sin löjlighet. Jag tycker vi hava annat att syssla med än att tala om dessa tingestar, som hängas på bröstet. Emellertid måste jag erkänna att herr Schaumans förslag i många avseenden är mycket förtjänstfullt framför allt därför att det bibehåller den dyrbara vicehäradshövdingstiteln. Men ur andra synpunkter är det mindre lämpligt. Om man har ordnar, så är det framför allt för att belöna utlänningar och de sätta värde på dem. Men ordnarna sjunka i kurs om det icke finnes någon som bär dem i det land, vars myndigheter förläna dem. Därför måste de kunna utdelas även i eget land. Jag vill ej förlänga diskussionen, men ber att få upprepa ett förslag som jag gjort i stora utskottet och föreslår följande lydelse för paragrafen: „I republiken må ej förlänas adelskap eller andra ärftliga rättigheter". Eller på finska: „Älköön tasavallassa annettako aatelis- eikä muita perinnöllisiä arvoja." Genom detta stadgande undgår man det, som man på vänsterhåll tyckes hava fruktat mest, nämligen att genom utdelandet av något slags ärftliga värdigheter det skulle tillskapas en klass i samhället, vilken vore skild från de övriga medborgarne. Genom ordenstecken och titlar skapas dock icke en sådan klass, ty titlarna gå i graven med sina bärare och ordnarna läggas i lådan när bäraren dör, om ej redan därförinnan.

Ed. Niukkanen: 6 §:n yhteydessä hylkäsi eduskunta ed. Estlanderin ehdotuksen, että onni ja saavutetut oikeudet asetettaisiin perustuslain suojeluksen alaisiksi. Tämä pykälä on mielestäni yhteydessä mainitun pykälän kanssa. Perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä poistama runollinen sana „onni" epäilemättä tarkoittaa onnea saada joku komea arvonimi tahi ritarimerkki, joka onnenpotkaisu on varsinkin viimeaikoina kohdannut niin monta ihmistä. Kun eduskunta 6 §:n kohdalla verrattain kylmäkiskoisesti kohteli tämmöistä onnea, vaatisi johdonmukaisuus eduskuntaa hyväksymään tämänkin pykälän perustuslakivaliokunnan ehdottamassa ankarammassa muodossa.

Ed. M. Erich: Minä pyydän kannattaa ed. Procopén tekemää ehdotusta, joka minun mielestäni sisältää sopivimman keskitien niiden monien eri ehdotusten välillä, mitä tässä asiassa on tehty.

Ed. R. Erich: Koska ed. Procopén tekemä ehdotus asiallisesti sisältää saman, kuin minun tekemäni ja ed. Setälän kannattama ehdotus, niin voin yhtyä sitä kannattamaan. Voihan sen ansioksi mainita, että se tekee mahdottomaksi senkin, että täällä luotaisiin perinnöllisiä kunniaporvareita.

Ed. Eklund: Jag vill understöda herr Estlander. Herr Schauman har framhållit, att vid fördelning av de utmärkelser, som här äro i fråga, stora misstag ha begåtts, och det är verkligen fallet. Men det är en sak för sig. Likväl tror jag, att även i de fall, där de största misstagen begåtts, där man varit mest slösaktig med utmärkelsetecknen, särskilt med frihetsmedaljerna, så ha de haft sin betydelse. Mottagarna ha känt en viss tillfredsställelse, de ha stärkts i sin känsla av att vara goda medborgare. Överhuvud finner jag att denna motvilja mot adelskap, titlar och ordnar är ett utslag av en nivelleringslust, som är vanlig i demokratin, men som icke bör gå alltför långt.

Ed. Kokko: Minä olisin valmis kannattamaan perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevaa muotoa tälle 15 §:lle, sillä tasavaltalaisen kansan luonteeseen eivät kuulu ollenkaan mitkään sellaiset helyt eivätkä kunniamerkit, joista tässä pykälässä puhutaan. Vanha kalevalainen sananparsi kuuluu, että „kullat naisen kukkasia, hopeat hevon helyjä". Se todistaa, että Suomen kansalla on jo vanhoina aikoina ollut jonkunlainen halveksiva katsantokanta, ainakin miehisellä väestöllä, tuollaisia koristuksia ja helyjä kohtaan, joita nykyään on ruvettu kantamaan sekä ansiosta että ansiottomasti. Paitsi jo varsinaisen kansan taipumusta ja luonnetta vastaan viime aikoina ovat ne tulleet vastenmielisemmiksi siitä syystä että on jaettu väärin ja ansiottomasti monelle sekä kunniamerkkejä että myöskin arvonimiä. Pääsemme muutamista kiistoista ja sanomalehtikirjoituksista myöhemmin kun ei ole edes sitä aihetta että toiselle on annettu valtioneuvoksen, toiselle kunnallisneuvoksen arvonimi ilman ansioitta tai ristiin ansioihin ja toiveisiin nähden.

Ed. Setälä: Minäkin saatan luopua kannattamasta ed. Erichin ehdotusta ja yhtyä ed. Procopén ehdotukseen. Mitä viimeisen puhujan lausuntoon tulee, en tahdo kilpailla Kalevalan argumenttien käyttämisessä. Tahtoisin vain kysyä, millä tavalla arvonimien ja ritarimerkkien poisriisuminen sekä ulko- että kotimaan miehiltä tullaan panemaan toimeen, jos hyväksytään perustuslakivaliokunnan alkuperäinen ehdotus?

Ed. Niukkanen: Edellisen puhujan lausunnon johdosta tuon esiin mielipiteenäni, että mielestäni voitaisiin aikaisemmin saatuihin merkkeihin nähden säätää jotakin sentapaista kuin mitä ed. Helo toi esille, nimittäin että ne pakkoluovutettaisiin, tietysti korvausta vastaan valtion museolle.

Ed. Lohi: Minusta tuntuu, että perustuslakivaliokunnan ehdotus on käytännössä mahdoton. Ei voida estää esimerkiksi, että joku kirjoittaa nimensä „hovineuvos", ‚kunnallisneuvos" tai muu; sakotetaanko siitä sitten? Toinen lähettää kirjeen, jossa tuo arvonimi on, miten se on estettävissä? Kun niitä nyt kerran on olemassa, tuntuu minusta lapselliselta, että valtiomuotosäännöksellä jo olevien nimien käyttäminen koetetaan estää. Samoin on vaikea estää prenikoita käyttämästä. Yhtyisin ed. Procopén tekemään ehdotukseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Lanteen kannattamana ehdottanut, että esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako aatelisarvoja. Ritarimerkkejä älköön annettako muille kuin ulkomaalaisille ja sotilashenkilöille." Kutsun tätä ed. Suolahden ehdotukseksi. Edelleen on ed. Helo ed. Reinikaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako, älköönkä käytettäkö aatelisarvoja, arvonimiä eikä ritarimerkkejä." Kutsun tätä ehdotusta ed. Helon ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Eklundin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Schauman ed. von Wendtin kannattamana ehdottanut että esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Aatelisarvoja, arvonimiä tai ritarimerkkejä älköön hallitus antako tasavallan kansalaisille. Kunniamerkeistä, jotka annetaan sodassa osotetusta urhoollisuudesta, on voimassa mitä siitä erikseen säädetään." Kutsun tätä ed. Schaumanin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Procopé ed. M. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako aatelis- eikä muita perinnöllisiä arvoja." Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: Ensiksi äänestetään ed. Helon ja ed. Procopén ehdotusten välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Suolahden ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaesitykseksi ed. Schaumanin ehdotusta vastaan ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan; ja lopuksi äänestetään ed. Estlanderin ehdotuksesta, että nyt kyseessäoleva pykälä poistettaisiin.

Menettelytapa hyväksytään.

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Helon ja ed. Procopén ehdotusten välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Helon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Procopén ja ed. Suolahden ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Suolahden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Procopén ja ed. Schaumanin ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on tässä äänestyksessä ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 108 „jaa"-ääntä ja 78 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Nyt on äänestys toimitettava ed. Procopén ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 111 „jaa"-ääntä ja 80 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy 15 §:n sellaisena, kuin se on edellisillä äänestyksillä hyväksytty, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 128 „jaa"-ääntä ja 54 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 15 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Procopé: I § 5, första paragrafen i det under behandling föreliggande kapitlet, har intagits följande stadgande: „finska medborgare äro likställda inför lagen". Om detta innebär, att lagen är lika förpliktande för alla finska medborgare och att alla i lika mån äro skyddade genom lagen, är det ingenting att säga mot detta stadgande. Det uttrycker i så fall blott en grundprincip, som genomgår hela förslaget till regeringsform och det är en princip, som är riktig. Men därmed får icke och kan icke åsyftas, att icke vissa specialbestämningar skulle gälla, vilka ställa en del medborgare i en särskild kategori antingen sålunda, att dessa medborgare tillerkännas vissa rättigheter, som andra icke hava, eller också frånkännas en del rättigheter. Jag ber blott att få hänvisa exempelvis till de olika bestämningar, som gälla om rätt för näringsutövande. Bestämningen i 5 § kan icke avse att kränka dessa specialstadganden, men denna paragraf kan giva anledning till missförstånd, och ur denna synpunkt ber jag att få föreslå ett tilläggsstadgande. I Förenings- och Säkerhetsaktens andra moment ingår visserligen ett stadgande, som i det stora hela är fullkomligt lika lydande med det förevarande. Där stadgas, att alla medborgare äga en lika rätt inför lagen. Detta stadgande har emellertid icke kunnat giva anledning till något missförstånd, därför att samtidigt med, att det utgavs, utkommo de privilegier eller åtminstone en del av de privilegier, som just ställde vissa medborgare uti särskilda kategorier. Privilegier överensstämma icke med vår tids skaplynne. Men nu är det på det sättet med en del av dessa gamla special- och privilegiestadganden, att de icke egentligen vidare framstå såsom specialförmåner, utan att de mera äro delar av rättsordningen i allmänhet, som icke favoriserar någon särskild samhällsklass. Jag ber att få hänvisa till ett par dylika stadganden. Så stadgas det exempelvis i bondeståndets privilegier bland annat, att grundräntan icke får höjas annat än i den ordning som är stadgad för grundlagsändring. Likaså har allmogen av ålder sig tillerkänd en rätt att torgföra sina varor oberoende av de bestämningar som i övrigt gälla. Slutligen har allmogen en privilegieartad rätt till skatteköp, en rätt som väl är en av de viktigaste av allmogens privilegier. Borgarståndets förmånsrättigheter och privilegier, sådana de nu kvarstå, äro främst av offentligt rättslig natur. Specialstadganden finnas i fråga om tillsättande av borgmästare och råd. Vad prästerskapet och adeln vidkommer är det huvudsakligen fråga om skattefrihet för vissa gårdar som medlemmar av dessa samhällsklasser inneha. Men för adeln kommer ännu en omständighet till, och det är adelns testationsfrihet i städerna. Jag tror knappast att detta sistnämnda stadgande kan betecknas såsom en egentlig förmån för adeln framom övriga samhällsklasser, utan det är ett led i hela vår privaträtt sådan som den under århundraden har uppgjorts.

Jag har omnämnt dessa särskilda rättigheter för att påvisa, att desamma icke utan vidare kunna upphävas. Flere av dessa stadganden äro sådana, att det behöves andra stadganden i stället. Jag tror ingalunda heller, såsom jag redan i början hade äran säga, att meningen är att genom 5 § i den föreslagna lagen åstadkomma ett upphävande av alla specialbestämningar. Men faran för en oriktig tolkning ligger nära till hands. Det förefaller därför som borde vi genom ett särskilt, i detta kapitel inryckt stadgande klargöra denna sak. Hänvisande härtill ber jag att få föreslå, att såsom en 16 § uti lagförslaget måtte intagas följande: „De förmåner och rättigheter, vilka på grund av privilegier eller andra särskilda stadganden tillkomma enskilda medborgare, grupper av medborgare eller korporationer, förbliva fortfarande i kraft, såvitt icke i denna regeringsform uttryckligen annorlunda stadgas." På finska: „Ne edut ja oikeudet, jotka erioikeuksien tahi muitten erityisten säännösten nojalla

yksityisille kansalaisille, kansalaisryhmille tai yhtymille kuuluvat, pysytetään voimassa, ellei tässä hallitusmuodossa nimenomaan toisin säädetä."

Ed. Estlander: Jag ber att få understöda herr Procopés förslag. Enligt min tanke bjuder försiktigheten lagstiftaren att intaga ett stadgande sådant som detta, emedan man eljes måhända skulle råka i tvivelsmål om tolkningen av en del andra bestämmelser i regeringsformen. Såsom herr Procopé redan antydde, kan 5 § vara i detta avseende tvivel underkastad. Men också den omständigheten, att vissa stadganden av privilegienatur finnas uttryckligen förbehållna i denna lag, kunde giva stöd för en uppfattning därhän, att övriga privilegiestadganden vore upphävda, vilket mellertid icke kan vara riktigt, då flere av dessa stadganden icke kunna utan vederbörliga privilegieägares begivande upphävas.

Ed. Ritavuori: Olen sitä mieltä, että hallitusmuotoehdotus ei kaipaa sellaista selvennystä, kuin edustaja Procopé ehdotuksellaan on tarkoittanut.

Ed. Kotonen: Hallitusmuotoehdotuksen 95 §:stä käy selville, että ainoastaan sellaiset säännökset, jotka ovat ristiriidassa tämän hallitusmuodon kanssa, tulevat sen kautta kumotuksi. Näin ollen minustakin sellainen lisäys, jota täällä on ehdotettu, on aivan tarpeeton. Tarpeetonta on myös minusta erikoisesti korostaa vanhoja privileegioita ottamalla niistä nimenomainen säännös tähän uuteen hallitusmuotoon. Minusta ne kyllä saavat jäädä happanemaan niiden vanhojen säännösten varaan, joiden nojalla ne nytkin kulkevat.

Ed. Estlander: Det senaste andragandet giver yttermera tillkänna, hurusom ett dylikt tolkande tillägg är nödvändigt, ty just detta andragande påvisar vad som utgör bristen i de nuvarande stadgandena i och för sig, nämligen att man icke kan med bestämdhet säga, vilka av dessa undantagsstadganden verkligen stå i strid exempelvis med innehållet av § 5.

Ed. Kotonen: Viimeisen puhujan lausunto ei saanut minua ollenkaan vakuutetuksi hänen käsityksensä oikeutuksesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Procopé ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan lakiehdotukseen hyväksyttäisiin tälle kohdalle uusi [illegible] §, jolla olisi seuraava sanamuoto: „Ne edut ja oikeudet, jotka erioikeuksien tahi muiden erityisten säännösten nojalla on yksityisille kansalaisille, kansalaisryhmille tai yhtymille kuuluvat, pysytetään voimassa, ellei tässä hallitusmuodossa nimenomaan toisin säädetä." Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy edustaja Procopén ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hylännyt ed. Procopén ehdotuksen.

---

16 §.

Keskustelu:

Ed. Laherma: Lakiehdotuksen 16 § on minussa herättänyt varsin sekavia tunteita ja tuntuu minusta, niinkuin tämä olisi omiaan tekemään tehottomaksi maan lait ja olisi se yksi niitä keinoja, joita omistavat luokat aina ovat käyttäneet väärin. Sen voin hyväksyä, jos olisi kysymyksessä maan puolustaminen erittäin kriitillisenä hetkenä ja jos olisi silloin kysymyksessä käyttää tätä pykälää puolustustarkoitusta varten, koskea yksityiseen omistusoikeuteen tai muuhun senkaltaiseen yhteiskunnan hyödyksi. Mutta kun useissa tapauksissa tapahtuu päinvastoin, että tällaisilla poikkeusmääräyksillä rajoitetaan suuressa määrin kansalaisten tavallisia yksityiselämässäkin käytännössä olevia vapauksia, niin ei tällaisia poikkeusmääräyksiä voi puolustaa. Minä tahtoisin vaan mieliin palauttaa, millä tavalla tällaisia sotatilan poikkeusmääräyksiä on viime aikoina, viime vuosina maailmansodan aikana käytetty, niin hyvin meillä kuin muuallakin ja erittäinkin Venäjällä. Tiedämme myös, kuinka ankara taistelu on ollut kansanvallan ja byrokratian välillä juuri tässä suhteessa myös länsieuropalaisissa maissa. Kaikki tämä sorto kansalaisoikeuksia vastaan on tapahtunut juuri tällaisten poikkeuslakien nojalla. Jos on kysymyksessä saada sellaisten määräysten avulla yhteiskunnan hyväksi käyttää yksityisten kansalaisten omai-

suutta, niin siihen on käsittääkseni kansanedustuksella aina tilaisuus perustuslain säätämässä järjestyksessä ja asia voidaan siis sitä tietä järjestää. Senvuoksi minusta tuntuu, niinkuin tämä pykälä ei puolustaisi paikkaansa. Vielä vähemmän voi puolustaa paikkaansa se mainitussa pykälässä esitetty periaate, että sotapalveluksessa olevat voidaan tavallisen lain määräyksillä saattaa kokonaan erikoisasemaan kuin muut tavalliset kansalaiset. Tämä tuntuu sitäkin käsittämättömämmältä, kun sotapalvelukseen velvolliset meidänkin lakiemme mukaan ovat niin hyvin varattomat kuin varakkaat, niin hyvin sivistyneet kuin sivistymättömät. Minä siis katson, että sotapalveluksessa olevia ei voida asettaa miksikään pariasluokaksi. Niiltä ei voida tavallisia kansalaisoikeuksia riistää senkään johdosta, että ovat valtion sinelliä kantamassa. Ehdotan että tämä pykälä kokonaan poistetaan.

Ed. Vainio: Minä pyydän saada kannattaa ed. Laherman ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Ed. Laherman lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että kaikki ne poikkeusmääräykset, jotka ovat olleet sodan aikana voimassa, ovat rasittaneet melkeinpä yksistään maanviljelijäväestöä ja että juuri sosialidemokraatit ovat olleet näitä poikkeusmääräyksiä ajamassa, joten siis ed. Laherman väite, että sosialidemokraatit vastustaisivat poikkeusmääräyksiä ei pidä paikkaansa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Laherma ed. Vainion kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 16 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Laherman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 16 §:n siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Toisen luvun nimike hyväksytään.

17 §.

Keskustelu:

Ed. R. Erich: Kun tässä luvussa puhutaan nimenomaan lainsäädännöstä ja kun eduskunnalla, kuten useista tämän hallitusmuodon pykälistä havaitaan ja kuten itsestäänkin on luonnollista, on muitakin kuin lainsäädännöllistä laatua olevia tehtäviä, ehdotan, että tämä pykälä tähän yhteyteen soveltumattomana kolmannesta luvusta poistettaisiin. Se mitä siinä lausutaan voidaan sopivasti sisällyttää hallitusmuotoehdotuksen toiseen pykälään, jossa se alkuaan on ollutkin.

Ed. Schauman: Jag anhåller om att få understöda det av herr Erich nu väckta förslaget.

Ed. Laherma: Minä pyytäisin kannattaa perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyvän toisen vastalauseen 17 §:n sanamuotoa. Mutta sen lisäksi pyytäisin ensimäiseksi momentiksi ehdottaa kohdan, jossa nimenomaan määrätään äänioikeusikäraja ja rajoitukset äänioikeuteen nähden. Minusta tuntuu nimittäin, että ei voi puolustaa suuren valiokunnan kantaa enemmän kuin perustuslakivaliokunnan enemmistön kantaa, että hallitusmuotoon ei otettaisi tärkeintä kansalaisoikeutta — vaalioikeutta ja millä tavalla tätä vaalioikeutta käytetään. — Tahtoisin nimenomaan mainita, että useimmissa maissa on hallitusmuodossa tästä seikasta olemassa määräyksiä. Niin on laita Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Belgiassa, Sveitsissä, Unkarissa, Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Yhdysvalloissa j. n. e. Tuollainen varovaisuus, jättää tästä pois niin tärkeä seikka, ei ole minusta puolustettavissa enkä ymmärrä, että sillä millään tavalla valtiojärjestyksen merkitystä vähennettäisiin, vaikka tässä lyhyesti otettaisiin tällainen määräys. Minä pyytäisin siis ehdottaa, että 17 §:n ensimäiseksi momentiksi otettaisiin seuraava määräys: „Eduskunta on yksikamarinen ja valitaan siihen edustajia välittömällä ja suhteellisilla vaaleilla, joissa jokaisella Suomen kansalaisella sekä miehellä että naisella, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt 21 vuotta ja joka ei ole holhouksenalainen tai laillisen tuomion nojalla hyvää mainetta vailla, on yhtäläinen äänioikeus" sekä 2 ja 3 momentit sillä tavalla kuin ne esiintyvät vastalauseessa.

Ed. Vainio: Minä pyydän kannattaa ed. Laherman tekemää ehdotusta.

Ed. Lohi: Minä ainoastaan aijon huomauttaa siitä, että ed. Laherman ehdotus on ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen 5 §:n kanssa, sillä siinä on muitakin äänioikeusrajoituksia, kuin mitä ed. Laherman ehdotus sisälsi.

Ed. Juutilainen: Olen valiokunnassa kyllä kannattanut sitä ajatusta, että hallitusmuodossa olisi pitänyt mainita se, että täällä on yksikamarinen eduskunta samoin kuin se minkälainen vaalitapa täällä myöskin on olemassa. Mutta siihen on vastaan väitetty, että kun meillä on perustuslainluontoinen valtiopäiväjärjestys olemassa, ei se kaipaa hallitusmuodossa enää sen uudistamista. Kun olen sitä mieltä, ettei tämäntapaista määräystä enää tähän saada, niin minä yhdyn kannattamaan suuren valiokunnan mietintöä ja vastustan ed. Erichin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Erich ed. Schaumanin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ed. Erichin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Laherma ed. Vainion kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan muodon: „Eduskunta on yksikamarinen ja valitaan siihen edustajia välittömillä ja suhteellisilla vaaleilla, jossa jokaisella Suomen kansalaisella, sekä miehellä että naisella, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt 21 vuotta ja joka ei ole holhouksen alainen tai laillisen tuomion nojalla hyvää mainetta vailla, on yhtäläinen äänioikeus", sekä toinen ja kolmas momentti kuten perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ensin äänestetään ed. Laherman ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä ja tämän jälkeen äänestetään ed. Erichin ehdotuksesta poistaa esillä oleva pykälä lakiehdotuksesta.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Laherman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

2) Ken hyväksyy 17 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa"; jos ei voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

18 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Med åberopande av motiveringen i reservation n:o 1 ber jag att få föreslå, att paragrafen finge den lydelse reservationen upptager.

Ed. von Born: Jag ber att få förena mig om det av herr Estlander gjorda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Oikeus tehdä ehdotuksia uuden lain säätämisestä ja ennestään olevan muuttamisesta, selittämisestä tai kumoamisesta on sekä presidentillä että eduskunnalla.

Presidentti käyttää aloteoikeuttaan antamalla eduskunnalle esityksiä lakiehdotuksineen. Esitysehdotukset laatii valtioneuvosto. Sellaisesta ehdotuksesta on hankittava lausunto, kun asia kuuluu perustuslakien, taikka siviili-, rikos- tai prosessilainsäädännön alalle, korkeimmalta oikeudelta, mutta kun se koskee hallintoa, korkeimmalta hallinto-oikeudelta taikka molemmilta.

Eduskunnan lainsäädäntöalote tehdään esitysehdotuksen johdosta, jonka edustaja on asianmukaisesti tehnyt perustuslain ja yleisen lain säätämisestä, muuttamisesta, selittämisestä tai kumoamisesta.

Lainsäädäntöasian käsittelystä valtiopäivillä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

19 §.

Keskustelu:

Ed. Setälä: Jos kerran presidentin tehtävänä on kansan ylimpänä luottamusmiehenä valvoa eduskunnan työtä, niin on luonnollista että hänelle myöskin annetaan veto-oikeus, vaikkakin vain semmoinen veto-oikeus, joka sisältää vetoomisen kansaan. Jos presidentille annettaisiin ehdoton kielto-oikeus, niin tämä tietenkin olisi kansanvaltion hallitusmuotoon soveltumaton. Mutta sellainen veto-oikeus, josta nyt on kysymys, veto-oikeus, joka ei sisällä mitään muuta kuin että presidentti saattaa vaatia, että kansan tulee saada lausua mielipiteensä laista, ennenkuin se pannaan käytäntöön, ei ole vähimmässäkään määrässä epäkansanvaltainen. Päinvastoin se on eräs laji kansanäänestystä, vaikka käytännöllisemmässä muodossa kuin nimenomainen kansanäänestys erikoisista lakitekseistä.

Mutta jos kerran presidentillä on oleva vetoomisoikeus kansaan, niin sen oikeuden täytyy olla sopusoinnussa valtiosäännön yleisten perusteitten kanssa. Ja yhtenä yleisenä perusteena valtiosäännössämme on, että jollei kansan mielipide ole siinä määrin ehdotetun muutoksen puolella että $^2/_3$ eduskunnasta sitä puoltaa, niin muutosta ei ole tehtävä. Valtiosäännöthän sisältävät vain yleiset suuntaviivat kansan valtioelämän toiminnalle. Ne ovat suunnatut pitempiä aikoja varten, ei saata kuulua asiaankaan, että niitä yhtenään ja alituisesti muutetaan. Eihän, niinkuin usein on mainittu, Englannissa ole ollut tapana muuttaa valtiosääntöä. Tätä ei myöskään yleensä tapahdu Amerikassa. Ja siis presidentin kansaan vedotessa osottautuu, että vaikka yksinkertainen enemmistö muutoksen puolelle on saatavissa, sitä kuitenkaan ei kannata kaksi kolmannesta edustajista, niin on katsotava aivan oikeaksi että silloin laki raukeaa.

Saatetaan kyllä sanoa, että perustuslait meillä ovat jokseenkin turvatut äkkinäisiä muutoksia vastaan ja erittäinkin voidaan sanoa, ettei ole luultavaa, että jos kerran joillakulla valtiopäivillä on saatu $^5/_6$ eduskunnassa äänestämään jonkun perustuslain kiireellisyyden puolesta että silloin seuraavilla valtiopäivillä ei saataisi $^2/_3$ äänestämään hyväksymisen puolesta. Jos tämä on pidettävä varmana, silloin ei pitäisi olla mitään syytä edes vastustaa tämän $^2/_3$ määrä-enemmistön vaatimusta. Toisaalta sitä väitettä, että on riittävästi jo olemassa turva äkkinäisiä perustuslain muutoksia vastaan, voitaisiin käyttää ainoastaan semmoisen mielipiteen hyväksi, ettei perustuslakikysymyksissä presidentti ensinkään saisi käyttää veto-oikeutta. Mutta jos hänellä kerran on veto-oikeus perustuslakikysymyksessä, niin on luonnollista että senjälkeen kuin hän on kansaan vedonnut, vaaditaan sama, mikä muutenkin vaaditaan perustuslain säätämisen aikaansaamiseksi. Lainsäädännön pitää antaa hänen veto-oikeudelleen se kannatus, ettei yksinkertaisella enemmistöllä saa säädetyksi lakia, jonka kannatus on alentunut $^5/_6$ osasta niin vähäksi että enään vaivoin yksinkertainen enemmistö on saavutettavissa.

Voidaan ehkä sanoa että tämä on pelkkä teoreettinen kysymys, jolla ei ole mitään käytännöllistä merkitystä. Tahdon kuitenkin valaista tätä asiaa yhdellä esimerkillä ja näyttää että sillä saattaa olla käytännöllinen merkitys.

Minä mainitsen todisteena tuon kuuluisan, tai olisi sanottava surullisen kuuluisan valtalain. Se julistettiin eduskunnassa kiireelliseksi $^5/_6$ annetuista äänistä. Moni, joka ei ensinkään hyväksynyt valtalakia, katsoi ettei voinut äänestää sen kiireellisyyttä vastaan, koska itse asia luonteeltaan oli semmoinen, että se täytyi tunnustaa kiireelliseksi niissä oloissa, joissa silloin oltiin. Sen jälkeen kuin se oli kiireelliseksi julistettu, saavutti se myös $^2/_3$ äänten enemmistön. Sen jälkeen tapahtuivat uudet vaalit. Mutta näiden uusien vaalien tapahduttua, valtalailla vielä valtiopäivien alussa oli yksinkertainen enemmistö, $^2/_3$ ei varmaankaan olisi saatu. Jos siis silloin olisi ollut meneteltävä tämän uuden ehdotuksen mukaan, niin valtalaki olisi aivan ehdottomasti tullut laiksi, ja siitä ei nyt voitaisi päästä muulla kuin näillä määräenemmistöillä $^5/_6$ ja $^2/_3$:lla, s. o. ei ensinkään. Me istuisimme siinä auttamattomasti kiinni. Ja minä uskon, että on ainakin hyvin suuri osa Suomen kansaa, joka pitäisi tätä erinomaisen suurena onnettomuutena.

Minä katson siis tätä asiaa myös käytännöllisesti merkitykselliseksi, niinkuin se kieltämättä periaatteellisesti on. Jos esilläoleva 19 § tämmöisenä hyväksytään kuin suuri valiokunta on sen ehdottanut, niin se arveluttavasti tulee poikkea-

maan yhdestä meidän valtiosääntömme yleisestä periaatteesta, ja sen vuoksi minä tahdon panna tähän pykälään aivan erikoisen merkityksen.

Ed. Ritavuori: Hallitusmuotoehdotuksen 19 § myöntää presidentille laajemman veto-oikeuden kuin mitä yleensä tasavaltaisissa valtiosäännöissä tavataan. Niinpä Sweitsissä hallituksella ei ole mitään veto-oikeutta; Ranskassa presidentillä on vain oikeus palauttaa parlamentin hyväksymä laki parlamentin uudestaan käsiteltäväksi, mutta hän ei voi lykätä sitä uusien vaalien jälkeen. Samoin on laita Amerikan Yhdysvalloissa, jossa presidentin valta on kuitenkin erittäin tärkeä tekijä valtion elimistössä. Ei ole siis kysymystäkään siitä, että tässä hallitusmuotoehdotuksessa presidentille olisi myönnetty rajoitetumpi veto-oikeus kuin on muissa tasavaltaisissa maissa. Asia on aivan päinvastoin.

Mitä erityisesti tulee perustuslain säätämiseen, johon nähden oikeiston taholta on vaadittu vaikuttavampaa vetoa presidentille myönnettäväksi, on huomattava että hallitusmuotoehdotuksen mukaan, kun sen ohessa otetaan huomioon, mitä valtiopäiväjärjestys asiasta sisältää, perustuslain säätäminen ja -muuttaminen on tehty melkoista vaikeammaksi kuin tasavaltaisten valtiosääntöjen mukaan yleensä.

Ranskassa perustuslain säätämiseen tai muuttamiseen ei ole tarpeen muuta kuin, että parlamentin kumpikin kamari yksinkertaisella äänten enemmistöllä hyväksyy lain ja että molemmat kamarit sen jälkeen yhteisessä istunnossa sen vahvistavat. Mitään uusia vaaleja ei ennen vahvistamista ole tarpeen. Amerikan Yhdysvalloissa vaaditaan perustuslain muuttamiseen $^2/_3$ äänten enemmistö parlamentissa. Senjälkeen alistetaan muutos eri valtioiden lakiasäätävien laitosten hyväksyttäväksi yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Kun $^3/_4$ valtioista on siten lain hyväksynyt, saavuttaa se pätevyyden. Meillä taasen vaaditaan ensin, joko että eduskunta $^5/_6$ äänten enemmistöllä on lain hyväksynyt, tai että laki on hyväksytty kaksilla valtiopäivillä, joiden välillä vaali on tapahtunut, ja jälkimäisillä sen ohessa $^2/_3$ äänten enemmistöllä. Tämän jälkeen voi presidentti vielä asettaa vetonsa, jonka jälkeen asia vielä lykkääntyy yli uusien vaalien, jolloin eduskunnan on hyväksyttävä laki yksinkertaisella äänten enemmistöllä, jotta se astuisi voimaan.

Mikäli yleensä muodoista on apua, on kai myönnettävä, että tämä hallitusmuotoehdotus asettaa takeita siitä, että perustuslain muutoksia ei liian äkkinäisesti tehdä. Oikeiston taholta perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa on väitetty, että hallitusmuotoehdotus olisi epäjohdonmukainen siinä, että sen mukaan eduskunta, senjälkeen kun presidentti perustuslain muutosta vastaan on asettanut vetonsa, voi uusien vaalien jälkeen yksinkertaisella äänten enemmistöllä hyväksyä lain, ja että tämä muka olisi ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen määräysten kanssa. Tätä en mitenkään voi myöntää. Sitä käsittelyä, joka eduskunnassa tapahtuu senjälkeen kuin presidentti on asettanut vetonsa, ei voida verrata lain säännönmukaiseen käsittelyyn eduskunnassa. On otettava huomioon että eduskunta ennen vetoa jo on laillisessa järjestyksessä hyväksynyt lain ja että sen hyväksyminen on edelleen voimassa. Laki on vain vahvistusta vailla; presidentin kieltämän vahvistuksen sijaan astuu nyt kansan vahvistus, jonka kansa antaa uusilla vaaleilla valitsemansa eduskunnan kautta. Tämä vahvistus on lähinnä verrattavissa siihen vahvistukseen, jonka Amerikan Yhdysvalloissa lakia säätävät laitokset yksinkertaisella äänten enemmistöllä antavat perustuslain muutokselle, jonka parlamentti on $^2/_3$ enemmistöllä hyväksynyt.

Tälle veto-kysymykselle on käsittääkseni annettu täällä liian suuri merkitys. Kun hallitusmuotoehdotus edellyttää parlamentaarista hallitusjärjestelmää, jota käsittääkseni muutoin ei miltään taholta ole, ainakaan suoraan, vastustettu, — ja vaikeata sen vastustaminen epäilemättä olisikin aikana, jolloin kaikissa Euroopan johtavissa valtakunnissa vallitsee parlamentaarinen hallitusjärjestelmä —, niin kysymys veto-oikeuden laajuudesta ei käytännöllisesti ole kovinkaan merkityksellinen, kuten edustajat Setälä, Erich ja Malmivaara aivan oikein vastalauseessaan huomauttavat. Kannatan puolestani tämän pykälän hyväksymistä muuttamatta.

Ed. Estlander: I och med denna paragrafs antagande uti stora utskottets formulering komme den kanske mest avgörande brytning att ske med vår hittills gällande regeringsform. Under sådana förhållanden synes det mig att man icke kan fästa nog stor vikt vid denna paragrafs formulering och innehåll. Det sades här av den första talaren att ett absolut veto, lagt i presidentens hand, icke skulle överensstämma med en demokratisk författning. Enligt min tanke är detta icke riktigt, ty det bör ju dock framhållas, att presidenten icke är vald på livstid, utan att hans veto förfaller efter viss tid, nämligen vid utgången av hans egen embetsperiod. Om någon betydelse skall tilläggas regeringsformens bestämmelse därom, att presidenten eger att stadfästa lagförslag,

som av enkammaren antagas, så måste detta väl innebära, att han har befogenhet att granska desamma och avgöra huruvida de böra stadfästas eller icke. Enligt min tanke vore det synnerligen nödvändigt i vårt statssamhälle med dess enkammarsystem och med kännedom om, huru detta enkammarsystem fungerar, att presidenten erhåller ett absolut veto, ehuru det knappast kan kallas ett absolut veto, då det förfaller efter några år. Jag vill dock ej väcka förslag därom annat än försåvitt det gäller grundlag samt lant- och sjöförsvarets organisation. Jag ber därför få föreslå den lydelse stadgandet har i I reservationen.

Ed. Ryömä: Viitaten perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa sivulla 63—64 oleviin perusteluihin ehdotan tälle pykälälle seuraavan muodon: „Laki, jonka eduskunta on hyväksynyt, esitellään viipymättä valtioneuvostossa presidentille, joka antaa määräyksen sen julkaisemisesta sanamuodoltaan sellaisena, kuin sen eduskunta on hyväksynyt." Tämä ehdotus siis sisältää sen, että presidentillä ei olisi mitään veto-oikeutta, vaan että eduskunnan säätämät lait vahvistettaisiin viipymättä siinä muodossa, kuin eduskunta on ne hyväksynyt. Ihmettelen, että tällaista todennäköisesti kuolleeksi kirjaimeksi muodostuvaa määräystä ollenkaan yritetäänkään ottaa tekeillä olevaan hallitusmuotoon, ja olisin odottanut, että keskusta ainakin tässä asiassa olisi yhtynyt meihin.

Ed. af Forselles: I överensstämmelse därmed vad jag redan yttrade vid första behandlingen av lagförslaget anser jag att presidenten bör inrymmas en stark regeringsmakt och därför vara i besittning av en vetorätt: absolut veto i grundlags och försvarsfrågor samt suspensivt veto i andra lagfrågor. Under sådana förhållanden ber jag få understöda ldgm Estlanders förslag i den form det har i I reservationen.

Ed. Setälä: Edustaja Ritavuoren lausunnon johdosta tahtoisin sanoa ainoastaan seuraavaa: Ensinnäkin hänen referaattinsa IV vastalauseesta oli jokseenkin epätarkka. Siinä ei ole sanottu esim. että suuren valiokunnan ehdotuksessa ehdotettu menettely olisi „ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen kanssa", vaan on ainoastaan sanottu, että „olisi epäjohdonmukaista jos eduskunta senjälkeen kuin valtionpäämies on vetoaan käyttänyt, voisi päättää perustuslainmuutoksen yksinkertaisella äänten enemmistöllä; siksi on tällöin, kuten perustuslain säädännössä muutenkin, vaadittava kahden kolmasosan enemmistö." Sopimatonta on myös ottaa esimerkiksi tässä sellaisten maiden valtiosääntöjä, joissa on kaksikamarijärjestelmä, ja erittäin sopimatonta ottaa vertauskohdaksi Amerikan Yhdysvaltain lainsäädäntöjärjestelmä, mitä perustuslainmuutoksiin tulee, koska jokaiselle on tunnettua, että Amerikan Yhdysvalloissa valtiosäännön muuttaminen on niin vaikeata, että se tosiasiallisesti on miltei mahdotonta. Minä pysyn siis siinä, mitä äsken lausuin, ja ehdotan, että pykälä saisi sen sanamuodon, joka sillä on neljännessä vastalauseessa, joten siis toinen momentti tulisi näin kuuluvaksi: „Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttumattomana enemmistöllä taikka, kun on kysymys perustuslaista, kahdella kolmasosalla annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi."

Ed. Hultin: Kannatan tämän pykälän suhteen neljättä vastalausetta. Vastalauseen tämän ehdotuksen ei ainakaan voi väittää sisältävän mitään luokkapyyteitä, vaan johtuu se päinvastoin kansanvaltaisuuden vaatimuksesta. Täällä on monasti paheksuttu, että eduskunta viime kesänä poikkeuksellisen tilanteen pakotuksesta tuli säätämään lakia vähemmällä äänimäärällä kuin tavallisissa oloissa. Jos suuren valiokunnan ehdotus nyt hyväksytään, tulee perustuslaissa säädetyksi, että eduskunta toisilla valtiopäivillä voi säätää perustuslakia vähemmällä äänimäärällä kuin toisilla. Jos presidentti ei vahvista eduskunnan päättämää perustuslakia ja se tämän johdosta joutuu uusien vaalien jälkeen kokoontuvan eduskunnan ratkaistavaksi, voi näet vaalien kautta osoittautua, että sillä mielipiteellä, joka edellisillä valtiopäivillä pääsi tuon lain säädännössä voitolle saaden $^2/_3$ äänten enemmistön, ei olekaan enään kansassa yhtä suurta kannatusta kuin silloin. Se ehkä ei saavutakaan enään niin suurta enemmistöä, kuin perustuslain säätämisestä on määrätty, vaan ehkä ainoastaan niukan yksinkertaisen enemmistön. Jos laki sellaisissa oloissa syntyy tämän pykälän nojalla, ei tämä varmaankaan voi olla herättämättä katkeruutta valitsijakunnassa, jonka ratkaisuun uusien vaalien kautta on asiassa vedottu. Mistä syystä siis tahdotaan aikaansaada tällainen poikkeus yleisestä perustuslain säädännön järjestyksestä? Tuntuu siltä, kuin tarkoituksena olisi vain presidentin nolaaminen sen vuoksi, että hän on uskaltanut kieltäytyä ensi kerralla lakia vahvistamasta. Tällaisesta menet-

telystä olisi luonnollisesti seurauksena hallituksen päämiehen arvovallan vähentäminen ja halventaminen, joka ei suinkaan voi koitua maan eduksi. Vaikka minäkään en usko, että kysymyksessäoleva pykälä tässä kohdin usein voi tulla sovellutetuksi, pidän sitä periaatteen kannalta kuitenkin niin epäjohdonmukaisena, että se mielestäni välttämättä kaipaa korjausta siihen tapaan, kuin neljännessä vastalauseessa ehdotetaan. Tahdon lisäksi huomauttaa, että tämä korjaus kuuluu niihin, jotka useiden edustajien mielestä ovat välttämättömänä edellytyksenä tämän hallitusmuodon lopulliselle hyväksymiselle.

Ministeri A l k i o: Minä puolestani kannattaisin pykälää siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Minä käsitän, että on aivan riittävät takeet siihen, ettei lakeja, ei myöskään perustuslakeja, tule kypsymättöminä vahvistetuksi, jos tämä pykälä saadaan voimaan. Ed. Ritavuori on jo huomauttanut siitä, että todellisuudessa voi käydä niin, että viipyy kokonaista 6 vuotta, ennenkuin perustuslakimuutos saadaan aikaan, jos tämä pykälä hyväksytään tällaisena. Minä olen ainakin tämän 13 vuoden aikana, jolloin Suomessa on yritetty säätää lakeja uuden eduskuntajärjestelmän perusteella, tullut siihen käsitykseen, että kaikista niistä jarrutustoimenpiteistä, jotka vallinneen hallitusvallan puolelta on asetettu toimimaan lakien vahvistamista vastaan, on ollut ainoastaan vahinkoa tälle yhteiskunnalle. Jos olisivat ne lait, joita täällä ensi vuosina säädettiin, aikanaan astuneet voimaan, minä olen vakuutettu siitä, että moni asia olisi paremmin, kuin nyt. Senvuoksi katsoisin että ne, jotka tässä nyt tahtovat vedota siihen, että presidentillä olisi valta siinä määrässä, kuin tehdyt ehdotukset edellyttävät, estää lain voimaantulemista, eivät tarkoitakaan siinä oikeastaan sitä, että pyrittäisiin vetoamaan kansan oikeuteen estää kypsymättömän lain voimaantuloa, vaan tässä tahdotaan vedota siihen, että eräät ryhmäkunnat, jotka luulevat voivansa vaikuttaa presidentin toimenpiteisiin, voisivat kansan tahtoa vastaan aiheuttaa tällaista lainsäädännön estämistä. Minä senvuoksi toivoisin, että tämä pykälä tulisi hyväksytyksi suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa.

Ed. R. E r i c h: Ed. Setälä on jo puhunut siitä, että ed. Ritavuori lausunnossaan esitti asian niin, että Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa presidentin veto-oikeudella olisi verrattain vähäinen merkitys. Mutta niinkuin hyvästi tiedetään on asianlaita kumminkin aivan toisenlainen. Tiedetään, että mitä tavalliseen yleiseen lainsäädäntöön tulee tämä presidentin veto-oikeus vaikuttaa erinomaisen tehokkaasti ja sitä käytetäänkin sangen useasti. Mitä taas tulee Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen liittovaltiosäännön muuttamiseen, niin on sitä ylenmäärin vaikeutettu, että syystä voi sanoa, että sen muuttaminen käy melkein mahdottomaksi, niinkuin myös todellisuudessa on havaittu asianlaidan olevan. Sillä ne vaatimukset, jotka siinä on asetettu perustuslainsäädännölle, ovat nim. korotettu äänimäärä eli määräenemmistö kummassakin kamarissa ja sitten vaatimus, että $^3/_4$ osavaltioiden lainsäätäjäkunnista tulee hyväksyä tämä muutos, ovat siksi pitkälle meneviä, siksi vaikeuttavia muotoja, että liittovaltiosäännön muuttaminen kohtaa erinomaisen suuria vaikeuksia. Eikä Ranskassakaan valtiosäännön muuttaminen ole mikään niin aivan helppo asia, koska ensinnäkin molempain kamarien tulee olla yksimieliset siitä, että valtiosäännön muuttamiseen ensinnäkin on ryhdyttävä, ja kansalliskokouksen, joksi kamarit sitten yhdistyvät, tulee hyväksyä muutos, tosin yksinkertaisella enemmistöllä. Näin ollen me emme voi väittää, ettei muuallakin tasavaltaisissa valtioissa, olisi asetettu vaikeuttavia määräyksiä perustuslain eli valtiosäännön muutoksille. Eikä voida katsoa johdonmukaiseksi sitä, jos täällä nyt luovutaan vaatimasta $^2/_3$ enemmistöä, kun perustuslain muutosta koskeva asia joutuu uudelleen käsiteltäväksi, senjälkeen kuin presidentti on veto-oikeuttaan käyttänyt. Kaikki mitä tässä on lausuttu siitä, että johdonmukaisuus vaatii ylläpitämään samaa vaatimusta tässäkin tapauksessa, on täydellisesti paikallaan, ja sitä voidaan myös valaista käytännöllisillä esimerkeillä. Kun presidentti on käyttänyt veto-oikeuttaan perustuslakiehdotusta vastaan, niin tämä ehdotus sitten uusien vaalien jälkeen voitaisiin eduskunnassa hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä. Nyt on ajateltavissa, että samasta asiasta tehdään uusi alote. Tämä uusi alote joutuu silloin paljoa huonompaan asemaan kuin tuo aikaisempi ehdotus, joka on hyväksyttävissä yksinkertaisella enemmistöllä. Kenties tuo uusi alote on paljon parempi; kenties se paremmin vastaa kansan todellista tahtoa. Mutta sitä ei voida hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä. Sitävastoin tuo aikaisemmin nostettu ehdotus, jota vastaan presidentti on veto-oikeuttaan käyttänyt, se voidaan hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä. Tämä on kieltämättä epäjohdonmukaista. En siis voi ymmärtää, että olisi mitään pätevää syytä asettua sitä muutosehdotusta vastaan, joka on 4 vastalauseessa ehdotettu. Ja sitä vähemmän olisi oikeas-

taan syytä tätä johdonmukaista menettelyä vastustaa, kun täällä juuri on lausuttu, että todellisuudessa kai presidentti kuitenkin vain aniharvoin, kenties ei milloinkaan, tulisi tätä veto-oikeutta käyttämään. Miksi ei silloin voida nyt kyseessä olevaan johdonmukaisuuden vaatimukseen suostua? Minä siis pyydän kannattaa sitä ehdotusta, joka sisältyy 4 vastalauseeseen.

Tässä samassa yhteydessä pyydän saada tehdä erään pienen huomautuksen, joka koskee tätä pykälää yleensä. Tässä puhutaan siitä, että eduskunta on hyväksynyt lain. Sitä vastaan voidaan huomauttaa, että valtiopäiväjärjestyksessä aivan johdonmukaisesti, vallankin 75 §:ssä puhutaan siitä, että eduskunta hyväksyy l a k i e h d o t u k s e n. Se sanontatapa, jota tässä pykälässä on käytetty, ei siis ole sopusoinnussa valtiopäiväjärjestyksen käyttämän sanamuodon kanssa eikä se myös ole asiallisesti aivan täsmällinen. Sillä eduskunta hyväksyy, kuten tiedämme, l a k i e h d o t u k s e n. Tämä tulee laiksi silloin, kun se saapi valtionpäämiehen vahvistuksen, minkä jälkeen se vielä on lakina julkaistava. Olisi siis oikeastaan johdonmukaisinta sanoa: „Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen" j. n. e. Ehdotan, että ainakin tässä 19 §:n 1 momenttiin tehtäisiin tämä muutos. Johdonmukaisuus vaatisi, että myös 3 momenttiin tehtäisiin vastaava muutos, sanottaisiin: „Jollei presidentti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun l a k i e h d o t u s on hänelle vahvistettavaksi toimitettu" j. n. e. Voidaan tietysti sanoa ankaran johdonmukaisuuden vaativan, että myös 2 momentissa puhuttaisiin lakiehdotuksesta. Mutta tätä nyt en katsoisi niin välttämättömäksi, koskapa tavallisesti puhutaan siitä, että l a k i vahvistetaan, kuten tässäkin sanotaan: „laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista" j. n. e. Minä luulen, että me tehden tosin itsemme syypääksi pieneen epäjohdonmukaisuuteen, voisimme jättää tuon 2 momentin tässä kohden muuttamatta. Sitä vastoin on kyllä syytä ensimäiseen ja kolmanteen momenttiin tehdä tuo muutos, että „laki" sanan sijasta käytetään sanaa „lakiehdotus".

Ed. L e h t o k o s k i: Minusta on varsin vaarallista keskittää yhden miehen käsiin niin suurta valtaa, kuin täällä on ehdotettu eräissä puheenvuoroissa. Minusta tuntuu siltä, että lainsäädäntö yksinomaan kuuluu eduskunnalle ja näin ollen minä yhdyn kannattamaan ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. Å k e r b l o m: I § 19 har från demokratiskt håll gjorts så stora eftergifter åt anhängarna av en stark regeringsmakt, att dessa med glädje borde nöja sig med stadgandet i den form, som stora utskottet givit detsamma. Presidenten har fått rätt att stadfästa lagar i stället för att man från demokratiskt håll icke skulle hava velat veta av annat, än att han skulle få kungöra lantdagens beslut. Och vid stadfästandet har presidenten fått en betydande apparat till sitt förfogande, nämligen högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, av vilka han kan infordra utlåtande om nya lagförslag. Det torde kunna förutses, att dessa rådgivare ofta nog hava sociala intressen, som äro rakt motsatta folkets representanters intressen, och att de därför lätt frästas att råda presidenten att förkasta lagförslag. Då härtill kommer att lagförslag, som vägrats stadfästelse, måste efter nya val antagas i samma form som de först antagits, så har lagstiftningen erhållit en så stark dämpare, att jag icke kan understöda de yrkanden om ännu större maktbefogenhet åt presidenten, som här föreslås, utan understöder stora utskottets förslag, vilket måste betecknas som en kompromiss mellan ett rent demokratiskt statsskick och en oinskränkt regeringsmakt.

Ed. E s t l a n d e r: Herr Erichs förslag om att ordet „lag" skulle på vissa ställen i förevarande paragraf utbytas mot „lagförslag" anhåller jag om att få understöda. Och då i alla fall ärendet går tillbaka till stora utskottet, skulle jag anse det vara i sin ordning, att förslaget till omformulering, i händelse lantdagen antager herr Erichs förslag, skulle ske i stora utskottet.

Ed. R i t a v u o r i: Sen johdosta että täällä on viitattu siihen mahdollisuuteen, että lain hyväksyminen tulisi riippumaan siitä, josko tämä pykälä tulisi muutetuksi haluttuun suuntaan, pyydän huomauttaa seuraavaa. Joka kerran pitää tärkeänä, että hallitusmuoto aikaansaadaan nyt nopeasti, hän ei voi hylätä hallitusmuotoehdotusta sillä perusteella, että hän on eri mieltä siinä olevasta säännöksestä, josta itse sanoo, ettei se käytännöllisesti ole kovinkaan merkityksellinen.

Ed. S e t ä l ä: Minä pyysin puheenvuoroa ministeri Alkion lausunnon johdosta. Hän sanoi, että minun tekemäni ehdotus tarkoittaa antaa jollekulle ryhmäkunnalle tilaisuutta vaikuttaa presidentin päätökseen. Minä en saata ymmärtää, missä tässä suhteessa on eroitus suuren valiokunnan ehdotuksen ja neljännen vastalauseen ehdotuksen välillä. Koska suuren valiokunnan

ehdotuskin myöntää presidentille veto-oikeuden myös perustuslakiasioissa, niin kai senkin mukaan jollakin ryhmäkunnalla, jos se tahtoo vaikuttaa presidenttiin ja jos sillä on tilaisuus vaikuttaa häneen, on yhtä suuri mahdollisuus häneen vaikuttaa, tuli tässä kumpi ehdotus tahansa hyväksytyksi. Eihän tässä ole kysymyskään siitä, että presidentti ratkaisisi asian. Kysymys on ainoastaan siitä voiko olla silloin, niinkuin yleensä on sääntönä, tällä ehdotuksella pysyväisesti $^2/_3$ kannatus eduskunnassa, jotta se laiksi tulisi. Mitä viimeksi annettuun lausuntoon tulee, olen minä puolestani yhdellä hyvällä valaisevalla esimerkillä, nim. valtalain esimerkillä, todistanut, että nyt esillä olevalla säännöksellä on myös käytännöllinen merkitys.

Ed. Procopé: Jag bad om ordet först och främst för att understöda en formulering av föreliggande paragrafs 1 och 3 mom. enligt herr Erichs förslag. Samtidigt ville jag yttra några ord om denna fråga överhuvud. Faran av stadgandet sådant, som det nu är föreslaget, ligger därutinnan, att presidenten blir tvungen att omedelbart efter det, att lagförslaget har behandlats i riksdagen, utlysa nya val, därest han vägrar sanktion. Det föreligger alltid faran, att den ministär han har, skall vägra att sitta kvar, så framt han icke utlyser nya val, då man nämligen utav regeringsformens ordalydelse kan få den uppfattningen, att nya val böra omedelbart utlysas. Härigenom skyddar man sig icke mot förhastade beslut från riksdagens sida och mot beslut som framkallas av tillfälliga stämningar. Ett sådant skydd kan man få endast ifall man inrycker en tidsbestämning i stadgandet av innehåll, att lagen får ånyo i riksdagen upptagas först efter en viss tid. Jag ber antydningsvis få betona att liknande stadganden eller stadganden med samma syftemål återfinnas i särskilda utländska grundlagar, så t. ex. i Norges. Hänvisande härtill ber jag få föreslå, att 2 mom. i den förevarande paragrafen måtte få följande lydelse: „Lagen skall stadfästas i den lydelse, vari den av riksdagen antagits. Varder lagen ej av presidenten stadfäst, blir den gällande utan stadfästelse, därest riksdagen efter nya val ånyo godkänner densamma oförändrad med flertalet av de avgivna rösterna. Dock må lagen icke till sådan förnyad behandling av riksdagen upptagas förrän minst två år förflutit sedan lagen senast antogs. Varder lagen icke sålunda antagen skall den anses hava förfallit." Och på finska: „Laki on vahvistettava sellaisena kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä annetuista äänistä. Lakia älköön kuitenkaan eduskunnassa otettako tällaiseen uuteen käsittelyyn ennenkuin vähintäin kahden vuoden kuluttua siitä, kuin laki viimeksi hyväksyttiin. Ellei lakia tällöin uudelleen hyväksytä, on se katsottava rauenneeksi."

Första och tredje momentet skulle bliva oförändrade. Jag betraktar ej detta som en slutgiltigt lycklig lösning, men i varje fall som en bättre än den lösning, som föreslås av utskottet.

Ministeri Alkio: Ellen minä ole väärin ymmärtänyt, ed. Estlanderin ehdotus sisältää ehdottoman veto-oikeuden presidentille, ja presidentin veto-oikeus ei kai suinkaan tarkoita sitä, että hän yksityisenä tai yhtenä henkilönä harjottaisi jonkunlaista määräysvaltaa vaan omia intressejään tavoitellen, vaan että hän valvoisi vähemmistöjen oikeutta. Sellaisena siis täytyy tulla siihen, että jos vaaditaan joka tapauksessa $^2/_3$ äänten enemmistö, ennenkuin mikään perustuslakimuutos saadaan aikaan, merkitsevät nämä asiat yhteensä sen, että verrattain pieni vähemmistö, siis $^1/_3$, voisi estää hyvinkin tärkeitä muutoksia, joita esimerkiksi yhteiskunnallisten uudistusten vuoksi olisi välttämätöntä lakiin saada. Minä jo äsken viittasin siihen, että 13 vuotinen kokemus, joka on saatu tämän eduskunnan työstä, on riittävästi osottanut sen, että jos eduskunnan työt olisivat tulleet sitä mukaa lakina voimaan, meillä moni asia olisi paljon paremmin kuin nyt. Enkä minä usko, että sellaisella jarrutuksella, jota tietäisi presidentin ja eduskunnan vähemmistön harjottama vastustus lain voimaanastumisen suhteen, saavutettaisiin niitä toivottuja tuloksia, joihin tässä pyritään.

Ed. Juutilainen: Ed. Erich ankaran johdonmukaisuuden nimessä koettaa vähentää eduskunnan merkitystä kun hän ehdotti, että sana „laki" muutettaisiin: „lakiehdotus", ja haluaisi hän siirtää merkitystä sitä enemmän presidentille. Tähän pyydän huomauttaa, että tämä suuri keksintö on tehty vasta nähdäkseni tänä iltana täällä. Perustuslakikomitea aikoinaan käytti sitä samaa sanamuotoa, mikä nytkin on perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa. Samoin monarkistisessa hallitusmuotoehdotuksessa niinikään sanotaan: „Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lain, toimitetaan se kuninkaalle" j. n. e. Näinollen en voi antaa mitään merkitystä ed. Erichin ehdotukselle. Olin alkuaan sillä kannalla, että presidentillä olisi oikeus lähettää laki yhden kerran takai-

sin eduskuntaan, sitten kun se kokoontuu seuraaville valtiopäiville, ja jos valtiopäivät hyväksyvät sen yksinkertaisella enemmistöllä muuttamatta, niin se astuu laiksi. Kun kuitenkin tässä, niinkuin monissa muissakin kohdin, on pitänyt harjoittaa sovittelua, olen yhtynyt perustuslakivaliokunnassa siihen muotoon, jollaisena se nyt esiintyy suuren valiokunnan mietinnössä. Huomautan niille, jotka ovat koettaneet painostaa sitä, että tämän pykälän muodosta riippuu hallitusmuodon syntyminen, että tässä, jos missään, on suuren valiokunnan ehdotus, perustuslakivaliokunnan ehdotus alkujaan, sovittelujen tulos. Toiselta puolen ei presidentille myönnettäisi mitään veto-oikeutta ja toiselta puolen vaaditaan sitä mahdollisimman pitkälle. Näinollen ei mielestäni ole oikeutta yhdeltä puolen asettua jyrkästi omia vaatimuksia esittämään, kuten on yritetty tehdä.

Ed. Setälä on täällä pariin kertaan ilmoittanut tuoneensa esiin varsin valaisevan esimerkin kun on maininnut valtalain. Käsitän asian niin että valtalaki oli niin erikoinen että tuskinpa tuleva presidentti saanee senluontoista lakia käsiteltäväkseen, sillä se oli kuitenkin ensimäinen ote Suomen itsenäiseksi julistamisessa, sanottakoon siitä muuten mitä hyvänsä. Ja luulenkin että ed. Setälä tahtoi vain saada prikata tuota edesmennyttä vainajaa. Olisin sitä mieltä tässä asiassa että valtalaki, huolimatta puutteistaan, on kumminkin siksi kunniakas vainaja ettei sitä mielestäni sopisi käydä prikkaamaan. Huomautan niihin väitteisiin, joita on tehty, että perustuslain luontoinen laki tulee myöskin yksinkertaisella enemmistöllä laiksi, että onhan tilaisuus eduskunnassa sillä pienellä vähemmistöllä, joka voi lykätä perustuslain luontoisen asian yli vaalien, harkita asiaa sen tarkemmin ja punnita ennenkuin se julistaa sen kiireelliseksi.

Ed. Ampuja: Pari professoria, edustajat Setälä ja Erich eivät aja täällä taaskaan rehellistä politiikkaa, eikä oikeata valtiotiedettä, jonka edustaja varsinkin viimemainittu on. He eivät vahingossakaan ota esimerkkejä sellaisista maista, joissa on kansanvaltainen valtiomuoto, esim. Sveitsi. Ja tuo maahan kumminkin on kestänyt kaikki myrskyt viime vuosina ja aikaisemmin paremmin kuin mikään muu maa. On erityisesti meidän sosialistien piireissä ollut aina ihailun esineenä tuo maa. Siellä ovat saaneet kaikkina aikoina kaikkien maiden vallankumoukselliset tyyssijan, eivätkä ne ole kyenneet kiihotuksella sen maan hyvää järjestystä rikkomaan. Mikseivät valtio-oppineet pyri esittämään sieltä valaisevia esimerkkejä? Sentähden tietysti, että se on heidän taantumukselliselle politiikalleen vahingollista. He palaavat sitävastoin mielellään sellaisiin maihin, joista voidaan osottaa esimerkkejä, että siellä hallitusmuotoon muutoksien saanti on tehty lainsäädännöllä melkein mahdottomaksi. Mutta niissä maissa on myöskin esimerkkejä, että tilanne on niille vaarallinen. Amerikan Yhdysvalloissa ovat sosialistit olleet eräinä aikoina hyvin huolestuneina, että siellä pyritään monarkiaan, kuitenkin muutamia vuosia takaperin erittäin hälyyttäviä tietoja antoivat sieltä, ettei voi olla pitkää aikaa kun amerikalaisen kapitalismin vaikutuksesta voidaan pystyttää kruunupää, perinnöllinen kuningas presidentin tilalle. Tämä lienee tai onkin salainen toivomus meidän kuninkaantekijä-valtio-oppineillemme, vaikka he eivät tahdo tätä rehellisesti julkisanoa. He kammoksuvat tosiasiassa kaikkea kansanvaltaa, mutta he pukevat tämän ajatuksensa kierään muotoon. He ovat ottaneet ohjeekseen Danielson-Kalmarin keksimän kieron lausunnon kansan „pysyvästä tahdosta". Se oli hän, joka monarkistien kokouksessa, jossa kuningasaatetta ruvettiin ensin valmistamaan, kehitti tuon ajatuksen kansan „pysyvästä" tahdosta. Tämä on siksi venyvä käsite, että sitä voivat taantumukselliset käyttää, jos niillä vaan on keinoja siihen, vaikka he saisivat $^1/_6$ edustuksen eduskuntaan, niin he voisivat rahan avulla, ostamalla sanomalehtiä ja kaikilla muilla keinoilla selittää, että tämä on kansan pyhä tahto, vaikkei kansa sitä tällä kertaa ole onnistunut ymmärtämään. Ja heillä on lisäksi käytettävissään pappeja, jotka sanovat, että vaikkei se ole tällä kertaa kansantahto, se on kumminkin jumalan tahto. Ja niin aina estettäisiin $^1/_6$:n ja yhden presidentin avulla lainsäädäntötyö sillä ihanteellisella tavalla. Esimerkit osottavat eurooppalaisista maista, että taantumukselliset luokat hallituksien päämiesten avulla melkeinpä kokonaan voivat estää asiallisia lainsäädäntöuudistuksia toimeenpanemasta. Sitä haluavat meidän monarkistit myös. Ministeri Alkio käytti vertausta meidän ryhmästä, että täällä on taas vaarallinen henki, joka voi viedä turmioon. Minä sovittaisin tämän esimerkin entisiin nuorsuomalaisiin professoreihin, että heissä asuu haaksirikkoutuneen suomettarelaisen puolueen taantumuksellisten professorien henki ja se voi johtaa kokoomuksen turmioon.

Ed. Setälä: Tahtoisin vain vieläkin ministeri Alkion lausunnon johdosta sanoa, että minun ehdotukseni ei sisällä minkäänlaista ehdotusta että presidentillä olisi ehdoton veto-oikeus. Se

jarrutus, joka on estänyt lainsäädäntöä meillä toteutumasta siihen suuntaan kuin eduskunta on päättänyt, se on niinkuin yleisesti on tunnettua, kokonaan johtunut maan riippuvasta asemasta; sitä vastoin ei ole tietääkseni vielä milloinkaan tapahtunut että määräenemmistöt olisivat estäneet lainsäädäntöä. Kuinka suuren kunnioituksen tahtoo valtalakivainajalle antaa, se kai riippuu kunkin asianomaisen mausta ja aistista. Minä luulen kumminkin että kaikki voimme olla tyytyväisiä että vainaja on poissa meidän keskuudestamme, ja varmaan toivoisimme että vainaja niin vähän kuin mahdollista myöskin kummittelisi täällä.

Ed. Österholm: Jag ber få understöda det förslag som framställts av herr Procopé.

Ministeri Alkio: Minun täytyy huomauttaa että minä en lausunnossani muista ainakaan nimittäneeni ed. Setälän ehdotusta, sillä olin tarkoittanut toista. Mutta jos niin olen sanonut, niin se olisi sanavirhe.

Mitä sitten tulee jarrutukseen meidän oman eduskuntamme säätämien lakien suhteen, niin tosiasiahan on, että kaikki jarrutus ei ole johtunut vain Venäjällä asuvasta keisarista, vaan useimmiten, esim. niihin työväenlakeihin nähden, jotka ensi vuosina (1909) säädettiin, niihinkin nähden, mikäli on julkisuuteen tullut, jarrutus lähti kotimaasta; samoin kieltolakiin nähden ja kunnallislakiin nähden niinikään. Minä siis pelkään, että sellainen verraten pieni ryhmä on vaikuttanut siihen että nämä lait jäivät aikanaan vahvistamatta; samanlaista toimintaa voisi tulla nyt jatkumaan, jos hallitusmuotoon jätetään semmoinen määräys, joka tekisi tällaisen vähemmistön vaikutuksen mahdolliseksi. Ja senvuoksi tahtoisin että tässä kerta kaikkiaan päästäisiin semmoisesta paikallaan seisomisesta että kun kansaneduskunta kerran päättää lain, niin siitä myöskin laki tulee.

Ed. Schauman: Jag hörde herr Setälä nyss säga, att om vetorätten blivit missbrukad hos oss, så har det berott uteslutande därpå att vi stått i avhängigt förhållande till Ryssland och att monarken ej varit vår egen. Herr Alkio har redan delvis vederlagt detta. Jag skall be få anföra ett exempel, ett bland många, därpå att vetorättens begagnande har skett genom att inhemska män tillstyrkt monarken att inlägga veto. Det gäller de kommunala lagar, som antogos här första gången — 1908, tror jag. Det var uteslutande genom senatens, den s. k. inhemska regeringens bemödanden, som kommunallagarna aldrig blevo stadfästa. Flere dylika exempel skulle kunna anföras. Jag är övertygad om att de, som så ivrade senaste sommar under alldeles exceptionellt ogynsamma förhållanden för stiftande av en regeringsform och ville hava en monarki, att de i sitt innersta just främst tänkte på det, att de kunde begagna sig av monarken och hans vetorätt för att hindra de av lantdagen antagna lagarna att bliva stadfästade.

Ed. Itkonen: Valtalain esimerkin esille ottaminen tässä tilaisuudessa ei minun mielestäni ollenkaan ole sopivaa. Jos kerran sellainen tilanne uudelleen tulee, jollaisen vallitessa valtalaki säädettiin, niin silloin siinä eivät mitkään presidentin veto-oikeudet auta, silloin on kansalla voimakeinot puolellaan ja silloin kaikenlaiset veto-oikeudet ovat ainoastaan rauhallisen kehityksen tiellä. Saksan esimerkki aivan viimeksi on osoittanut että, silloin kun vallankumouksellinen tilanne vallitsee, silloin ei edes perinnöllinen keisarius voi vallankumouksen vaatimuksia vastustaa, sen vähemmän presidentin veto-oikeudet, joten minun mielestäni presidentin veto-oikeuden mahdollisimman suuri rajoittaminen takaa rauhallisen kehityksen sekä tavallisina aikoina että myöskin vallankumouksellisina aikoina.

Ed. P. Virkkunen: Täällä ovat eräät edustajat, jotka kannattavat 19 §:n sisällystä suuren valiokunnan esittämässä muodossa, ryhtyneet tutkimaan ja tiedustelemaan, mistä syystä neljännen vastalauseen kannattajat tämän pykälän muodostamisen suhteen ovat niin jyrkkiä kuin he ovat. Sekä ministeri Alkio että ed. Ampuja ovat tätä asiaa tutkineet, ja molemmat ovat tutkimuksessaan tulleet siihen tulokseen, että ovat voineet esittää vähemmän hyviä vaikuttimia niissä, jotka kyseessä olevassa asiassa ovat neljännen vastalauseen kannalla ja tällä kannalla pysyvät. Että ed. Ampuja toisin ajattelevia kohtaan latelee sopimattomuuksia, sekin on valitettavaa, mutta sillehän ei mahda mitään eikä siihen myöskään kiinnitä suurempaa huomiota. Hänen taholtaan on täällä saanut tottua monenlaiseen esiintymiseen. Mutta että ministeri Alkio katsoo mahdolliseksi jotakin samansuuntaista lausua, se on sentään liikaa hänen arvokkaassa asemassaan olevan henkilön puolelta. Minun täytyy suoraan sanoa, että sellainen esiintyminen on ministeri Alkiolle sekä sopimatonta että luvatonta; minä toivon, että kun hän pikakirjoituksesta lukee, mitä hän on sanonut, hän silloin itse hätkähtää.

Mikä on siis syynä siihen, että neljännen vasta-

lauseen ehdotuksen omaksuneet pysyvät tällä kannalla? Syy on yksinkertaisesti se, että katsotaan tarpeelliseksi ja välttämättömäksi myöskin hallitusmuodossamme ylläpitää valtiopäiväjärjestyksemme määräyksiä perustuslain muutosten edellytyksistä. Siitähän voidaan olla eri mieltä, onko valtiopäiväjärjestyksen säätämä määräenemmistö tarpeellinen vai eikö; siitä voidaan ja siitä ollaan tässä eduskunnassa eri mieltä. Mutta niinkauvan kuin tällainen vähemmistöjen vaikutusvaltaa turvaava määräys on valtiopäiväjärjestyksessä, on se saatava viimeisiä johtopäätöksiänsä myöten turvatuksi myöskin tulevassa hallitusmuodossamme. On niiden asia, jotka ovat katsoneet voivansa poiketa valtiopäiväjärjestyksemme yleisestä periaatteesta, selittää, mistä syystä he ovat voineet mennä tekemään tällaisen poikkeuksellisen ehdotuksen. Vastauksen antaminen on heidän asiansa eikä niiden, jotka katsovat velvollisuudekseen viimeiseen saakka ylläpitää valtiopäiväjärjestyksemme johdonmukaisia määräyksiä perustuslain säätämisjärjestyksestä.

Ministeri A l k i o: Minun on suorastansa mahdoton ymmärtää sitä rippipuhetta, jonka ed. Virkkunen on tässä minulle pitänyt. Minä olen yksinkertaisesti tuonut esiin sen ajatuksen, että tässä on kysymys antaa vähemmistölle valta estää jonkun lain voimaantulemista ja että siitä olen käyttänyt sanaa jarrutus, se on yleisesti tunnettu parlamenttaarinen sana. Luullakseni ed. Virkkusen pitäisi ymmärtää ettei se silti ole mikään loukkaus. Minä siis heitän takaisin tämän syytöksen huomauttamalla nimenomaan siitä, että minulla on tässä pikakirjoitusjäljennös omasta lausunnostani enkä löydä siinä pahempaa kuin sen, että olen sanonut ainoastaan tässä pyritään siihen, että vähemmistöllä olisi vaikutusvaltaa estääkseen jonkun lain voimaan tulemista.

Ed. P. V i r k k u n e n: Minulla ei ole edessäni ministeri Alkion ensimäisen lausunnon pikakirjoitusselostusta, mutta hän on lausunut sen ajatuksen — minä näen sen kyllä, kun ennätän lausunnon lukea —, että ne, jotka 19 §:n säätämisessä ovat neljännen vastalauseen kannalla, tarkoittavat tällä tavalla hankkia itselleen mahdollisuutta aikanansa vaikuttaa sellaiseen tasavallan presidenttiin, joka vaikutuksille on altis. Se ajatus hänen lausunnossaan oli; hänen sanojansa en vielä ole lukenut. On loukkaavaa etsiä ja esittää tällaisia vaikuttimia niissä, jotka ovat toisella kannalla kuin puhuja itse.

Ministeri A l k i o: Ensiksikin minä en ole puhunut neljännestä vastalauseesta ja sen kannalla olevista sellaisenaan sanakaan. Minä olen puhunut yleensä siitä, että ne jotka pyrkivät saamaan vähemmistölle sellaisen vaikutusvallan, josta oli kysymys tässä, ne tarkoittavat siis saada sen kautta aikaan vähemmistöjarrutusta, etteivät enemmistön säätämät lait tulisi voimaan. Siinä koko asia, enkä minä käsitä, että tässä on minkäänlaista loukkausta.

Ed. S e t ä l ä: Ed. Schauman on ilmeisesti väärinkäsittänyt minun lausuntoni tai sitten hän ei ole kuullut mitä minä sanoin. Minä en ollenkaan kieltänyt sitä, että meillä veto-oikeutta on väärin käytetty. Päinvastoin minä sen myönsin. Minä sanoin että tämän veto-oikeuden väärinkäyttäminen riippui siitä, että me olimme riippuvassa asemassa, ja siinä minä pysyn. Onko joku ryhmäkunta kotimaassa voinut vaikuttaa tuon veto-oikeuden käyttäjiin, se on asia erikseen, mutta semmoinen ei olisi voinut ylipäänsä tapahtua, jos maamme ei olisi ollut riippuvassa asemassa. Sentapaista vaikutusta presidenttiin ei uusissa oloissa voi ollenkaan olettaa. Minä olen siis myöntänyt, että veto-oikeutta on väärinkäytetty, mutta olen sanonut että m ä ä r ä e n e m m i s t ö t eivät ole millään tavalla koko eduskunnan aikana vaikuttaneet jarruttavasti lainsäädäntöön. Tässä ei ole kysymys siitä, onko presidentillä oleva veto-oikeus vai eikö, sillä kaikki ehdotukset, yhtähyvin suuren valiokunnan ehdotus kuin neljännen vastalauseen ehdotus, myöntävät presidentille veto-oikeuden perustuslakikysymyksissä. Kysymys on ainoastaan määräenemmistöstä. Eikä myöskään se, mitä neljäs vastalause ehdottaa, vaadi vähemmistölle mitään sen suurempaa oikeutta, kuin mikä vähemmistölle yleensä meidän valtiosääntömme perusteiden mukaan on myönnetty, silloinkuin on kysymys perustuslain säätämisestä.

Ed. P. V i r k k u n e n: Olen ministeri Alkiolle kiitollinen siitä, että hän antoi käteeni pikakirjoittajan todistuksen siitä, mitä hän äsken on lausunut, mutta kun minä nyt silmilläni näen sen, minkä äsken korvillani kuulin, minun täytyy ihmetellä sitä, että ministeri Alkiolle itselleen ei näytä olevan mahdollista arvostella, mitä oikeastaan sisältyy hänen sanoihinsa. Hän on sanonut näin: „— — — Senvuoksi katsoisin, että ne, jotka tässä nyt tahtovat vedota siihen, että presidentillä olisi valta siinä määrässä, kuin tehdyt ehdotukset edellyttävät, estää lain voimaantulemista, „— ja nyt seuraa tämä —" e i v ä t t a r k o i t a k a a n s i i n ä o i k e a s t a a n s i t ä, e t t ä p y r i t t ä i s i i n v e t o a m a a n k a n-

san oikeuteen estää kypsymättömän lain voimaantuloa, vaan tässä tahdotaan vedota siihen, että eräät ryhmäkunnat, jotka luulevat voivansa vaikuttaa presidentin toimenpiteisiin, voisivat kansan tahtoa vastaan aiheuttaa tällaista lainsäädännön estämistä." Tällaisia tarkoituksia ministeri Alkio etsii ja mielestänsä löytää niissä, jotka ovat toisella kannalla kuin hän. Pyydän ministeri Alkiota itseänsä uudelleen punnitsemaan, eikö minun äskeinen moitelauseeni häntä vastaan ollut täysin aiheutettu.

Ministeri Alkio: Minä punnitsen sen omantunnon tarkasti enkä tämänkään luetun lausunnon jälkeen voi tulla muuta kuin siihen käsitykseen, että ed. Virkkunen on vetänyt minun lausunnostani juuri sellaisia johtopäätöksiä, joita hän epäilee minun vetäneen hänen ja hänen kanssaan samalla kannalla olevien lausunnoista. Hän nimenomaan sanoi: sen ajatuksen sisälsi hänen, nimittäin Alkion, lausunto. Nyt on asia siten, että minä en todellakaan ole lausunnossani tarkoittanut mitään muuta kuin sitä, että tässä on tarkoitus saada vähemmistölle valta estää kansan enemmistön tahdon lakina voimaan tulemasta. Tämä on jokseenkin selvää puhetta. Jos tämä ei ole tarkoitus, niin minä pyydän, että ed. Virkkunen selittää, mikä on tarkoitus siinä, kun pyritään siihen, että $^1/_3$ eduskuntaa voisi estää laiksi tulemasta $^2/_3$ eduskunnan päätöksen?

Ed. Kotonen: Keskustelu alkaa käydä jo niin syvämietteiseksi, että minä meidän syrjässä olijoiden järkiparan vuoksi pyytäisin, että se lopetettaisiin.

Ed. P. Virkkunen: Tähän viimeiseen ministeri Akkion kysymykseen pyydän heti vastata: Tarkoitus on ylläpitää valtiopäiväjärjestyksen määräyksiä perustuslain säätämisen edellytyksistä.

Ministeri Alkio: Vai niin!

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan muodon: „Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lain, toimitetaan se vahvistettavaksi presidentille, joka, ellei laki perustu muuttamatta hyväksyttyyn hallituksen esitykseen, 14 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan siitä vaatii lausunnon korkeimmalta oikeudelta taikka korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, on se rauennut, jos on kysymys perustuslaista tahi laista, joka sisältää perustuslain muutoksen, selityksen tai kumoamisen taikka poikkeuksen siitä. Sama olkoon voimassa laista, joka tarkoittaa maa- ja meripuolustuksen järjestämistä.

Jos presidentti kieltäytyy vahvistamasta muuta kuin 2 momentissa mainittua lakia, tulee se vahvistamattakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy lain muuttamattomana vähintään kahdella kolmasosalla annetuista äänistä; muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.

Jollei presidentti kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun laki on hänelle vahvistettavaksi toimitettu, ole sitä vahvistanut, katsotaan hänen kieltäytyneen lakia vahvistamasta."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Ryömä ed. Lehtokosken kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Laki, jonka eduskunta on hyväksynyt, esitellään viipymättä valtioneuvostossa presidentille, joka antaa määräyksen sen julkaisemisesta sanamuodoltaan sellaisena kuin sen eduskunta on hyväksynyt." Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Setälä ed. Hultinin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

1 momentti sellaisena, kuin se on valiokunnan mietinnössä.

2 momentti: „Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä taikka, kun on kysymys perustuslaista, kahdella kolmasosalla annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.

Jollei presidentti kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun laki on hänelle vahvistettavaksi toimitettu, ole sitä vahvistanut, katsotaan hänen kieltäytyneen lakia vahvistamasta."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Setälän ehdotukseksi.

Edelleen on edustaja Erich ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän ensimäisessä momentissa ensimäisellä ri-

villä oleva sana „lain" muutetaan „lakiehdotuksen" ja kolmannessa momentissa toisella rivillä oleva sana „laki" sanaksi „lakiehdotus". Kutsun tätä ehdotusta ed. Erichin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Procopé ed. Österholmin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevassa pykälässä 2 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Laki on vahvistettava sellaisena kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä annetuista äänistä. Lakia älköön kuitenkaan eduskunnassa otettako tällaiseen uusintakäsittelyyn, ennenkuin vähintäin 2 vuoden kuluttua siitä, kun laki viimeksi hyväksyttiin. Ellei lakia uudelleen hyväksytä, on se katsottava rauenneeksi." Kutsun tätä ed. Procopen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Koska ed. Erichin ehdotus on sellainen, että se saattaa tulla hyväksytyksi riippumatta siitä, minkä sisältöiseksi pykälä muuten hyväksytään, lienee sopivinta ensin äänestää muista muutosehdotuksista ja senjälkeen erikseen sanotusta ehdotuksesta. Esitän senvuoksi hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensiksi äänestetään ed. Ryömän ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Setälän ehdotusta vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Procopen ehdotusta vastaan, ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan ja lopuksi päätetään ed. Erichin muutosehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

P u h e m i e s: On siis ensiksi äänestettävä ed. Ryömän ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen.

Äänestys ed. Estlanderin ja ed. Setälän ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Setälän ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänesyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestuksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen.

Äänestys ed. Setälän ja ed. Procopén ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Setälän ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen.

Äänestys ed. Setälän ja suuren valiokunnan ehdotusten välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 136 „jaa"- ja 52 „ei"-ääntä.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

P u h e m i e s: Tämän jälkeen on päätös tehtävä ed. Erichin ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 134 „jaa"- ja 49 „ei"-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt 19 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. N i x: Då tiden är så långt framskriden, tager jag mig friheten föreslå, att plenum avbrytes.

Ed. E s t l a n d e r: Jag ber att få understöda det förslag, som herr Nix här gjorde.

P u h e m i e s: Katson asiakseni jättää eduskunnan päätettäväksi, haluaako eduskunta jatkaa.

täysi-istuntoa, vai haluaako se että istunto keskeytetään.

Ed. Kotonen: Kun näinkin hitaasti on edistynyt hallitusmuotoasian käsittely ja suotava olisi, että ainakin toinen lukeminen asiassa saataisiin päättymään tällä viikolla hyvissä ajoin, jotta maaseutuedustajatkin voisivat päästä helluntaipyhinä kotona käymään, ehdotan että istuntoa edelleen jatkettaisiin ja toivon että ne edustajat, jotka viettävät eduskunnan aikaa pyytämällä lippuäänestystä silloinkin kun on selvä häviö tiettävissä, lakkaisivat siitä.

Ed. Estlander: Jag vill som motivering till det förslag jag understödde framhålla, att arbetet säkert blir bättre, om det göres på dagen och icke såsom nu natten därtill användes. Det är ju ett faktum, att lantdagens arbete för övrigt står, varför vi kunna mycket väl börja i morgon tidigt och hinna säkert lika långt som om vi fortsätta natten igenom.

Puhemies: Asiassa kai lienee äänestettävä.

Ed. Snellman: Minä myöskin pyytäisin saada kannattaa tehtyä ehdotusta, sillä on liiaksi rasittavaa terveydelle että täällä useina öinä peräkkäin istutaan. Alotettakoon istunto aamusella aikaisemmin. Tämä on muutenkin mitä räikeintä ivaa pyrittäessä 9 sitä enemmän 8 tuntiseen työpäivään.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuravan äänestysesityksen.

Äänestys ja päätös:

Ken haluaa jatkaa eduskunnan täysi-istuntoa, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Nixin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 111 „jaa"- ja 62 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt jatkaa istuntoa.

20—21 §:t esitellään kumpikin erikseen ja hyväksytään keskustelutta.

22 §.

Keskustelu:

Ed. von Born: Jag skulle be att få föreslå, att föreliggande pragraf måtte erhålla en lydelse, som i huvudsak överensstämmer med yrkandet i första reservationen, nämligen sålunda: „På finska och svenska språken skola lagberedningen och lagstiftningen ske samt regeringens framställningar och meddelanden till lantdagen göras, så ock lagar och författningar utfärdas samt riksdagsbeslutet, riksdagens expeditioner och utskottsbetänkanden avfattas". Denna ordalydelse innebär väsentligen detsamma som den formulering, vilken ingår i stora utskottets betänkande, men är något fullständigare och korrektare samt överenstämmer bättre med de önskningsmål, som i detta avseende förefinnas på svenskt håll.

Ed. Estlander: Jag understöder friherre von Borns förslag och framhåller, att i detta stadgande visserligen upptages en del bestämmelser, som ingå exempelvis i L. O., men att därutöver däri också skulle komma att ingå stadganden, som äro oavvisligt nödvändiga, om man verkligen vill åt det svenska språket bereda en tillbörlig plats inom administrationen och lagstiftningen.

Ed. Juutilainen: Kun valtiopäiväjärjestyksessä pääasiassa jo on ne määräykset, mitkä sisältyvät tähän 22 §:ään ja kun hallitusmuodossa ei ole yleensä tarkkoja ohjesääntöjä kaikista asioista, niin minä ehdotan, että koko pykälä poistettaisiin. Aikaisemmissa hallitusmuotoesityksissä ei ole koko tämäntapaista pykälää koskaan ollut. Viittaan vielä että 14 §:ssä sanotaan että suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää j. n. e.. joka riittää ruotsalaisille takeeksi.

Ed. Joukahainen: Kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. von Born ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä tulisi kuulumaan: „Suomen- ja ruotsinkielillä on lainvalmistelu ja lainsäädäntö toimitettava sekä hallituksen esitykset ja tiedonannot eduskunnalle tehtävä samoinkuin lait ja asetukset annettava sekä eduskuntapäätös, eduskunnan toimituskirjat ja valiokuntamietinnöt laadittava". Kutsun tätä ehdotusta ed. von Bornin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Juutilainen ed. Joukahaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan äänestysmenettelyn: Ensin äänestetään ed. von Bornin ja suuren valiokunnan mietinnön ehdotuksen välillä. Tämän jälkeen päätetään ed. Juutilaisen ehdotuksesta, että pykälä poistettaisiin.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. von Bornin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 152 „jaa"-ääntä ja 31 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

2) Ken hyväksyy 22 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Juutilaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 88 „jaa"-ääntä ja 99 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt poistaa lakiehdotuksesta nyt esillä olevan pykälän.

3 luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

23 §.

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Esilläoleva pykälä on tämän hallitusmuodon tärkeimpiä. Minulla on jo eilisessä istunnossa ollut tilaisuutta lausua osittainen tyytyväisyyteni siitä, että suuri valiokunta on muuttanut tämän pykälän tavalla, joka presidentin valitsemisen, vastoin hallituksen esitystä ja perustuslakivaliokunnan ehdotusta, siirtää eduskunalta kansalle, niinkuin oikein on. Mutta jotta tämä muutos saisi sen merkityksen, mikä sillä on oleva, on välttämättömästi tähän pykälään lisättävä IV vastalauseesta tärkeä täydentävä lause: „Älköön kuitenkaan eduskunnan jäsentä valittako valitsijamieheksi". Ministeri Alkio lausui eilisessä istunnossa pitävänsä määräystä presidentin valitsemistavasta toisarvoisena asiana. Minä en voi katsella asiata siltä kannalta. Ei luulisi olevan vaikeata käsittää, että presidentin asema toisen valtiovallan ylimpänä edustajana muodostuu aivan erilaiseksi riippuen siitä, saako hän valtuutuksensa kansalta, ilman että tämän valtuutuksen kanssa on mitään tekemistä eduskunnalla, joka sekin saa valtuutuksensa kansalta, vai saako presidentti sen eduskunnalta. Tässä jälkimäisessä tapauksessa ei muodollisestikaan synny mitään toista, itsenäistä valtiovaltaa eduskunnan rinnalla. Siinä tapauksessa on presidentti, jos saa käyttää sanaa, luovutettu eduskunnan armoille sekä toimintansa alottamiseen että, määrätyissä oloissa, sen päättymiseenkin nähden; voihan näet eduskunta riistääkin häneltä hänen presidenttitoimensa, niinkuin se sen on hänelle antanut. Joutuu kysymään, minkä merkityksen antavat presidentin oikeudelle hajoittaa eduskunnan ne, jotka kannattavat hänen valitsemistaan eduskunnan kautta, tai, kuten ministeri Alkio, pitävät toisarvoisena kysymystä, millä tapaa hän valitaan.

Suuren valiokunnan enemmistö on jättämällä avoimeksi mahdollisuuden eduskunnan jäsenellekin olla tasavallan päämiehen valitsijamies, mielestäni toisella kädellä ottanut, minkä se toisella on antanut. Tällainen tahallinen ontuminen vuoroin vasemmalle, vuoroin oikealle ei mielestäni ole kiitettävää eikä se myöskään johtane toivottuun tulokseen. Ollen tyytymätön suuren valiokunnan välitysehdotukseen, jonka onnistumattomuus on siinä, että se tärkeimmässä kohdassa on jäänyt puolitiehen, pyydän ehdottaa, että suuren valiokunnan mietinnön 23 §:n 3 ensimäistä kappaletta hyväksytään siinä muodossa, missä ne ovat perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä neljännessä vastalauseessa valiokunnan mietinnön sivulla 77; jota vastoin 4 ja 5 momentin suhteen kannatan suuren valiokunnan mietintöä.

Puhemies: Minun täytyy huomauttaa siitä, että olin äsken merkinnyt puhujat väärään järjestykseen. Ed. Voionmaa oli ensiksi pyytänyt puheenvuoroa.

Ed. Voionmaa: Se vaalitapa, jota nyt suuren valiokunnan mietinnössä esitetään käytäntöön otettavaksi presidentinvaalissa, on itsessään kyllä sangen mielenkiintoinen. Voi näet sanoa, että se on jonkunlaisessa yhteydessä sen uuden valtiollisen virtauksen kanssa, joka tarkoittaa kansan välittömän hallinnon aikaansaamista, se on, joka tahtoo syrjäyttää parlamentillisuuden meidän aikanamme yliaikaisena ja saattaa äänestäjät, valitsijakunnat ja puolueet suoranaisesti

ottamaan osaa valtioasioiden johtoon. Meilläkin on jo nähty alkua tähän kehitykseen, tarkotan meidän äskeisissä kunnallislakien yhteydessä annettuja lakeja kansanäänestyksestä. Nuo lait kansanäänestyksestä tosin ovat joutuneet kumotuiksi, mutta minä arvelen, että ehkäpä ne, jotka nyt niin suurella innolla tätä uutta metodia meidän valtioelämäämme tuovat, pitävät huolta siitä, että kiiruimman kautta nuo lait kansanäänestyksestä uudelleen saatetaan voimaan — se ainakin olisi johdonmukaista.

Vielä eivät kuitenkaan ne, jotka harrastavat presidentinvaalin toimittamista erityisten valitsijamiesten kautta, näytä kehittyneen niin pitkälle, että olisivat valmiit astumaan täydellisempää askelta tuohon uuteen elektoraattiin tai kansanäänestysjärjestelmään. Presidentinvaalissa heillä nähtävästi on toisia tarkoituksia kuin tuon uuden kansanäänestyssysteemin kehittäminen. Perustuslaillisen katsomuksensa mukaisesti monarkistit ja ne, jotka ovat heidän seuraansa liittyneet tässä presidentin vaaliasiassa, ovat kiinnittäneet huomionsa näköjään erääseen toiseen puoleen tässä kansanvaalissa. He tunnustavat vanhaa vallanjako-oppia. He tahtovat jakaa ja hajottaa valtiovaltaa. He katsovat, että sellainen yhdistäminen, jota me vasemmistolaiset tarkotamme ja ajamme, että sellainen yhdistäminen heikontaisi valtiovaltaa, ja että sellainen jakaminen ja hajottaminen, jota he pyrkivät valtioelämässä toteuttamaan, muka vahvistaa valtiovaltaa. Ja tämä presidentinvaali antaa heille, niin näyttävät he arvelevan, erittäin sopivan tilaisuuden tämän järjestelmänsä ja aatteensa toteuttamiseen. Siinä luullakseni on se avain, joka meille aukaisee heidän varsinaisen aikomuksensa.

Liikuttavalla hartaudella on täällä kokoomuksen taholta esitetty Amerikan esimerkkiä seurattavaksi meillä presidentinvaalissa. Se on ollut melkein yhtä liikuttavaa kuin viimekesäinen hartaus esittää Saksan esimerkkiä meillä valtion päämiehen vaalissa käytettäväksi. Tässä preussiläisessä järjestelmässä, jota viime kesänä tahdottiin toteuttaa, ja amerikalaisessa järjestelmässä, jota tänä kesänä tahdotaan täällä toimeensaada, siinä on kuitenkin ainakin amerikalaisten mielestä melkoinen ero. Amerikalaiset itse ovat ihan erikoisesta, sanoisinpa ihan amerikalaisista syistä johtuneet omituiseen presidentinvaalitapaansa. Heidän presidentinvaalitapansa järjestettiin 1700-luvun lopulla Amerikan vapaussodan jälkeen. Ja siihen aikaanhan oli valtion jako-oppi täydellisesti vallalla. Ei voinut tulla kysymykseenkään muunlainen presidentinvaalin järjestely kuin sellainen, joka vastasi silloin vallassa olevaa ja yleisesti uskottua valtio-oppia. Amerikalaiset laativat tämän vaalijärjestelmänsä hyvin vapaasti ja hyvin kansanvaltaisella tavalla. Ja tuo traditsiooni on heitä nähtävästi kiinnittänyt siihen vaalitapaan. Sitten on huomattava vielä eräs seikka, joka puolestaan myöskin valaisee tätä amerikkalaista presidentinvaalitapaa, nim. että joskaan Yhdysvalloissa presidentti ei ole vastuussa eduskunnalle, niin hänen vastuunsa on sitä suurempi omille puoluelaisilleen, omalle puolueelleen ja valitsijoilleen, jotka ympäröivät häntä hänen kaikessa toiminnassaan, täyttävät hänen lähellään kaikki tärkeimmät valtiovirat ja sen kautta hyvinkin rajoittavat ja hyvinkin määräävästi vaikuttavat presidentin toimintaan.

Siis Amerikan omituisissa oloissa on kuitenkin hyvin läheinen suhde olemassa tuolla tavalla valitun presidentin ja hänen valitsijainsa välillä. Mutta sellaista läheistä suhdetta ei ole ilmeisestikään tarkoitus aikaansaada täällä meidän maassamme. Päinvastoin meillä on tarkoitus käyttää valitsijakuntaa kerta kaikkiaan valitsemaan presidentin, minkä jälkeen valitsijakunnan vaikutus täydellisesti lakkaa ja presidentille jää kerrassaan, niinkuin olen täällä ennen huomauttanut, kuninkaallinen valta.

Sitä paitsi voi olla eri mieliä myöskin siitä, kuinka onnistunut tuo amerikkalainen vaalitapa itsessään Amerikassakin on. Ei ole sanottu, että se on sielläkään kaikkein paras vaalitapa. Viime kerralla, kun tämä asia oli puheena, täällä kokoomuksen puolelta huomautettiin, että Amerikassa on ollut tavattoman suuria maailmanhistoriallisia presidenttejä. Onhan niitä ollut siellä sellaisia kuin Washington ja Lincoln, jotka kuuluvat historian suurimpiin henkilöihin, mutta on ehkä lupa huomauttaa, että nämä suuret miehet ovat saavuttaneet historiallisen suuruutensa jo ennen presidenttiaikaansa; en sitäpaitse usko, että se vaalitapa ja se persoonallinen valta, jota he ovat käyttäneet, ovat heidät suuriksi tehneet, vaan kyllä heidän suuruuteensa myöskin on ollut vaikuttamassa sen maan kansan mahtavuus, jonka johdossa he ovat joutuneet olemaan.

Sen lisäksi on vielä syytä muistaa, etteivät suinkaan kaikki Yhdysvaltain presidentit kuulu tähän loistavaan sarjaan. Yhdysvallat ovat myöskin tunnetut erinomaisen huonoista presidenteistään. Minä rohkenen tässä parilla sanalla mainita kahdesta sellaisesta presidentistä jotakin. Seuraan tässä erään arvossapidetyn amerikkalaisystävällisen saksalaisen historioitsijan Dænellin sanoja. Näin lausutaan presidentti Jacksonista, joka 20-luvun lopulla johti Yhdysvaltoja:

„Jacksonin vaali katkaisi siihenastisen käytän-

nön. Unioonin etupäähän oli asetettu esimies, jolla ei ollut minkäänlaista valtiomiehen esiintymistä .... Kyynillisellä avonaisuudella silloin Jacksonin piirissä julistettiin sääntöä, voittajalle kuuluu saalis! Tuhansia virkamiehiä eroitettiin, puolueen tai presidentin ystäviä asetettiin sijaan .... Joukkojen suosio tuli päämääräksi, jota politikoitsijat edelleen tavoittelivat ja Jackson itse sovitti toimintansa sen mielen mukaisesti." Ja historioitsijan loppuarvostelu tuosta presidentistä kuuluu: „Hän jätti jälkeensä sangen surullisen muiston."

Toinen samantyyppinen presidentti oli tunnettu presidentti Grant. Siitä sanoo mainittu historioitsija: „Vuodesta 1869—1877 istui presidentin tuolilla kansalaissodan voittoisa lopettaja presidentti Grant. Siveellinen villiytyminen, joka voiton ja yksinvallan seurauksena oli levinnyt republikaniseen puolueeseen, lahjuksien otto ja suosikkijärjestelmä, hävyttömin puolue-etujen pyytely, valtion käyttäminen puolueen tarkoitusten hyväksi ja sen jäsenten rikastuttamiseksi, ne hänen aikanaan, varsinkin hänen toisena virkakautenaan suunnattomasti levisivät aina korkeimpiin virkamiehiin saakka. Ei minään Unionin historian aikakautena ilmene sellaista valtiomoraalin likaisuutta." Näemme siis, että Amerikan suurvaltaisissa presidenteissä on ollut melkein yhtä kehnoja edustajia kuin muitten maitten kuninkaissa.

Uusin suunta Amerikan presidenttien vallassa alkaa Rooseveltin presidenttikaudesta 1905. Se suunta on imperialistinen ja se on ilmennyt m. m. Amerikan hyökkäyssodassa Espanjaa vastaan, Filippinien ryöstössä Amerikalle ja Amerikan sekaantumisessa Europan sotaan tunnetulla seurauksella. En tiedä ovatko nämä toimet, joita Amerikan viimeaikaiset presidentit ovat näin tehokkaasti johtaneet, niitä ihailtavia päämääriä, joita olisi asetettava meidän maamme valtion päämiesten esikuviksi. Ainakin saattaa ymmärtää, että on toisenlaistakin ajatustapaa, joka ei suinkaan kannata ja ihaile tuota imperialismia. Mutta juuri tämmöistä presidentin valtaa meidän monarkistimme ja ne, jotka nykyään heidän johtoaan seuraavat, näyttävät ihailevan ja kannattavan, juuri sellaista presidentin valtaa ja juuri sillä tavalla kuin se Amerikassa on aikaansaatu, he koettavat täälläkin aikaansaada. Heille on nyt tämä amerikkalainen presidentin vaalitapa erittäin sopiva, sillä sehän näennäisesti kansanvaltaisessa muodossa säilyttää ja luopi sen persoonallisen vallan, jota he aikovat meidän maamme tulevalle presidentille säilyttää.

Pitäisi olla kuitenkin ymmärrettävää, että me vasemmistolaiset emme voi olla erittäin ihastuneita sellaisiin hankkeisiin. Se tuntuu meistä ennenkaikkea hyökkäykseltä meidän vielä heikkoa parlamenttarismiamme vastaan. Parlamenttarismi meidän maassamme ei ole saanut aikaa juurtua ja vahvistua eikä siinä tosiaan ole mitään varaa supistaa ja sitä vähentää. Se vaalitapa, jota oikeiston taholta nyt niin suurella innolla tarjotaan ja ajetaan, se ei meidän käsityksemme mukaan loisi mitään kansanvaltaa. Se aikaansaisi vain valhekansanvaltaisen muodon täällä. Kansa ei mitenkään pääse kontrolloimaan presidentinvallan käyttämistä. Semmoinen presidentin vaalitapa, jossa kansa olisi mukana tuommoisena statistina, tuommoisena välittäjänä, jota vain sillä kertaa käytetään ja jonka sananvalta ja vaikutusvalta sitten heti loppuu, se mielestäni etäisesti muistuttaa sitä kansanvaltaista tapaa, jolla Rooman sotilaskeisaria muinoin asetettiin valtaistuimille, — niitä kansanäänestyksiä, joita siinäkin noudatettiin. Sellaisiin tarkoituksiin on kansaa käytetty, ja minusta näyttää, että haluttaisiin kansaa meidänkin maassamme nyt käyttää sellaisen valtiomahdin asettamiseen, joka tulisi häiritsemään meidän maamme vielä niin arassa kasvukaudessa olevaa parlamenttarismia. Jos olisi tilanne toisellainen, jos olisi kysymys todellisen kansan palvelijan asettamisesta, sellaisen valtion päämiehen, joka työskentelisi yhdessä eduskunnan ja valtioneuvoston kanssa sillä tavalla, kuin täällä ennen olen koettanut esittää, niin epäilemättä asia olisi hiukan toinen. Mutta kun niin ei ole laita, kun tässä on kysymys sellaisen suurivaltaisen presidentin asettamisesta, jonka tarkoituksena juuri on olla parlamenttarismin vastapainona ja täällä kehittyvän kansanvallan hajoittajana, niin semmoista järjestelmää en voi kannattaa.

Vastaiseksi heillä on olemassa yksi ainoa varmasti kansanvaltainen valtiolaitos, nimittäin eduskunta. Se on suurissa vaikeuksissa ja vaaroissa syntynyt ja kasvanut, sitä meidän on suojeltava ja sitä kehitettävä. Kun se kerran on kieltämättä kansanvaltainen laitos, niin sen sopii aivan hyvästi kansan puolesta asettaa myöskin presidentti, sellainen presidentti, joka eduskunnan asettamana myöskin olisi eduskunnan ja eduskunnan kautta kansan kontrollin alaisena. Tämä on se päänäkökohta, joka on saattanut minut kannattamaan sitä presidenttivaalitapaa, joka hallituksen esityksessä ja myöskin perustuslakivaliokunnassa on saanut kannatusta, nimittäin vaalia eduskunnan kautta.

En voi olla tässä yhteydessä ihmettelemättä niitä merkillisiä keikauksia, joita keskustan kä-

dessään pitämä oikeuden vaaka tässäkin kysymyksessä on tehnyt. Me olemme joutuneet niin pitkälle, että täällä jo käsittelyn tällä asteella, kun ei mitään pakkoa vielä ole hallituksella ollut, kun ei ole sanottu ensinkään, mikä mielipide täällä lopullisesti voittaa, me olemme nähneet täällä hallituksen jäsenen jo kiiruhtavan esiintymään hallituksen omaa esitystä vastaan. Se minusta on ennenaikaista ja osottaa oikeudenvaa'an arveluttavaa heilumista. Ja semmoinen menettely se juuri näyttää, kuinka vaarallisessa tilanteessa meidän parlamenttarismimme on ja minkälaiset vaarat ovat sitä uhkaamassa. Näyttää siltä, niinkuin jotkut tuntemattomat epäparlamenttaariset voimat olisivat täällä mustaa peliään pelaamassa ja aikaansaamassa noita äkillisiä muutoksia, jotka eivät suinkaan näytä parlamenttaarisilta.

Kun siis mielestäni presidentin valitseminen voi täysin kansanvaltaisella tavalla tapahtua, vielä siihenkin nähden, että se saattaisi presidentin eduskunnan kontrollin alaiseksi suotavassa määrässä, en voi olla kannattamatta toisessa vastalauseessa tehtyä ehdotusta, että puheena oleva pykälä saisi seuraavan muodon: „Tasavallan presidentin valitsee eduskunta syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta aina kolmeksi vuodeksi."

Kolmen vuoden presidenttikausi saattaa minusta erittäinkin nykyisissä oloissa olla paikallansa.

Ed. Estlander: Huru man än vänder på saken så är valet av president en stor svaghet i det republikanska statssystemet. Det är så långt från att den senaste talaren har rätt i vad han framhöll, att tvärtom här från högerhåll man ingalunda anser, att det direkta valet av president eller presidentvalet genom elektorer skulle vara något slags idealvalsätt. Också dessa utvägar uppfattas endast fastmer som nödfallsutvägar, vilka teoretiskt kunna hava skäl för sig, men som i praktiken visat allt annat än goda sidor. Det är naturligtvis icke utan skäl, som det amerikanska valsystemet har gjorts till föremål för klander. Det är allom känt, huru detta val som ju dock icke är ett direkt presidentval, utan ett val genom elektorer, hurusom detta valsätt lett till en utomordentlig agitation, från vilken intet lager av samhället kan undandraga sig, för att nu icke tala om de möjligheter till direkt korruption, med vilka dessa val även äro förbundna. Att dylika följder skulle visa sig överallt, där direkta val av president och jämväl måhända där elektorsval äga rum, vore ju för mycket att säga. Det kan förekomma stater, där samhällsförhållandena och samhällsordningen äro så pass stadgade, att dylika följder icke vore att i nämndvärd grad förvänta. Men vad vårt eget samhälle beträffar torde vi göra riktigast i att taga i beräkning möjligheten av att även hos oss dylika för statslivet allvarsamma följder kunde inställa sig. Det är sålunda ingalunda därför att man anser, att direkta val av president eller presidentval genom elektorer vore i och för sig lyckliga utvägar, som man hållit på dem, utan det är endast i jämförelse med det sätt, för vilket här ivrigt har pläderats, nämligen att lantdagen skulle välja president, som man bestämt från vår sida yrkat på företräde för det tidigare av mig förordade sättet. Teoretiskt taget kan man på goda grunder försvara det direkta presidentvalet och teoretiskt måste detta givas företräde framför valet genom elektorer. Men av många praktiska orsaker kan man dock hålla före, att val genom elektorer måhända är att föredraga, icke därför att det icke med dem skulle vara förbundet några ledsamma möjligheter och följder, utan därför att dessa val dock praktiskt taget erbjuda en viss säkerhet för utgången av själva valet. Vad åter beträffar val genom lantdagen, så har jag i min reservation redan antytt, vilka de väsentliga skäl äro, som bestämt måste tala emot ett sådant valsätt. Jag skall därför här endast med några korta ord beröra dem, då de sammanhänga med de uttalanden jag i övrigt ville göra om farorna, särskilt hos oss, av detta valsätt.

Den som nu läser stora utskottets förslag finner ju genast, att detta icke är av övertygelse framställt från deras sida, som medverkat till detsamma, men som påtagligen fortfarande stå fast vid, att val av president bör ske genom lantdagen. Av vilken orsak detta kompromissförslag tillkommit, därvid skall jag ej nu uppehålla mig — därom torde ännu bliva anledning och tillfälle att orda. Vänstern i lantdagen står, och detta vill jag konstatera, påtagligen fortfarande vid sin uppfattning att lantdagen bör välja president. Detta förslag, som här av den senaste talaren genom en besynnerlig förblandning kombinerats med frågan om parlamentarism eller icke parlamentarism, innebär i själva verket icke något annat än att göra folkrepresentationen allsmäktig för att kunna genom densamma direkt påverka styrelsen. Och jag tror mig icke taga mycket miste, om jag anser att syftemålet med denna anordning ytterst är att göra statsrådet såsom verkställande organ direkt beroende av lantdagen och framdeles helt och hållet avskaffa presidenten såsom en obehövlig dekoration. Detta har vid så många olika tillfällen framhållits från

vänsterhåll, att man ej kan föreställa sig, att denna kärvordna tanke nu på detta håll skulle hava frångåtts. Det är således detta perspektiv vi böra hava för oss, då det nu gäller att fatta position till den blivande regeringsformen. Idealet för vänstern blir således en statsstyrelse, som i sanning icke egentligt skiljer sig från det man i andra länder betecknat såsom rådsstyrelse, sovjetregering. Det är nu en sådan regering vi framför allt borde söka undvika och då icke någon bättre utväg gives än presidentval genom elektorer, måste man, då det nu en gång gäller ett förslag till republikanskt statsskick, hålla sig till denna nödfallsutväg såsom varande i någon mån bättre än de andra. Därav följer dock icke att man vore beredd att omedelbart acceptera den formulering stora utskottet givit paragrafen. Man skulle dock önska något större garantier för presidentens person än dem, som ingå i nämnda förslag. För det första vore det önskligt, att det dock vore en man, som skulle få om händer den verkställande makten i vårt nya rike, hälst i betraktande därav att presidenten också är chef för krigsmakten. Han kan visserligen överlåta denna sin befogenhet under krigstid på annan lämpligare person, och antagligt är väl, att en civil president skulle komma att så förfara, men under fredstid skulle han dock vara chef för den högsta krigsmakten. Vid sådant förhållande synes det egendomligt, att en kvinna skulla kunna utses till president och i betraktande av förhållandena i övrigt synes det mig, att skäl vore att införa sådan förändring i paragrafen, att i stället för finsk medborgare det skulle heta „infödd finsk man".

Vidare synes det mig att man borde söka garantier för en önskad utgång av presidentvalet genom stadgande av viss ålder, som president bör hava uppnått, och kunde väl i sådant avseende trettiofem års ålder icke anses vara högt tilltagen, snarare tvärtom.

Ytterligare har det redan framhållits såsom en betänklig svaghet i formuleringen af stora utskottets förslag, att däri icke ingår ett direkt förbud för riksdagsman att vara elektor, vadan man sålunda på omväg kunde komma till att folkrepresentationen dock skulle utöva det avgörande inflytandet på presidentvalet.

Ytterligare är att märka, att det sätt, på vilket val skulle förrättas icke är det bäst valda. Därom stadgas ju att om vid första omröstningen absolut majoritet icke ernås för någon av kandidaterna, ett annat val skall verkställas och att därvid omröstningen skall begränsas till de tvenne kandidater, som vid det föregående valet erhållit de flesta rösterna, och om icke heller därvid någon erhåller ovillkorlig majoritet valfriheten vid den sista valomgången begränsas till de tvenne kandidater, som vid andra valet erhållit största antalet röster. Detta är ett stadgande, som otvivelaktigt alltför mycket inskränker valfriheten och särskilt försvårar för mindre partiers elektorer att göra sitt inflytande gällande. I detta avseende vore att föredraga samma metod, som tillämpas vid talmansvalet i lantdagen för närvarande.

Med hänvisning till vad jag här antydningsvis framhållit, ber jag därför få föreslå följande formulering av stadgandet, vilken i huvudsak överensstämmer med första reservationen, dock med en ändring: „Republikens president utses av Finlands folk städse för en tid av 6 år. Presidenten skall vara infödd finsk man samt hava fyllt trettiofem år.

Presidenten må icke vara lantdagsman.

Presidenten väljes av trehundra elektorer. Beträffande valrätt och valbarhet i elektorsval samt i tillämpliga delar, valsätt och valordning är gällande vad om riksdagsmannaval är stadgat. Dock må riksdagsman ej utses till elektor.

Val av elektorer verkställes den 15 och 16 januari, och den därpåföljande 15 februari sammankomma elektorerna under statsministerns presidium för presidentval. Erhåller någon vid valet, som verkställes med slutna sedlar mer än hälften av de avgivna rösterna, är han vald. I annat fall verkställes nytt val och, därest icke någon härvid erhåller absolut röstövervikt, ytterligare val; och skall den förklaras vald, som därvid erhållit de flesta rösterna. Falla rösterna lika avgör lotten.

Skall val av president ske före utgången av den tid, för vilken det förra valet gällde, fastställes dagen för elektorsvalet av statsrådet och sammankomma elektorerna en månad därefter."

Härav skulle betingas en förändring även av 24 §, där det borde heta att „presidenten tillträder sitt ämbete en månad efter det han blivit vald" och därefter lika med propositionen.

Ed. Ritavuori: Ed. Virkkunen on vaatinut, että pykälään otettaisiin määräys, joka kieltäisi valitsemasta edustajaa valitsijamieheksi. Tämä on katsottu tarpeelliseksi, jotta presidentti tulisi mahdollisimman riippumattomaksi eduskunnasta. En voi myöntää, että tällä kysymyksellä olisi siinä kohden merkitystä. Huomautan myös, ettei missään maailman johtavissa tasavalloissa ole asetuttu sille kannalle, että eduskunta tai edustaja olisi kokonaan erotettava pois presidentin

vaalista. Onhan tunnettua, että Sweitsissä ja Ranskassa eduskunnat itse valitsevat presidenttinsä. Mutta myöskin Amerikan Yhdysvalloissa parlamentti määrätyissä tapauksissa on osallinen presidentin vaalissa. Jos niin käy, ettei kukaan valitsijamiehistä ole saanut ehdotonta enemmistöä, en nimittäin parlamentin valittava presidentti niiden kolmen joukosta, jotka valitsijamiehistössä ovat saaneet enimmät äänet. Koska Amerikan Yhdysvaltoja oikeiston taholta on katsottu siksi valtioksi, jonka valtiosääntöä presidentinvaaleihin nähden meillä olisi pidettävä esikuvana, on syytä tässä panna tämä seikka mieleen.

Toinen oikeiston vaatimus kohdistuu vaalitapaan. Suuren valiokunnan ehdotuksessa vaaditaan, että presidentiksi valittavan on saatava ehdoton äänten enemmistö, ennenkuin hänet katsotaan valituksi. Tämän saavuttamiseksi säädetään, että kolmannessa äänestyksessä on äänestettävä vain niiden kahden välillä, jotka toisessa äänestyksessä ovat saavuttaneet enimmät äänet. Tämän määräyksen on ed. Wirkkunen nyt ehdottanut poistettavaksi. Sellaista poistamista en kuitenkaan voi kannattaa. Presidentin arvovallan kannalta on merkitystä sillä seikalla, että hän vaaleissa on saavuttanut ehdottoman enemmistön. Jos määräys poistetaan, on ainakin teoreettisesti mahdollista, että presidentiksi tulee valituksi henkilö ainoastaan pienellä murto-osalla annetuista äänistä. On sanomattakin selvää, että presidentin arvovalta sellaisessa tapauksessa tulee kärsimään. On kuvaavaa, että se ehdotus, joka voisi tällaiseen johtaa, on tehty juuri oikeiston taholta, joka erikoisesti on ilmoittanut harrastavansa presidentin arvovallan kohottamista. Jos määräys poistetaan, sisältää se sen ohessa sen, että pienimmille puolueille annetaan presidentin vaaleissa sama merkitys kuin suurimmillekin, edellyttäen ettei millään puolueella tai puolueryhmällä ole etukäteen ehdotonta enemmistöä. Ratkaisuvalta ei tule lukumäärältään voimakkaimmille puolueille tai puolueyhtymille, vaan tulee se häikäilemättömimmille. Olen jo edellä huomauttanut, miten Yhdysvalloissa pyritään ehdottomaan enemmistöön presidentinvaaleissa. Huomautan vielä, että Ranskassa presidentiksi valittavan tulee saada ehdoton äänten enemmistö tullakseen valituksi.

Mitä tulee jo yleiskeskustelussa esitettyyn vaatimukseen, että pykälään olisi otettava määräys siitä, että presidentin tulee tunnustaa evankelisluterilaista uskontunnustusta, huomautan että hallitusmuotoehdotuksen mukaan Suomen kansa itse valitsee presidenttinsä. Jos Suomen kansa tahtoo itselleen presidentin, joka tunnustaa evankelis-luterilaista uskontunnustusta, minkä minäkin pidän varmana, niin kyllä Suomen kansa tietää, ilman holhoovaa perustuslain määräystä, valita itselleen presidentin, jolla on sama uskontunnustus, kuin Suomen kansan suurella enemmistöllä.

Ed. Typpö: Niiden perustelujen nojalla mitä on yleiskeskustelussa esiintuotu, pyydän ehdottaa, että 23 §:ään lisättäisiin toisena momenttina näin kuuluva lause: „Presidentin tulee tunnustaa evankelista uskonoppia".

Ed. Hultin: Ed. Voionmaa hämmästytti meitä äsken esittämällä murhaavan arvostelun kahdesta Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain presidentistä. Tämä lausunto tuntui minusta sangen varomattomalta siihen nähden, että nämä kamalat esimerkit voisivat pelottaa eduskunnan monarkisteja suostumasta tasavaltaisen hallitusmuodon säätämiseen. Hän ehkä näillä esimerkeillä tahtoi todistaa, että huono tulos johtui Amerikan Yhdysvaltain vaalitavasta. Mutta voimmeko olla varmoja siitä, että hänen itsensä suosittama vaali, joka tapahtuisi eduskunnan kautta, aina veisi hyviin tuloksiin? Niiden mielestä, jotka ovat neljännen vastalauseen kannalla, ei amerikkalainen vaalitapa suinkaan ole kaikin puolin ihanteellinen. Mutta kun kerran presidentti on valittava, niin jokin vaalitapahan on sitä varten valittava. Pääasia on meistä ettei presidentti tule vaalin johdosta riippuvaksi eduskunnasta. Tahdomme valmistaa hänelle niin itsenäisen aseman kuin suinkin on mahdollista parlamentaarista hallitustapaa toteutettaessa. Asetun neljännen vastalauseen kannalle, vaikka tiedänkin ettei ole varmaa että silläkään tavoin päästään onnelliseen tulokseen. Ed. Estlander tahtoo presidentille asettaa eräitä pätevyysvaatimuksia. Ne pätevyysehdot ovat mielestäni kuitenkin erittäin vaatimattomia. Ne koskevat mikäli saatoin kuulla, ainoastaan presidentin ikää ja sukupuolta. Presidentin tulisi olla mieshenkilö, mitä perustellaan sillä, että hänellä on sotavoiman ylin päällikkyys. Tähän seikkaan katsoen olisi odottanut ehdotusta että presidentin tulee olla sotilaseikä sivilihenkilö, josta ei ylipäällikkönä voine olla paljon enemmän hyötyä kuin naisestakaan. Muistuu muuten mieleeni miten tuonoin pidimme parhaimpana että Suomesta olisi tehtävä kuningaskunta, olimme sitä mieltä että naistakaan ei olisi kokonaan suljettava pois perinnäisyysjärjestyksestä.

Ed. Juutilainen: Täällä on viimeksi tänä iltana useissa puhevuoroissa erikoisesti kos-

tettu osottaa kuinka vallanjako „kahden valtiovallan", niinkuin sitä on erehdyttävästi sanottu, välillä on ainoa ja oikea hallintotapa. Ja sitä on koetettu puolustaa kaikilla mahdollisimman kauniilla perusteilla. Kuitenkin minä käsitän kaiken tämän pohjalla olevan sen ikivanhan hallitusohjeen, joka kuuluu: Hajota ja hallitse. Sillä käytännössä se ei voi muuta olla.

Jos nyt ajatellaan, että maassamme toimitettaisiin edustajanvaalit ja presidentin valitsijamiesten vaalit jonakin vuonna aivan peräkkäin, niin yhtenä kuukautena samat sanomalehdet, samat puhujat ja puoluejärjestöt tekevät kaikkensa saadakseen valitsijat vaaliuurnille eduskuntaa valitsemaan ja selitetään aivan varmasti että, ellei nyt vaaliin oteta osaa, niin maan asiat kerrassaan menevät hunningolle. Muutaman kuukauden perästä kun tapahtuisi presidentin valitsijamiesten vaalit, niin taasen samat puhujat, sanomalehdet ja puoluejärjestöt tulevat samoille valitsijoille — tuolle kansalle, jonka asiaa sanotaan ajettavan, — selittämään, että jollette nyt mene vaaliin, valitsemaan presidentin valitsijamiehiä niin maan asiat vie eduskunta hunningolle, jonka te äsken valitsitte. Eikö tämäntapainen toimenpide tosiaankin veisi siihen että ennen pitkää eivät valitsijat voisi luottaa enempää eduskuntaan kuin presidenttiinkään, taikka ainakaan eivät voisi luottaa niihin puhujiin, lehtiin ja vaalikirjasiin, jotka tällä tavoin yhtenä kuukautena puhuvat yhtä, toisena toista. Ja kun niin erinomaisen paljon on täytynyt aina jokaisen valitsijaryhmän puolesta tehdä työtä että valitsijat saadaan ottamaan osaa eduskuntavaaliin, niin se innostus, joka sillä tavoin saadaan vaivoin syntymään, varmaan lamautuisi, kun valitsijoille tuolla tavoin ristiriitaisesti maan asioita selvitettäisiin. Alkaisi näyttää siltä kuten oikeudenkäynnissä tapahtuu, kun kaksi oikein etevää asianajajaa pannaan jotakin asiaa ajamaan ja esittämään. Siitä ei tosiaankaan paljon itse asianomainen kostu. Samalla tavoin näyttäisi valitsijoille käyvän, jos heille niin voimakkaasti terotettaisiin tätä vallanjakoa, mikä todellisuudessa ei kuitenkaan tulisi niin suuressa määrässä olemaan.

Se seikka että eduskunnan jäsenet, ne jotka valitsijat ovat edustajiksi valinneet, eivät kelpaisi presidentin valitsijamiehiksi, on mielestäni myöskin sopimatonta jäävääämistä. Eduskunta, joka hallitusmuodon laatii, kerta kaikkiaan jäävää ne henkilöt, jotka kansa kulloinkin edustajikseen eduskuntaan valitsee, presidentin vaaliin osaa ottamasta. Sellaiseen urakkaan en minä puolestani voi mennä. Kaiketikin tällä vaatimuksella koetetaan kouraantuntuvasti kaikille valitsijoille osottaa, kuinka vallanjako on silmiinpistävä. Toinen henkilö, joka kelpaa eduskuntaan, se ei kelpaa enää sitä „toista valtiovaltaa" valitsemaan. Kuten ed. Virkkunen sitä nimitti. Edelleen siinä kuultaa tuo eduskunnan halventaminen, joka ei ole ollut vieras erinäisille piireille eikä liene vieras nytkään.

Tämän vuoksi tähän yhteen ainoaan käytännölliseen puoleen viitaten näyttää aivan epäämättömältä että kaiken kauniin puheen alla mitä valitsijamiesvaalin puolesta on pidetty, on sittenkin alussa mainitsemani vanha ohje. Hajottaa tällä tahdotaan ja sitten hallita eikä koota. Minä olen puolestani pitkän harkinnan jälkeen mennyt tähän sovitteluehdotukseen, joka esiintyy nyt suuren valiokunnan mietinnössä. Kun kerran keskustan täytyy olojen pakosta asettua moneksa muussakin kysymyksessä pakostakin, tisein vastoin tahtoaankin, sovittelun kannalle, niin siltä kannalta se täytyy tässäkin käsittää. Muuten onhan vastaisuudessa tilaisuus tässäkin kohdassa tarkistaa kantaa, kun käytäntö sitten siinä tulee antamaan tarpeellisen kokemuksen. Muuten niinkuin jo aikaisemmin mainitsin, olen sitä mieltä, että oikeisto tässä ei pääse siihen, mihin se pyrkii, kun se pyrkii näin välillisiin vaaleihin. Kyllä eduskunnassa sittenkin nähdäkseni pitkä aika eteenpäin olisi parempi turvata presidentinvaali sanokaamme porvarillisen kokoomuksen toivomusten mukaan, kuin jos mennään välillisiin vaaleihin.

Ed. v. Wendt: Den principen, att representationen icke fick välja presidenten, utan presidenten skulle vara folkvald, genomfördes i den andra franska republiken. Detta ledde till det napoleonska kejsardömet och den därpå följande revolutionen. För att säkerställa sig mot ett upprepande av någonting dylikt, genomförde den tredje, nuvarande franska republiken, att valet skulle ske genom repsesentationen. Jag uppfattar den ändring i det ursprungliga förslaget till regeringsform, som regeringen vidtog, då den till lantdagen överlämnade en proposition, däri det ingick, att lantdagen skulle välja presidenten — jag uppfattade den, säger jag, som ett uttryck för att man icke ville uti den nya regeringsformen inlägga det frö till revolution, som man ansett från franskt håll inneligga i denna dualism. Denna omständighet återverkade bl. a. även på Schweitz' lagstiftning därhän att man också över förde presidentvalet till representationen. Det är av denna orsak, som jag ansett, att stora utskottet icke har träffat det riktiga, då det frångått regeringens förslag, att valet skall verkställas av

repsesentationen. Jag har därtill varit synnerligen förvånad över att maalaispartiet såsom synes kunnat finna sig i denna numera övergivna princip med ett av representationen oberoende presidentval.

Ed. R. Erich: En oikeastaan voi käsittää sitä, miten suuri valiokunta perustelee sitä, että se tästä pykälästä on poistanut tuon hyvin harkitun säännöksen, jonka mukaan edustaja eli eduskunnan jäsen ei samalla voi toimia valitsijamiehenä presidentinvaalissa. Mikä tarkoitus tässä muutoksessa piilee, se on minulle tuntematonta, vallankin kun minulla ei ollut tilaisuutta olla suuressa valiokunnassa saapuvilla silloin, kun tätä pykälää käsiteltiin, eikä myöskään valiokunnan perusteluista havaita, mikä on ollut syynä siihen, että tämä muutos on tehty. Jos mainittua kieltoa ei olisi ennestään ollut tasavaltaisissa hallitusmuotoehdotuksissa, niin saattaisi olla ymmärrettävissä, jos olisi vastustettu tällaisen säännöksen ottamista kysymyksessä olevaan pykälään. Mutta hyvin vaikea on minun käsittää, mitä aihetta nyt on saattanut olla tämän säännöksen poistamiseen, sillä tuo määräys on minun nähdäkseni todellakin varsin hyvin harkittu. Sekin, joka kenties pitää sitä tarpeettomana, ei luullakseni voi sitä vastaan esittää mitään perusteltuja syitä. Minä tiedän varsin hyvin, että voidaan puhua tähän tapaan: Jos eduskunnan jäsen valitaan valitsijamieheksi, niin hän ei presidentin vaalissa toimi edustajana, eduskunnan jäsenenä, vaan hän toimii ainoastansa valitsijamiehenä, tätä erikoista toimitusta varten valittuna, eikä hän sitten enää ole missään suhteessa presidenttiin, sen jälkeen kun vaali on suoritettu; presidentti on hänestä tämän jälkeen yhtä riippumaton kuin mistä muusta valitsijamiehestä tahansa. Mutta tämä on nyt kuitenkin kuvitelma taikka voi ainakin siksi muuttua, sillä jos ajatellaan, että kaikki 200 eduskunnan jäsentä taikka ainakin suurin osa näistä valittaisiin valitsijamiehiksi, niin että heidän lisäksi olisi ainoastaan pienempi määrä muita valitsijamiehiä, jotka eivät ole eduskunnan jäseniä, niin luulenpa, että presidentti tulisi olemaan sangen suurestikin riippuvainen näistä samalla eduskunnan jäseninä toimivista valitsijamiehistä. Jouduttaisiin siis, joskin vähemmässä ja heikommassa muodossa, samaan tilanteeseen, joka syntysi, jos presidentti olisi eduskunnan valittava. Jos voitaisiin pitää varmana, että edustajia vain harvoin, vain satunnaisesti ja ilman mitään erikoista tarkoitusperää valittaisiin valitsijamiehiksi, silloin voitaisiin kylläkin sanoa, että kysymyksessä olevalla rajoituksella ei ole sen suurempaa merkitystä. Mutta sitäpä ei ollenkaan ennakolta voida varmuudella tietää, ei voida varmuudella sanoa, mihin suuntaan käytäntö tulisi kulkemaan. Mahdollista on, että mukavuussyistäkin vakaantuisi sellainen käytäntö, että eduskunnan jäsenet yleisesti ja ensi sijassa valittaisiin valitsijamiehiksi, ja tätä käytäntöä ei minun luullakseni voitaisi pitää onnellisena. Rajat voisivat silloin hälvetä, ja minä puolestani olen sitä mieltä, että tässä tulee olla jotakuinkin selvät rajat eduskunnan ja presidentin välillä. Kummallakin tulee olla tuo itsenäinen toimintamahdollisuus, josta tätä hallitusmuotoa käsiteltäessä aikaisemmin niin monasti on ollut puhetta ja jota tässä nyt ei tarvitse sen tarkemmin käsitellä. Näiden syiden nojalla minä puolestani myöskin luulen, että meillä on täysi syy nyt jälleen palauttaa tuo määräys, jonka mukaan eduskunnan jäseniä ei voida valita valitsijamiehiksi.

Ed. von Wendt on tässä lausunut sen luulon, että hallitus Ranskan esikuvan vaikutuksesta olisi tehnyt muutoksen eduskunnalle jättämäänsä esitykseen. On aivan totta, niinkuin ed. von Wendt sanoi, että syy siihen, minkä vuoksi nykyisen n. s. kolmannen tasavallan valtiomuotoon otettiin tuo säännös, jonka mukaan eduskunta valitsee presidentin, pääasiallisesti oli juuri se, että muisteltiin, millä tavalla Napoleon III oli valtaan päässyt. Mutta Ranskassa oli toki aivan toisenlaiset olot kuin meillä enkä minä voi kuvitellakaan, että meidän hallituksemme olisi niin — sanoisinko — teoreettisesti ja pilventakaisesti käsitellyt tätä asiaa, että se todellakin olisi ottanut lukuun sen mahdollisuuden ja pelännyt sitä, että täällä joku välillisillä kansanvaaleilla valittu presidentti rupeaisi näyttelemään jonkunlaista Napoleonin osaa, että hän rupeisi harrastamaan monarkian palauttamista omassa persoonassaan tai jonkunlaisen caesarismin perustamista. Ei täällä meillä ole niitä edellytyksiä, että tällaista caesarismia tarvitsisi pelätä, enkä minä ollenkaan luule, että nämä näkökohdat ovat olleet vaikuttamassa siihen, että hallitus teki tuon muutoksen esitykseensä.

Olen muuten samaa mieltä kuin ed. Virkkunen ja eräät muut puhujat siihen nähden, että meidän tulisi vaalitoimitus järjestää sillä tavalla, että kolmaskin vaali vielä olisi vapaa, sillä tavoin siis, että jollei toisessa vaalissa kukaan ole saanut ehdotonta enemmistöä, niin on toimitettava kolmas vaali ja se julistettava valituksi, joka siinä on saanut enimmät äänet. On sanottu, että presidentin arvovalta kärsii siitä, jos hän on vähemmistön valitsema, toisin sanoen, jos hän ei ole

saanut ehdotonta äänten enemmistöä. Mutta minä en luule, että tätä tarvitsee pelätä, sillä kyllä tulee muutenkin yleisön tietoon, mitä sovitteluja ja sopimuksia on tapahtunut presidentin vaalissa. Kyllä se tiedetään, minkä verran presidentillä on tosiasiallista kannatusta ollut. Se seikka, että hän sitten muodollisesti esiintyy ehdottoman enemmistön kannattamana, se ei kovinkaan suuresti liene sellaisenaan omansa lisäämään hänen arvovaltaansa. Minä en voi antaa tälle näkökohdalle suurta merkitystä. Tärkeämpänä pidän sitä, että tässä kolmannessa vaalissa vielä puolueilla on mahdollisuus tehdä kompromissi keskenään. Ja siitä saattaa suotuisissa oloissa olla seurauksena, että mahdollisesti löydetään sellainen mies, jota suurin osa valitsijamiehistä, ehkäpä joskus kaikkikin, voivat kannattaa. On silloin hyvinkin luultavaa, että tämä henkilö, joka kenties esiintyy vasta kolmannessa vaalissa, on sellainen mies, joka ei ole erikoisempaa osaa näytellyt puolue-elämässä, mutta jolla on monta hyvää ominaisuutta ja joka voi olla tähän korkeaan tehtävään varsin sopiva. Joka tapauksessa luulen, että on asialle eduksi, että tässä kolmannessa äänestyksessä vielä on mahdollisuus esittää uusia ehdokkaita ja tehdä tuollaisia kompromisseja, joita asianhaarat voivat aiheuttaa. Minä siis yhdyn kannattamaan ed. Virkkusen tekemää ehdotusta.

Ed. Ryömä: Jos en kuullut väärin, mainitsi ed. Virkkunen äskeisessä puheenvuorossaan „toisen valtiovallan edustajasta". Tähän on kuitenkin huomautettava, ettei käsiteltävänä oleva hallitusmuotoehdotus, ei edes perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyvä ed. Setälän y. m. neljäs vastalause, tunne muuta kuin yhden valtiovallan, joka tunnustetaan kuuluvan kansalle. Ja valtiopäiväjärjestyksen 1 §:ssä taas säädetään, että Suomen kansaa edustaa kansaneduskunta. Ei siis voi olla kysymys toisesta valtiovallasta, eikä edes toisesta valtiovallan edustajasta. Hallitusmuotoehdotus tuntee ainoastaan ylimmän toimeenpanovallan, tai niinkuin siitä sanotaan neljännessä vastalauseessa: ylimmän hallitusvallan, joka taas on uskottu tasavallan presidentille. Tämän laatuisen toimihenkilön valitsemistavasta siis nyt on kysymys.

Hallitusmuodon käsittelyn aikana on usein mainittu eduskuntadiktatuurista. Nimitys on tietysti väärä, mutta lienee sillä tarkoitettu eduskuntaenemmistön ehdotonta määräysvaltaa maan asioissa. Tämä kuitenkin seuraa itsestään jo mainitusta periaatteesta, että valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa eduskunta, jotenka eivät mitkään toiset säännökset muuta tätä asiaa. Tämä muuten asiallisesti sisältyy jo parlamenttaariseen hallitusjärjestelmään ja luulenkin, ettei oikeistokaan pelkäisi eduskunnan valtaa niin suuresti, jos ei eduskunta olisi siinä määrin kansanvaltaisesti kokoonpantu kuin meillä on laita. Tässä yhteydessä voi vielä viitata viimekesäiseen tapahtumaan, että eduskunnassa noin 60 eduskunnan jäsentä otti valitakseen maalle perinnöllisen kuninkuuden.

Hallitukselle kyllä olisi jätettävä toimeenpaneva valta verrattain tarkkaan. Mutta se on jätettävä kollegialisen hallituksen käsiin, joka olisi eduskunnalle vastuunalainen. Tähän kolleegioon on sitten myös n. s. hallituksen päämiehen sulauduttava ja myös saatava eduskunnan kautta valtuutensa. Tämä järjestelmä paraiten takaa hallituksen lujuuden ja yhtenäisyyden. Näillä perusteilla kannatan puolestani perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevaa 22 §:ää tämän 23 §:n sijalle, kuitenkin niin muutettuna että siinä olevat sanat: „kuudeksi vuodeksi", muutetaan: „kolmeksi vuodeksi". Mitä presidentin toimiaikaan erikoisesti tulee, niin minä toiselta puolen olisin odottanut, että monarkistit olisivat olleet johdonmukaisempia ja esittäneet, että presidentti valitaan elinkaudeksi. Toisaalta taas katsoisin, että mitä demokraattisempia ollaan, silloin presidentin virkakausi pitää järjestää suhteellisen lyhyeksi. Minä katsoisin, että meillä olisi paras käyttää kolmivuotisjärjestelmää, joka jo on eduskunnan vaaleihin nähden otettu käytäntöön.

Minä olisin toivonut, että keskusta ja ennen kaikkea maalaisliitto olisivat presidentin vaalitapaan nähden pysyneet kannallaan ja me olisimme tästä saaneet sellaisen yhteisen kannan, jonka takana olisi voitu pysyä. Minä pelkään, että tämä maalaisliiton „ontuminen" oikealle voi vaikuttaa haitallisesti tämän hallitusmuodon lopulliseen hyväksymiseen.

Ed. Procopé: Jag avstår.

Ed. P. Virkkunen: Minä pyydän kannattaa ed. Typön tekemää ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Ed. Typön tekemän ja nyt kannatetun ehdotuksen johdosta minä pyydän huomauttaa, että se on minun käsittäkseni huonosti harkittu. Tässä hallitusmuodossa säädetään, että presidentti on valittava Suomen tasavallan kansalaisten joukosta. Nyt on kumminkin jokseenkin varmaa, että lähiaikoina tässä maassa tulee säädettäväksi uskonnonvapaus, toisin sanoen, että kaikilla Suomen kansalaisilla on

vapaus joko tunnustaa evankelis-luterilaista oppia tai olla sitä tunnustamatta. Jos ehdotettu vaatimus presidentille pantaisi, niin silloin asetettaisi presidentti sellaiseen asemaan jossa mikään muu Suomen kansalainen ei olisi. Ed. Estlanderin ehdotuksen ja vastalauseen johdosta, joka koskee presidentin ikää, minä pyydän vaan lyhyesti huomauttaa, että muistaakseni ehdotuksen tekijä oli viime kesänä valmis päästämään muukalaisen kuningasvesan valtaistuimelle jo 18-vuotiaana siitä huolimatta, että sille oli myönnetty paljon laajemmat valtuudet, sekä pantu hallitusmuotoon säädökset, että se ei olisi ollut teoistaan vastuunalainen. Ed. Virkkunen, Erich y. m. täällä ovat, kun he vaativat, että presidentin valitsijamiehinä ei saisi olla edustajia, pitäneet kysymystä arkarasti periaatteellisena. Tämän johdosta minä huomautan, että minun käsittääkseni kysymys ei Kokoomukselleka an liene niin arkarasti periaatteellista laatua. Tuntuu päinvastoin siltä, että Kokoomus, jolta edustajavaaleissa on ruvennut viimeaikoina jäämään niin suuressa määrin tähteiksi reserviä, aivan sen vuoksi tahtoisi valitsijamiehet otettavaksi tästä reservistä, että voisi sitäkin edes johonkin käyttää, että sen pääministerit y. m. kyvyt saisivat edes jonkun luottamustoimen kansalta.

Ed. K o t o n e n: Minulla puolestani ei ole aihetta suuresti kajota siihen kiistelyyn, joka tähän pykälään nähden on oikeiston ja keskustan välillä suoritettu tänä iltana ja jo aikaisemminkin. Saanen kuitenkin lausua, että minulle todellakin on käsittämätöntä, mitkä ne todelliset syyt ovat, joitten nojalla oikeisto tahtoo tähän hallitusmuodon pykälään kiellon valita edustajia presidentin valitsijamiehiksi. Ed. Erich, R., tahtoi täällä äskeisessä puheenvuorossaan niiltä, jotka eivät halua sellaista kieltoa valtiomuotoon ottaa, selvitystä siitä, mikä heidän kantansa asiassa määrää. Minusta olisi luonnollisempaa, että ne, jotka tahtovat jonkun kiellon lakiin sisällyttää, perustelevat syyt tähän yleiseen sääntöä rikkovaan poikkeusmääräykseen ja minun täytyy omasta puolestani sanoa, että ne perustelut, jotka esim. ed. Erich kantansa tueksi esitti, olivat perätä heikot. Minulle jää yhä käsittämättömäksi, miksi ei henkilö, joka on kansanedustaja, voisi olla valittu presidentin valitsijamieheksi, sillä toimiihan hän joka tapauksessa presidentinvaaleissa kokonaan toisessa ominaisuudessa kuin kansanedustajana. Vaikka siis, niinkuin sanoin, olisi niitten asia, jotka tahtovat tämän poikkeussäännöksen pykälään otettavaksi, perustella pätevästi syyt siihen, tahdon minä kuitenkin viitata erinäisiin syihin, jotka minusta ovat esteenä sellaisen säännöksen lakiin ottamiselle. On huomattava, että presidentin ja edustajan vaalit voivat sattua samaan aikaan. Olen kuullut edustajapiireissä mainittavan että alituisten vaalitaistelujen välttämiseksi olisi koetettava sovittaa vaalit niin, että voitaisiin samalla kertaa valita presidentin valitsijamiehet ja edustajat. Nyt kun näin olisi asianlaita, kysyttäisiin, miten silloin voidaan tietää, ketkä ovat esteellisiä tulemaan presidentin valitsijamiehiksi, koska ei vielä tiedetä, ketkä tulevat edustajiksi valituiksi. Tämä on minusta yksi käytännöllinen syy, joka on otettava huomioon, kun tällaista poikkeusmääräystä lakiin aijotaan. Toinen seikka, joka minusta tällaisen määräyksen tekee suorastaan kummalliseksi, on se, että edustajat, jotka olisivat samalla kertaa presidentin valitsijamiehinä, saattaisivat olla aivan viimeisiä viikkoja, viimeisiä kuukausia edustajatoimessaan, jota vastoin ne henkilöt, jotka ovat valitut presidentin valitsijamiehiksi, saattavat pian sen jälkeen tulla valituiksi edustajiksi ja ovat siinä toimessa lähes kolme vuotta, ja presidentti tulisi siis todella olemaan näistä valitsijoista paljon suuremmassa määrässä riippuvainen, kuin mitä hän olisi, jos entiset eduskunnan jäsenet olisivat valitsijamiehinä toimineet. Näistäkin syistä minusta tuntuu siltä, että tässä on pohjalla joku kummallinen peruste, jota tavallisen syrjästäkatsojan on vaikea pätevästi tunnustaa taikkapa edes käsittää. Samallainen on minusta se muistutus, joka on tehty ehdotusta vastaan siinä kohden, missä säädetään, että viimeinen äänestys presidentin vaaleissa on tapahtuva niiden kahden välillä, jotka toisessa äänestyksessä ovat saaneet suurimmat äänimäärät. Minä myönnän kyllä, että tätä vastaan voidaan esittää joitakin huomautuksia siihen suuntaan, kuin ed. R. Erich äskeisessä lausunnossaan niitä esitti. Mutta että tämä olisi juuri oikeistolle joku erikoinen syy vastustaa tätä lakiehdotusta ja pykälää, sitä minä en voi käsittää. Minä huomautan että tämä pykälä sellaisena kuin keskusta nyt sitä lakiin ajaa, on otettu vapaaherra Wreden vastalauseesta, jonka hän on liittänyt perustuslakikomitean mietintöön. Ja siihen vastalauseeseensa vapaaherra Wrede, jota minä pidän sekä sangen oikeistolaismielisenä, että myös erikoisen ymmärtäväisenä miehenä, on ottanut tämän saman rajoittavan määräyksen. Muuten, lopettaakseni tähän, mainitsen vain, että ne uhkaukset, joita oikeiston taholta tätä asiaa käsiteltäessä pitkin matkaa on lausuttu siitä, että jollei heidän kantaansa oteta huomioon ja hyväksytä, lain aikaansaaminen on vaarassa, että nämä uhkaukset

tympäisevät, mutta eivät ainakaan vasemmistoa peloita. Sillä me tiedämme varsin hyvin, että Suomen työväki suoritti viimeisen vaalitaistelunsa kahleet jaloissa, ja kun se pääsee ne vapaasti suorittamaan, ei se ainakaan koidu oikeiston eduksi.

Ed. Juutilainen: Minä pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni siitä näkökohdasta, johon ed. Kotonen täällä jo viittasi, että jos tahdottaisiin olla johdonmukaisia siinä vaatimuksessa, ettei edustaja saa olla presidentin valitsijamiehenä, niin tottakai pitäisi vaatia, ettei presidentin valitsijamies saa tulla edustajaksi. Kun tahdotaan kerran tuollaista jyrkkää „luokkarajaa" pitää näiden valitsijain välillä, niin se pitäisi pitää loppuun asti. Muuten voi käydä niin, että suuri osa niistä henkilöistä, jotka ovat olleet presidenttiä valitsemassa, tulevat muutaman kuukauden perästä eduskuntaan. Ja silloin ei pysy oikein nuo „kaksi valtiovaltaa" erossa toisistaan, niinkuin sitä on täällä tahdottu. Jo äsken mainitsin, että ainoa oikeiston vaatimuksen peruste, minkä olen saanut selville, on se, että tahdotaan kouraantuntuvasti osottaa valitsijoille, näin se on se raja „valtiovaltain" välillä tehtävä. Mutta melkein paremmaksi perusteluksi sopisi se vanha sananparsi, että „maaväki on erittäin ja meriväki erittäin".

Ed. Hästbacka: Jag biträder det av ldgm Estlander gjorda förslaget.

Ed. Itkonen: Minä kannatan ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. Homén: En ole liioin rasittanut eduskuntaa puheilla tässä hallitusmuotoasiassa. Minä en luule, että pelastus tulee maalle aivan suureksi, jos se saa toisen tai toisen muodon. Mutta tietysti jokaisen pitää koettaa saada tämä muoto niin hyväksi kuin suinkin. Ja kyllä minusta johdonmukaisuus vaatii, että toinen hallitusmahti valitaan niin riippumatta, kuin suinkin toisesta. Nyt tulee eduskunnalla olemaan melkein koko valta. Koska hyvin pieni valta nyt siis jää hallitukselle ja presidentille, niin on syytä saada ainakin hänen vaalinsa niin riippumattomaksi eduskunnasta kuin suinkin, siis että eduskunnan jäsenet eivät ole mukana valitsemassa presidenttiä. Silloin hän vielä enemmän tulisi eduskunnan apulaiseksi taikka sen kätyriksi. Minusta on päivän selvää, että on johdonmukaisempi ja parempi, että presidentti valitaan toisen aparaatin kautta, kuin eduskunnan. Jos tätä syytä ei voi ymmärtää, niin minä en voi sitä auttaa. Tämä on selvää ja siinä ei tarvitse otaksua piilevän mitään erityistä toiseen tai toiseen suuntaan. Minusta on meidän, kuten alussa sanoin, oltava johdonmukaisia, jos kerran tahdotaan johdonmukaisuutta lainsäätämisessä noudattaa.

Ed. Helenius-Seppälä: Amerikan Yhdysvalloissa on kauan aikaa ollut valtava virtaus siihen suuntaan, että päästäisiin irti siitä järjestelmästä, jota täällä nyt suositellaan presidentin vaaliin nähden. Minä olen puhutellut viimeksi näinä päivinä amerikkalaista tiedemiestä, joka hyvin tuntee maansa olot. Hän vakuutti minulle, että milloin tahansa saattaa käydä niin, että Amerikan kansa vapautuu valitsijamiesjärjestelmästä ja siirtyy suoranaiseen kansan vaaliin.

Tuntuu siltä, kuin meillä olisi jonkunverran huono onni näissä lainsäädäntötöissä. Viime vuonna näihin aikoihin yritettiin täällä seurata Saksan ja Bulgarian jälkiä — ja jouduttiin liian myöhään. Saattaa olla, että nyt taas tultaisiin liian myöhään, jos ottaisimme käytäntöön jotakin sellaista, josta Amerikan Yhdysvallat ehkä piankin luopuvat.

Minusta on mahdotonta ymmärtää, miksi ei eduskunta voisi valita toisellakin kertaa presidenttiä, jos eduskunta ensi kerralla voi hänet valita. Kun olen puhutellut miehiä, jotka tietävät asioista enemmän, kuin me pikkuisen ryhmän miehet tiedämme — me kun emme käy mitään kauppoja —, on sanottu, että 6 vuoden aikana olisi mahdollisuus muuttaa asiat siihen suuntaan, että vielä näidenkin vuosien kuluttua eduskunta saisi presidentin valita. Minun täytyy kysyä, miksikä ei yhtä hyvin näiden 6 vuoden kuluessa voisi asiaa toisinpäin muuttaa.

Yksinkertaisinta ja onnellisinta olisi, että Suomen eduskunta valitsisi presidentin. Minä toivoisin, että myöskin keskustassa ne edustajat, joilla on tämä personallinen vakaumus, pitäisivät rehellisesti vakaumuksestaan kiinni.

Ed. Setälä: Edellisen puhujan mainitsema seikka, että Amerikan Yhdysvallat pyrkivät siihen, että kansa suorastaan valitsisi presidentin, ei suinkaan ole minkäänlaisena tukena sille mielipiteelle, että meillä eduskunnan olisi valittava presidentti, vaan tämmöinen Amerikan Yhdysvaltain pyrkimys on päinvastainen sille, jota hän puoltaa. Mutta arvoisa edustaja ei nähtävästi ole tullut sitä ajatelleeksi.

Ed. Kotonen on kysynyt, mistä syystä ei tahdottaisi että edustaja voitaisiin valita valitsijamieheksi. Syy on yksinkertaisesti se, että jos ker-

ran asetutaan sille kannalle, että eduskunnan ei pitäisi valita presidenttiä, eihän silloin saateta suostua siihen, että toista tietä kuitenkin järjestettäisiin asia siten, että eduskunta todellisesti valitsisi presidentin. Jos kaikki 200 edustajaa valitaan valitsijamiehiksi, niin näistä 300:sta 200 ovat määräävinä ja siis toista tietä tehdään tyhjäksi mitä toista tietä päätetään. Säännös, ettei edustajaa saa valita valitsijamieheksi, on kai — minulla ei ole käsillä perustuslakikomitean mietintöä — tästä mietinnöstä kotoisin, enkä muista että ed. Kotonen olisi pannut vastalausetta tätä säännöstä vastaan.

On kysytty mitä enikoista etua olisi sillä ryhmällä, johon minä kuulun, siitä säännöksestä, että edustaja ei saisi tulla valitsijamieheksi valituksi tai myös siitä vaalitavasta, jota meidän ryhmän puolelta on ehdotettu. En luule, että kukaan saattaa ennustaa kenen hyväksi, minkä erityisen puolueen tai ryhmän hyväksi toinen tai toinen menettely voi koitua eikä sitä saata edes lakia säädettäessä ottaa kysymykseen, vaan kunkin, niin ryhmän kuin yksityisenkin täytyy periaatteelliset vaatimukset asettaa yläpuolelle hyötylaskelmain.

Ed. Homén: Täällä on niin monta kertaa kysytty ja kummasteltu, minkätähden ei edustaja saisi olla mukana valitsemassa. Paljon suuremmalla syyllä voi kysyä, miksi edustajat pitävät niin kovasti kiinni siitä että niillä on oikeus valita presidentti. 200 miestä, eikö koko maassa ole niin suurta joukkoa kunnon miehiä, ettei meitä siinä vaalissa tarvita. On paljon kummallisempaa että näyttää siltä että edustajat täällä tahtoisivat olla mukana vaalissa. Sanottiin että kokoomuspuolueella on niin monta etevää henkilöä, jotka eivät ole tulleet eduskuntaan valituiksi. Eikö sosialisteilla ole 150 miestä ulkopuolella eduskuntaa, jotka kelpaavat presidentinvaalia toimittamaan? Miksi nyt jokainen tahtoo itse ehdottomasti tulla siihen. Vastausta en tahdo kuulla, huomautan vain että tuo kysymys on hyvin merkillinen.

Ed. Kotonen: Viimeinen arvoisa puhuja perusteli kaikkein paraiten puheenaolevan rajoituksen ottamista hallitusmuotoon. Ed. Setälälle huomautan, että minun ei ole ollut tarvis tässä suhteessa perustuslakikomiteassa mieltäni ollenkaan lausua, koska minä, niinkuin perustuslakikomitean enemmistökin, olin välittömien vaalien kannalla, jolle ed. Helenius-Seppälä sanoo Amerikassa nykyään pyrittävän. Muuten minun täytyy sanoa ed. Setälälle, ettei hän ollenkaan yrittänytkään kumota niitä käytännöllisiä esteitä, jotka mielestäni tekevät haitalliseksi tämmöisen määräyksen ottamisen hallitusmuotoon.

Ed. P. Virkkunen: Vastoin sitä ajatusta, minkä ed. Niukkanen täällä aikaisemman lausuntonsa edellisessä osassa esiintoi, minä pidän varsin asiaankuuluvana, että tähän pykälään lisätään sellainen määräys, jonka mukaan tasavallan presidentin tulee tunnustaa evankelista uskonoppia. Tämä määräys ei itsessään ole ristiriidassa uskonvapauslainsäädännön tai uskonvapausaatteen kanssa; mutta se on yhtä luonnollinen presidenttiin nähden kuin se toinen, joka jo on pykälään sisällytetty, että hänen tulee olla Suomen kansan syntyperäisten kansalaisten joukosta valittu. Molemmat nämä määräykset tarkoittavat sitä, että tasavallan päämiehen tulee oleellisimmissa kohdissa liittyä mitä läheisimmin kansaan, tuntea itsensä kansan yhteyteen kuuluvaksi ja samalla tavalla tulee kansan tuntea hänet itseensä kuuluvaksi. Ei voi ajatella mahdolliseksi, että tasavallan tuleva presidentti edustaisi kreikkalaiskatolista uskonoppia, vaikka lukuisat Suomen kansalaiset sitä edustavat. Ei voi myöskään ajatella mahdolliseksi, että hän edustaisi uskomatonta, kielteistä kantaa, vaikka Suomen kansalaisten keskuudessa saattaa olla sellaisiakin, jotka tällaisen kannan omaksuvat. Näissä suurissa pääasioissa täytyy presidentin aseman olla sama kuin kansamme suuren enemmistön. Minusta oli ilahuttavaa kuulla, että ed. Ritavuorikin äskeisessä lausunnossaan piti tätä vaatimusta kylläkin luonnollisena ja hän arveli, ellen väärin ymmärtänyt, että se tulee myöskin käytännössä noudatetuksi. Vaatimus on kumminkin niin tärkeä, että on täysi syy sisällyttää se myöskin tähän perustuslakipykälään, siinä jo olevan toisen, yhtä luonnollisen määräyksen rinnalle.

Ed. Kekkonen: Minä ehdotan, että kyseessä oleva pykälä hyväksytään siinä muodossa kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. Niukkanen: Minä olen myös samaa mieltä kuin ed. Ritavuori että todennäköisesti presidentti tulee olemaan sellainen, joka tunnustaa evankelisluterilaista oppia ja että se olisi suotavaakin. Mutta minä huomautan siitä että tämän hallitusmuodon 8 §:n mukaan, sikäli kuin sitä on perustuslakivaliokunnassa selitetty, on jokaisella Suomen kansalaisella vapaus luopua siitä uskokunnasta johon hän kuuluu sekä vapaus liittyä toiseen uskokuntaan tai olla siihen liittymättä. Jos tällainen säännös pantaisiin presidentin kel-

poisuusehdoksi, niin silloin presidentti tulisi olemaan vailla muille Suomen kansalaisille kuuluvia tärkeitä kansalaisoikeuksia ja se on minun mielestäni aivan sopimatonta.

Ed. Schauman: Jag ville endast i anledning av herr Paavo Wirkkunens försvar för det förslag, som har framställts, att presidenten borde bekänna sig till den evangelisk-lutherska läran, yttra att i den av oss nu godkända regeringsformens § 9 uttryckligen säges, att finsk medborgares rättigheter icke äro beroende därav vilket religionssamfund han tillhör eller om han överhuvud tillhör något religionssamfund. Förslaget står således i strid med detta stadgande och presidentens ställning skulle bliva en annan än finska medborgares i allmänhet. Detta synes mig icke vara att rekommendera.

Ed. Setälä: Minä en ole puuttunut ed. Kotosen mainitsemiin käytännöllisiin vaikeuksiin siitä syystä, että niillä ei saata olla suurta merkitystä. Tämä pykälä tulisi siinä muodossa kuin on ehdotettu sisältämään sen, että edustajaa ei saa valita valitsijamieheksi. Onhan tunnettua, kutka edustajia ovat; jos joku valittu myöhemmin joutuisi edustajaksi ja presidentin vaali suoritettaisiin hänen edustajana ollessaan niin hänen tietenkin olisi valitsijamiestoimesta luovuttava ja varamiehen astuttava sijaan. Koska joka tapauksessa olisi riittävä määrä varamiehiä olemassa, niin käytännölliset vaikeudet eivät tulisi olemaan merkitseviä.

Hallitusmuotoehdotuksia on ollut niin monta, että minun täyty pyytää anteeksi etten tänä myöhäisenä yönhetkenä jaksanut muistaa, että perustuslakikomitean enemmistö oli asettunut välittömän presidentinvaalin kannalle. Tämä on muuten ollut minun kantani aina ja on vieläkin tällä hetkellä, sillä se on oikea kanta ja siihen olisi niin pian kuin mahdollista tultava.

Ed. Helenius-Seppälä: Jos presidentin vaali toimitetaan välittömästi sillä tavoin, että kansa suoraan hänet valitsee enemmistövaalilla, silloin päästäisiin yhdellä vaalilla kahden asemasta. Minä en ole tahtonut kuitenkaan tällaista ehdotusta tehdä siihen nähden, ettei sillä olisi mitään kannatusta, kun ei siitä ole täällä ollut ennen puhetta. Sen sijaan jos eduskunta valitsee presidentin, päästään vielä yksinkertaisemmin ilman mitään eri vaaleja. Tästä syystä olen sitä mieltä että eduskunnan olisi presidentti valittava. Minä pyydän kannattaa sitä ehdotusta, jonka ed. Kekkonen on tehnyt.

Ed. Lohi: Presidentin uskonnolliseen kantaan nähden olen samaa mieltä kuin ed. Paavo Virkkunen, sitä suuremmalla syyllä kun täällä hallituksen esityksen 87 §:ssä annetaan presidentin tehtäväksi nimittää arkkipiispa ja piispat. Tämä luonnollisesti edellyttää että presidentti kuuluu samaan uskontokuntaan.

Ed. P. Virkkunen: Pyytäisin vielä huomauttaa edustajille Niukkaselle ja Schaumanille, että tämän hallitusmuotoehdotuksen 8 ja 9 §:t eivät ole ristiriidassa minun tekemäni ehdotuksen kanssa. 9 § määrää yleensä Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet, niin että ne ovat hänen uskonnollisesta vakaumuksestaan riippumattomat. Minun ehdotukseni taasen asettaa erikoisen kompetenssivaatimuksen sille henkilölle, jonka kansa valitsee presidentikseen. Tällaiselle henkilölle asetetaan tietysti useitakin pätevyysvaatimuksia, yhden sellaisen ja varsin tärkeän jo sisältää mainittu 23 §. Tämä toinen lisäys, jonka olen ehdottanut, on sen arvoinen, että se on mainittava edellisen rinnalla.

Ed. Kotonen: Ed. Setälälle pyytäisin huomauttaa että mikään näistä ehdotuksista ei sisällä määräystä siitä että valitsijamiehille olisi myöskin valittava varamiehiä, jotenka hänen mainitsemansa tapa käytännössä järjestää kysymys ei näiden edellytysten mukaan voi toteutua.

Minä en puolestani ole tahtonut aikaisemmin kajota asian yhteydessä kosketeltuun kirkolliseen kysymykseen enkä aijo nytkään siihen pitemmälti puuttua. Sanon vain lyhyesti, että tuntuu vastenmieliseltä nähdä sitä kiihkoa, millä tahdotaan kutsumattomana vieraana kirkon puolelta tuppautua valtion seuraan. Minä luulen että välimme pysyisivät paljon parempina, jos kohtaisimme toisemme vain silloin kun me tätä kohtausta molemmin puolin haluamme ja muuten antaisimme toistemme olla rauhassa.

Ed. Niukkanen: Ed. Virkkunen minun käsittääkseni tulkitsee väärin 9 §:ää. 9 §:n viimeinen lause, joka kuuluu „julkisiin virkoihin nähden ovat kuitenkin voimassa niistä säädetyt rajoitukset, kunnes lailla toisin säädetään," tarkoittaa, sikäli kuin sitä perustuslakivaliokunnassa selitettiin, pappeja ja uskonnonopettajia. Ja minun käsittääkseni presidentillä on siksi paljon muita tehtäviä, ettei hän jouda kumpaankaan näistä viroista. Niistä tehtävistä on lailla toisin säädetty, sensijaan kun presidentin tehtävistä ei ole toisin säädetty ja siis tämä pykälä ei sovi häneen.

Ed. Setälä: Perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaan on valitsijamiesten vaalin tavasta ja järjestyksestä soveltuvilta kohdin voimassa mitä edustajavaalista on säädetty. Se vaalijärjestys, mikä on voimassa, sisältää juuri sen, että edustajille aivan automaattisesti muodostuvat varamiehet. Sehän onkin aivan välttämätöntä, koska aina saattaa sattua, että 300 valitsijamiehen joukossa on niitä, jotka tulisivat olemaan tavalla tai toisella estettyinä, joko sairauden- tai kuolemantapausten tai muun esteen johdosta.

Ed. Kotonen: Käsiteltävänä oleva pykälä määrää, että valitsijamiesten luku on 300 ja siinä oleva lisäys vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta valitsijamiesvaalissa sekä, soveltuvilta kohdin vaalin tavasta ja järjestyksestä; tämä lisäys ei mitenkään tiedä sitä että olisi varamiehiä valitsijamiehille valittava. Varajäsenten vaali ei näet koske vaalioikeutta, ei vaalikelpoisuutta, ei vaalitapaa eikä vaalijärjestystä.

Ed. Setälä: Minä en muuta saata ymmärtää, kuin että se mitä vaalin tavasta ja järjestyksestä säädetään, aivan ehdottomasti sisältää sen, että aivan samalla tavalla kuin edustajanvaalissa noudatettu järjestys aivan itsestään antaa tarvittavat varamiehet, aivan samalla tavalla tulee tapahtumaan tässä. Jos semmoista määräystä ei olisi, niin se olisi erinomaisen arveluttavaa ja olisi siinä tapauksessa pykälä sitä varten lykättävä takaisin suureen valiokuntaan selvennettäväksi. Minä pidän kuitenkin aivan ilman muutakin selvänä, että näin on laita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. P. Virkkunen ed. Erichin kannattamana ehdottanut, että suuren valiokunnan mietinnön 23 §:n kolme ensimäistä kappaletta hyväksyttäisiin siinä muodossa, missä ne ovat perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä 4 vastalauseessa mietinnön sivulla 77; 4 ja 5 momentti sitävastoin samoin kuin suuren valiokunnan mietimössä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Virkkusen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Hästbackan kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä ensimäisessä vastalauseessa, kumminkin sillä muutoksella, että 4 momentin viimeinen lause tulisi kuulumaan seuraavalla tavalla: „Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali ja jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta äänten enemmistöä, vieläkin uusi vaali ja on siinä se julistettava valituksi joka saa eniimmät äänet. Äänten jakaantuessa tasan ratkaisee arpa." Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Voionmaa ed. Ryömän kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavana: „Tasavallan presidentin valitsee eduskunta syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta aina kolmeksi vuodeksi." Kutsun tätä ed. Voionmaan ehdotukseksi. Edelleen on ed. Typpö ed. Virkkusen kannattamana ehdottanut, että tähän pykälään otettaisiin 2 momentiksi seuraava lause: „Presidentin tulee tunnustaa evankeelista uskonoppia." Kutsun tätä ehdotusta ed. Typön ehdotukseksi. Edelleen on ed. Kekkonen ed. Helenius-Seppälän kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kekkosen ehdotukseksi.

Onko selostus oikea?

Ed. Ryömä: Minä tein ehdotuksen, että tämän pykälän kohdalle hyväksyttäisiin perustuslakivaliokunnan mietinnön 22 §, kuitenkin sillä tapaa muutettuna, että ensimäisessä momentissa sana „kuudeksi" muutettaisiin sanaksi „kolmeksi". Kannatin siis kaikkia neljää momenttia tällä muutoksella. Ed. Itkonen kannatti minun ehdotustani. Minä en kannattanut ed. Voionmaan ehdotusta, koska hän nähtävästi epähuomiosta kannatti ainoastaan ensimäistä momenttia ehdottamastani pykälästä.

Puhemies: Täällä on käsitetty ed. Voionmaan ja ed. Ryömän ehdotus samallaiseksi. Täällä ei ole merkitty ed. Voionmaan ehdotukselle muita kannattajia kuin ed. Ryömä.

Ed. Ryömä: Minä en kannattanut sitä. Minä nimenomaan sanoin, että minä ehdotan hyväksyttäväksi 22 §:n perustuslakivaliokunnan mietinnöstä, kuitenkin niin muutettuna, että sana „kuudeksi" tulee vaihdetuksi sanaan „kolmeksi". Ed. Itkonen kannatti ehdotustani.

Puhemies: Selostusta täydennetään sillä, että tähän liitetään vielä lisäksi ed. Ryömän ehdotus, sellaisena kuin hän sen äsken on eduskunnalle selostanut.

Lisään vielä selostukseen sen, että ed. Voionmaan ehdotusta ei näinollen ole kannatettu, joten se ei voi tulla äänestyksen alaiseksi.

Selonteko näin täydennettynä myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Koska ed. Typön ehdotus on sellainen, että se saattaa tulla hyväksytyksi riippumatta siitä, minkä sisältöisenä pykälä muuten hyväksytään, lienee sopivinta ensin äänestää muista ehdotuksista ja senjälkeen erikseen sanotusta ehdotuksesta. Esitän senvuoksi hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Ryömän ehdotusten välillä; se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Kekkosen ehdotusta vastaan ja se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Virkkusen ehdotusta vastaan ja se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Lopuksi päätetään ed. Typön ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: On näinollen ensiksi äänestettävä ed. Ryömän ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Ryömän ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ryömän ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Ryömän ja ed. Kekkosen ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Kekkosen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt edustaja Kekkosen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava edustaja Kekkosen ja edustaja Virkkusen tekemän ehdotuksen välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy edustaja Virkkusen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on edustaja Kekkosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt edustaja Virkkusen ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys edustaja Virkkusen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Virkkusen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 144 „jaa"-ääntä ja 46 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän siinä muodossa kuin sillä on suuren valiokunnan mietinnössä. Tämän jälkeen on tehtävä päätös ed. Typön ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Typön ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 124 „jaa"-ääntä ja 59 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 23 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle kulunut, lopetetaan täysi-istunto. Sitä ennen käsiteltäneen kuitenkin asiat 18 ja 19 sekä esitellään asia 23 ja toimitetaan pöydällepanot.

18) Pankkivaltuusmiesten, pankin tilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia

koskevan kysymyksen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Snellman: Pyydän asian pöydälle eduskunnan ensimäiseen istuntoon.

Puhemies: Minä pyydän ed. Snellmanille ilmoittaa, että tämä on sen takia otettu käsiteltäväksi, että voitaisiin toimittaa siinä ehdotettu vaali ensi torstaina.

Ed. Juutilainen: Minä vastustan ed. Snellmanin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy asiassa pankkivaliokunnan mietinnön.

19) Pankkivaltuusmiehen vaalia pankkivaltuusmies E. G. Palménin sijaan

koskevan kysymyksen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 a esitellään ainoaan käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy asiassa keskustelutta pankkivaliokunnan mietinnön.

23) Ehdotuksen laiksi erinäisten sodanaikaisten olojen järjestämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 24 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan sotilasasiainvaliokuntaan.

Pöydällepano:

24) Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloverotuksen alainen

sisältävä hallituksen esitys n:o 25 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on tänään kello 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy kello 3,17 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

29. Keskiviikkona 4 p. kesäkuuta

kello 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 735
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.

2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.

3) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Esitellään:

4) Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloverotuksen alainen sisältävä hallituksen esitys n:o 25 800

Pöydällepanoa varten esitellään:

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta 801

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Colliander, Helo, Homén, K. E. Linna, Luopajärvi, Nix, Sihvo, Soininen, Wankkoja, Wennola ja Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat ed. Alanen ensi perjantaipäiväksi, ed. Juustila torstain ja perjantain istunnoista sekä ed. Hiidenheimo torstaista k:lo 2 lauantaiiltaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Puhemies: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimäisen asian, Suomen hallitusmuotoehdotuksen, toista käsittelyä.

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

24—26 §§:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

27 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Minä ehdotan tälle pykälälle sen muodon, joka on toisessa vastalauseessa sivulla 65 26 §:n kohdalla. Tahdon perustella sitä samoilla syillä kuin aikaisemmin presidentin veto-oikeuden kieltämistä perustelin.

Ed. Keto: Kannatan ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavasti: „Presidentin asiana on kutsua eduskunta tarpeen tullen ylimääräisille valtiopäiville, antaa määräys edustajavaalien toimittamisesta sekä avata ja päättää valtiopäivät."
Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 105 „jaa"- ja 80 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 27 §:n siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

28—32 §§:t hyväksytään keskustelutta.

33 §.

Keskustelu:

Ed. R. Erich: Minä ehdotan, että tämän pykälän ensimäinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti, kuitenkin niin, että valtiosopimukset ovat eduskunnan hyväksyttävät tai eduskunnan valtuutus sopimuksen päättämiseen hankittava, mikäli sopimus sisältää säännöksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan taikka valtiosäännön mukaan muuten vaativat eduskunnan suostumusta. Sodan alottamisesta ja rauhanteosta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella." Toinen momentti jäisi muuttamatta. Pyydän lyhyesti tätä muutosta perustella sillä, että käytännöllisistä syistä toisinansa sopimuksia päätettäessä ja varsinkin kauppasopimuksia tehtäessä saattaa olla asianmukaista, että eduskunta voi antaa hallitukselle valtuutuksen päättää sopimus sillä tavalla, että sopimusta, sen jälkeen kun se on tehty ja allekirjoitettu, ei enää tarvitse alistaa eduskunnan hyväksyttäväksi. Tällaista menettelyä käytetään useissa maissa tarpeen vaatiessa. Voidaanhan sanoa, että sellainen menettely kenties olisi luvallinen, vaikkei nimenomaan puhuttaisikaan siitä mahdollisuudesta, että eduskunta voipi antaa ennakolta tuollaisen valtuutuksen. Joka tapauksessa on kuitenkin paraiten paikallaan, että nimenomaan viitataan tämän valtuutuksen mahdollisuuteen, joten kaikki epätietoisuus tässä suhteessa vältetään. Koska taas sanat „Sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella" ovat liian epämääräiset eivätkä oikein senlaatuiset, kuin lakitekstissä tavallisesti käytetään, ehdotan, kuten sanottu, että tämän sijasta sanottaisiin: „sodan alottamisesta ja rauhanteosta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella.".

Ed. Estlander: Jag understöder ldgm. Erichs förslag.

Ed. Setälä: Ja minä teen samoin.

Ed. Ryömä: Niillä perusteilla kuin on toisessa vastalauseessa sivulla 65 32 §:n kohdalla esitetty, ehdotan tähän pykälään 2 momentiksi mainitussa vastalauseessa olevan 32 §:n 2 momentin.

Ed. Pilkka ei ole saapuvilla.

Ed. Elovaara: Luovun.

Ed. Keto: Kannatan ed. Ryömän ehdotusta.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Erich, R. ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän 1 momentti hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavana: „Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti, kuitenkin niin, että valtiosopimukset ovat eduskunnan hyväksyttävät tai eduskunnan valtuutus sopimuksen päättämiseen hankittava, mikäli sopimus sisältää säännöksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan tai valtiosäännön mukaan muuten vaativat eduskunnan suostumusta. Sodan alottamisesta ja rauhanteosta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella." Kutsun tätä ehdotusta ed. Erichin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryömä ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevaan pykälään otettaisiin toiseksi lisämomentiksi: „Ulkovaltoja koskevat asiat ovat asianomaisen ministerin valmistettavat ja ennen päätöksen tekemistä eduskunnan ulko-

asiainvaliokunnalle lausunnon antamista varten tiedoksi saatettavat." Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

P u h e m i e s: Mitä menettelytapaan äänestyksessä tulee, ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan: Ensin äänestetään ed. Erichin ja suuren valiokunnan mietinnön välillä ja tämän jälkeen päätetään ed. Ryömän ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

P u h e m i e s: Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Ryömän ehdotuksesta.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 106 „jaa"-ääntä ja 80 „ei"-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt 33 §:n siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

34 §.

Keskustelu:

Ed. R y ö m ä: Minä ehdottaisin tälle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu. Päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtioneuvoston enemmistö yhtyy presidentin mielipiteeseen; tämä ei kuitenkaan koske päätöksen tekoa 32 ja 47 §:ssä mainituissa tapauksissa.

Presidentin päätökset ovat, voimaan tullaksensa, presidentin allekirjoitettavat ja sen ministerin varmennettavat, joka on asian esitellyt. Mitä tässä on sanottu ei kuitenkaan koske 32 ja 47 §:ssä mainittuja asioita.

Jos presidentin päätös koskee koko valtioneuvostoa, varmentaa sen asianomainen valtioneuvoston esittelijä.

Se ministeri, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa päätöksestä, samoin kuin varmentaja yleensä siitä, että toimituskirja on oikea."

Siis toinen ja kolmas momentti tulisivat kuuluumaan samoin kuin mietinnössä, neljäs momentti poistettaisiin sekä ensimäinen ja viimeinen momentti, kuuluisivat niinkuin olen ne lukenut.

Ed. E s t l a n d e r: Jag anhåller om att få föreslå att åt 34 § måtte givas följande lydelse, i huvudsaklig överensstämmelse med första reservationen: „Beslut angående särskilt viktiga ärenden fattas av presidenten i statsrådet på föredragning av den minister, till vars ministerium ärendet hör. Sådana ärenden äro: lagstiftningsfrågor, utfärdande av förordningar, kallelse till urtima riksdag, förordnande om nya riksdagsmannavals anställande, inrättande av nya embetsverk, de i 87 § omförmälda utnämningsärenden, frågor om krig och fred samt fördrag med utländska makter ävensom andra med dessa i betydelse jämförliga ärenden. Andra å presidenten ankommande ärenden föredragas för honom av vederbörande minister i närvaro av en annan medlem av statsrådet, efter det frågan för avgivande av utlåtande därstädes handlagts. Alla ärenden rörande utländska makter böra beredas av vederbörande minister samt avgöras på föredragning av sagda minister efter ärendets beskaffenhet antingen i statsrådet eller hos presidenten i närvaro av minst två andra ministrar. Ärende, som ankommer å presidenten i egenskap av befälhavare, avgör presidenten i närvaro av vederbörande minister. Denne åligger att yttra sig i ärendet samt att, då han är av annan mening än presidenten, låta anteckna detta i protokollet. Är ärende av särskild vikt, tillstyrke ministern i sådant fall, att presidenten ville hänskjuta ärendet till utlåtande av ett krigsråd, och därtill kallas tvänne eller flere högre militära embetsmän." Det följande skulle måhända lämpligen kunna avskiljas till en särskild paragraf, och skulle i sådant avseende ärendet remitteras till stora utskottet: „Presidentens beslut skall, med undantag av dem, som gälla om utövande av hans vetorätt ävensom beslut om riksdags upplösning och förordnande om nya val, för att bliva gällande underskrivas av presidenten och kontrasigneras av den minister, som föredragit ärendet. Likaledes undantagas de i 32 och 47 §§ omförmälda ärenden. Rör presidentens beslut hela statsrådet, kontrasigneras detsamma av vederbörande föredragande i statsrå-

det. Om föredragningen av militära kommandomål samt om kontrasignation av presidentens beslut i sådana ärenden stadgas särskilt. För riktigheten av expeditioner, genom vilka presidentens beslut utfärdas, ansvarar den, som kontrasignerat beslutet."

Jag ber att få med några ord beledsaga detta förslag och angiva huvudpunkterna av detsamma och vari det skiljer sig från stora utskottets förslag.

Det sätt för föredragningar och ärendens avgörande, som stora utskottet förordar, synas mig överhövan betunga statsrådets arbete och därjemte också draga de enskilda ministrarna, som tvingas att deltaga i alla övriga ärendens behandling, från deras verksamhet. Detta komme antagligen att leda till att statsrådets sammansättning bleve i olika ärenden synnerligen växlande och påtagligen ett växlande antal av statsrådets medlemmar vore förhindrade att regelbundet deltaga i statsrådets sammanträden. Följden vore, att man skulle förlora vad som man just önskade vinna genom själva den princip, som uppbär stora utskottets förslag, nämligen att hela kollegiet kontinuerligt skall följa med de riksvårdande ärendenas gång. Dessutom är det klart att en ofantlig mängd ärenden äro relativt av så ringa vikt, att det är fullkomligt överflödigt att desamma upptagas i samfält statsråd.

Men härtill kommer att vissa slag av ärenden dessutom äro sådana, att detta omständliga behandlingssätt beträffande dem är föga lämpligt, enär de ofta nog kräva en större snabbhet i avgörandet och en större handlingsfrihet för resp. minister, än det föreslagna anordningssättet möjliggör. Så synes fallet vara särskilt med utrikesärenden, beträffande vilka också gäller att ett antal av dem äro sådana, att de vid tidpunkten för deras avgörande icke böra vara kända utöver en trängre krets.

Ytterligare gives det vissa andra angelägenheter, främst de militära ärendena, där ett dylikt föredragningssätt, som i betänkandet föreslås, icke garanterar tillräcklig sakkunskap och där det vore angeläget att uti den nya regeringsformen hos oss skulle upptagas det sätt för föredragning och avgörande, som förekommer i den svenska grundlagen, där i vissa fall militärt sakkunnige tillkallas till ett s. k. krigsråd. Detta nu beträffande sättet för ärendenas upptagande.

Vad åter vidkommer bestämmelsen angående kontrasignationsplikt och i samband därmed kontrasignationsvägran samt denna kontrasignationsvägrans betydelse, vill jag framhålla, att presidentens utövning av vissa i regeringsformen honom förbehållna rättigheter icke böra göras beroende av statsrådet eller av vederbörande ministrar, vilka påtagligen stå under trycket av politisk hänsyn, enkannerligen på grund av deras förhållande till folkrepresentationen, sådant detta utvecklats under inflytande av det famösa stadgandet, att statsrådets medlemmar skola tagas bland personer, vilka åtnjuta lantdagens förtroende. Presidentens befogenheter i antydda tvänne väsentliga avseenden kunna bliva och antagligen komme att bliva utan varje betydelse, om hans beroende av statsrådet och av resp. föredragande minister berövar honom möjligheten att handla efter egen uppfattning om vad rikets väl kräver. En sådan opersonlig embetsutövning, som visserligen från åtskilliga håll har framställts såsom det sant demokratiska idealet, måste förlama presidentens verksamhet, liksom det också berövar honom all auktoritet och inflytande på statsangelägenheterna.

Dessa tvänne befogenheter, dels att inlägga veto med avseende å något lagstiftningsförslag från riksdagens sida, dels att genom utskrivande av nya val vädja till folket, böra enligt min tanke betraktas såsom republikens president enligt författningarna tillkommande prerogativ. Deras mening och betydelse är att presidenten inom de gränser för lagligheten, som regeringsformen uppdrager, skall vid deras utövning hava en självständig befogenhet att pröva ändamålsenligheten och nödvändigheten att göra bruk av sin myndighet. Att presidenten också med den anordning, som jag i mitt förslag förordar, icke skall överskrida konstitutionen, det framgår tydligen av en jämförelse med bestämmelserna i förnämligast 35 och 45 §§.

Med denna motivering ber jag att få tillstyrka det av mig upplästa förslaget.

Ed. K e t o: Kannatan edustaja Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. S e t ä l ä: Minä luulen kyllä, että perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat osanneet oikeaan siinä, että presidentin on tehtävä päätöksensä valtioneuvostossa yleensä. Niin on säädetty nykyään Ruotsinkin hallitusmuodossa ja samoin on myös Norjassa laita. Ei näytä olevan juuri mitään semmoisia asioita, jotka pitäisi siirtää erityiseen kabinettiesittelyyn, mutta eri asemassa ovat kumminkin sotilasasiat, jotka kuuluvat presidentille sotaväen ylimpänä päällikkönä. Minä yleensä oletan, että valtionhoito ja hallinto rupeaa kehittymään siihen suuntaan, että eri ministerit saavat laajemman toimintavallan, s. o.

että kehitytään ministerihallitusta kohti. On koko joukko semmoisia asioita, jotka eivät tule ollenkaan valtioneuvostoon, vaan jotka ratkaistaan asianomaisissa ministeriöissä. Nyt on presidentillä tavallaan yksi „ministeriö", niin sanoakseni, hoidettavanaan nimittäin sotilaspäällystöasiat, jotka riippuvat hänen ratkaisustaan. Eikä olisi paikallaan, että nämä kaikki esiteltäisiin valtioneuvostolle. Minä ehdotan sen vuoksi 4 vastalauseen mukaisesti, että tähän pykälään tulisi 2 momentiksi seuraava: Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee presidentti asianomaisen ministerin läsnäollessa. Viimemainitun tulee niistä lausua mielensä sekä, milloin hän on toista mieltä kuin presidentti, merkityttää se pöytäkirjaan. Erityisen tärkeissä asioissa ministeri silloin kehoittakoon presidenttiä antamaan asian sotaneuvoston lausuntoon ja siihen kutsumaan kaksi tai useampia korkeampia viranomaisia. — Ehdotettu momentti on hallituksen esityksen mukainen.

P u h e m i e s: Siinä on pieni ero. Hallituksen esityksessä sanotaan „korkeampia sotilasviranomaisia".

Ed. S e t ä l ä: Neljännessä vastalauseessa lienee tässä painovirhe.

P u h e m i e s: Edustaja Setälä siis tarkoittaa, että useampia sotilasviranomaisia.

Ed. S e t ä l ä: Niin, minä tarkoitan „useampia korkeampia sotilasviranomaisia".

Ed. von B o r n: Jag ansluter mig i allo till det av hr Estlander framställda förslaget.

Ed. af F o r s e l l e s: Jag bad också endast om ordet för att understöda hr Estlanders formulering av 34 §.

Ed. H o m é n: Minä pyydän yhtyä ed. Setälän ehdotukseen.

Ed. R. F u r u h j e l m: Jag ber att få föreslå, att i nu ifrågavarande paragraf såsom ett särskilt mom. skulle upptagas sista mom. i § 31 av regeringens proposition: „Då ärende, som rör Helsingfors universitet, behandlas eller avgöres, skall dess kansler beredas tillfälle att närvara".

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu. Päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtioneuvoston enemmistö yhtyy presidentin mielipiteeseen; tämä ei kuitenkaan koske päätöksen tekoa 32 ja 47 §:ssä mainituissa tapauksissa." Toinen ja kolmas momentti kuuluvat, niinkuin valiokunnan mietinnössä, neljäs momentti poistetaan, ja sitten jatketaan: „Se ministeri, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa päätöksestä, samoin kuin varmentaja yleensä siitä, että toimituskirja on oikea". Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Erittäin tärkeistä asioista tekee presidentti päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka ministeriöön asia kuuluu. Sellaisia asioita ovat: lainsäädäntöasiat, asetusten antaminen, eduskunnan kutsuminen ylimääräisille valtiopäiville, uusien edustajavaalien toimitettavaksi määrääminen, uusien virkakuntain perustaminen, 87 §:ssä mainitut nimitysasiat, kysymykset sodasta ja rauhasta sekä sopimukset ulkovaltojen kanssa ynnä muut tärkeydeltään niihin verrattavat asiat.

Muut presidentin ratkaistavat asiat esittelee hänelle, sittenkuin niitä on valtioneuvostossa lausunnon antamista varten käsitelty, asianomainen ministeri toisen valtioneuvoston jäsenen läsnäollessa.

Kaikki ulkovaltoja koskevat asiat ovat asianomaisen ministerin valmisteltavat. Niiden ratkaisu tapahtuu mainitun ministerin esittelyssä asianlaadun mukaan, joko valtioneuvostossa tai presidentin luona vähintäin kahden muun ministerin saapuvilla ollen.

Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee presidentti asianomaisen ministerin läsnäollessa. Viimemainitun tulee niistä lausua mielensä sekä, milloin hän on toista mieltä kuin presidentti, merkityttää se pöytäkirjaan. Erityisen tärkeissä asioissa ministeri silloin kehottakoon presidenttiä antamaan asian sotaneuvoston lausuntoon ja siihen kutsumaan kaksi tai useampia korkeampia sotilasviranomaisia.

Presidentin päätökset ovat, voimaantullaksensa, presidentin allekirjoitettavat ja sen ministerin varmennettavat, joka on asian esitellyt. Mitä tässä on sanottu, ei kuitenkaan koske presidentin

kielto-oikeuden käyttämistä, eikä päätöstä eduskunnan hajoittamisesta ja uusien vaalien määräämistä, eikä myöskään 32 ja 47 §:ssä mainittuja asioita. Jos presidentin päätös koskee koko valtioneuvostoa, varmentaa sen valtioneuvoston esittelijä. Sotilaskäskyasiain esittelystä sekä presidentin niistä tekemäin päätösten varmentamisesta säädetään erikseen. Se, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa siitä, että toimituskirja päätöksestä on oikea." Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Setälä ed. Homénin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan pykälään, jonka ensimäisen momentin muodostaisi valiokunnan ehdottama ensimäinen momentti, lisättäisiin hallituksen esityksen mukaan toiseksi momentiksi seuraava: „Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee presidentti asianomaisen ministerin läsnäollessa. Viimemainitun tulee niistä lausua mielensä sekä, milloin hän on toista mieltä kuin presidentti, merkityttää se pöytäkirjaan. Erityisen tärkeissä asioissa ministeri silloin kehoittakoon presidenttiä antamaan asian sotaneuvoston lausuntoon ja siihen kutsumaan kaksi tai useampia korkeampia sotilasviranomaisia." Kutsun tätä ehdotusta ed. Setälän ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Furuhjelm, R. ehdottanut, että nyt esilläolevaan pykälään otettaisiin lisämomentiksi hallituksen esityksessä olevan 31 §:n viimeinen momentti. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Setälän ehdotuksen välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Ryömän ehdotusta vastaan, ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Setälän ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on tässä äänestyksessä ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Setälän ja ed. Ryömän ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Ryömän ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 „jaa"-ääntä ja 87 „ei"-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ryömän ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Ryömän ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

35 §.

Keskustelu:

Ed. Ö s t e r h o l m: Den senare meningen i 35 § lyder: „Står beslutet i strid med grundlag är ministern berättigad och pliktig att vägra kontrasignation". Jag ber få föreslå att orden „berättigad och" skulle utgå. Om det nämligen engång är så, att beslut står i strid med grundlag, så är det uppenbart, att kontrasignation icke blott kan, utan under alla förhållanden måste vägras.

Ed. R. E r i c h: Pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Österholm ed. R. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän viimeisestä lauseesta poistettaisiin sanat „oikeutettu ja", joten viimeinen lause tulisi kuulumaan: „Jos päätös

olisi vastoin perustuslakia, on ministeri velvollinen kieltäytymään sitä varmentamasta".

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Österholmin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt ed. Österholmin ehdotuksen.

36 §.

Keskustelu:

Ed. H o l m a: Niin suotavaa kuin olisikin, että perustuslaki lausuisi jotakin siitä virkakelpoisuusmitasta, joka valtioneuvoston jäsenen on täytettävä, semminkin mitä koskee n. k. ammattiministerien ammattitaitoa, lienee tämä kuitenkin vaikeata, koska parlamentarismi aina, varsinkin kun puoluerajat ovat jyrkät, tulee viemään siihen, että hyvät puoluemiehen ominaisuudet saavat enemmässä tai vähemmässä mitassa korvata todellista taitoa ja erikoistietoa. Eräissä suhteissa olisi kuitenkin sekä mahdollista että minun mielestäni erittäin tarpeellista sisällyttää määräys valtioneuvoston kokoonpanosta. Pitäisi nimittäin olla jotakin takeita siitä, että laintuntemus olisi edes jossakin määrin valtioneuvostossa edustettuna. Varsinkin siihen ministeriin nähden, joka ammattinaan edustaa oikeuslaitosta ja oikeushallintoa, pitäisi tämän vaatimuksen oikeutuksen olla aivan ilmeisen. Hän olisi samalla myöskin hyvänä tukena sellaiselle presidentille, joka itse ei ole lakimies. Katsoen muutenkin valtioneuvoston työn laatuun olisi varmaan hyödyksi, jos lainopillisia tietoja omaavia henkilöitä olisi valtioneuvostossa useampiakin. Tämmöisen ehdotuksen on vastalauseessaan tehnyt ed. Estlander. Minä kumminkin tyytyisin siihen, että yksi muu ministeri kuin oikeusministeri olisi lainoppinut, ja ehdottaisin senvuoksi tämän pykälän sanamuodoksi: „Valtioneuvoston jäseniksi, joiden tulee nauttia eduskunnan luottamusta, kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia. Sen ministerin, jonka käsiteltäviä oikeushallintoa koskevat asiat ovat, sekä vähintäin yhden muun ministerin tulee olla lainoppineita."

Ed. P r o c o p é: Att röra vid den lagstadgade parlamentarism, som föreslås i denna paragraf, framstår säkerligen för mången såsom ett helgerån. Denna parlamentarism betraktas såsom en av hörnstenarna för den finska demokratin. Jag tror emellertid ej att det är en hörnsten, utan snarare en av de värsta stötestenar, som komma att hindra en jämn och lycklig utveckling och åstadkommande av nödiga samhällsreformer. Parlamentarismen, sådan man genom denna paragraf vill fastslå den, är den engelska, men vi skola komma i håg vad som ofta sagts, att den engelska parlamentarismen är en historisk produkt fast förbunden med de politiska förhållandena, som råda i England. Den förutsätter en monarkisk statsform, men framför allt starka partier, som uppbära och stöda kabinettet. Den leder icke heller i England till en svag regering, utan tvärtom. Det är icke parlamentet, som styr regeringen, kabinettet, utan kabinettet som styr parlamentet. Där icke sådana förutsättningar finnas, har det visat sig omöjligt att omplantera parlamentarismen i annan jordmån. Resultatet har blivit föga lyckligt, särskilt där parlamentet eller riksdagen icke har en stark och fast majoritet, utan är sammansatt av en mängd olika partier. Där leder parlamentarismen till olyckliga konsekvenser. I allmänhet är den icke förenlig med det republikanska statsskicket. Jag ber få påpeka, att den första stora republiken i modärn tid, Amerikas Förenta Stater, icke känner till det parlamentariska styrelsesättet. Den tredje republiken i Frankrike har visserligen iakttagit parlamentarism, men har väl knappast skäl att rosa marknaden, om man objektivt bedömer saken. De talrika ministerskiftena och den alltjämt sjunkande nivån i statsstyrelsen får i hög grad skrivas på parlamentarismens konto. De republiker, vilka först tillegnat sig parlamentarismen, voro Venezuela och ett par negerrepubliker i Syd-Amerika. Det är alltså i dessa berömda fotspår vi skola gå. Men av dessa har såvitt jag vet endast en negerrepublik i lag fastställd parlamentarism. Det synes mig vara det mest olyckliga man kan finna på, att på detta sätt försöka binda en ytterst känslig politisk norm vid juridiska former. Man kunde förstå det den tiden, då Finland var förenat med Ryssland. Då kunde ett stadgande, sådant som det nu föreslagna, redan tidigare i vårt styrelseskick upptaget, hava en viss betydelse. Numera sedan Finland är suveränt har det det icke.

Man måste även fråga sig, vad detta uttryck „riksdagens förtroende" innebär. Icke endast att det är ytterligt svårt att på förhand fastställa, vilken person, som åtnjuter dylikt förtroende, utan man står även i tvekan om överhuvudtaget detta begrepp har något slags tydigt och juridiskt bindande innehåll. Det skall väl betyda detsamma som att de ifrågavarande personerna äro sådana, att deras politiska åskådning omfattas utav riksdagens majoritet. I vårt land kommer man emellertid under en lång framtid med all säkerhet att få arbeta med koalitionsregeringar. Taga vi en enskild medlem i en dylik koalitionsregering, så finna vi att hans politiska ståndpunkt ingalunda omfattas utav majoriteten inom riksdagen. Han är med andra ord icke en person, som åtnjuter riksdagens förtroende. Om vi för övrigt granska vår regering under de sista två åren, så komma vi till det resultat, att vi väl knappast haft mer än en, högst två i någon mån parlamentariska regeringar enligt vesteuropeiskt begrepp, nämligen Svinhufvuds och Ingmans. Åtminstone är det de, som haft den fastaste och starkaste majoriteten bakom sig. Erfarenheten borde alltså redan hava visat oss, att ett fasthållande vid detta stadgande icke är möjligt. Vid sådant förhållande och hänvisande för övrigt till de motiv som i reservationen n:o IV i detta avseende hava anförts, ber jag få föreslå, att lantdagen ville godkänna ifrågavarande paragraf i enlighet med sagda reservation nämligen sålunda: „Till medlemmar av statsrådet kallar rikspresidenten för redbarhet och skicklighet kända infödda finska medborgare. Den minister, till vars handläggning ärenden rörande justitieförvaltningen höra, samt minst en av de andra ministrarna, skall vara lagfaren."

Ministeri K a l l i o: Vaikka onkin luultavaa, että jokainen hallituksen muodostaja pitää huolen siitä, että riittävä määrä lakimiehiä myöskin tulee olemaan ministeristössä, niin katsoisin minäkin, olevan syytä tähän pykälään ottaa määräyksen siitä, että ainakin kaksi lakimiestä myöskin kuuluu ministeristöön, ja siitä syystä minä pyydän kannattaa ed. Holman tekemää ehdotusta, joka huomatakseni oli samallainen kuin hallituksen esitys.

Ed. E s t l a n d e r: Det hette fordom, att den gud giver ett embete den giver han ock förmågan. Det vore ej lyckligt om det framdeles skulle komma att heta i landet, att den lantdagen giver ett embete honom giver den också förmågan — tilltro att utföra uppdraget såsom medlem av statsrådet lärer nog den utnämnde hava av sig själv. Jag anser därför det synnerligen viktigt att ur paragrafen uteslutes den väsentligen negativa kvalifikation, som innebäres i stadgandet om den s. k. parlamentarismen. Jag kan beträffande detta i all huvudsak förena mig om vad den senaste talaren här har uttalat.

Då det gäller så viktiga uppdrag, som statsrådsembeten, synes mig, att några, om ock blygsamma fordringar, böra uppställas och hänvisar jag till mitt förslag i I reservationen, som jag förordar. Jag anser även de där uppställda yrkandena vara synnerligen blygsamma, för att ej säga mer, och kan jag för den skull ej finna att man på dem kunde avpruta något. Jag har särskilt anledning erinra hurusom nödvändigheten att påyrka hos ministrarna åtminstone någon kunskap i det andra nationalspråket, nyligen i lantdagen på ett ledsamt sätt demonstrerats.

Ed. N y b e r g: Minä pyydän saada kannattaa edustaja Holman tekemää ehdotusta mietinnön 36 §:n muutokseksi.

Ed. R. E r i c h: Minä pyydän saada kannattaa sitä sanamuotoa, joka on tällä pykälällä 4 vastalauseessa, eli toisin sanoen sitä ehdotusta, jonka edustaja Procopé on tehnyt. Minun ei tarvitse tätä laajemmin perustella, sillä minulla on ollut tilaisuus yleiskeskustelussa kosketella näitä kysymyksiä. En tahdo suositella sitä, ettei tässä hallitusmuodossa olisi mitään viittausta parlamentaariseen hallitustapaan, jota täällä nyt yleensä kannatetaan. Mutta minä katson, että tällaiselle parlamentaariselle hallitustavalle annetaan yllin kyllin ja annetaan kaikki, mitä sille on tuleva, jos 43 §:ään sen ensimäiseen momenttiin lisätään muutamat sanat, jotka nyt on otettu Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 1 momenttiin, — sen mukaan kuuluisi 43 §:n 1 momentti: „Valtioneuvoston jäsenet ovat virkatoimistaan vastuunalaiset kaikki yhteisesti hallituksen yleisestä suunnasta ja kukin erikseen omista virkatoimistaan." Jos tämä säädettäisiin, silloin, niinkuin sanottu, täydellisesti tyydytettäisiin kaikki luonnollisen ja terveen parlamentarismin vaatimukset ja tulisi hallitusmuotoon aivan samallainen säännös, joka nykyään on Ranskan valtiosäännössä ja joka on ollutkin esikuvana, silloin kun Valtiopäiväjärjestykseen tuo muutos tehtiin, vaikka sitä sitten laajennettiin ottamalla lisäksi tuo määräys: hallituksen jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta — määräys, joka voi soveltua poliittiseksi

ohjeeksi, mutta ei oikeusohjeeksi. Jos siis tähän 36 §:ään tehdään se muutos, että poistetaan sanat: „joiden tulee nauttia eduskunnan luottamusta", niin olen valmis kannattamaan äsken mainittua lisäystä 43 §:n 1 momenttiin.

Ed. von Wendt: Uti ett land i vilket det finnes endast tvänne partier, kan man tänka sig en stilisering som den föreliggande nämligen, att medlemmarna skola åtnjuta riksdagens förtroende. I ett land sådant som vårt, där riksdagen består av flera olika partier och där vi sålunda ofta komma att hava koalitionsregeringar, om dessa kan man ej säga, att de enskilda medlemmarna åtnjuta allas förtroende, utan endast regeringen såsom sådan åtnjuter förtroende. Detta inneligger också i den parlamentariska tanken. Därför borde meningen ändras: Till medlemmar av statsrådet, vilket bör åtnjuta riksdagens förtroende o. s. v. Så har också praxis varit. Därför föreslår jag, att ordet „vilka" ersättes med ordet „vilket", varigenom paragrafen skulle få följande lydelse: Till medlemmar i statsrådet, vilket bör åtnjuta riksdagens förtroende o. s. v.

Ed. Juutilainen: Kun minä luotan täydellisesti siihen, että vastaisuudessakin eduskunnan enemmistölle, joka kulloinkin hallituksen muodostaa, on isänmaan asia yhtä kallis, kuin tälle eduskunnalle, joka hallitusmuodon laatii, ja että se myös osaa harkita asioita yhtä paljon kuin tämäkin, niin pidän tarpeettomana, että hallitusmuotoon lisätään erinäisiä ohjesääntöjä siitä, millä tavoin ministeristö on kokoonpantava. Jos ehdotusta ruvettaisiin kehittämään, että hallitusmuodossa määritellään, millainen ministeri millekin paikalle pitää tulla, niin silloin tietysti täytyisi määritellä muutkin: esim. maanviljelysministerin pitää olla maanviljelijä j. n. e.

Ed. Ryömä: Käsiteltävänä oleva pykälä on yhdenmukainen Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:än kanssa sekä sisältöön että muotoon nähden. Tässä Valtiopäiväjärjestyksen pykälässä puhutaan nimenomaan valtioneuvoston jäsenten luottamuksen nauttimisesta j. n. e. Pitäisin taka-askeleena, että poistettaisiin pykälästä määräys, että valtioneuvoston jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Muuten olen samaa mieltä edustaja Juutilaisen kanssa siitä, että on vaillinaista asettaa ainoastaan yhdenlaatuinen kompetenssiehto, kun niitä kerran tarvittaisiin useampia. Sitäpaitsi on katsottava varmaksi, että juuri lakimies-kompetenssiehtoa tullaan aina toteuttamaan ilman eri määräystäkin.

Ed. Procopé: Enligt min uppfattning skulle det av lantdagsman von Wendt gjorda förslaget icke innebära något slags förbättring. Uttrycket „statsråd" i förevarande paragraf avser icke ett kollegium av ministrar, utan det avser ett embetsverk, en myndighet. Saken blir klarare om man skulle tänka, att benämningen icke skulle vara statsråd utan senat, vilket uttryck sakligt skulle ingå i §:n, om ej benämningen senat sedan någon tid utbytts mot statsråd. Till medlemmar av senaten kallar o. s. v. lyder ifrågavarande stadgande. Där har man för sig ett embetsverk och icke ett ministerkollegium. Man kunde tänka sig att uttrycket „statsråd" skulle utbytas mot „regering". Men ej heller detta blir klarare. Mot en sådan formulering kan alltid invändas: Vad menas med att regeringen har riksdagens förtroende? Icke kan man skilja regeringen från de enskilda medlemmarna. För att regeringen skall hava riksdagens förtroende måste de enskilda medlemmarna också hava det.

Ed. Lohi: Minä hyväksyn tämän pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Minä käsitän, että tämä on yksi tärkeimpiä kulmakiviä tässä hallitusmuodossa, jolla taataan parlamentarismi meidän maassamme. Juuri se onneton asema, mikä meidän maassamme on ollut sen takia, että meillä ei ole ollut parlamenttaarista hallitusta, on ollut omansa saattamaan Suomen kansan yksimielisesti pyrkimään tähän ja silloin kun valtiopäiväjärjestys muutettiin tässä suhteessa, niin se tapahtui verrattain yksimielisesti. Sentähden minusta tuntuu merkilliseltä, että tästä nyt tahdottaisiin pois pyrkiä. Mitä tulee sitten siihen, onko joitakin kompetenssivaatimuksia asetettava ministereille, minä pidän kyllä kanssa sen luonnollisena, että ministeriössä tulee olla oikeusoppineita ja varsinkin oikeusministerinä sellainen, mutta minä pidän sen luonnollisena, että joka kerta, kun presidentti ja eduskuntaryhmät, joiden vaikutus nähtävästi tulee siinä olemaan suurimpana tekijänä, hallitusta asettavat, ne tulevat pitämään siitä huolta. Sitä paitsi pyydän huomauttaa, että tässä hallitusmuodossa minun käsittääkseni oikeusturva yleensä on hyvin vakavasti turvattu. Tässähän on säädettynä riippumattomat tuomioistuimet, erottamattomat tuomarit, oikeuskanslerit kaksinkertaiset, sekä presidentin että eduskunnan puolesta asetetut. Tältä oikeudelliselta kannalta ei siis minun

mielestäni ole mitään syytä epäillä, että oikeusturva tässä maassa tulisi huonosti turvatuksi, vaikkapa tähän pykälään ei nimenomaista säännöstä asetetakaan tästä lainoppineisuudesta oikeusministerin paikkaa täytettäessä.

Ed. Niukkanen: Täällä tehty vaatimus siitä, että valtioneuvoston jäsenten ei tulisi nauttia eduskunnan luottamusta, on todellakin hyvin kuvaavaa ehdotuksentekijäin katsantokannalle. Se on aivan täydellisessä sopusoinnussa sen katsantokannan kanssa, mikä vallitsi silloin, kun säädettiin vanha Ruotsin hallitusmuoto vuodelta 1772. Silloinkin on pantu säädös: „Muutoin ovat valtakunnan neuvokset velvolliset kuningasta yksinänsä kuulemaan ja vastaavat neuvoistansa ainoastaan hänelle. Kuitenkaan ei kuninkaalla ole valtaa heitä nuhdella tai syyttää mistään onnettomasta päätöksestä." Esilletuotu vaatimus on epäilemättä perua siitä monarkistisesta käsityksestä, jota he edustavat ja jota he ovat muissakin kohdin tahtoneet tähän tasavaltalaiseen hallitusmuotoon sisällyttää.

Ed. Schauman: Jag ber få understöda det av herr v. Wendt väckta förslaget.

Senaten var nog ett ämbetsverk, men om statsrådet kan man ingalunda säga, att det vore ett ämbetsverk. Statsrådet är en ministär, ingenting annat. Med hänsyn därtill synes mig också det förslag, som väckts av herr Holma, vara olämpligt. Ehuru jag i sak är alldeles av samma åsikt som herr Holma, kan jag av dessa formella skäl icke biträda det. Det torde dessutom vara självklart att justitieministern i varje fall måste vara en jurist, så det tillägget behövs åtminstone icke.

Det som förvånar mig är att flere talare här, och i spetsen för dem herr Erich, hava yrkat på uteslutande av stadgandet, att statsrådet bör åtnjuta lantdagens förtroende. Man kan visserligen giva dem rätt däri, att ett sådant formellt stadgande icke behövs. Men det är icke dit dessa representanter syfta; de önska icke att detta land skall parlamentariskt styras. De önska icke, att regeringen skall hava lantdagens förtroende. De motivera det också, såsom herr Procopé, med att sådana stadganden förekomma endast i negerrepubliker. Jag måste säga att jag icke känner till dessa republikers konstitution, så att möjligt är, att herr Procopé såsom kännare har rätt, men det kan jag försäkra att t. ex. i Frankrike och i alla de skandinaviska länderna är parlamentariskt styrelsesätt faktiskt rådande. Det finnes ej något formellt stadgande därom, men faktiskt styras numera både Norge, Danmark och Sverige parlamentariskt. Och om vi skola söka exempel även på formella stadganden av precis samma innehåll som i stora utskottets förslag, så finnes ett sådant i det nya förslaget till tysk riksförfattning. Jag tror herr Erichs och hans meningsfränders uppfattning av vilket styrelsesätt som är ändamålsenligast till stor del beror på deras studier av tysk vetenskaplig doktrin. Men det sannolika är, att denna doktrin kommer att förändras, sedan förhållandena förändrats så grundligt som de gjort det i doktrinens hemland. Den som har läst inrikesministern Preuss kommentarier till den nya tyska riksförfattningen, finner att det är en helt annan anda, som nu blåser genom doktrinen i det nya Tyskland. — Om vi hålla oss till Skandinavien och närmast till Sverige, förefaller det mig som om de representanter, som yrka på ett uteslutande av stadgandet om att statsrådet skall åtnjuta lantdagens förtroende närmast tänka sig som förebild en sådan regering som den Hammarskjöldska i Sverige. Vi veta att konung Gustav V gjorde ett försök efter sitt berömda borggårdstal, med en regering, som icke åtnjöt riksdagens eller andra kammarens förtroende. Huru det gick med detta försök, det känna vi alla; det misslyckades och det är nog enligt min tanke säkert, att det försöket icke kommer att göras om på länge.

Jag måste säga, att jag har svårt att förstå, huru de herrar, som yrka på uteslutandet av det stadgande jag flere gånger omnämnt tänka sig att Finland skall styras. Tänka de sig verkligen möjligheten av att regeringen skulle regera utan riksdagens förtroende? De erfarenheter om ett personligt regemente, som vi hava, äro nog tillräckligt djupa och sorgliga för att vi skulle hava lust fortgå på den vägen. Jag vill ej härmed säga, att jag skulle vara en beundrare av det parlamentariska styrelseskicket, jag inser fullkomligt dess brister och jag går så långt, att jag säger, att jag tror att en regering, som icke är parlamentarisk, kan i sig innesluta större kapacitet än en parlamentarisk regering. Men man får lov att taga förhållandena sådana de äro, och jag tror det icke är möjligt i den nuvarande demokratin att regera på annat sätt än på det parlamentariska. Det har invänts, men den invändningen synes mig vara fullkomligt oberättigad, att parlamentarismen nog passar i en monarki, men icke i en republik. Jag kan icke förstå den skillnaden. England har åberopats, men England är ju blott ett skenkonungadöme, liksom man kan säga, att Amerika är en skenrepublik såtillvida som presi-

denten där har mycket stor makt. Den engelska konungen har däremot ingenting att säga. Han är blott en dekoration och en tongivande högsta medlem av societeten.

Jag ber att få, såsom jag redan i början av mitt andragande framhöll, understöda det av herr v. Wendt gjorda förslaget.

Ed. von Born: Jag begärde ordet för att understöda den av herr Estlander föreslagna formuleringen av föreliggande stadgande.

Ed. R. Erich: Minä havaitsen, että ed. Schauman aivan olennaisesti on taistellut tuulimyllyjä vastaan. Hän on väitellyt sellaisia lausuntoja vastaan, joita minä en täällä eduskunnassa enkä muulloinkaan, esim. julkaisuissani, ole esittänyt. Yhtä suuresti kuin ed. Schauman erehtyi luullessaan, että minulla olisi tietoni parlamenttaarisesta hallitustavasta etupäässä saksalaisesta tieteisopista, yhtä väärin hän on käsittänyt sekä neljännen vastalauseen ja sen tarkoituksen, että sen, mitä minä tässä olen esittänyt. Minä en milloinkaan ole sitä sanonut, että hallituksen jäsenten ei pitäisi nauttia eduskunnan luottamusta, vaan minä olen sanonut, että tässä on kysymyksessä poliittinen periaate, jolla sellaisena voi olla ja onkin suuret ansionsa ja etunsa ja joka nykyaikaisessa valtiossa, kun se oikeissa rajoissa pysyy, on välttämätön, mutta joka ei luonteeltaan sovellu valtiosääntöisesti vahvistettavaksi oikeusperiaatteeksi. Ja tässä on todellakin sangen suuri erotus näiden molempien väitteiden välillä, niinkuin ed. Schauman epäilemättä asiaa harkitessaan itsekin havaitsee. En myöskään suinkaan ole sanonut sitä, ettei saisi olla parlamentaarista hallitustapaa, vaan olen aina ja johdonmukaisesti huomauttanut sitä, että tämän parlamenttaarisen hallituksen täytyy pysyä oikeissa rajoissa ja toimia oman luonteensa ja tarkoituksiensa mukaisesti, ja olen huomauttanut siitä että todellakin on olemassa vaara, ettei se voi näissä oikeissa rajoissa pysyä eikä toimia oman olemuksensa mukaisesti, jos valtiosääntöön otetaan tuollainen nimenomainen määräys, joka luonteeltaan on aivan poliittinen ja joka lisäksi on, niinkuin jo tiedämme, altis aivan erilaatuisille tulkinnoille sekä siksi epämääräinen, että senkään vuoksi ei sovellu valtiosääntöön otettavaksi periaatteeksi, niin suuri merkitys, kuin sillä poliittisena toimintaohjeena saattaakin olla. Ed. Schauman on niinikään jättänyt huomioonottamatta sen, että n. s. parlamentarismi ei ole suinkaan mikään yhtenäinen ja kerta kaikkiaan määritelty valtiollinen järjestelmä, vaan parlamenttarismia on hyvinkin monenlaista, on parlamentarismin harhamuotoja, on sellaista parlamentarismia, joka muuttuu tämän hallitusjärjestelmän omalle olemukselle aivan vastakkaiseksi, niinkuin toisessa tilaisuudessa olen huomauttanut. Lyhyesti sanoen: Minä en ole suinkaan millään tavalla esittänyt kysymystä niin, että hallituksen tulisi olla eduskunnan luottamusta vailla tai että sen tulisi toimia vasten eduskunnan tahtoa. Minä olen päinvastoin eri lausunnoissa huomauttanut siitä että oikein käsitetyn ja terveellisen parlamenttarismin tarkoituksena on se, että valtiossa vallitsee tasapaino, että siellä vallitsee yhteistoiminta eduskunnan ja hallituksen välillä ja että eduskunta oikeissa rajoissa käyttää valvontaoikeuttaan hallitukseen nähden. Ja aivan viimeksi tässä keskustelussa olen myös huomauttanut sitä, että me voisimme 43 §:ään ottaa nimenomaisen määräyksen siitä, että hallituksen jäsenet ovat vastuunalaisia eduskunnalle kaikki yhteisesti ja kukin erikseen hallituksen virkatoimista, mikä juuri sisältää sellaisen poliittisen vastuunalaisuuden, joka on parlamentaariselle hallitustavalle oleellinen ja tunnusmerkillinen. Kaiken tämän pyytäisin ed. Schaumanin ottamaan huomioonsa, kun hän lähtee näin ylimalkaisesti toisten lausuntoja arvostelemaan.

Ed. Procopé: Efter det som av herr Erich har yttrats har jag ingenting att tillägga utom att min tolkning av ordet „statsråd" säkerligen var riktig, i vilket avseende jag ber få hänvisa till 38 § nedan i förslaget: „Statsrådet omfattar ett antal ministerier" o. s. v. Skulle statsråd användas såsom beteckning för ett ministerkollegium, så kunde man icke säga om detsamma, att det „omfattar" ett visst antal ministerier.

Ed. Homén: Minä pyydän saada kannattaa ed. Procopén ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Holma ed. Kallion kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavana: „Valtioneuvoston jäseniksi, joiden tulee nauttia eduskunnan luottamusta, kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia. Sen ministerin, jonka käsiteltäviä oikeushallintoa koskevat asiat ovat sekä vähintään yhden muun ministerin, tulee olla lainoppineita." Kutsun tätä ed.

Holman ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Procopé ed. R. Erichin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Valtioneuvoston jäseniksi kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia. Sen ministerin, jonka käsiteltäviä oikeushallintoa koskevat asiat ovat, sekä vähintäin yhden muun ministerin tulee olla lainoppineita." Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Valtioneuvoston jäseniksi kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen miehiä. Valtioneuvoston jäsenten tulee omata tarpeellinen perehtyminen maan molempiin kieliin. Oikeusministerin ja sisäasiainministerin sekä lisäksi vähintäin yhden muista ministereistä tulee olla lainoppineita." Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. — Lopuksi on ed. von Wendt ed. Schaumanin kannattamana ehdottanut pykälän kuulumaan: „Jäseniksi valtioneuvostoon, jonka tulee nauttia eduskunnan luottamusta, kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia." Kutsun tätä ehdotusta ed. von Wendtin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä menettelytapaan äänestyksessä tulee, esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan: Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja Procopén ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Holman ehdotusta vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. von Wendtin ehdotusta vastaan, ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: On siis äänestettävä ed. Procopén ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Procopén ja ed. Holman ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Holman ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Holman ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Holman ja von Wendtin ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Holman ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. von Wendtin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Holman ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Holman ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Holman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 122 „jaa"- ja 63 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

37 §.

Keskustelu:

Ed. Schauman: Jag skulle anhålla, att grundlagsutskottets medlemmar upplyste mig om vad som menas med uttrycket „i statsrådet skall finnas en justitiekansler". Det förefaller mig som om detta skulle vara en reminiscens från den ryska tiden, då det fanns en prokurator i senaten. Justitiekanslern kommer ju icke att intaga denna

ställning i statsrådet, och uttrycket „i statsrådet skall finnas" betyder ingenting. Antingen hör justitiekanslern till statsrådet eller också hör han icke dit. För min del skulle jag, ehuru jag inser att jag icke har några utsikter att få detta yrkande igenom, föreslå, att hela paragrafen strykes. Därmed skulle också de oegentligheter undvikas att i regeringsformen skulle omnämnas att justitiekanslersadjointens tjänst lagfästes i grundlag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Pykälä hyväksytään sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

38—42 §:t hyväksytään.

43 §.

Keskustelu:

Ed. Schauman: Stora utskottet har uteslutit det tredje momentet i grundlagsutskottets betänkande. Det innehåller en förpliktelse för statsrådet att vid varje lagtima riksdag förelägga statsrådets och dess skilda ministeriers protokoll riksdagens grundlagsutskott. Jag anser denna uteslutning vara olycklig och icke heller av stora utskottet motiverad. Stora utskottet åberopar det stadgande i L. O., som medgiver rätt för lantdagen och dess utskott att vid förefallande behov infordra embetsverks och andra myndigheters protokoll och handlingar. Mellan detta stadgande i L. O. och det föreslagna stadgandet om skyldighet för statsrådet att till varje riksdag inlämna sina protokoll är ju dock en mycket stor skillnad. Vad man åsyftar med det stadgande, som av stora utskottet nu uteslutits, är att årligen vid varje riksdag granska statsrådets protokoll för att, i händelse någon statsrådsledamot befinnes hava gjort sig skyldig till någon lagstridighet, därom göra anmälan och sedermera eventuellt förfara enligt ansvarighetslagen.

Jag skulle alltså för min del föreslå, att till 43 § skulle fogas ett tredje mom. av följande lydelse: „Vid början av varje lagtima riksdag skola statsrådets och dess skilda ministeriers protokoll föreläggas riksdagens grundlagsutskott i och för granskning". På finska: „Jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa on valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät niiden tarkastamista varten."

Ed. Keto: Kannatan ed. Schaumanin tekemää ehdotusta.

Ed. Kotonen: Minusta jo tämän ehdotuksen muoto siinä kohden, jossa sanotaan, että „pöytäkirjat on jätettävät perustuslakivaliokunnalle tarkastamista varten", on ainakin suomalaisessa asussaan sellainen, että sitä on vaikea hyväksyä, Eihän perustuslakivaliokunta ole mikään pöytäkirjain tarkastusvaliokunta.

Ed. Lohi: Minusta myöskin on mahdoton vaatimus, että perustuslakivaliokunta pannaan pöytäkirjoja tarkastamaan; kyllä se on luonnotonta. Mitä muuten tulee tähän asiaan, minusta tuntuu, että tällainen säännös, että valtioneuvoston pöytäkirjat pitäisi saada perustuslakivaliokunnan aina tarkastettavaksi, on tarpeeton. Valtiopäiväjärjestyksen 46 § takaa minun nähdäkseni sen, että samoin perustuslakivaliokunnalla kuin muillakin eduskunnan valiokunnilla on oikeus saada asiakirjat valtioneuvostosta sekä muista virastoista, mitä se katsoo tarpeelliseksi. Siinä tosin on säädetty myös poikkeus, jonka mukaan ei tarvitse antaa niitä. Mutta jos hallitus kieltäytyy, niin sen on ilmoitettava syy kieltoonsa. Ja minun nähdäkseni, jos joitakin sellaisia syitä hallitus esittää kieltonsa perusteeksi, joita valiokunta ja eduskunta ei hyväksy, silloinhan on eduskunnalla keino antaa epäluottamuslause sellaiselle hallitukselle. Siis minun nähdäkseni ei ole mitään pätevää syytä siihen, että tähän otettaisiin sääntö siinäkään muodossa kuin perustuslakivaliokunta on ehdottanut.

Ed. Schauman: Minä tahdon ed. Lohelle sanoa ainoastaan sen, että Ruotsissa on kauan menetelty ihan samalla tavoin kuin täällä nyt on ehdotettu ja kuin perustuslakivaliokunta oli ehdottanut. Joka valtiopäivillä Ruotsin perustuslakivaliokunta antaa lausunnon valtioneuvoston pöytäkirjain tarkastamisen johdosta.

Ed. Hupli: Vaikka täällä on huomautettu, että ed. Schaumanin ehdotus on muodollisesti

heikko, niin minä en ainakaan voisi jonkun muodollisen puutteellisuuden takia hylätä näin ehdottoman tärkeää määräystä perustuslaista. Sentakia minä ehdotan sen muodollisesti korjatussa muodossa, toisin sanoen siinä muodossa, mikä tällä ehdotuksella on perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. Helo: Kannatan ed. Huplin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan pykälään otettaisiin seuraava lisämääräys: „Jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa on valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät niiden tarkastamista varten." Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Hupli ed. Helon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva lisämomentti saisi seuraavan sanamuodon: „Jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa on valtioneuvoston ja eri ministeriöiden pöytäkirjat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät." Kutsun tätä ed. Huplin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksissä. Ensin äänestetään ed. Schaumanin ja ed. Huplin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Huplin ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Schaumanin ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaehdotukseksi hyväksynyt ed. Huplin tekemän ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Huplin ehdotuksen välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Huplin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 101 „jaa"-ääntä ja 80 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 43 §:n siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

44—46 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

47 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber att få, i stället för den ordalydelse paragrafen har i stora utskottets förslag, föreslå densamma i enlighet med propositionen. Jag gör det därför att det sätt, på vilket utskottet velat anordna förhållandena mellan folkrepresentationen och presidenten, icke kan anses vara lyckat. Presidenten göres beroende av riksdagen på ett sätt, som dels icke är överensstämmande med rättsmedvetandet, dels också har den följden, att presidenten kommer att framstå såsom riksdagens underordnade. I vartdera avseendet anser jag att här en rättelse bör införas.

Ed. R. Erich: Minä pyydän saada kannattaa tehtyä ehdotusta että vastaava kohta hallituksen esityksessä hyväksyttäisiin ja pyydän saada sitä lyhyesti perustella seuraavalla tavalla.

Tässä sanotaan suuren valiokunnan ehdotuksessa: „Jos oikeuskansleri tai valtioneuvosto katsoo presidentin tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen, maanpetokseen tai muuhun törkeään rikokseen" j. n. e. Katson ensinnäkin että on aivan riittävää puhua valtiopetoksesta ja maanpetoksesta; ei ole tarpeen enää siihen mitään lisätä. Tässä edellytetään, että presidentti menettelee lainvastaisesti virkatoimissaan; ei ole siis puhetta muunlaisesta rikoksesta, joita hän mahdollisesti tekee. Jos hän siis tekisi muunlaisen rikoksen, joka ei ole virkarikos, silloin hänen on vastattava yleisen lain mukaan niinkuin jokaisen muunkin kansalaisen. Kun tässä siis rajoitutaan

ainoastaan virkatoimissa tehtyihin rikoksiin, on epäilemättä riittävä, että puhutaan ainoastaan valtiopetoksesta ja maanpetoksesta. Ja siihen on sitäkin enemmän syytä, kun tämä sana „törkeä rikos" ei ole rikosoikeudellisesti aivan tarkoin määritelty eikä määriteltävissä.

Toiseksi ehdotetaan, että tuomiovalta tässä tapauksessa kuuluisi eduskunnalle; eduskunta voisi neljällä viidesosalla annetuista äänistä tuomita presidentin virkansa menettäneeksi. Muualla ei tavata sellaista säännöstä, jonka mukaan eduskunta näin kokonaisuudessaan toimii tuomioistuimena. On kyllä aivan totta, että useissa maissa on olemassa sellainen järjestys että toinen kamari toimii syyttäjänä ja toinen (ylähuone) tuomioistuimena. Amerikkalaisen järjestelmän mukaan voidaan kyllä presidenttiä vastaan nostaa samanlainen virkasyyte eli oikeammin sanoen valtiosyyte, n. s. impeachement, jonka alaiseksi muutkin virkamiehet voivat joutua. Tässä tapauksessa edustajainhuoneelle kuuluu syyteoikeus ja tuomioistuimena toimii senaatti. Voi siis sanoa, että tämän amerikkalaisen järjestelmän mukaan presidentti todellakin on sangen suuressa määrässä vastuunalainen. Mutta tämä vastuunalaisuus on kuin onkin lähinnä vain periaatteellista laatua. On huomattava, että käytännössä tätä impeachement-menettelyä vain harvoin on virkamiehiin nähden käytetty ja tietääkseni yhden ainoan kerran presidenttiä vastaan. Mutta periaatteellisesti tämänlaatuista vastuunalaisuutta, joka on valtiosääntöisesti voimassa Amerikan Yhdysvalloissa, voidaan puolustaa, sillä meidän tulee muistaa, että presidentillä on mainitussa maassa erinomaisen vankka valta-asema ja itsenäinen päätösvalta, ministerit eivät ole kansaneduskunnalle poliittisesti vastuunalaiset. Presidentin tulee olla laajassa määrässä vastuunalainen koska hänellä on erinomaisen laaja toimintamahdollisuus ja ratkaisuvalta.

Nämä molemmat puolet kuuluvat aivan erottamattomasti yhteen. Meillähän ei asianlaita tulisi ollenkaan olemaan samanlainen, koska presidentti ei voisi toimia ilman vastuunalaisten ministeriensä myötävaikutusta. Ranskassa on asianlaita toisin kuin esim. Amerikan Yhdysvalloissa. Ranskassa on presidentti virkatoimistaan asiallisesti jotakuinkin yhtä vastuuton kuin kuningas monarkisessa valtiossa. Hän vastaa mitä tulee hänen virkatoimintaansa ainoastaan valtiopetoksesta. Mutta tämän lisäksi tulee, että kun Ranskan rikoslaissa valtiopetos ei ole mikään tarkoin määritelty rikosmuoto, niin tämäkin säännös käypi merkityksettömäksi. Oikeastaan Ranskan presidentti onkin aivan vastuuton. Sitä vastoin presidentti Ranskassakin, kuten luonnollista on, yksityishenkilönä mahdollisesti tekemistään rikoksista vastaa yleisen lain mukaan, vaikka hän tällöinkin on siinä erikoisasemassa, että syyteoikeus kuuluu edustajakamarille ja tuomiovalta senaatille. Ilmeistä onkin, että asia on tällä tavoin aivan hyvin järjestettävissä sellaisissa maissa missä jyrkkä ministerivastuunalaisuus on toteutettuna. Siellä tuollainen laajempi, ankarampi vastuunalaisuus, jommoista me Yhdysvalloissa puolustamme, luonnollisesti käypi aivan tarpeettomaksi. Ministerien poliittinen vastuunalaisuus tekee sen tarpeettomaksi ja näin on asian laita kieltämättä myöskin tämän hallitusmuotoehdotuksen mukaan. Ainakin perustuslakivaliokunnassa on tätä pykälää käsiteltäessä viitattu myöskin siihen, että Saksassa vahvistettuun viralliseen valtiosääntöehdotukseen on otettu eräitä määräyksiä, joista muka saataisiin tukea sille järjestelylle, jota tässä on ehdotettu. En kuitenkaan luule niistä saatavan sellaista tukea. Tässä mainitussa ehdotuksessa on kyllä säännös, jolla on seuraava sisältö: Ennen 7-vuotiskauden umpeenkulumista voidaan presidentti valtiopäiväin ehdotuksesta kansanäänestyksellä virastaan erottaa. Valtiopäiväin päätös tehdään sillä tavalla, joka on valtiosäännön muutoksista säädetty. Niinpian kuin päätös on tehty, on presidentti estetty virkaansa hoitamasta." Tässä siis edellytetään, että kansa voipi erottaa presidentin virasta, mutta ainoastaan valtiopäiväin ehdotuksesta, ja tämä ehdotus on siis tehtävä siinä muodossa, joka on säädetty perustuslain muutoksista. On kyllä toinenkin säännös tässä Saksan valtiosääntöehdotuksessa, jossa sanotaan m. m., että kansanhuone ja valtioiden huone on oikeutettu asettamaan valtakunnan presidentin samaten myöskin valtakunnan kanslerin ja ministerit, syytteeseen valtakunnan tuomioistuimessa. Siis tuomioistuimena toimii tässä tapauksessa erityinen valtakunnan oikeus eli valtakunnan tuomioistuin, jossa presidentti voidaan asettaa lainvastaisista teoistansa syytteeseen.

Hallituksen esityksessä on aivan oikein tuomiovalta tässä tapauksessa uskottu tuomioistuimelle eikä eduskunnalle. Kun me siis toisiinsa vertaamme sitä järjestelyä, jota on ehdotettu hallituksen esityksessä, ja sitä, joka on ehdotettu tässä suuren valiokunnan mietinnössä, niin ei saata olla mitään epäilyksiä siitä, että meidän on annettava edelliselle etusija. Mielestäni on tässä periaatteellisesti erinomaisen tärkeä säännös. Selvää on kyllä, että sen käytännöllinen merkitys ei ole kovin suuri, sillä harvoin tietysti tällaisen virkasyytteen nostaminen tulee kysymykseen. Sitä suurempi on sen periaatteellinen merkitys, ja

kaikki asialliset syyt puhuvat sen puolesta, että hyväksytään tämän pykälän 2 momentti siinä muodossa, mikä sillä on hallituksen esityksessä

Ed. Holma: Kysymykseen siitä, onko valtion päämies yleensä oleva vastuunalainen lain edessä ja missä laajuudessa, voi suhtautua eri tavalla, ja poikkeavat eri maiden hallitusmuodot m. m. tässä kohden sangen huomattavasti toisistaan. Valtion päämies voi joko olla niin sanoakseni lain yläpuolella tai vastata lain edessä samassa laajuudessa kuin jokainen muukin kansalainen. Välimuodoksi on katsottava sitä, mikä tällä hetkellä on Ruotsissa vallalla ja mikä kai on meidän voimassaolevien perustuslakiemme ajatus, että nimittäin valtion päämiestä vastaan ei voida nostaa eikä ajaa syytettä rikoksesta, jonka hän on tehnyt joko virassa tai yksityisenä henkilönä. Tämä ei kuitenkaan koske siviilioikeudellisia suhteita, joissa valtion päämies voi olla yhtenä asian osaisena. Kaikellainen velkomuskanne on siis mahdollinen nostaa valtion päämiestä vastaan sekä kanne vahingonkorvauksesta määrätyissä tapauksissa. Olisin omasta puolestani toivonut, että hallituksen esitys ja valiokunnat olisivat nytkin voineet asettua sille kannalle, että presidentti on siviilioikeudellisesti vastuussa lain edessä, mutta ei rikosoikeudellisesti. Tämän kannan omaksuminen olisi ollut sitä mahdollisempi, kun presidentin toimiaika on rajoitettu ja ainakin suurempien rikoksien syytteeseen panemisen oikeus ei ehtisi vanhentua sen kestäessä. Hallituksen esitys on kuitenkin asettunut sille kannalle, että presidentti on vastuunalainen lain edessä niinkuin jokainen muukin maan kansalainen sekä siviili- että rikosoikeudellisesti, tämä mikäli presidentin syytteen — tai kanteenalainen toimi ei ole virkatoimen yhteydessä syntynyt tai tehty. Hallituksen esitys on nimittäin presidentin virkatoiminnasta eroittanut sellaiset törkeät tapaukset, jolloin presidentti tekee itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maanpetokseen, ja oikeuttanut eduskunnan sellaisessa tapauksessa määräenemmistöllä päättämään syytteen nostettavaksi. Sillä aikaa on presidentti pidätettävä toimestaan. Hallituksen esitys sisältää lisäksi seuraavan rajoituksen: „Muissa tapauksissa älköön presidentin virkatoimesta syytettä nostettako." Perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat kuitenkin tässäkin koettaneet vaikuttaa yleiseen tietoisuuteen siitä, että presidentti on oleva virassa pysymisessään riippuvainen eduskunnasta. Niin ovat valiokunnat ensiksikin laajentaneet niiden virkarikosten piiriä, joissa eduskunnalla on puhevalta. Paitse maanpetokseen ja valtiopetokseen nähden voi se mietinnön mukaan tapahtua myöskin, kun on kysymyksessä muu törkeä rikos. Sen minkä hallituksen esitys teki poikkeukselliseksi tapaukseksi, on mietintö yleistyttänyt.

Mutta siinäkään ei kyllin. Esityksen mukaan päättäisi eduskunta, onko syytettä nostettava. Mietinnön mukaan on eduskunta ottanut itselleen tuomiovallan, se tuomitsee presidentin virkansa menettäneeksi. Se tietää, että presidentin tuomitseminen virkansa menettäneeksi todellisuudessa ei tapahdu tuomioistuimen toimesta, niinkuin oikeus ja oikeusjärjestys vaatisi, vaan valtiollisen kokouksen päätöksen nojalla. Sen lisäksi on esityksessä ollut rajoitus, että presidentin virkatoimesta ei muissa tapauksissa saa syytettä nostaa, perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan toimesta poistettu. Se ei muuta asiaa, että ehdotuksessa määräenemmistö on korotettu $^3/_4$ osasta $^4/_5$ osaan, sillä ilmeistä on, että pääasia ei ole se, tuomitaanko presidentti virkansa menettäneeksi vaan voidaanko hänet pitää riippuvaisuuden tietoisuudessa. Sellaisena kuin tämä säännös nyt on ehdotettu, tulee se aina antamaan puolue-intohimoille tilaisuutta loukata ja solvata presidenttiä, joka ei ole määrääville ryhmille mieluinen. Silloin on yhdentekevää, tuleeko hän erotetuksi tai onko edes tarkotuksena hänen erottamisensa. Tarkotus saavutetaan kuitenkin.

Täällä on keskustelun kuluessa huomautettu muutamista muista pykälistä esillä olevassa perustuslakiehdotuksessa, joissa oikeiston puolelta on katsottu täytyvän vaatia muutoksia. Minä asettaisin tässä pykälässä nyt esillä olevassa muodossa ilmenevän periaatteen niiden veroiseksi. Eduskunnan ei pitäisi ottaa tuomioistuinten tehtävää itselleen. Se on vaarallista meidän säännöllisten tuomioistuinten arvovallalle, se tulee asettamaan eduskunnan jäsenet alttiiksi kiusauksille ja tulee saattamaan eduskunnan alentaviin tilanteisiin. Sitäpaitsi olisi ehdottomasti arvokkaampaa, jos hallitusmuodossa edellytettäisiin, että valtion päämiehen valinnassa osataan niin tunnollisesti punnita ehdokkaan ominaisuuksia, että hänen alentumisensa rikolliseen tekoon olisi olettamuksen ulkopuolella ja sen varalta laadittu valtiosäännön pykälä vaan tehtävä sisällöltään vastapainona riittäväksi, mutta ei sen enempää.

Esittämäni nojalla minä siis ehdottaisin, että eduskunta hyväksyisi esillä olevan pykälän toisen momentin siinä muodossa, kuin sillä on hallituksen esityksessä.

Ed. Raatikainen: Minäkin luulisin sopivaksi, että pykälän toiseen momenttiin tehtäisiin

sellainen muutos, että presidentti voitaisiin tuomita virkansa menettäneeksi ainoastaan koko yhteiskuntaa vastaan tekemistään rikoksista, siis valtiopetoksesta ja maanpetoksesta. Kun minä en kuullut varmasti niitä ehdotuksia, jotka täällä samaan suuntaan on tehty, pyydän minä saada tämän pykälän toiseen momenttiin ja toiseen lauseeseen tehdä sellaisen ehdotuksen, että se kuuluisi: „Jos oikeuskansleri taikka valtioneuvosto katsoo presidentin tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maanpetokseen, ilmoittakoon" j. n. e.

Ed. Juutilainen: Minä kyllä hyväksyisin suuren valiokunnan mietinnön sellaisenaankin, mutta kun hallitusmuodolle pitäisi koettaa saada tuollainen puolijuhlallinen asu, niin senvuoksi voin yhtyä kannattamaan ed. Raatikaisen ehdotusta, että sanat „tai muuhun törkeään rikokseen", jätettäisiin pois. Ed. Holman lausuntoon nähden pyydän huomauttaa, että ei tässä pitäisi oikeusistuinten arvovalta mitenkään joutua horjutetuksi, jos eduskunnan $^4/_5$ päättääkin presidentin aivan erikoisessa tapauksessa erottaa. Olen vakuutettu, että kun näin suuri osa eduskunnan jäsenistä vaaditaan, että päätös tulee tehdyksi, ne kestävät sellaiset kiusaukset, joita hän arveli siinä tulevan esiin.

Ed. Kotonen: Erotus Amerikassa tässä kohden noudatetun järjestelmän ja hallituksen esityksessä olevan ehdotuksen välillä on miltei yksinomaan se, että amerikkalaisen järjestelmän mukaan pidetään sopimattomana, että henkilö, joka on syytteessäkään valtiopetoksesta tai maanpetoksesta, olisi enää presidenttinä, olkoonpa väliaikaisesti virasta pidätettynäkin, kun taas hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus tekisi sen mahdolliseksi. Kun otetaan huomioon, niinkuin täällä on myönnettykin, se, että säännöksellä tulee kaikesta päättäen olemaan vain teoreettinen merkitys, niin on minusta pantava pääpaino juuri sille näkökohdalle, jonka mainitsin, nimittäin että olisi sopimatonta pitää virasta erotettunakaan presidenttinä henkilöä, jonka suuri osa eduskunnasta on katsonut tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maankavallukseen ja senvuoksi päättänyt asettaa näistä rikoksista syytteeseen. Tämä yksin minulle riittää ratkaisevaksi syyksi valitessani amerikkalaisen järjestelmän.

Ed. R. Erich mainitsi, että Amerikassa voidaan tällaista järjestelmää puolustaa, koska siellä presidentillä on suuressa määrin riippumaton asema. Ed. Estlander taas moitti suuren valiokunnan ehdotusta juuri siitä, että se asettaa presidentin liiaksi riippuvaan asemaan. Siis kahdesta aivan eri perusteesta lähtien tullaan kuitenkin samaan lopputulokseen. Minun luullakseni ei tämä kysymys ollenkaan ole riippuvainen siitä, missä määrin eduskunnalla on vaikutusvaltaa presidenttiin, missä ei, vaan asia on arvosteltava yksinomaan siltä kannalta, jonka alussa mainitsin, nimittäin että presidenttinä ei saa olla henkilö, joka on syytteessä niin törkeästä rikoksesta kuin suuren valiokunnan mietinnössä mainitaan.

Edustaja Holma taas arveli, että meillä nyt voimaan tullut ja uuden hallitusmuodon kautta edelleen vahvistettava ministerien vastuunalaisuus tekisi tällaisen säännöksen kuin nyt kysymyksessä oleva tarpeettomaksi. Tätä perustelua minä puolestani en voi käsittää. Sillä eihän ministeri suinkaan voi vastata presidentin tekemästä törkeästä rikoksesta, niinkuin valtiopetoksesta esimerkiksi. Ministeri yleensä ei rikosoikeudellisesti voi vastata presidentin teoista. Kun sama puhuja mainitsi, että kysymyksessä oleva pykälä siinä muodossa, mikä sillä on suuren valiokunnan ehdotuksessa, antaisi puolueryhmille, joille presidentti ei satu olemaan mieluinen, tilaisuuden loukata kaikin mahdollisin tavoin presidenttiä, niin minun täytyy sanoa, että arv. puhuja siinä suhteessa luullakseni on kokonaan erehtynyt. Suuren valiokunnan ehdotus näet suojelee siinä suhteessa presidenttiä paljon laajemmalti kuin mitä on laita hallituksen esityksessä olevan ehdotuksen. Niinikään en voi minäkään, niinkuin ei myöskään edustaja Juutilainen, pitää minään tuomioistuinten tehtäviin sekautumisena sitä, jos eduskunta tässä erikoistapauksessa kansan ainoana edustajana ryhtyisi erottamaan virasta valtion päämiehen. Minusta päinvastoin tämä menettely on paljon soveltuvampaa valtion päämiehen arvolle kuin olisi se, että joku tuomioistuin, olkoonpa aivan erikoisesti sitä varten kokoonpantu tuomioistuin, saisi tämän tehtävän suorittaakseen. Ja tulisihan sitäpaitsi hallituksen esityksessä olevan ehdotuksenkin mukaan eduskunta sen verran toimimaan tuomioistuimena, että se väliaikaisesti erottaisi presidentin viran toimituksesta asettamalla hänet syytteeseen lainkohdassa mainituista rikoksista.

Näistä syistä ja tahtomatta laveammalta enää kajota tähän kysymykseen, josta sekä perustuslakivaliokunnassa että suuressa valiokunnassa on jo niin pitkälti keskusteltu, minä kannatan suuren valiokunnan tälle pykälälle ehdottamaa sanamuotoa.

Ed. Ritavuori: Kannatan ed. Raatikaisen tekemää muutosehdotusta.

Ed. Setälä: Edustaja Raatikaisen tekemä ehdotus ei minusta paranna asiaa ensinkään. Se tekee pykälän hiukan siivommaksi, mutta se ei paranna sitä, mikä tässä on päävikana, nimittäin että eduskunta sen mukaan voi esiintyä tuomioistuimena ja erottaa presidentin, jota se sen mukaan kuin on päätetty, ei edes itse ole valinnut. Tämä se on niin suuri periaatteellinen vika, että se tekee tämmöisen pykälän mahdottomaksi hyväksyä.

Ed. Suolahti: Pyydän kannattaa ed. Holman tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. R. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan §:n 1 momentti hyväksyttäisiin sanamuodolleen sellaisena kuin se on hallituksen esityksen 45 §:ssä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ensimäiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin sellaisena kuin vastaava momentti on hallituksen esityksen 45 §:ssä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin toiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Holma ed. Suolahden kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on hallituksen esityksessä. Tämä ehdotus on siis sanamuodolleen täysin samallainen kuin ed. Estlanderin toinen ehdotus. Edelleen on ed. Raatikainen ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän toisen momentin toinen lause tulisi sanamuodolleen seuraavaksi: „Jos oikeuskansleri tai valtioneuvosto katsoo presidentin tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maanpetokseen, ilmoittakoon asian eduskunnalle" j. n. e. Kutsun tätä ehdotusta ed. Raatikaisen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsitykseni mukaan on äänestyksessä meneteltävä sillä tavalla, että tehdään päätökset erikseen pykälän kumpaisestakin momentista. Esitän näin ollen hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksissä. Ensin päätetään pykälän ensimäisestä momentista äänestämällä ed. Estlanderin ensimäisen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnössä olevan ehdotuksen välillä. Tämän jälkeen päätetään pykälän toisesta momentista äänestämällä ed. Estlanderin toisen ehdotuksen ja ed. Raatikaisen ehdotuksen välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Äänestys nyt esillä olevan pykälän ensimäisestä momentista ed. Estlanderin ensimäisen ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Puhemies: Tämän jälkeen siirrytään äänestämään pykälän toisesta momentista ensiksi ed. Estlanderin toisen ehdotuksen ja ed. Raatikaisen ehdotuksen välillä.

2) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Raatikaisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 135 „jaa"-ääntä ja 52 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Raatikaisen ehdotuksen.

Äänestys suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Raatikaisen ehdotuksen välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Raatikaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Raatikaisen ehdotuksen.

Lakiehdotuksen 48 § hyväksytään keskustelutta.

49 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Enligt de bestämmelser, som ingå uti förslaget till regeringsform rörande justitiekanslers ställning och embete, kommer denna embetsman att i likhet med ministrarna vara ansvarig gentemot riksdagen. Hans uppgift kommer att vara att övervaka statsmaskineriet och att också till riksdagen avgiva berättelse över sin verksamhet, för vilken han kan ställas till ansvar. Jag vill nu lämna osagt, huruvida en dylik ställning är den riktiga för justitiekanslern och huruvida icke han för sin uppgift hade bort vara mer fristående och självständig, men såsom denna hans ställning är normerad här i utskottets förslag, synes det mig att den fullständigt täcker över det uppdrag, som enligt denna paragraf skulle givas åt en riksdagens justitieombudsman. Ty denna har just till uppgift att å folkrepresentationens vägnar så att säga kontrollera statsstyrelsen. Vid sådant förhållande kan det icke vara lämpligt och gagneligt, att en särskild justitieombudsman utses, som icke komme att hava något för honom utmärkande och eget verksamhetsområde, varför också hans embete icke komme att hava den betydelse, som detsamma rätteligen borde hava. Under sådana förhållanden och med åberopande i övrigt av de motiv, som i reservationen n:o 1 äro anförda, ber jag därför få föreslå, att hela denna paragraf måtte ur förslaget utgå.

Ed. af Forselles: I överensstämmelse med vad som nämnes i första och fjärde reservationen ber även jag att få föreslå, att ifrågavarande paragraf skulle utgå. Jag ber därför att få understöda herr Estlanders förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. af. Forselleksen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä pykälän siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

50 §.

Keskustelu:

Ed. Joukahainen: Ymmärtääkseni hallintoalueitten rajoja ei voida järjestää sillä tavalla kuin 50 §:n kolmas momentti ja 51 §:n toisen momentin viimeinen lause mietinnössä edellyttävät. Olen jo eräässä toisessa yhteydessä huomauttanut siitä, että kielirajat tässä maassa ovat oikeastaan olemattomat ja että niitä ei voida missään tapauksessa tarkotuksenmukaisesti sillä tavalla käyttää kuin näissä momenteissa edellytetään. Mutta kun se vastalause, nimittäin yhdeksäs, jonka myöskin minä olen allekirjoittanut, ei kaiken todennäköisyyden mukaan saa eduskunnassa riittävää kannatusta, katson puolestani tarpeelliseksi yhtyä kanattamaan 50 §:n kolmatta momenttia kuitenkin sillä edellytyksellä, että siihen lisätään välilause, joka alkuaan oli perustuslakivaliokunnan mietinnössä, nimittäin että alueet, mikäli asianhaarat sallivat, tulevat yksikielisiksi. Eli toisin sanoen, että tämä kolmas momentti kuuluisi seuraavasti: „Hallinto-alueitten rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava että alueet, mikäli asianhaarat sallivat, tulevat yksikielisiksi j. n. e."

Puhemies: Ed. Joukahainen siis tekee ehdotuksen, että perustuslakivaliokunnan mietinnön kolmas momentti hyväksyttäisiin.

Puhuja vastaa myöntävästi.

Ed. Juutilainen: Katson puolestani, että ei ole mitään syytä luopua perustuslakivaliokunnan mietintöön liittämästäni yhdeksännestä vastalauseesta, jossa ehdotetaan että 50 §:stä kolmas momentti kokonaan poistettaisiin. Pyydän saada tehdä sellaisen ehdotuksen. Huomautan lisäksi että tämä lisäys on 50 §:ään tullut vasta viime kesänä. Sensijaan perustuslakikomitea ja aikaisemmat tasavaltalaiset hallitusmuotoehdotukset ovat aseettuneet sille kannalle että nämä

kaksi ensimäistä momenttia riittävät tämän asian järjestämiseen.

Ed. Estlander: Detta och det följande lagrummet innehålla åter stadganden, där tillfälle gives för lantdagens finskspråkiga majoritet att visa tillmötesgående mot den enhälliga svensksinnade opinionen i landet. Jag ber att få framhålla, att uti stora utskottets formulering en förbättring i någon mån har skett, i det att därur uteslutits det tillägg, som den första talaren önskade få återinfört. Men fortfarande kvarstår dock en sådan formulering af 3 mom. att den nyreglering, som från svenskt håll begäres, icke utlovas på något bindande sätt, allra minst är stadgad i grundlag, utan att densamma blir beroende av framdeles skeende beslut och helt och hållet av lantdagens medverkan. Och ytterligare har en inskränkning skett därutinnan, att icke lagskipningsområdena i underrätt medtagits, utan endast förvaltningsområdenas gränser åsyftas.

Jag sade, att verkställigheten av denna omreglering helt och hållet komme att bero av lantdagen, och jag tillägger, att jag icke hyser någon förhoppning om att lantdagen åtminstone under en överskådlig framtid skall vara med om en dylig reglering. Det styrelsesystem, som denna nya regeringsform avser att införa, innebär, såsom det här till lust och leda tyvärr varit nödvändigt upprepa, införandet av ett fullkomligt lantdagsenvälde, och förespråkarena för detta envälde och dess framtida utvidgande komma ingalunda att vara benägna att låna örat till en reform, som skulle innebära en utveckling av den kommunala självstyrelsen. Om därför icke i grundlag otvetydigt fastställes, att denna nyreglering av förvaltningsområdenas och områdenas för rättskipningen i första instans gränser skall äga rum, är det min bestämda övertygelse, att denna reform heller icke kommer till stånd. På dessa grunder och med åberopande i övrigt av vad vid flere olika tillfällen har framförts och vad i reservation I närmare anförts ber jag att få föreslå den formulering, som i denna reservation är angiven.

Ed. Wuorimaa: Suomen kaksikielisen kansan kielelliset olot ovat aina vuodesta 1867 järjestetyt sille kannalle, että molemmilla kieliryhmillä on tasa-arvoisuus kaikissa suhteissa tässä maassa. Suomenkielinen kansa myöskään ei ole koko tänä aikana eikä ennenkään millään tavalla sortanut ruotsinkielistä kansaa, vaan päinvastoin. Vielä tänäpäivänä jos käydään esim. Uudenmaan lääninhallituksen rahastossa, on virkamies, joka ei erehdyksestäkään vastaa suomenkielellä suomenkieliseen kysymykseen, vaan käyttää aina ruotsinkieltä.

Ja ruotsalainen kansanaines on tämmöisissä oloissa tullut erittäin hyvästi toimeen. Ei missään itse kansan seassa ole valitusta ollut siitä, että sen kieltä olisi ylenkatsottu tai sorrettu. Kaikki meidän hallinnolliset elimemme koko maassa ovat sentähden kaksikielisiä ja ruotsalaisella kansanaineksella on ollut oikeus omaa kieltänsä käyttää, missä se sitä tahtoo, ja virastot ovat velvolliset niitä vastaanottamaan. Nyt myöskin 14 § tässä valtiomuodossa, joka toisessa lukemisessa hyväksyttiin, vahvistaa nämät periaatteet.

Mutta tämän pykälän viimeinen momentti tuo nyt uudenlaisen periaatteen tähän asiaan. Se nimittäin vaatii yksikielisiä hallintoalueita ja sentähden näille alueille myöskin yksikielisiä virastoja.

Ne seudut maassa, joissa on ruotsinkielistä asutusta, järjestettäisiin siis siten, että niille asetettaisiin eri ruotsinkielisiä lääninhallituksia ja muita virastoja, joissa virkamiehet olisivat yksinomaan ruotsinkielisiä. Mutta jos tarkastetaan ruotsalaista asutusta niissä maankohdissa, joissa niitä löytyy, niin huomataan että ruotsalaisen asutuksen välillä Uudellamaalla, Turun läänissä ja Pohjanmaalla on joka-ainoassa kunnassa vähemmän tai enemmän suuri ja valtava suomenkielinen vähemmistö. Nyt jos tämä momentti hyväksyttäisiin ja siis perustettaisiin ruotsinkielisiä hallintoelimiä ja lääninhallituksia ynnä muita, niin olisi seuraus siitä, että joko vähemmistöt näissä ruotsalaisissa hallintoalueissa joutuisivat ruotsinkielisten virkamiesten sorron alle tai sitten että nämätkin virastot täytyisi taas uudestaan tulla kaksikielisiksi niinkuin nykyiset virastot ovat. Mitä hyötyä siitä sitten oikeastaan on ruotsinkieliselle kannalle, sitä on vaikea ymmärtää. Mutta yksi asia siitä kuitenkin syntyisi ja se on se, että syntyisi koko suuri joukko uusia virastoja ja virkoja, joita ruotsinkielinen ylimystö miehittäisi ja jotka olisivat niitten lukemattomien virastojen ja virkamiesten kanssa joita viime aikoina on asetettu Suomen kansan kannettavaksi ja maksettavaksi ilman minkäänlaista hyötyä, ja yhtä huonolla työteholla vieläpä huonommalla kuin se mikä nyt vallitsee meidän keskusvirastoissamme ja niiden virkamiehissä.

Tämä ruotsalaisgarantiain vaatimus on lähtenyt oikeastaan ruotsinkielisestä ylimystöstä, joka on pelännyt sitä, että se tässä maassa joutuisi entisestä hallitsevasta asemastaan pois ja että sen

ruotsinkielinen maalaisväestö rupeisi myös vapautumaan sen taantuvasta politiikasta ja asettuisi toiselle kannalle. Sentähden sen mielestä sen täytyisi vahvistaa asemiansa sillä, että se saisi uusia virastoja ja uusia virkoja, joita se voisi miehittää ja vaikutusvaltaansa edelleen säilyttää. Mutta ruotsinkieliselle kansalle ja ruotsinkielelle tässä maassa siitä tulee puhdas vahinko, sillä nykyään aina Utsjoelta Hankoniemeen asti voidaan tulla toimeen jokaisessa pienemmässäkin kunnassa ruotsinkielellä ja ruotsinkieli on pysynyt tässä maassa niin kauan kuin virkamiehet ovat velvolliset oppimaan molempia kieliä, siis ruotsinkieltäkin. Jos nyt muodostetaan ruotsinkielisiä yksikielisiä hallintopiirejä, niin seuraa siitä luonnollisesti, että suomalaisseudut myös tulevat yksikielisiksi, se tahtoo sanoa, virkamiehet eivät enää muussa Suomessa tarvitse oppia ruotsinkieltä ja sen kautta ruotsinkieli häviää välttämättömästi yli Suomen. Minä pidän sen vahinkona että niin olisi. Sillä meidän on säilytettävä ruotsinkieli. Siitä on meidän kansallemme ollut suurtakin hyötyä kultuurisuhteessa, ja tarpeellista että se säilyisi edelleen. Jos tämä momentti nyt hyväksytään, niin ruotsalainen ylimystö ja ruotsalainen ryhmä tällä tekevät juuri ruotsinkielelle suurimman vahingon ja haitan, sillä sen kautta se supistaa ruotsinkielen yksinomaan näihin kapeihin merenrantoihin, missä asuu ruotsalainen väestö ja koko muusta Suomesta se häviää pois. Muutenkin on tämän yhteydessä huomattava, kuinka vahingollisesti juuri ruotsinkielinen ryhmä täällä on tässä kieliasiassa esiintynyt. Se on koettanut eristävtyä niin paljon kuin mahdollista Suomen kansasta. Se on keksinyt nimiäkin, jotka olisivat merkkinä siihen eristäytymiseen. Se puhuu ruotsalaisesta asutuksesta täällä nimellä „ostsvenskt land", joka merkitsee „Itä-Ruotsin maa", ja ruotsinkielistä kansaa se kutsuu „ostsvenskar", joka merkitsee „itäruotsalaiset". Sen kautta se jo tahtoo todistaa, että se tahtoo eristyä suomenkielisestä kansasta ja eristää myös ruotsinkielisen kansanaineksen suomalaisesta kansasta ja niin luoda tänne kaksi kansaa valtiossa, joka yritys välttämättömästi tulee loppumaan sillä tavalla, että ruotsinkieli vähitellen häviää tästä maasta, ja vaikuttaa siis aivan päinvastoin, kuin mitä ruotsinkielinen ylimystö ja ryhmä täällä tarkoittavat. Minä sentähden juuri ruotsinkielen edun kannalta kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta, että kolmas momentti tässä pykälästä poistetaan.

Ed. Colliander: Maalaisliitto, som har på entreprenad omsorgen om det svenska språket, har skickat icke mindre än tre av sina mest berykta-

tade nationalister i elden för att försöka bevara det lilla svenska, som ännu finnes kvar, men nu håller på att försvinna från landet. Det har varit ett stort nöje att åhöra dessa andraganden, särskilt det sista, vilket i sin omsorg om det svenska språket gick så långt att talaren fasade för möjligheten att detta svenska språk, som han erkänner har gjort landet så utomordentligt stor nytta, komme att försvinna från landet. Om nu så olyckligt vore, att vi själva skulle bidraga till dessa åtgärder och att herr Vuorimaa skulle komma att få rätt i sina förmodanden, så tror jag, att han innerst inne dock skulle känna sig synnerligen belåten med utgången och jag skulle sålunda tillråda honom att använda hela sitt stora inflytande till att befrämja våra strävanden i riktning mot det svenska språkets undergrävande i detta land. Härigenom skulle den verkliga och stora friden nås. Det kan icke hjälpas, att, när man åhör andraganden av denna art, man kunde känna sig sorglig till mods, ifall icke å andra sidan den omedvetna humorn skulle lysa igenom nästan varje rad av sådana andraganden som det senaste. Det når det sublimas gräns i sin utomordentligt stora löjlighet. Då talaren av oro för de enspråkiga områdena tänkte sig möjligheten att där skulle förekomma förtryck gentemot den finska minoriteten, så ville jag lugna honom med det, att lantdagen genom den regeringsform vi nu antaga kommer att närma sig valtalaki-idealet och att den sålunda helt och hållet själv kan styra och ställa i detta land och ånyo skapa lagar, som värna denna arma finska minoritet i de svenska områdena, ifall den skulle bliva utsatt för förtryck. Vi svenskar sträva icke till detta förtryck. Tvärtom kommer det att ligga i vårt intresse att se till att där finsk minoritet kan uppstå alla medel skola användas för att hindra ens skenet av förtryck, ty detta ligger i vårt eget intresse. Den oro för det finska elementet, som kommit till synes, är sålunda, också den, fullständigt överflödig.

En gammal kär klagolåt uti centerns många inlägg i denna kammare utgör tjänstemannafrågan. Alltid då därtill på något sätt tillfälle gives, riktas angrepp mot de tjänstemän, som centern dock i sin demokratiska iver är den främsta att öka med ständigt nya. Det är ingalunda från vårt håll man yrkar på att nya statstjänster skola skapas, utan det är just från demokraternas sida. Det måste envar ha insett, att ju mera demokratiskt ett land blivit dessto mera tjänstemän behöver det. Vi behöva endast tänka på den lag, som trätt i verkställighet den 1 juni, för att se huru också den uppammar en tjänstemannaskara

och herr Vuorimaa har varit en av de första att förorda denna lag. Men då det gäller några svenska ämbetsmän, då fasar han. Han tänker på att dessa ämbetsmän åter skulle kunna bidraga till att det svenska språket kunde fortbestå, detta samma språk, som han så gärna vill utrota. Han säger bland annat att svenskheten har bestått så länge landets ämbetsmän varit tvungna att kunna båda språken, d. v. s. både svenska och finska. Skapa vi nu nya svenska ämbetsmän, låt vara i rätt begränsad omfattning, skulle detta ytterligare befordra svenskans framtid. Jag tror att också de bekymren äro överflödiga. Nog komma svenskarne att bestå här i landet med eller utan ämbetsmän, med eller mot ämbetsmän, det kan herr Vuorimaa vara fullkomligt övertygad om.

Någonting som man också alltid åberopar och idislar med en uthållighet, som är rent av häpnadsväckande, är det, att vi svenskar icke utan dessa ämbetsmän skulle komma tillrätta och att hela denna agitation, som man kallar den, från vår sida skulle bygga på den svenska överklassen, vilken vi önska öka genom skapande av nya tjänstemän. Här har dock under olika perioder från svenskt allmogehåll med utomordentlig klarhet och skärpa gjorts gällande, att de åtgärder för svenskhetens bevarande, som nu äro ifrågasatta, ingalunda komma från den svenska överklassens utan tvärtom från den svenska allmogens sida, och den, som med öppna ögon och med någorlunda klart förstånd betraktar folkrörelsen inom det svenska Finland har ju kunnat förstå, att t. ex. den svenska rörelse som tog sig uttryck i det svenska folktinget, ingalunda föddes bland den svenska överklassen, utan bland den svenska allmogen och kanske närmast bland den österbottniska svenska allmogen. Det är sålunda fullkomligt oberättigat att gång efter annan försöka giva dessa svenska krav skenet av att vara endast överklasskrav.

Herr Joukahainens och särskilt herr Juutilainens förslag äro av den art, att de uti sin blinda nationalistiska fanatism äro egnade att, ifall de vinna lantdagens bifall och förverkligas, framprovocera åtgärder från vår sida att med alla tillbuds stående medel motarbeta godkännandet av ett sådant lagförslag som detta. Man vill göra vad man kan för att hindra oss att medverka till detta lagförslags godkännande, av vilket man dock säger sig vänta så oändligt mycket. Jag undrar, om denna politik ur herrarnas synpunkt är den riktiga och den kloka.

Ed. Junes: Suuren valiokunnan ehdottama sanamuoto tämän pykälän 3 momentille on minunkin mielestäni liian jyrkkä ja aivan tarpeettomasti sitoo valtiovallan toimintaa tässä asiassa, järjestettäessä hallintoalueiden rajoja. Siksi minäkin kannatan ed. Joukahaisen täällä tekemää ehdotusta. Mielestäni ei ruotsalaisilla ole myöskään mitään aihetta sanoa tätä ruotsalaisten sorroksi, jos pykälä saisi tällaisen muodon. Mutta tämä on vaan viittaus käytäntöön, sillä jos käytännössä jo ehdottomasti määritellään eteenpäin mitä on tehtävä, huolimatta onko se mahdollista, niin se on minusta sellaista, joka estää kaikkien olevien olojen huomioonottamisen.

Ed. Niukkanen: Tämän lakiehdotuksen 14 § säätää, että oikeudet, hallintoviranomaiset ynnä muut virastot ovat kaikkialla maassa olevat kaksikieliset. Tämän pykälän viimeinen momentti taasen säätää, että hallintoalueet on tehtävä yksikielisiksi. Pykälät ovat siis keskenään sellaisessa ristiriidassa, että minun käsittääkseni toisesta tai toisesta on luovuttava. Tämän pykälän käytännössä toteuttaminen on minunkin mielestäni aivan mahdoton. Katsoen siihen, että ruotsin- ja suomenkielinen väestö asuu niin sekaisin, veisi sen toteuttaminen siihen, että kuntia, sekä laajempia itsehallintoalueita muodostuisi aivan sisäkkäin. Se veisi myöskin siihen, kuten eräs kielirajaseudun oloja tunteva edustaja perustuslakivaliokunnassa huomautti, että kielten rajamailla kovin useissa tapauksissa täytyisi kielellinen hallintoraja vetää myös isännän ja emännän välille, jollainen toimenpide minun nähdäkseni tuntuu arveluttavalta. Minä siis yhdyn siihen ehdotukseen, varsinkin kun 14 § on tullut sellaiseksi kuin se tuli, että tämän pykälän viimeinen momentti olisi poistettava.

Ed. Pilkka: Minä valitan sitä seikkaa, että suuri valiokunta on äärimmäisen oikeiston vaatimuksesta vasemmiston kannattamana pyyhkinyt tämän pykälän 3 momentista pois sanat „mikäli asianhaarat sallivat". Minusta olisi hauska kuulla, mitenkä tämän pykälän tällaiseksi muodostajat aikoisivat pykälän käytännössä toteuttaa. Minä olisin taipuvainen kannattamaan ed. Juutilaisen ehdotusta, että kysymyksessä olevan pykälän 3 momentti ja seuraavan pykälän 2 momentin viimeinen lause kokonaan poistettaisiin. Mutta kun ei ole toiveita, että tämä ehdotus menisi läpi, niin rohkenen toivoa, että ed. Joukahaisen tekemä ehdotus hyväksyttäisiin, että kysymyksessä olevan pykälän 3 momenttiin otettaisiin takaisin perustuslakivaliokunnan mietinnöstä sanat „mikäli

asianhaarat sallivat". Toivoisin, että myöskin vasemmisto olisi mukana tukemassa tätä ehdotusta.

Ed. von Wendt: Herr Vuorimaa påstod att avsikten med stiliseringen av ifrågavarande paragraf varit att erhålla svenska ämbetsverk i de områden, som hava rent svensk befolkning. Detta är faktiskt ingalunda avsikten, ehuru det kanske till en del kommer att bliva sålunda i verkligheten. Avsikten är att nå den största möjliga enspråkighet. Vi hava erfarenhet från alla länder med tvåspråkig befolkning att man har olägenhet av tvåspråkigheten och för att inskränka denna olägenhet i vårt land till det minsta möjliga försöker man få till stånd så enspråkiga förvaltningsområden som möjligt. Dessa ämbetsverk skulle emellertid ej bliva enspråkigt svenskspråkiga eller finskspråkiga, de använda som § 14 stadgar båda språken och leverera sina utslag likaledes på vartdera språket. Men översättningsarbetet och dylikt blir i dem inskränkt till det minsta möjliga. Detta medför en stor tidsbesparing och ökad trevnad för alla partier och är just tanken med ifrågavarande förslag.

Jag vill härtill ytterligare foga, att man genom borttagandet av § 22 redan i yttersta grad försvårat, ja nästan omöjliggjort för oss svenskar att nu rösta för regeringsformens antagande. Det är sannolikt att vi härefter enhälligt skola rösta mot brådskande behandling och detta ehuru det finnas flere som i likhet med undertecknad dock gärna skulle se att vi finge det hela i hamn. Det behöves icke mycket förstånd för att inse att man genom dylika ändringar kan driva även radikala element till att ej rösta för lagen, någonting, som blir säkert om alla dessa nationalistiska förändringar genomföras. Jag ber sålunda att få understöda herr Estlanders förslag, som skänker all rättvisa åt de olika nationaliteterna.

Slutligen vill jag framhålla gentemot herr Vuorimaa, att i hela världen det språkbruket antagits att när man ex. v. säger svenskar i Frankrike eller svenskar i Förenta staterna, så betyder det rikssvenskar och för att vi skola slippa från denna ideliga konfusion våra benämningar giva anledning till vilka särskilt äro obekväma för rikssvenskarne, har man för svenskarna i Finland begynt använda namnet „östsvenskar". Det finnes ingen annan orsak härför. Detta namn blir så mycket enklare och vi behöva ej långa förklaringar sådana som att vi äro finländningar, som tala svenska, för att exakt angiva vad vi äro. Man försöker i allmänhet nå den största möjliga grad av bekvämhet i umgänget folken och länderna emellan. Detta är vår avsikt med namnet östsvenskar och man måste förstå avsikten.

Så ytterligare en omständighet. Det har påstått att det är de svenska bildade som drivit svenskhetsagitation. Föstå ej herrarna, att den svenska överklassen, som har stora ekonomiska intressen på finskt håll icke är synnerligen benägen för en utveckling, som komme att inskränka vår huvudverksamhet till vissa områden. Vi bildade ha tvärtom böjt oss för folkets krav i detta avseende. Detta har sagts flere gånger, men man kan tydligen ej upprepa det för ofta, då alltid falska motiv om överklassagitation dragas fram.

Ministeri Alkio: Kun ottaa ratkaistaksensa suhdettaan nyt esillä olevaan kysymykseen, täytyy ensinnä asettaa itsellensä vastattavaksi, minkä johdosta tämä vaatimus ruotsalaisen ja suomalaisen asutuksen hallinnollisia rajoja koskevasta kielirajasta on asetettu. Kyllä minun täytyy olla siinä käsityksessä, että tämä vaatimus on lähtenyt muista kuin ruotsia puhuvan Suomessa asuvan kansan etujen silmällä pitämisestä. Se on lähtenyt siitä periaatteesta, että Suomessa pysyisivät nämä kaksi erikielistä kansaa niin vieraina kuin mahdollista toisillensa. Ja tätä minä pidän vääränä. Se johtaisi siihen, että kielitaistelulle tämän järjestelmän kautta tullaan laskemaan täällä moniksi miespolviksi yhä syvemmät perustukset. Senvuoksi olen alkujaan vastustanut sitä, että läänien rajoja saataisiin käydä kielellistä rajaa myöten. Mutta siinä on myös käytännölliset syyt esteenä. Silloin kun tämä vaatimus syntyi, lausuttiin heti julkisuudessa, että Etelä-Pohjanmaalla olisi tämän vaatimuksen toteuttamiseen parhain tilaisuus. Hallituksen toimesta silloin asetettiin komitea tutkimaan missä määrässä etelä-pohjalaiset olot tarjoisivat mahdollisuuksia puhtaasti suomalaisen ja puhtaasti ruotsalaisen läänin muodostamiseen. Ja tulokseksi saatiin, että paraimmassakin tapauksessa ruotsalaisen läänin sisään jäisi suhteellisesti samallainen prosenttiluku suomea puhuvaa väestöä, kuin mitä tässä Suomessa asuu ruotsalaista väestöä, suomalaisiin verraten. Kun minä olen koettanut saada selville, tarkoitetaanko sitä, että nämä ruotsalaiset läänit tulisivat olemaan kokonaan yksikielisiä, minulle ei ole koskaan annettu suoraa vastausta. Mutta edellinen puhuja sen suoraan sanoi. Hän nimittäin lausui sen ajatuksen, että läänit tulisivat silloin olemaan yksikielisiä. Tällöin joudumme siihen tilanteeseen, että ne suomalaiset, jotka tulisivat asumaan esim. Etelä-Pohjanmaalla ruotsalaisen läänin alueella, joutuisivat sellaiseen sorronalaiseen tilaan, jonka aino-

astaan me tunnemme, jotka olemme olleet siellä läheisessä kosketuksessa ruotsalaisen ylivallan kanssa. Sillä tähänkin saakka, vaikka Waasan lääni on suurelta enemmistöltään ollut suomalainen lääni, on meillä ollut riittävästi huolta siitä, että suomenkieli, suomalaisen kansan oikeudet, ovat tulleet virastoissa valvotuiksi. Jos ajatellaan sitä, että ne suomalaiset, jotka tulisivat nyt jäämään Etelä-Pohjanmaan ruotsalaiseen lääniin, joutuisivat siellä sen sorron alaisiksi, jonka edellytämme siitä johtuvan, ei pitäisi olla ensinkään kummaa, jos me suomalaiset tällaista kaikin voimin tulemme vastustamaan. Meillä on riittävän paljon kokemusta siitä tavasta, jolla ruotsalainen virkamiehistö on tässä maassa suomalaista kansaa kohdellut. Se on meille opettanut m. m. sen, että koskaan suomalainen talonpoika ja työmies ei halua noudattaa samaa periaatetta, sortaa ruotsalaista ammattitoveriaan kielellisessä suhteessa. Mutta se vaikuttaa samalla että suomalaiset eivät koskaan tule alistumaan siihen että tässä maassa perustettaisiin ruotsalaisia läänejä, joissa suomalaisilla ei ole täydellisiä kielellisiä oikeuksia. Kun on edelleen ollut kysymys siitä, kumpaanko, suomalaiseen vaiko ruotsalaiseen lääniin Etelä-Pohjanmaalla tulisi Waasan kaupunki kuulumaan, on tilastollinen väestötutkimus osottanut että Waasan kaupungissa on suomalainen enemmistö. Siitä huolimatta on ruotsalaisten puolelta jyrkästi esitetty se vaatimus että Waasan kaupungin pitäisi tulla kuulumaan ruotsalaiseen lääniin. Taasen sellainen vaatimus, jota milloinkaan ei voida toteuttaa! Jos Waasan kaupunki tulisi kuulumaan ruotsalaiseen lääniin, käsittää jokainen, joka luo silmäyksen kartalle, että silloin koko suomalainen Etelä-Pohjanmaa tulisi erotetuksi merestä. Etelä-Pohjanmaan suomalainen väestö tulee panemaan kaikkensa alttiiksi sitä vastaan taistellakseen. Se on siis vaatimus, jota koskaan ei voida toteuttaa, vaikka se perustuslakiin pantaisiin, sillä siinä sittenkin on vielä toimenpiteitä, joita käsittääkseni ei mikään hallitus tässä maassa koskaan voisi toteuttaa. Minä siis käsitän että tämän momentin hyväksyminen tähän pykälään sisältää sellaisen mahdottomuuden, jota käytännössä ei voida noudattaa. Momentin siis täytyy saada sellainen muoto, että sitä voidaan noudattaa. Siinä suhteessa katson että se muoto, minkä ed. Joukahainen on esittänyt, olisi tässä tarkoituksenmukaisin.

Täällä on väitetty että maalaisliittolaiset ajavat tätä asiaa natsionalistisista syistä. Kyllä minun täytyy kumminkin sanoa, että ne syyt ovat toiset, että tässä toimii kansan itsesuojeluvaisto. Ed. Setälä eilen mainitsi jo senkin, että tässä eduskunnassa ei ole muuta kuin yksi natsionalistinen ryhmä ja sellaiseksi on osottautunut valitettavasti ruotsalainen kansanpuolue näine nykyisine vaatimuksineen. Niin näyttää olevankin. Parempana todistuksena siitä on se että vaatimukset sillä taholla ovat yhden vuoden kuluessa joka ainoa kerta, kun kielipykälät ovat tulleet esille, seuraavaan kertaan kasvaneet. Sekin lakipykälä, joka viime eduskunnassa säädettiin, mutta jonka ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat äänestivät yli vaalien, oli sellainen, josta jo silloin sanottiin, ettei missään muussa Europan maassa sellaista voitaisi säätää, jossa kielelliset voimasuhteet ovat sellaiset kuin täällä, nimittäin enemmistön vastustuksen vuoksi. En ole koskaan kuulunut niihin, joka tahtoisin ruotsinkielisten oikeuksia sortaa. Mutta kaikkein vähimmin voin kuulua niihin, jotka sallisivat että täällä suomenkielinen väestö jollain alueella joutuisi edelleen jonkinlaiseen holhoustilaan ruotsalaisten sorronalaisena. Minä pelkään, jos tällainen lakipykälä säädetään, joka pakottaa tällaiseen läänin rajojen käyntiin, seuraus tulee olemaan se, että läänin rajojen sisään tulee kuulumaan siksi paljon suomalaisia että ne joutuvat omassa isänmaassaan kärsimään kielellistä sortoa. Sitä emme saa tässä yhteydessä myöntää.

Mutta siitä olisi myöskin ruotsalaisille vahinkoa. Ruotsalaiset liikemiehet Etelä-Pohjanmaalla osaavat jo pelätä sitä. Se on nim. siten, että tämä vaatimus on syntynyt, minun käsitykseni mukaan, sen johdosta, että tahdottaisiin estää siten suomalaisten siirtyminen ruotsalaisten alueelle, jota on havaittavissa viime vuosikymmenien kuluessa. Mutta jos tätä estettä yritetään tällaisen lain kautta, siitä seuraa ilmeisesti vastatoimenpiteinä boikottamista. Suomalaiset eivät tietenkään tahdo olla missään tekemisissä niiden ruotsalaisten kanssa, jotka näin järjestelmällisesti pyrkivät suomalaisista eroon. Siitä seuraa silloin vahinkoa myöskin ruotsalaisille liikemiehille ja ruotsalaiselle kansalle, jonka täytyy sentään olla koko paljon tekemisessä suomalaisten kanssa.

Mitä edelleen tulee virkamiehiin, on minun käsitykseni se, että luonnollisesti kummallakin alueella silloin tulee olemaan ainoastaan yksikielisiä virkamiehiä. Suomalaisella alueella tämä kyllä käy laatuun, mutta ruotsalaisella alueella pelkään että seuraus on se, että se paljon suurempi virkamiestuotanto, joka on ruotsalaisen väestön keskuudessa tunnettu, se virkamiestuotanto ei löydä „kuluttajia". Suomalaisella alueella he eivät saa samassa määrässä virkapaikkoja kuin mitä nykyään, kun maassa on olemassa sellainen tilanne, kuin nyt on. Katsoisin senvuoksi että kielitaistelun uuden perustuksen laskeminen tällä kertaa vältettäisiin jos hyväksyttäisiin tämä ed.

Joukahaisen tekemä ehdotus. Silloin oltaisiin tilaisuudessa tarkemmin harkitsemaan, mitä tässä suhteessa on mahdollista toteuttaa, mitä ei.

Ed. Helenius-Seppälä: Puheenalaisen pykälän 3 momentin täytyy olla jonkun kompromissin tulos, sillä kun sen äkkiä lukee kokonaisuudessaan, niin täytyy itseltään kysyä, millä muulla järjellisellä tavalla voitaisiin hallintoalueiden rajat uudelleen järjestää, kuin koettamalla saada alueiden — mikäli ne eivät ole yksikielisiä — toiskieliset vähemmistöt mahdollisimman pieniksi. Ei kai kenellekään pälkähtäisi päähän, että hallintoalueiden rajoja uudelleen järjestettäessä toiskieliset vähemmistöt koetettaisiin saada niin suuriksi kuin mahdollista. Niinollen on mahdotonta ymmärtää, minkä vuoksi tämä momentti olisi tarpeellinen, jos se tällaisenaan tähän jää.

Kun kumminkin saattaa olla paikallaan, että momentin ajatus säilytetään, niin puolestani uskaltaisin ehdottaa, että momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Hallintoalueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava, että alueet tulevat, mikäli mahdollista, yksikielisiksi, suomen- tai ruotsinkielisiksi".

Jotenkin sama on ed. Joukahaisen ehdotus, mutta sen viimeiset sanat on mielestäni jätettävä pois, sillä niiden lakiin, varsinkin perustuslakiin ottamista on mahdoton käsittää tarpeelliseksi. Tuo sana „mikäli mahdollista" tietää sitä, että, jos asia ei ole mahdollinen järjestää, silloin ovat olot pidettävät ennallaan.

Ed. Keto: Kun suuren valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat kannattaneet tämän pykälän muodostamista sellaiseksi, millaisena se nyt suuren valiokunnan mietinnössä esiintyy, niin lienee tarpeellista lausua joku sana meidän kantamme perusteluksi.

Meidän kielipolitiikkamme tarkoituksena on tätä perustuslakia, Suomen hallitusmuotoa, säädettäessä, saada tähän hallitusmuotoon sellaisia säännöksiä meidän maamme kieliolojen järjestämisestä, jotka tekisivät vastaisuudessa kaiken kielellisen, kansallisen sorron mahdottomaksi. Mehän tiedämme, että kansallisintohimot ovat vielä nykyään sangen tärkeät tekijät valtiollisessa elämässä. Mehän tiedämme m. m. että maassamme vielä on olemassa eräs puolue, joka on kokoonpantu etupäässä kielellisten, kansallisten näkökohtien perusteella, nimittäin ruotsalainen puolue. Tämä puolue suurimmalta osalta edustaa suurporvarillisia, suurkapitalistisia intressejä ja myös ruotsalaisen byrokratian virkamiesluokan intressejä. Näiden intressien hyväksi puolue koettaa saada ruotsalaisia työtätekeviä luokkia taakseen, painostamalla niille sitä, mitenkä välttämätöntä näidenkin ainesten on yhtyä noiden suurporvarillisten ja byrokraattisten ainesten kanssa yhteistoimintaan ruotsalaisen väestön kansallisten oikeuksien suojaamiseksi.

Meillä sosialidemokraateilla on erityinen intressi, erityinen harrastus siihen, että me myöskin ruotsalaisella taholla saisimme poliittisen puoluemuodostuksen terveemmälle pohjalle, että me saisimme ruotsalaisen väestön työtätekevät kerrokset temmatuiksi irti ruotsalaisen yläluokkapuolueen henkisestä holhouksesta. Tämän vuoksi meidän tarkoituksemme on järjestää meidän maamme kieliolot sellaisiksi, että niissä ei olisi minkäänlaista sijaakaan sellaiselle vastaiselle kehitykselle, mikä saattaisi antaa ravintoa sille kansalliskiihkoiselle kiihoitukselle, jota niin huomattavasti nykyään vielä ruotsalaisen kansanpuolueen taholla harjoitetaan. Tämäkin näkökohta on m. m. ollut yhtenä määräämässä, kun me sosialidemokraatit suunnittelemme maamme kieliolojen järjestelyä.

Mitä nyt erityisesti tulee kysymykseen hallintoalueiden järjestämisestä, niin minun puolestani on sanottava, että pyrkimys järjestää tällaisia hallintoalueita kielellisten näkökohtien pohjalla on oikea. Siihen on ymmärtääkseni meidän maassamme pyrittävä. Tämä vaatimus kielellisten näkökohtien varteenottamiseen hallinnollisia alueita muodostettaessa johtuu myöskin kansanvallan olemuksesta. Kun meillä on aikaisemmin suunniteltu kuntia suurempia itsehallintoalueita, joilla olisi olemassa myöskin omat edustuslaitoksensa, niin ymmärtääkseni ei voi hyvästi ajatella tällaisia itsehallinnollisia edustuslaitoksia toimiviksi kaksikielisinä. Tällaisessa edustuslaitoksessa tulisi kaksikielisyys tuottamaan haittaa niille henkilöille, jotka sellaiseen lähetettäisiin itsehallintoalueiden väestöä edustamaan. Edustajainhan tulisi ymmärtää toistensa kieltä. Mutta kaksikielisyys ehkäisisi suurinta osaa tällaisten itsehallintoalueiden jäseniä pääsemästä tällaisen edustuslaitoksen jäseniksi ja ainakin tuottaisi hankaluutta näiden edustuslaitosten toiminnassa. Senvuoksi me sosialidemokraatit olemme yhtyneet kannattamaan sitä ehdotusta, mikä on suuren valiokunnan mietinnössä.

Jos nyt tehtäisiin sillä tavalla kuin tässä ed. Vuorimaa ynnä muut ovat ehdottaneet, s. o., että kysymyksessäoleva lause kokonaan poistettaisiin, niin paitsi sitä, että tämä tällainen poliittinen teko antaisi jatkuvaa ravintoa ruotsalaisella taholla kansalliskiihkoiselle agitatsioonille, yhä lujem-

min yhdistäisi ruotsinkielisen väestön eri kerrokset kansalliseen taisteluun, niin tuo tuollainen teko ymmärtääkseni herättäisi asian tällä asteella ikävää huomiota myöskin ulkomailla. Kun tämä tällainen myönnytys on ruotsalaisille jo tehty perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa ja jos sen nyt eduskunta ottaisi takaisin, niin minä luulen, että tämä tällainen toimenpide varsinkin Skandinavian maissa tulisi herättämään sangen ikäviä huomioita. Minun nähdäkseni tämäkin seikka on nykyään otettava huomioon. Meidän on pyrittävä järjestämään nämä kansallisuusolomme omalla pohjalla päästämättä vieraita sekaantumaan näihin meidän sisäisiin asioihimme. Meidän on lisäksi otettava huomioon, että nykyään suunnitellaan tulevan kansainliiton puolelta tapahtuvaa kaksikielisten maiden kansallisuusolojen järjestämistä ja valvontaa. Kansainliiton tulisi m. m. valvoa sellaisten maiden kuin Tschekkoslovakian, Romanian, Puolan ynnä muiden kansallisten vähemmistöjen oikeuksia. Käsittääkseni meidän suomalaisten olisi pidettävä huoli siitä, että meidän maassamme kansainliitolla ei kysymyksessäolevassa suhteessa tarvitsisi olla mitään järjestettävää.

Täällä ed. Alkio on maininnut, että jos meillä suostuttaisiin hallintoalueiden jakamiseen kielellisten näkökohtien perusteella, niin siitä voisi olla seurauksena suomalaisten sortaminen ruotsinkielisillä hallintoalueilla. Tällaiseen pelkoon ei kuitenkaan pitäisi olla syytä. Tämän kysymyksen järjestelyhän riippuu Suomen kansan suomenkielisestä enemmistöstä. Totta kai se, samalla kuin se suostuu ruotsalaisten kohtuullisiin vaatimuksiin, osaa pitää lainsäädännöllä huolen siitä, että ei ruotsinkielisissä hallintoalueissa suomenkielisiä vähemmistöjä voida sortaa. Onhan tässä hallitusmuodossakin jo hyväksytty sellaisia säännöksiä, jotka takaavat kysymykseentulevien hallintoalueiden kansallisiin vähemmistöihin kuuluville jäsenillekin heidän kansallisten oikeuksiensa turvan. Tällaisia säännöksiähän voidaan aina tarpeen tullen antaa. En myöskään usko sitä, että tällaisten hallintoalueiden erottaminen pääasiassa kielellisten näkökohtien mukaan tulisi millään tavalla ehkäisemään maamme eri kansallisuuksien keskinäistä taloudellista ja sivistyksellistä vuorovaikutusta. Ne siteet, jotka tässä suhteessa yhdistävät meidän maamme eri kansanosia, ovat siksi lujat, etteivät tällaiset seikat niitä siteitä tule katkaisemaan. Ei suinkaan Pohjanmaallakaan suomalainen väestö tule sillä merestä erotetuksi, vaikkapa muodostetaankin ruotsalaiselle väestölle sinne oma lääni.

Etupäässä siitä syystä, että nuo sanat „mikäli asianhaarat sen sallivat" tulisivat antamaan aihetta erilaiselle tulkinnalle ja olisivat myös poliittisesti omiansa yhä edelleen ylläpitämään ruotsalaisessa väestössä nykyistä suurta kansallista hermostuneisuutta, katson myöskin paremmaksi, että näitä sanoja ei enää kysymyksessäolevaan pykälänkohtaan liitetä. Siinähän on jälkiosa, joka edellyttää kuitenkin mahdolliseksi sellaista olojen järjestelyä, että näitä hallintoalueita ei tarvitse muodostaa täydellisesti yksikielisiksi, vaan missä asianhaarat sen välttämättä edellyttävät, voi niihin kuulua myöskin toiskielistä vähemmistöä.

Ed. Nix: Då lantdagsmannen och prosten Vuorimaa här har givit sig ut som en förespråkare för våra, speciellt den svenska allmogens intressen, vill jag säga honom, att han här giver sig ut på ett mycket otacksamt arbetsfält, otacksamt, därför att vi, ehuru han här gång efter annan förklarat, att han är synnerligen välvilligt stämd emot oss, dock icke kan tro honom, ty vi misstänka, och det med skäl, att rösten är Jakobs röst men händerna är Esaus; otacksamt därför att vi ej bett honom göra oss denna tjänst. Jag kan säga, att vi svenska allmogemän icke anhålla om understöd från det hållet, emedan vi veta, att det ej står att erhållas där. Den, som giver sig ut att göra sådana tjänster, på honom kan man tillämpa det gamla svenska ordspråket att den, som gått obedd till, går otackad ifrån.

Här har sagts otaliga gånger, att det är den svenska överklassen, som här kämpar för sina rättigheter. Låt då mig en gång för alla förklara, att den rörelse, sådan den nu framträder och sådan den nu utvecklar sig på svenskt håll varken ledes eller näres av någon överklass. Det är det rena svenska folk- och bonde-elementet, som står bakom den. Det är icke några klassintressen, som vi söka förfäkta, utan det är intressen, som vi anse vara absolut nödvändiga, ej endast för oss, utan för hela landet. Det ligger lika mycket i vårt intresse som i de finska partiernas att få denna nationalitetsstrid bort, men den kommer icke bort genom välvilliga förklaringar, att man icke ämnar förtrycka det svenska folkelementet, den kommer icke bort därmed, den kan endast fås bort med handling och om det visas god vilja i handling, först då kunna vi tro, att det är mening med det. Varken vi svenskar eller finnarna i detta land kunna förtjäna på att denna språkfejd vidare vidmakthålles. Men så länge vi ej finna någon förståelse för våra, som vi anse, fullt berättigade krav, måste denna språkfejd pågå.

Minister Alkio har här framhållit, att om detta lagstadgande nu kommer till stånd så komme detta att ännu mera skilja de båda språkgrupperna från varandra. Det är en uppfattning, som vi ofta hört uttalas förut, men den är alldeles felaktig, den håller icke streck, ty avsaknaden av lagstiftning har just skapat den friktion, som nu har förekommit och försöka vi genom lagstiftning så begå, att denna friktion avlägsnas så komma även dess verkningar av sig själva att upphöra. Då kommer ett naturligt närmande av de skilda intressegrupperna från vartdera hållet att självmant uppstå. Det är alldeles säkert. Minister Alkio har dessutom framhållit, att det gjorts stora anspråk på att få Vasa inom det svenska länet. Ja, jag kan säga, att det gjorts lika stora anspråk på att få det förenat med det finska länet och språkgrupperna äro enligt senaste folkräkning ungefär jämnstarka i Vasa. Men det finnes möjlighet om det finnes god vilja att lösa denna fråga med förbigående av Vasa, och jag tror minister Alkio känner denna möjlighet lika väl som jag.

Minister Alkio har dessutom sagt, att varje gång språkkraven från svenskt håll framställts hava de vuxit sig större. Det är ju alldeles naturligt, ty då vi märkt, att någon förståelse och någon vilja att avlägsna detta icke förekommit hava vi måst försöka att få denna lagstiftning så pass tydlig och effektiv som möjligt på det att, när den en gång väl blivit genomförd luckor såvitt möjligt icke skulle återstå efteråt.

Minister Alkio har vidare framhållit, att vi genom avskiljande av de svenska språkområdena skulle försöka motarbeta finsk inflyttning på de svenska områdena. På sätt och vis ja, men endast den finska inflyttning, som hittills har bedrivits på konstlad väg. Den naturliga utvecklingen därav har ingen någonting emot, men vi känna så oändligt väl till, vilka medel som använts för att få in små språkgrupper av finsk befolkning på svenskt område och vi hoppas att det blir mindre inbjudande att framdeles fortsätta därmed.

Ed. Juutilainen: Pyysin puheenvuoroa erään „itäruotsalaiseksi" itseään kutsuvan edustajan lausunnon vuoksi, jonka edustajan nähtävästi suureksi vastenmielisyydekseen täytyy olla tässä seurassa, syystä, että ahvenanmaalaisten maankavallusyritykset ovat epäonnistuneet.

Täällä on yritetty esittää mahdollisimman kauniita perusteita niiden vaatimusten tueksi, jotka näihin kielipykäliin sisällytetään. Erittäinkin niitä on ruotsalaisten puolelta koetettu tuoda esiin. Viimeksi esitti niitä mainittu „itäruotsalainen" edustaja. Tosiasia on nyt kumminkin, ettei ole kysymys niin paljon lakipykälistä eikä niihin sisällytetyistä periaatteista kuin siitä, että tahdotaan turvata nykyinen ruotsalaisten luonnoton valta-asema tässä maassa pysyväiseksi. Tahdotaan turvata edelleen, että ruotsalaiset voisivat hallita maan pääomia, mitkä taloudellisten olojen tuntijain mukaan ovat heidän käsissään varsin valtavassa määrässä. Lasketaan että esim. maan rahavaroista on 75 % ruotsalaisten omistamissa rahalaitoksissa, teollisuus-, kauppa- ja meriliikeyhtymissä sijoitettuna. Edelleen he omistavat maan rannikot ja parhaat viljelysseudut. Aivanpa Karjalan ja Savon sydänmaissa on parhaat maatilat yhäkin ruotsikkojen käsissä. Niin myös maan virkapaikoista hallinnevat ruotsalaiset lähes puolet. Ruotsalaiset näyttelevät Suomessa samallaista vallitsevaa osaa kuin saksalaiset Virossa ja venäläiset Aunuksessa. Pienenä vähemmistönä hallitsevat ja vallitsevat nämä maan valtavinta suomalaista kansanainesta ja maan taloudellisia arvoja. Ja sitä valta-asemaa, kun Suomi on tullut itsenäiseksi, ettei ruotsalaisille enää voi olla tukea maan ulkopuolella, he koettavat nyt liikkeellepanemallaan kiihoituksella kaikin puolin tukea pukemalla sen mahdollisimman kauniisiin muotoihin, muotoihin, joille he yrittävät saada yksinpä kansojen itsemääräämisoikeuden periaatteiden tukea ja tunnustusta. Tässä on tämän kysymyksen ydinkohta. Ja kun se on siinä, niin turhaa sitä on silloin yrittää joillakin sanoilla ja sanakäänteillä riitaa ratkaista. Käytettäköön siihen aivan rehellisesti sellaisia keinoja, jotka asian ratkaisevat. Ruotsalainen kansanaines on asetettava siihen asemaan, mikä sille lukumääränsä suhteen maassa kuuluu. Hallitkoon se kahdeksatta osaa tämän maan pääomista aivan mielellään. Hallitkoon se vaikkapa kahdeksatta osaa tämän maan maakamarastakin ja myös samassa suhteessa maan virkamiespaikkoja. Mutta ei yhtään enempää. Kun asia suomalaisten toimesta tähän viedään, niin täällä asettuu kaikki kiihkoilu ja me alamme olla silloin täällä samanarvoisia kaikissa suhteissa. Yhtenä käytännöllisenä toimena tämän kiihkoilun ratkaisemiseksi olisi se, että suomalainen aines niin Etelä-Pohjanmaalla, Länsi-Suomessa, Savossa ja Karjalassa ensi tilassa sanoisi irti talletuksensa ruotsalaisista pankeista ja ruotsalaisista liikeyrityksistä ja sijoittaisi ne suomalaista talouselämää palvelemaan. Edelleen myös virkamiesalalla pitäisi maassa saada samanlainen suhde aikaan. Nyt on nähty että kun meille muodostettiin armeija, niin ruotsalainen aines vetäytyi heti taas pinnalle. Se on

täyttänyt siellä parhaat ja vastuunalaisimmat paikat ja koettanut ottaa haltuunsa aivan erinäisiä osia kokonaan armeijassamme, kuten esim. laivaston. Jos mihin keskusvirastoon tulee ruotsinmielinen päällikkö, niin hän vahtimestaria myöten yrittää pitkin linjaa muuttaa virkapaikat omille suosikeilleen ja omaa kieltään puhuville. Nyt mainitaan, että maan postilaitos on vuoden sisällä alkanut muuttua aivan kokonaan ruotsalaiseksi. Monia muita samallaisia aloja voisi tässä mainita.

Kun maassamme suomalaisen ja ruotsalaisen kansanaineksen kesken toimeenpannaan suhteellinen järjestely niin olen täydellisesti vakuutettu, että täällä aletaan hyvin sovussa ja rauhassa elää. Mutta niin kauan kuin kahdeksas osa maan asukkaista hallitsee, niinkuin olen tässä maininnut, maan suurempia taloudellisia arvoja, sen valta- ja virkapaikkoja, niin kauvan tämä riita ja hankaus tulee kestämään. Ruotsalaisten luonnoton valta-asema ennemmin tai myöhemmin tullaan murtamaan ja suomalainen aines saattamaan oikeuksiinsa. Suomalainen kansanaines on kaikista kansallisista onnettomuuksista huolimatta, joihin nähden ruotsalaisilla on ensikädessä vastuu, sittenkin täällä säilyttänyt asemansa ja tulee ottamaan itsellensä oikeutensa koetettakoon sitä minkälaisilla tokeilla ja rajoituksilla hyvänsä estää. Tämän maan maataviljelevän väestön eheyteen luottaen, voin varsin tyynesti kuulla ne ruotsalaisten uhkailut, mitä he ovat täällä tänäänkin lausuneet, että he tulevat kaikki keinonsa käyttämään, että tämä maa ei saisi itselleen edes hallitusmuotoakaan. Kyllä se sen saa, siitä olen aivan täydellisesti vakuutettu.

Vielä pyydän kiinnittää huomiota ed. Kedon lausunnon erääseen kohtaan, joka kuvaa yleensäkin heikäläisten nykyistä politiikkaa. Ruotsalaisten sorrosta on näet levitetty ulkomaille aivan kammottavia juttuja, niitä ovat niin tämän maan kuin Ruotsin ruotsalaiset levittäneet. Siellä kaiketikin lienee yleisenä mielipiteenä, että täällä on jo sorrettu ruotsalaisia niin ankarasti, että ulkovaltain pitäisi jo tulla heille avuksi. Nämä tiedot ja kuvittelut ovat alusta loppuun valhetta. Mutta niitä ei ole kyetty suomalaisten taholta riittävällä voimalla torjumaan. Meidän sosialidemokraattimme ainakin välillisesti koettavat myöntää, että täällä on tosiaankin sellainen asiain tila olemassa minkälaiseksi sitä ulkomailla on kuviteltu, koska he myöntyvät kaikkiin ruotsalaisten vaatimuksiin. Kun tällä tavoin sosialidemokraattien esiintyminen tulee ulospäin loukkaamaan suomalaisten todellista suhtautumista ruotsalaiseen kansanainekseen, niin se on sitä enemmän valitettavaa ja sitä vastaan on pantava vastalause.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle kulunut, keskeytetään täysi-istunto.

Täysi-istuntoa jatketaan tänä iltana k:lo 9.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 4,50 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 9 i. p.

Puhemies: Jatketaan suuren valiokunnan mietintöön n:o 12 sisältyvän hallitusmuotoehdotuksen 50 §:n käsittelyä.

Käsittely jatkuu:

Ed. Wuorimaa: Pyysin puheenvuoroa ed. Collianderin, von Wendtin, Nixin ja Kedon lausuntojen johdosta. Von Wendt lausui että jos tämän pykälän viimeinen momentti hyväksytään, siitä tulisi hyötyä itse maalaiskansalle. Mutta jos ajattelemme että laitetaan Helsinkiin Uudenmaan ruotsalaisille erityinen lääninhallitus, niin sen täytyy olla kaksikielinen, koska täällä ei ole yhtään pitäjää, jossa ei sekaisin ruotsalaisen asutuksen kanssa asu suomalaisia. Mitä hyötyä siitä sitten tulee, jos maalainen menee Maariankadun kaksikieliseen lääninhallitukseen tai jos hän menee Elisabetinkadulla olevaan kaksikieliseen lääninhallitukseen. Samalla tavalla jos Turkuun laitetaan eri lääni, ei sielläkään ruotsalaisilla maalaismiehillä ole mitään hyötyä, jos hän kulkee nykyisessä kaksikielisessä lääninhallituksessa tai toisessa, jossa virat on varattu ruotsinkielisille ylimystömiehille. Ainoastaan semmoisessa paikassa voi tämmöinen jaotus olla oikea, jossa on puhtaasti ruotsalainen asutus ja semmoista ei löydy meidän maassamme muualla kuin Ahvenanmaalla ja sinne onkin jo kustannettu eri lääni, joka tulee kustantamaan maalle suhteellisesti enemmän kuin mitkään muut. Sillä Ahvenanmaan tavallinen asutus ei ole suurempi kuin 14,000 henkeä, vaikka kirkonkirjoissa on kolmattakymmentä tuhatta, mutta näistä on tuhansia, jotka kulkevat ulkomailla merimiehinä tai ovat

Amerikassa. Nyt on tämä asutus 14,000 henkeä, se tahtoo sanoa niinkuin yksi suurempi pitäjä mannermaalla. Tätä pientä asutusta varten on laitettu erityinen lääninhallitus kaikkine virkamiehineen.

Siinä on Suomen kansa osottanut, ettei se tahdo millään tavalla sortaa ruotsalaista kansaa.

Kun von Wendt sanoi, että ruotsalaiset ovat ottaneet itselleen nimen „östsvenskar", ja että se on luonnollinen nimitys, niin pyydän sen johdosta huomauttaa, etteivät ruotsalaiset ole koskaan vuossatojen kuluessa kutsuneet itseään tätä ennen „östsvenskar" vaan „finländare", se tahtoo sanoa suomenmaalaisia. Nyt vasta kun he ovat tahtoneet separeerautua suomalaisesta kansasta, käyttävät he tämmöistä uutta nimeä, joka merkitsee, että he eivät kuulu Suomeen vaan ovat itä-ruotsalaisia.

Suomalaiset ja ruotsalaiset ovat täällä eläneet 700 vuotta yhdessä (Eduskunnasta: Vielä enemmän!) ja he ovat kasvaneet samallaiseen käsityskantaan sekä taloudellisesti että poliittisesti ja sivistyksellisesti. Eivät ne ole niinkuin ruotsalaiset väittävät, kokonaan toisenlaisen maailmankatsomuksen vallassa. He ovat samalla kannalla kuin suomenkielisetkin suomalaiset, kieli ainoastaan on erilainen. Nyt on kuitenkin ruotsalainen ryhmä levittänyt semmoista tietoa ympäri, ei ainoastaan omaan ruotsinkieliseen kansanjoukkoon vaan vielä Skandinavian maihin, että ruotsalaisia täällä sorretaan. Ja he ovat saaneet tosiaan Ruotsinmaallakin aikaan sellaisen luulon, että täällä äärettömästi sorretaan ruotsalaista väestöä ja sen kieltä. Ja sen kautta he ovat tehneet isänmaalleen huonon palveluksen.

Maalaisliiton puolesta on koetettu ryhtyä toimenpiteeseen että hälvenisi semmoinen luulo. Me olemme kirjottaneet ruotsalaisille talonpojille Ruotsiin ja koettaneet selittää meidän kantaamme ja olemme siellä saaneet ymmärtämystä. Tahdon tässä Tukholmassa ilmestyvästä ruotsalaisesta lehdestä lukea mitä siellä nykyään meistä ajatellaan. Tämä lehti on Tukholmassa ilmestyvä Vårt land och folk, toukokuun 9 päivältä. Siinä kirjoitetaan näin — „Bonderörelsen har alltifrån början för de borgerliga endast framstått som en ovälkommen inkräktare, som stört det gamla politiska spelets kretsar. Det kan inte förvåna, att samma slags känslor komma till uttryck, nu då bönderna företa sig någonting så oerhört nytt som det att räcka varandra handen utöver de nationella gränserna och att försöka åstadkomma en mellanfolklig sammanslutning av landsbygdens folk. Det kan ha sitt intresse att se efter, med vilka metoder de borgerliga försöka gendriva detta företag. I Sverige har stämningen varit väl förberedd i det man från början lyckats bibringa allmänheten en skev och ofördelaktig uppfattning om de finska agrarernas natur. Detta i främsta rummet, tack vare den propaganda, som drivits av de stora tidningarnas Helsingfors-korrespondenter" — ja niiden joukossa on itse ed. Colliander yksi —, „vilka i sin tur gjort sig till trogna språkrör för den borgerliga opinionen i Finland. På detta sätt har man kunnat utmåla agrarerna såsom ett okunnighetens och den djupa kulturfientlighetens parti, vartill i icke ringa grad bidragit agrarernas avböjande hållning gentemot de svenska nationalitetskraven. Med denna stämning som bakgrund tror man sig nu kunna racka ner på agrarernas försök att närma sig de skandinaviska broderorganisationerna. Taktiken är den att man försöker göra troligt att alla försök till närmande äro dömda att misslyckas, emedan bonderörelsen i Sverige bär utpräglat högerkaraktär, under det de finska agrarerna äro ett avancerat vänsterparti. På samma sätt gör man i Finland. Å ena sidan försöker man på allt sätt löjliggöra agrarernas initiativ och förklarar — långt innan något svar från böndernas sida föreligger — att agrarerna „friat" till de svenska bönderna, men fått „korgen". Samtidigt vill man uppkalla agrarernas misstänksamhet genom att utmåla den svenska bonderörelsen såsom en ren högerrörelse."

Ja sitten kirjoittaa tämä sama vielä seuraavaa. „Liksom en snöplog bryter sig fram genom drivorna, så bryter bonderörelsen sin väg mellan de båda stora intressegrupperna som utgöra det modärna industrisamhället, mellan kapitalismen å ena sidan och socialismen å den andra. Bonderörelsen står lika avgjort mot dem bägge, lika avgjort mot banker och bolag, truster och mellanhänder, som vilja böndernas must, som det står mot alla försök från arbetarnas håll att ekonomiskt och politiskt våldföra sig på samhället." (Ed. Colliander: Onko se rovasti joka sen on kirjoittanut?) En minä sitä ole kirjoittanut.

Tästä nyt nähdään että Ruotsissa on syntynyt kokonaan toinen käsityskanta maalaisliitosta ja suomenkielisistä ylipäänsä, etteivät ne ole minkäänlaisia ruotsalaisen kansanosan sortajia. Ja itse porvarilliset päälehdet Ruotsissa ovat juuri tämän johdosta saaneet toisen näkökannan. Mutta täältä ruotsalainen ryhmä ja sen kirjeenvaihtajat koettavat tehdä siellä minkä voivat, että saataisiin sinne semmoinen käsitys, että täällä vainotaan ruotsalaisia. Se ei ole isänmaallista, sillä me tarvitsemme aina liittoa ja liittymistä Ruotsin ja Skandinavian kanssa. Mutta sitä ei sillä ta-

valla saada, että tehdään suomenkielinen kansanosa epäluulonalaiseksi Skandinaviassa. Sentähden minä ehdottaisin, että ruotsalaiset rupeaisivat toista taktiikkaa käyttämään, että he rupeaisivat selittämään asiat niinkuin ne todellisuudessa ovat, että täällä ei kukaan vainoa ruotsalaisia, ettei suomenkielinen väestö ole natsionalisteja, ei sittenkään vaikka kuinka paljon koetatte sitä selittää, sillä sitä me emme ole.

Mitä sitten tulee vielä ed. Kedon lausuntoon, niin se oli oikein taitava agitatsioonipuhe ruotsalaisen ylimystön ja byrokratian puolesta saada oman puolueensa miehiä kannattamaan niitä pyrintöjä, mikä ruotsalaisella ylimystöpuolueella täällä on. Ja minä pyydän kysyä ed. Kedolta, kun hän oli ulkomailla, onko hän antanut mitään lupauksia Ruotsissa siihen suuntaan, Sundblomin malliin että Ahvenanmaalla saataisiin panna toimeen äänestys, tahtovatko ne kuulua Ruotsiin vai Suomeen? (Ed. Keto: Ei kuulu tähän.) Jos niin on tapahtunut, niin semmoinen ei ole isänmaallista, sillä samalla syyllä voitaisiin vaatia että esim. Kurkijoella, satahenkinen ruotsalainen kolonia saisi kansanäänestyksellä päättää, mihin se tahtoo kuulua.

Tämän kolmannen momentin ydin on siinä ettei sen hyväksyminen tule hyödyksi ruotsalaiselle kansanainekselle ylipäänsä vaan se tulee hvödyksi vain ruotsalaiselle byrokratialle.

Ed. Setälä: Omituinen sana — — — — —

Puhemies: Minä pyydän eduskuntaa jonkunverran rauhoittumaan, sillä on aivan mahdotonta kuulla mitään.

Puhuja: Omituinen sana on todellakin tuo sana natsionalismi. Ruotsinkieliset puhuvat aina suomalaisesta natsionalismista. M. m. tänään eräs arvoisa edustaja syytti erityisesti maalaisliiton edustajia natsionalismista ja natsionalistisesta fanatismista. Mutta ne syyt, jotka tällä kertaa tuotiin esiin olivat perin heikot. Eihän se seikka, ettei joku ehdottomasti tahdo jakaa hallintoalueita tässä maassa yksistään kielellisillä perusteilla eihän se ole mitään kansallisfanatismia. Se olisi natsionalismia vain siinä tapauksessa, että se, joka kielellisillä perusteilla tehtävää aluejakoa vastustaa, samalla vastustaisi alueiden kaksikielisyyttä, s. o. tahtoisi toista kansanainesta sortaa. Mutta kaikkihan ovat luvanneet maan kummankinkielisille asukkaille samanlaiset oikeudet samanlaisten perusteiden mukaan. Päinvastoinhan on natsionalismia se, että tahtoo aluejaot suorittaa juuri kielellisillä perusteilla huolimatta muista kuin „natsionalistisista" perusteista, siis huolimatta maantieteellisistä, liikenteellisistä y. m. käytännöllisen elämän vaatimuksista.

En ole koskaan ennen kuullut mainittavan ainoatakaan sellaista tositapausta, joka todistaisi suomenkielisten natsionalistisista pyrkimyksistä. Vasta tänä päivänä kuulin yhden. Ed. Nix väitti, että suomenkieliset keinotekoisella tavalla tunkeutuvat ruotsinkielisille alueille. Jos tämä syytös olisi oikea, niin se tosiaan kelpaisi todistukseksi siitä, että natsionalistisia pyrkimyksiä on suomenkielisellä taholla olemassa. Jos esim. valtiovalta pakkokeinoin koettaisi siirtää suomenkielistä väestöä ruotsinkielisille alueille, niin tämä olisi natsionalismia. Ja jos suomenkieliseltä taholta organiseerattaisiin laaja asutustoiminta ruotsinkielisillä alueilla, niin tämä olisi kylläkin katsottava natsionalistiseksi toimeksi, vaikka ei siinä pakkokeinoja käytettäisikään. Mutta jokainen tietää, että mitään tämmöistä ei ole natsionalistisessa tarkoituksessa yritetty. Suomenkielisten siirtyminen ruotsinkielisille alueille on tapahtunut olennaisesti ruotsinkielisten pääomanomistajain toimesta. Ruotsinkielinen nuoriso on siirtynyt kaupunkeihin, on siirtynyt Amerikkaan ja muutenkaan ei ole ollut riittävästi työväkeä saatavissa. On siis ruotsinkielisten maanviljelijäin ollut pakko ottaa suomenkielistä maanviljelystyöväkeä ja samoin on suurempiin tehdaslaitoksiin aivan välttämättömästi tarvittu suomenkielistä työväkeä. Milloin suomenkieliset maanviljelijät ovat ostaneet tiloja ruotsinkielisillä paikkakunnilla — en tiedä kuinka suuressa määrässä tätä on tapahtunut — voi huoleti väittää, että se on tapahtunut yksinomaan taloudellisista syistä. Minkäänlaista organiseerattua asuttamista ei ole missään tapahtunut. Tässä ovat siis vaikuttaneet aivan taloudellisen elämän ja väestösiirron yleiset lait.

On tietysti saattanut tapahtua, että vähitellen tämmöisten siirtojen johdosta kielirajalla enemmistö vähitellen on keikahtanut suomenkieliseksi. Kun nim. suomenkielisellä vähemmistöaineksella jollakin ruotsinkielisellä alueella on ollut tukea suomenkielisestä enemmistöstä kielirajan toisella puolella, niin on saattanut tapahtua, että ruotsinkielinen aines vähitellen on sulautunut suomenkieliseen ja kieliraja on siirtynyt — aivan samalla tavalla kuin ruotsinkielinen enemmistö-aines monessa paikassa on sulattanut itseensä suomenkielistä väestöä. Meidän ei tarvitse luulla, että Pohjanmaalla sellaiset pitäjän nimet kuin Mustasaari, Teerijärvi ja lukemattomat paikannimet ovat olemassa vain lystin vuoksi: ne ovat todistuksena siitä, että näillä nykyään jokseenkin puhtaasti

ruotsinkielisillä alueilla on aikaisemmin ollut suomenkielistä väestöä, joka on sulautunut yhteen enemmistönä olevan ruotsinkielisen väestön kanssa. Tämä on niin sanoakseni kieliolojen itseregleerausta, joka käy siksi luonnonlakien mukaan.

Ruotsinkielisellä taholla luullaan, että suomenkieliset yleensä eivät osoita mitään harrastusta ruotsinkieltä ja sen säilymistä kohtaan. Erittäin ankaran hyökkäyksen esineeksi joutui ed. Vuorimaa tässä suhteessa aamupäivän istunnossa. Minusta tämä tapahtui kuitenkin aiheettomasti. Jos minä uskallan tässä kertoa mitä minä sattumalta tiedän, niin voin ehkä mainita, että ed. Vuorimaa antaa joka päivä ruotsin kielen tunteja eräälle ryhmätoverillensa, kansanmiehelle, ja tämä kai osoittaa jos mikään, ettei hän todellakaan tahdo ruotsin kieltä tästä maasta hävittää. Jos joku minulle kertoisi, että esim. ed. Colliander joka päivä antaa suomen kielen tunteja ed. Broändalle, niin minä en suinkaan sanoisi herra Collianderia natsionalistiksi.

Mutta tähän suuntaan käypiä esimerkkejä en luule olevan. Päinvastoin ovat tunnusmerkit aivan toisenlaiset. Ruotsinkieliset ovat nykyään ainoa ryhmä koko tässä eduskunnassa, joka rakentuu yksinomaan kielelliselle pohjalle; sillä on siis jo itse perustakin natsionalistinen. Koko ruotsinkielisten „me vaadimme-" ohjelma, jos niin saa sanoa, on natsionalistista ohjelmaa. Ruotsinkieliset ovat aidattavat erilleen suomenkielisistä kaikilla aloilla. Maamme on jaettava alueisiin kielellisellä perusteella, erikielisiä läänejä on perustettava, eri kouluhallitus ruotsinkielisiä kouluja varten, asevelvolliset nuorukaiset on pantava erilleen eri karsinaan ja on koetettava heitä nähtävästi myös estää oppimasta suomea. Tarkoitus ei ilmeisesti ole vain se, että he saisivat opetuksensa omalla kielellä. Kaikista räikein natsionalistinen vaatimus on ollut, että ruotsinkielisillä alueilla saataisiin pakkoluovuttaa suomenkielisten omistamia maatiloja. Se on keino, jota natsionalistinen Preussi käytti puolalaisia vastaan ja jota koko Europa piti mitä törkeimpänä ja loukkaavimpana natsionalistisen pakon aseena. Yleensä koetetaan natsionalistisessa tarkoituksessa saada yksinkertainen kansa uskomaan, että me suomenkieliset ja ruotsinkieliset tässä maassa olemme kovasti erilaisia. Minä en tiedä, mistä ed. Broända lienee saanut sen eräässä edellisessä keskustelussa esiintuomansa ajatuksen, että todellakin tämän maan suomen- ja ruotsinkieliset ovat tavattoman erilaisia. Minulle on tuntematonta kuinka laajalti ed. Broända on näitä asioita itse tutkinut, mutta minä luulisin, että jos hän ottaisi tutkimuksia harjoittaaksensa, hän piankin huomaisi, että esim. Etelä-Pohjanmaan suomenkieliset ja ruotsinkieliset talonpojat ovat paljoa lähempänä toisiansa kuin esim. Eteläs-Pohjanmaan suomenkieliset talonpojat ja karjalaiset talonpojat.

En voi sanoa muuta, kuin että kaikessa tässä on aivan selvä natsionalismin leima, enkä ymmärrä, miksi eivät ruotsinkieliset tahdo aivan kunnialla tätä nimeä ottaa. Irlannin „natsionalistit" nimittävätkin itseään „natsionalistiseksi puolueeksi". On turhaa tarjota tätä nimeä toisille. Jos ruotsinmielinen natsionalismi rajoittuisi ainoastaan ruotsinkielen säilyttämiseen meillä, niin minä katsoisin ruotsinkielisten tekevän meille hyvän työn, mutta siinä minä en voi katsoa heidän tekevän isänmaalle hyvää työtä ja hyvää palvelusta, että he ajavat e r i s t ä y t y m i s e n asiaa.

Eduskunta on hyväksynyt sen käsityksen, että ruotsin kieli on meidän kansamme toinen kansalliskieli. Ruotsin kielellä onkin tuotu suomalaista kansallistietoisuuttta esiin. Miehet semmoiset kuin Runeberg, Snellman, Topelius, miehet, jotka ovat ajatelleet suuresti ja joita kansamme on tottunut sanomaan suuriksi, he ovat sitä tehneet tällä kielellä. Ja he ovat kaikki ajaneet jakamattoman Suomen kansan asiaa. Ei heistä yksikään ollut „östsvensk" tai „finnländare" tai „finnlänning", he olivat s u o m a l a i s i a. „Och även jag är finne", lausui Runeberg ja riiminä siinä oli „sinne". Jos „finne" sanansijaan pannaan „finnländare" tai „finnlänning" niin ei ainoastaan mene runomitta ja riimi pilalle, vaan jää koko Runebergin runo pohjaa vaille.

Hallintoalueitten jako kielellisellä perusteella on minusta puolustettavissa nimenomaan käytännöllisillä syillä. Erittäinkin kun ylemmän asteen kuntien itsehallinto saadaan toimeen, niin on kieltämättä käytännöllistä, että tämmöiset „laajemmat kunnat" ovat mahdollisuutta myöten yksikielisiä. Mutta jos samaa jakoperustetta yritetään vielä laajempiin alueisiin sovittaa, niin se ei varmaankaan tulisi olemaan ruotsin kielelle ja sen vastaiselle säilymiselle edullista. Tätäkään ei tietysti lopulta saada asettaa ratkaisevaksi. Minusta on mikäli se yleisen edun haitatta voi tapahtua, myöskin otettava huomioon niitä toivomuksia, joita ruotsinkielisten taholta esitetään, silloinkin, kun ne eivät ole ruotsin kielelle eduksi, sillä kieltämättähän isänmaan yleisen edun kannalta on suotavaa, että ruotsinkieliset tuntevat itsensä tässä maassa tyytyväisiksi. On kieltämättä käytännöllistäkin, että, missä maantieteelliset ja liikenneolot sen sallivat, muodostetaan yksikielisiä alueita tai myös sellaisia kaksikielisiä, joisssa toiskieliset muodostavat niin pieniä vähemmistöjä kuin suinkin. Mutta ei voi olla järkevää, että

tämä periaate määrätään toteutettavaksi niin jyrkällä tavalla, kuin suuri valiokunta on ehdottanut s. o. että otettaisiin perustuslakiin semmoinen säännös, että koko maan hallintoalueet ehdottomasti ovat jaettavat kielellistä perustetta silmälläpitäen. Tosin tässä säännöksessä on kaksi vaihtoehtoa: on muodostettava joko yksikielisiä alueita taikka myöskin sellaisia kaksikielisiä alueita, joissa toiskieliset vähemmistöt ovat niin pienet kuin suinkin, mutta sittenkin sisältää pykälä siinä muodosssa kuin se valiokunnan ehdotuksessa esiintyy, sen ehdottoman vaatimuksen, että kielellinen peruste on ainoa, joka on otettava hallintoalueita jaettaessa lukuun. Siitä minun ymmärtääkseni ei voida kuitenkaan päästä, että erittäinkin maantieteellisillä oloilla, liikennekeskuksilla ja liikennesuhteilla yleensä on näitä jakoja suunnitellessa oleva erittäin huomattava merkitys, ja sitä kaiketi on nimenomaan tarkoitettukin, kun hallituksen esityksessä tässä kohdin on käytetty sanoja „mikäli asianhaarat sallivat". Eihän ole mahdollista aivan matemaattisesti jyrkkiä rajoja vetää, silloin kuin ei maantieteellistä yhtenäisyyttä ole olemassa. Olisihan epäilemättä erehdys, jos esim. joitakuita lähellä Turkua olevia ruotsinkielisiä kuntia yhdistettäisiin Ahvenanmaahan, jonne niillä muuten liikenneolojensa vuoksi ensinkään ei ole asiaa, — puhumattakaan siitä, että olisi yleensäkin mahdotonta toteuttaa rajanvetoa aivan jyrkimpien periaatteiden mukaan, koska niitä noudattaen — niinkuin tiedetään kertoa — raja jossakin tapauksessa tulisi kulkemaan perheen makuuhuoneen ja ruokasalin lävitse!

Minä siis katson, ettei pitäisi mennä tähän pykälään siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan ehdotuksessa, vaan olisi siihen saatava jokin rajoitus. Minä myönnän, että ehdotettu muodostelu, ehkä ei ole aivan täysin onnistunut. Minä en tässä kuitenkaan tahdo tehdä uutta ehdotusta, vaan tahdon yhtyä niihin, jotka kannattavat, että nuo puheenalaisen 50 §:n 3 momentista poistetut sanat „mikäli asianhaarat sallivat" tulisivat siihen otetuiksi, jättäen samalla suuren valiokunnan harkittavaksi, olisiko mahdollisesti löydettävissä jokin muu vielä onnistuneempi sananmuodostelu.

Ed. v. Wendt: Ministeri Alkio sanoi aamupäivällä, että edellinen puhuja — nimittäin minä — nyt vihdoin olisin sanonut, että ruotsalaisten aikomus oli saada yksikielisiä läänejä. Se ei vastaa sitä, mitä minä todella sanoin. On aivan selvää, sanoin nimittäin, että n. k. ruotsalaiset läänitkin tulevat kaksikieliset. Erotus verrattuna siihen, miten asianlaita on tänään, on kuitenkin se, että saavutettaisiin se suuri etu, että hallitusalueet tulisivat mahdollisimman yksikieliset ja kaksikielisyyden epämukavuudet mahdollisimman pieniksi. Minä olen vakuutettu siitä, että ministeri Alkion tässä asiassa sanomat sanat eivät johtuneet epälojaalisuudesta, vaan siitä, että hän, ikävä kyllä, ei ymmärrä ruotsia niin paljon, että hän olisi voinut ymmärtää, mitä minä sanoin.

Minä tahdon tässä asiassa vielä lisätä vähän, johtuen siitä, mitä ed. Vuorimaa sanoi.

För det första hava vi svenskar ofta fått uppbära den beskyllningen att vi utomlands försökt sprida föreställningen om att vi skulle vara utsatta för förtryck. Det kan ju hända, att någon enstaka tidningsman har gjort detta, ty tidningsmännen äro ju icke så nogräknade med vilka medel de begagna. Men ansvariga svenskar hava säkert icke gjort det, om man nämligen med talet om förtryck förstår, att vi skulle våldsamt undertryckas. Vi hava emellertid förstått vår ställning sålunda, att vi såsom en nationalitet hava vissa naturliga rättigheter med hänsyn till vår utveckling, och att det i främsta rummet är vi själva, som skola få angiva och bedömma gränserna för våra krav i detta avseende. Det inneligger i hela den moderna utvecklingen, att ett folk tillkommer dessa rättigheter. Om man på finskt håll icke erkänner oss hava sådana rättigheter, är detta ett förtryck. Det borde var och en kunna inse.

Jag vill gentemot herr Setälä, som är språkman och antagligen bedömer sakerna helt och hållet från denna synpunkt, framhålla, att utvecklingen har gått i en sådan riktning, som gör hela vår lagtext mer eller mindre obegriplig för en person, som utan kännedom om förhållandena här, komme att granska densamma. Primärt utgjorde „finne" — eller för att återgå till det tidigaste namnet på den germanska stam det här är fråga om „finniathi" — namnet på en rörlig germansk stam enligt de gamla romarenas anteckningar, och detta överfördes på folket i vårt land. En svensk, som under svenska tiden hade vistats t. ex. tre år i Finland, kallade sig finne. Detta innebar då icke någonting nationellt. Under den moderna vetenskapens utveckling hava vi emellertid nått därhän, att man med „finnar" förstår en särskild ras. Denna utveckling hade vetenskapen icke genomgått på Runebergs och Topelius' tider. Därigenom störes deras öra icke av namnet finne för oss alla. Jag ber herrarne försöka draga konklusioner ur följande satser ur den statsform vi nu skola fastställa. I § 4 står det: „Medborgarrätt tillkommer envar, som är född av finska föräldrar". I paragraf 47 står om „Den finska och svenska befolkningens bo-

sättningsområden". Jag undrar nu, huru dessa finska föräldrar bära sig åt att föda svenska barn, och om denna svenska befolkning, då den själv får barn, därigenom blir finsk, då det ju endast finnes finska föräldrar enligt § 4:s stadganden. Detta är ju att i ett lagförslag handskas med samma ord i alldeles olika betydelse. Vi äro — herr Setälä — allesamman finländare. Ni är finsktalande och vi äro svensktalande. Det hava vi aldrig förnekat men vi skola sluta upp med att blanda ihop två begrepp, som i språkligt avseende småningom differentierats i riktningar, som göra en fortsatt liknande användning omöjlig. Varför äro vi svenskar särskilt känsliga för detta herr Setälä? Jo, vi äro känsliga av den orsaken att, medan vi levde under det hårda ryska förtrycket, men — såsom Ni nog minnes — använde ryska på samma sätt. I våra pass angavs sålunda, att vi voro H. M:s ryska undersåtar i Finland. Ett majoritetsfolk vill med någonting dylikt slå en falsk stämpel på minoritetsfolket. Vi svenskar skulle i sanning vilja komma till en försoning och förståelse. Vi äro villiga att göra mycket härför, blott man erkänner faktum, att vi här i landet hava två olika nationaliteter. Historien har ju visat, att en massa ords betydelse förändras småningom. Då detta sker skola vi försöka i vår användning av språket anpassa oss därefter. Jag har kontrollerat herr Setäläs egen „lauseoppi", och är det alldeles riktigt som herr Procopé nyligen sade, och jag minst tjugo gånger hört i lantdagen att man använder namnet „det finska folket", men om vi använda namnet „det svenska folket" är det genast „loukkausta". Det är varken rim eller reson i någonting dylikt. Jag har från finskt håll beskyllts för separatism. Jag har dock i sanning gjort vad jag någonsin kunnat för att förhindra separatism på svenskt håll, och detta emedan jag anser att vi svenskar hava en hög mission i detta land. Om vi icke funnits här, hade fara varit för handen att landets befolkning sett ut som den deputation vi nyligen fingo mottaga från Olonetz. Vi hava haft en helig plikt att fylla och skola fylla den till sista stund. Vi hava tidigare haft ett svenskt övervälde och det skola vi komma ifrån. Herr Juutilainen har på ett egendomligt sätt i många punkter i sitt uttalande överensstämt med de åsikter även jag hyser. Vi svenskar skola visst tjäna landet, men vi skola försöka komma från detta att vi äro herrar i landet. Vi skola draga oss tillbaka till våra områden i så stor utsträckning som möjligt. Herr Juutilainen sade, att han gärna skulle giva oss denna åttondedel av landet som oss tillkommer. Herr Juutilainen har alldeles överskattat vad vi hava. Vi hava icke ens 1/15 av landet. Om vi få hälst den delen så äro vi betjänta därmed. Men vi kunna icke på en gång lösa oss från alla tjänster, från det kapital, som finnes på finskt håll o. s. v. Jag fick för icke länge sedan mottaga ett förslag att, ifall icke våra krav skulle gå igenom, vi borde inrätta något slag av obstruktion, i det att alla svenskar skulle draga sig tillbaka från sina tjänster o. s. v. Det skulle vara det mest fosterländska man kan tänka sig. Vi vilja betyga, att vår avsikt är att utveckla förhållandena därhän: Ni skola få 7/8 av alla platser och mera till, blott vi få hålla våra områden såsom vårt kynne fordrar det. Giv oss denna rättighet och vi komma att hava den största frid här i landet. Varenda gång vi hava delat oss i en förening på språklig grund, har resultatet blivit det bästa samarbete mellan de ledande krafterna. Det är dit vi skola komma. Vi skola tävla med varandra att föra den kultur, som är den djupaste och bästa, framåt så att envar vill vara den främsta och driva landet mot någonting som gör det till exempel för andra. Det är dit vi skola sträva, men vi skola icke trassla i varandras angelägenheter i detalj, utan låta envar utveckla sig enligt sitt skaplynne. Vi svenskar hava alldeles för mycket försökt trycka vår prägel på finnarne. Det har varit ett fel, men gören ej samma fel? Om herrarna vilja skapa dessa paragrafer i den form de hava fått i stora utskottets betänkande, egentligen i många stycken ganska väl lyckad, få vi frid och försoning, och vi komma på svenskt håll från denna onaturliga indelning i ett språkparti, som starkt hindrar uppkomsten av en liberalism på svenskt håll. Jag erinrar herr Setälä om att så länge finnarne befunno sig i förtryckt ställning, voro också de ett rent språkparti och ingenting annat, men så snart de nådde till makten kunde indelningen bliva en annan. Friheten skall giva oss samma möjlighet; hindren oss icke därtill. Sosialisterna hava synnerligen i detta avseendet hundra gånger bättre förstått, huru denna utveckling skall gå än centern.

Ed. Hornborg: Det är några omständigheter, som kommit fram under den försiggångna diskussionen och som givit mig anledning till ett uttalande, vilket jag hoppas skall bliva kort.

Minister Alkio har givit uttryck åt sin fruktan för ett eventuellt förtryck från svensk sida mot den finska minoriteten i övervägande svenskspråkiga förvaltningsområden. Om han en gång

anser, att 14 § i den nu under behandling varande regeringsformen tryggar de svensktalandes rättigheter, så måste han väl också anse, att samma paragraf tryggar även de finska minoriteternas rättigheter inom övervägande svenskspråkiga förvaltningsområden, i synnerhet då dessa finska minoriteter dessutom hava hjälp och stöd i den stora finska majoriteten i landet och inom folkrepresentationen. Vidare: minister Alkio, som av fruktan för ett sådant förtryck mot de finska minoriteterna icke vill godkänna den paragraf, varom nu är fråga, i den form den har, borde ju förstå, om landets svenska folkelement också hyser en viss oro för framtiden, ehuru det ännu icke har varit utsatt för förtryck. Ty det förtryck, han fruktar, är också något, som hör framtiden till. Härtill kommer ytterligare, att det ju borde vara klart, såsom även tidigare av en annan talare framhållits, att det ligger i de svensktalandes tydliga intresse att undvika t. o. m. varje sken av förtryck mot de finska minoriteterna. Anledning härtill är så klar och enkel, att jag icke behöver uppehålla mig därvid.

Det har gjorts gällande, att de strukna orden „där förhållandena det medgiva" nödvändigtvis borde återinföras i paragrafen. Jag kan ej förstå det, ty om man icke med dem åsyftar att öppenhålla en möjlighet att helt enkelt icke tillämpa paragrafen, så äro dessa ord fullkomligt onödiga. Ty det är alldeles givet att man ej kan åstadkomma ett enspråkigt svenskt förvaltningsområde i detta land, i händelse förhållandena det icke medgiva. Å andra sidan är det lika tydligt, att förhållandena alltid måste medgiva försök att göra minoriteterna, vare sig finska eller svenska, inom ett förvaltningsområde så små som möjligt. Det vore märkvärdiga förhållanden, som icke skulle medgiva, att man försöker sträva i denna riktning. Jag kan därför alls icke förstå, att dessa ord skulle medföra någon saklig förändring av paragrafen, i händelse de icke äro tänkta så, som jag nyss antydde.

Jag ber för övrigt att få uttala min glädje över att vi här fingo höra hr Vuorimaa yttra sig på svenska. Strax därpå talade hr v. Wendt på finska. Detta är ju goda bevis på frånvaron av all nationalism. Vad hr Vuorimaa sade hörde jag ej, men det var roligt att se den lyssnande hjorden, som ej tycktes kunna komma tillräckligt nära ordets förkunnare. Jag vet således ej, vad han hade att säga i själva saken, och hade jag kunnat höra det, så visste jag väl det ändå icke.

Jag vill vidare uttala min glädje över att hr Setälä gjort ett erkännande, som verkligen, på fullt allvar, är att taga fasta på. Det var då han yttrade, att han förstår och uppskattar de svenska strävandena, för såvitt de gå ut på att bevara och bibehålla det svenska språket. Såvitt jag kan förstå, gå våra strävanden för det svenska språket här i landet just ut därpå, och vi se däri ett led i vårt arbete för det hela. Men jag måste beklaga, att hr Setälä tyckes fästa alltför stort avseende vid ord. Det är väl ändå icke blott och bart sådana uttryck som „finlänningar" och „östsvenskar", som göra att han förhåller sig motvilligt mot de yrkanden, som från svenskt håll här hava framställts? Naturligtvis är det icke så, men det synes mig, som om han onödigt mycket skulle betona sådana detaljer. Hr v. Wendt har för övrigt redan berört saken, och jag kan i allo instämma med honom beträffande dessa benämningar.

Det vore mycket att säga i denna sak, om icke allt redan många gånger om vore sagt. Jag gitter därför icke fortsätta; jag har aldrig varit svag för positivspel. Det tjänar till ingenting att nu väva upp allt igen. Jag vill endast beträffande själva den sak, som nu bör vara under diskussion, ehuru allt möjligt annat även diskuterats, tillägga att jag för min personliga del aldrig kunnat tillmäta denna fråga om länen någon synnerligt stor betydelse. I själva verket är det ju omöjligt, det måste vi medgiva, att här i landet skapa ett rent svenskt län. Alla län bliva faktiskt mer eller mindre tvåspråkiga. Därför kan jag ej heller tro, att man skulle vinna så synnerligen mycket i praktiskt hänseende genom en sådan reform. Men det är dock med hänsyn till den i landet rådande stämningen och läget i allmänhet så, att väger man fördelar och nackdelar, så tror jag dock, att fördelarna väga tyngre. Men jag hoppas, att inom en icke alltför avlägsen framtid hela denna fråga om län skall bra nog förlora i betydelse. Jag vill nämligen tro, att vi småningom skola få till stånd självstyrelseområden av högre ordning än kommunerna och att parallelt härmed länsindelningen skall bliva av mindre betydelse än förut. Detta krav på större självstyrelseområden än kommunerna är enligt min uppfattning icke ett s. k. svenskt krav. Det borde vara ett krav som uppbures av hela befolkningen. Jag tror att det vore lyckligt, om den medborgerliga självstyrelsen skulle utvecklas vidare i den antydda riktningen, och det är där jag ser tyngdpunkten, icke i frågan om ny länsindelning.

Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att denna lika pinsamma som onödiga diskussion icke måtte draga alltför länge ut på tiden.

Ed. Schauman: Jag skall icke uppehålla mig vid språkfrågan, utan inskränka mig till att uttala mig om de förslag, som hava framlagts beträffande § 50. Jag ber att få giva tillkänna att jag för min del är beredd att omfatta stora utskottets förslag till formulering av tredje momentet med den formulering, som återfinnes i den svenska texten. Förhållandet är nämligen det att den svenska och den finska texten icke motsvara varandra. I den svenska texten säges: „Vid nyreglering av förvaltningsområdens gränser bör iakttagas, att dessa böra bliva enspråkiga, finsk- eller svenskspråkiga, eller att åtminstone minoriteterna med annat språk inom desamma bliva möjligast små." Detta innebär att i regel förvaltningsområdena skola bliva enspråkiga, men att undantagsvis, där detta icke låter sig göra, förvaltningsområden kunna innehålla små minoriteter med annat språk. Den finska texten, där ordet „åtminstone" är bortlämnat, innebär att förvaltningsområdena kunna bliva antingen enspråkiga eller sådana tvåspråkiga, där minoriteterna äro möjligast små. Skillnaden är kanske icke så stor, men i alla fall någon, och i varje fall går det ej för sig att vi eventuellt antaga ett stadgande, som är olika på svenska och på finska; allra minst går det för sig, när detta stadgande just gäller frågan om de olika nationaliteterna.

Jag befarar för min del icke utav ett stadgande sådant som det jag nu förklarat mig omfatta några rubbningar i det svenska språkets ställning. Herr Vuorimaa har talat om att han för sin del är av den åsikten, att svenska språkets ställning på de finskspråkiga områden kommer att bliva sämre till följd av att detta stadgande skulle bliva antaget. Men det är nog icke så som herr Vuorimaa tror, att det svenska språkets ställning t. ex. i de rent finska städerna i det inre Finland beror på det att embetsmännen skulle vara svenska fortfarande. Förhållandet är nog ett annat; det svenska språket har ganska djupa rötter, besynnerligt nog, också bland borgerskapet i rent finska städer, det torde var och en, som har rest i vårt land, kunnat iakttaga. Jag skall be att få speciellt för herr Vuorimaas räkning — herr Vuorimaa är ju präst — åberopa Adolf Harnack, som i sitt arbete om kristendomens väsende säger att på Jesu tid talades det grekiska i Palestina på samma sätt som svenska för närvarande talas i det inre Finlands städer. Detta berodde på att grekiskan där och då, liksom svenskan här och nu, var ett högre utvecklat kulturspråk.

Jag ber att få förorda antagande av det tredje momentet enligt stora utskottets förslag i den svenska texten eller sålydande, dock med en liten retuchering: „Vid nyreglering av förvaltningsområdenas gränser bör beaktas, att dessa bliva enspråkiga, finsk- eller svenskspråkiga, eller åtminstone minoriteterna med annat språk inom desamma möjligast små."

Ed. Åkerblom: Den behandling av nationalitetsparagraferna, som förekommit i går och i dag i lantdagen, har för mig blivit en besvikelse i två avseenden. Den ena är naturligtvis prutningen och stympningen av bestämmelser, som avse att giva skydd åt det svenska mindretalet i detta land. Den andra besvikelsen kännes för mig nästan lika stor, nämligen min tro på beredvilligt tillmötesgående, den tro, som jag hyst särskilt om de representanter, som företräda den finska landsbygden och de frisinnade från landsbygden. Jag har hittills trott på gott tillmötesgående mot oss svenskar av landsbygdens finsktalande grupper, center och vänsterpartierna, därför att jag personligen står dem närmast i politisk åskådning. Då jag av det samarbete, som jag haft med personer ur dessa grupper, rönt god förståelse i andra frågor, har jag aldrig velat tvivla på tillmötesgående av dem också i nationalitetsfrågan. I denna tro har jag vid mötena i svenskbygderna ivrat för sammangående i de politiska frågorna särskilt med agrarerna. De, liksom vi, representanter för svenska Österbotten, representera småbrukare och landsbygdens intressen. Vi borde då kunna samarbeta både i stort och smått, eftersom vi hava samma sociala levnadsvillkor och önskemål. Jag har såsom sagt talat för samarbete med agrarerna, men jag har blivit häftigt klandrad härför. Man har försäkrat mig, att agrarerna äro de mest oförsonliga mot oss svenskar. Jag har icke trott detta. Skall nu behandlingen av regeringsformen visa, att jag misstagit mig? Jag måste bekänna, att jag trots allt det, som talats i språkfrågan från agrargruppens sida, ännu icke vill misstro denna grupp, av den orsak jag nyss nämnde, att jag politiskt står den nära. Jag vill vänta med min dom tills regeringsformen genomgått tredje läsningen. Jag vill, såsom herr Nix redan framhöll, vänta för att få se, vad agrarerna visa i handling. Om våra önskningsmål i språkfrågan då bli genom deras tillskyndan förkastade, då uppgiver jag tanken på sammangående mellan representanterna för den finska och den svenska landsbygden. Då måste jag söka kontakt med andra, som visa oss svenskar förståelse.

Uttalanden, som i går och i dag och tidigare

vid första läsningen av denna fråga hava förekommit, hava gjort på mig ett pinsamt intryck. I vartdera lägret, det svenska och det finska, har man eldat upp sig till hotfulla uttalanden mot varandra, sådana som endast avlägsna oss från varandra och göra det ännu svårare att komma till sådant resultat, som kan lösa denna ömtåliga fråga. Jag vill icke följa detta föredöme, utan önskar att vi inom vår språkgrupp ville avblåsa striden och i stället övergå till att se till, huru långt vi kunna gå varandra till mötes. Här har kanske mer än tillräckligt blivit utlagt, varför vi vilja få språkfrågan löst nu i den riktning, som vi yrka i de olika paragraferna av regeringsformen. Vi vilja, kort sagt, få skydd och fred. Så liten som den svenska befolkningen i Finland är i jämförelse med den finska, måste den ständigt leva i en känsla av otrygghet inför framtiden. Även om något egentligt majoritetsförtryck för tillfället icke förekommer från finskt håll, har det ju erkänts, att den finska befolkningen icke blir på något sätt lidande av det rättsskydd, som svenskarna önska få stadgat i grundlag. Det blir ju att fastslå i lag, vad som hittills varit praxis och sedan i vissa avseenden draga konsekvenserna därav, nämligen vidtaga åtgärder för att avlägsna tvåspråkigheten på de administrativa områdena och sålunda lägga grunden till god grannsämja och fred. Det är en urgammal upptäckt, att två grannar, som råkat i strid därigenom att de göra intrång på varandras områden, få fred, så snart rån utstakas dem emellan och stängsel uppförts, så att deras kreatur ej slippa på den andres område. På detta sätt har språkstriden avvecklats i vårt land redan på flere håll. I flere städer har gemensam skoldirektion avskaffats, och de svenska och finska skolorna hava fått sin särskilda ledning. Gemensamma skolmöten hava delats på skilda finska och svenska sektioner. I stället för tvåspråkiga föreningar och sällskap har det i många fall åstadkommits delning på språklig grund. Av alla dessa åtgärder, hör man både från svenskt och finskt håll enhälligt erkännas, att vardera parten vunnit och samförståndet mellan finnar och svenskar har blivit bättre. Då vi nu yrka på ytterligare åtgärder i denna riktning och göra det icke av likgiltighet för det gemensamma fosterlandets välfärd, utan för att kunna med större trygghet och frihet bygga upp vårt samhälle, vänta vi förståelse, tillmötesgående och medverkan härför av landets finsktalande befolkning. Jag vill, som sagt, icke uppträda med hotelser, men jag måste dock framhålla, vad den naturliga följden blir, om våra yrkanden avslås. De svenska önskningsmålen voro i stora utskottets förslag i huvudsak sådana, att jag och flere med mig funno dem tillfredsställande, om också icke de yttersta kraven blevo godkända. Då jag dessutom anser, att regeringsformen i huvudsak fyller de fordringar jag från demokratisk synpunkt ställer på den, har jag varit besluten att rösta för dess antagande i brådskande ordning. Men bliva nu de paragrafer, som skulle lämna skydd åt landets svenska befolkning, förvanskade, så att de lämna svenskarne i landet skyddslösa mot majoritetens förtryck, måste jag, liksom tidigare herr von Wendt, giva tillkänna, att jag blir tvungen att rösta mot antagandet av denna regeringsform. Nekas våra krav nu för andra gången i lantdagen, böra de finsktalande icke undra över, om landets svenska befolkning upphör att lita på rättsskyddet och en rättvis behandling av dem och handlar därefter. I samhällsfridens och det gemensamma fosterlandets intresse vågar jag dock hoppas, att vi svenskar skola få ett sådant besked vid antagande av regeringsformen, som tillfredsställer oss.

Ed. Liakka: Varsinkin minun edeltäjäni lausunto kehoitti minua voittamaan epäilykseni, jota jo tunsin siitä, käyttääkö puheenvuoroa tässä asiassa. Minä nimittäin käsitin siinä puheessa halua saada yhteisymmärrystä maan erikielisten väestöryhmien kesken aikaan, ja mielestäni on suomalaisella taholla ja — erityisesti pyytäisin lausua — myös maalaisliiton piirissä sellaisia mielipiteitä, jotka sydämmellisesti tahtoisivat yhteisymmärrystä aikaan maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön kesken. Vaikeudet, jotka ovat aiheutuneet tämän 50 §:n 3 kohdan sepittämisessä, ja jotka siinä nähdään käytäntöön soveltumattomina, vaikka sen millä tavalla muodostaisi, ne johtuvat elämästä, ne johtuvat oloista. Minä pyydän siinä suhteessa hiukan huomauttaa eteläpohjalaisia oloja. Täällä aamulla eräs puhuja ruotsalaiselta taholta huomautti, että on pantu aikaan keinotekoista muuttoa suomalaiselta alueelta ruotsalaiselle. Minä pyydän tosiolojen mukaan huomauttaa, että Etelä-Pohjanmaalla kyllä on suomalaisen asutuksen voimakkaimmilta paikkakunnilta melkoisen suuri kansanvaellus ollut eri tahoille kotimaahankin, eikä ainoastaan Amerikkaan. Se on suuntautunut osittain Oulun läänin eteläiseen osaan ja on synnyttänyt siellä melkoisen asutuksen, ja on suuntautunut myös Pohjanmaan ruotsalaisen rannikon eri paikoille. Niinpä esimerkiksi viime kesänä sattumalta sain tietää, että Maalahdelle oli syntynyt melkoisen suuri suomalainen siirtola, jossa oli jo kolmatta-

kymmentä taloa. Tämmöisiä ilmiöitä, jotka ovat myöskin ulottuneet jossakin määrin Etelä-Suomeen, voipi tietysti, jos siihen halua on, pitää keinotekoisina. Mutta se ei ole oikeutettua, se ei ole asianmukaista. Nämä ovat näet sellaisia ilmiöitä, joita synnyttää elämä. Suomalainen asutus on jo muutamilla paikoilla siksi tiivis, että se synnyttää itsestään kansanvaellusta, ja tätä seikkaa ei voida sivuuttaa meidän nykyisessä kieliolojen järjestelyssämme, jos tahdotaan ottaa huomioon molempiin kieliryhmiin kuuluvien luonnollisia oikeuksia ja luonnollisia kehitysmahdollisuuksia. Tämä ilmiö se on, jonka puolesta juuri maalaisliiton taholta täällä on puhuttu, että siinä ei saa jättää suomalaista väestöä turvattomaksi. Minun mielestäni se muodostus, joka tämän asian järjestelylle on annettu perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä ensimäisessä vastalauseessa ja jonka pitäisi edustaa ruotsalaisia vaatimuksia, on sellainen, että sitä ei voida käytännössä ylläpitää, sillä ei voida määritellä suomen- ja ruotsinkielisen asutuksen rajoja niin, että ne vastaisivat tosioloja. Senvuoksi on tarpeellista muodostaa tämä kohta siten, kuin on suuren valiokunnan mietinnössä, johon minä kuitenkin olisin halukas lisäämään ne sanat, jotka ed. Joukahainen siihen lisäsi, nimittäin „mikäli asianhaarat sallivat" noiden yksikielisten hallintoalueiden muodostamisessa. Minä valitan sitä, että täällä tuodaan esiin sellainen väite kuin ed. Nix toi näistä muka kaikille tunnetuista keinotekoisista toimenpiteistä suomalaisen siirtolaisuuden syntymiseksi. En ole koskaan missään nähnyt todistettavan mitään keinotekoista tässä suhteessa. Esimerkiksi viime aikoina, kun on suomalaisia siirtynyt ruotsalaisille alueille talonostajina, niin siinä ei ole ollut muuta keinotekoista kuin se, minkä sotatila on synnyttänyt. Ne ovat kyllä usein olleet talokeinottelijoita, mutta siinä ei ole ollut mitään kiihkokansallista järjestettyä toimintaa, vaan päinvastoin näitä talokeinottelijoita ei omilla paikkakunnilla useinkaan pidetä minään sankareina. Ne ovat sota-ajan ilmiöitä. Ostajat seuraavat sitä houkutusta, minkä tosiolot synnyttävät, kun he saavat ruotsalaisilta alueilta edullisesti ostaa taloja ja hyötyvät näistä kaupoista. Tässä on siis oikeastaan taustana se, että ruotsalaisten hallussa on niin hyvää maata, että sitä ei ole suomalaisilla, ja he senvuoksi haluavat päästä siihen osallisiksi, kun se on tullut vapaaksi. Kun täällä pidetään tätä ilmiötä vaarallisena, niin en usko, että sitä voidaan lakipykälillä saada poistetuksi. Sen lakkauttamiseen on ainoa keino se, että ruotsinkielisen väestön keskuudessa saadaan sellainen viljelysinto voimaan, joka saattaa heidät pitämään maansa hallussaan. Ei niitä maita ole väkisellä ostettu. Kun ne ovat olleet kaupan, ja kun suomalaiset ovat havainneet, että heitä alkaa kotiseuduillaan olla liian paljon niin he ovat ruvenneet siirtymään näille alueille ja ovat useimmissa tapauksissa olleet varsin tyytyväisiä yritykseensä. Jos asiaa tältä kannalta katsottaisiin, niin minä olen vakuutettu siitä, että tämän asian järjestäminen ei lainsäädännössäkään olisi niin vaikea, kuin miltä se nyt näyttää. Ja sitä minä uskallan myöskin väittää, ettei tämä asia varsinaisen talonpoikaisväestön keskuudessa olekaan niin vaikea asia kuin miltä se näyttää täällä eduskunnassa. Minä jouduin kerran keskustelemaan erään ruotsalaisen talonpoikaismiehen kanssa, joka oli palaamassa Amerikasta ja keskustellessa kysyin häneltä muun muassa. oliko hän tavannut siellä suomalaisia. Ja kun hän kertoi niistä, niin minä kysyin: „Pidättekö te siellä Suomen suomalaisia likeisempinä kuin Ruotsin ruotsalaisia?" Hän sanoi, että kun sitä kysytäänkin „egin är alltid egin"! Se oli hänen ajatuksensa. Se asia voi siis järjestyä, jos ei sitä keinotekoisesti muodosteta sellaiseksi tilaksi, joka tekee elämän maassa mahdottomaksi.

Kun täällä on puhuttu niin paljon tuosta ruotsalaisvihasta ja suomalaisesta natsionalismista ja erityisesti liitetty se juuri maalaisliittoon, niin minä pyydän lyhyesti huomauttaa, että maalaisliitolla ei luonnollisestikaan ole minkäänlaista aihetta eikä halua, taipumusta tälle kansalliskiihkon alalle ruotsalaista väestöä vastaan. Sortava kansalliskiihko on jo itsessään meille vastenluontoista senvuoksi, että talonpoikainen väestö oppii helposti ymmärtämään toistansa, kun se elää semmoisissa oloissa, joissa se tuntee itsensä ikäänkuin korkeamman vallan alaisena olevaksi. Senvuoksi talonpoika antaa oikeuden myös muille, jotka ovat samoihin oloihin kasvaneet. Mutta maalaisliitolla tietysti on ja tulee olemaan vielä enemmän, mitä enemmän se vaurastuu tässä maassa, erityinen aihe katsoa ymmärtämyksellä ruotsalaista sivistystä sekä omassa maassa että myös Ruotsissa. Se aihe on se henkinen yhteiselämä, joka meille aukeaa juuri Ruotsissa ja muissa Skandinavian maissa. Täällä on tänään ruotsalaisten taholta annettu tunnustus sosialidemokrateille siitä, että heillä on parempi ymmärtämys kieliasiassa kuin esimerkiksi maalaisliitolla. Sosialistien taholta on selitetty, että he asettuvat myötätuntoiselle kannalle tässä kieliasiassa senvuoksi, että he katsovat, että se on sopiva keino kaivaa luokkajuopa ruotsalaisen väestön keskuudessa. Me maalais-

liittolaiset, emme katsele tätä asiaa tältä kannalta. Me katselemme myötätunnolla ruotsalaista sivistystä ja mielellämme tahtoisimme avata tässä uudessa valtakunnassa, joka tarvitsee ikkunoita sekä itään että etelään, myös ikkunan länteen, senvuoksi että Skandinaviassa on meidän aatteellinen henkinen oppipaikkamme. Sieltäpäin aatteellisesti me vahvistumme; kun me kasvamme valtiollisessa elämässä, niin me saamme silloin sieltä herätteitä tätä valtiollista toimintaa varten. Skandinavian maat ovat ainoat maat maailmassa, joissa talonpoikainen väestö on elänyt ja vaurastunut ja päässyt sivistystekijäksi. Ja siitä me selviydymme tietysti yhä enemmän myös täällä, ja senvuoksi on aivan luonnotonta ajatella, että meissä olisi halua sortaa täällä ja hävittää ruotsinkielinen sivistys niin kauan aikaa kuin se on elinvoimainen. Minä olen vakuutettu siitä, että täällä kasvaa päinvastoin yhä enemmän ymmärrys, että siitä on onnea tälle maalle, että elinvoima pysyy täällä myös maan ruotsinkielisessä väestössä. Täällä huomautettiin, että se on levottomuus tulevaisuudesta, joka etupäässä on synnyttänyt nämä ruotsalaiset vaatimukset, jotka esiintyvät m. m. tähän pykälään nähden. Jos tulevaisuutta sillä tavalla huolehditaan, ja tahdotaan sitä rakentaa kielilain pykälillä, luulen että se on toivotonta työtä, sillä ei niillä päästä tuloksiin. Paremmin uskon sen ohjelman kantavan, minkä minun edeltäjäni tällä paikalla asetti, nimittäin että hän luottaa tulevaisuuteen, että hän luottaa siihen, että niinkauvan aikaa kuin elämää on ruotsinkielisessä väestössä, niin kauvan myöskin yhteisymmärrys suomalaisten keskuudessa sitä kohtaan säilyy. Vähemmistön asema on tietysti joka tapauksessa vaikea kaikkienkin kansojen keskuudessa, sellaisenkin kansan keskuudessa, joka ei niitä kohtele sillä tavalla kuin esimerkiksi suuret sivistyskansat niitä kohtelevat ja joka ei esimerkiksi tässä suhteessa tahdo ottaa esimerkkiä siitä valtiotaidosta, jota Ruotsissa pannaan käytäntöön suomalaista vähemmistöä kohtaan. Se on vaikea, mutta niin kauvan aikaa kuin vähemmistössä on elämää, niin kauvan sen ei tarvitse olla toivoton. Sönderjyllantilaisten johtaja, joka useita vuosikymmeniä on heidän asiaansa ajanut, Hansen-Nörremölle, lausui eräässä puheessaan, kun hän hiljattain vapautuneitten tanskalaisten voittoisena asianajajana saapui Köpenhaminaan: "meillä on ollut elämä asiana". Sen vuoksi hän olikin Saksan valtiopäivillä 30 vuotta luottamuksella puhunut pienen vähemmistön puolesta ja pysynyt pystyssä. Siitä olen vakuutettu, että niinkauvan kuin on ohjelmana, että elämään luotetaan, ei tarvitse olla huolissaan siitä etteikö Suomessa voida asioita niin järjestää, ettei vähemmistölläkään ole syytä levottomuuteen tulevaisuuteensa nähden. En minä ainakaan ymmärrä mitään parempaa muodostusta näiden kielellisten olojen järjestämiselle kuin sen, mikä suuren valiokunnan mietinnön 50 §:n 3 kohdassa on sillä lisäyksellä, jonka mainitsin, ja siis kannatan sitä.

Ed. von Born: Efter det som från svenskt håll här redan yttrats i denna sak kan jag fatta mig kort.

Man har beskyllt oss svensktalande för nationalism. Men vari består då denna nationalism? Är det däri, att vi vilja bevara vår urgamla rätt i detta land, att vi söka trygga vår nationella existens här, vårt språk och vår kultur, eller att vi, i medvetande om vår ohjälpliga fåtalighet, i rent defensivt syfte sluta oss samman med front, det må gärna medgivas, mot den finska majoriteten och emot den alltmera överhandtagande finskhetsrörelsen. Är detta nationalism, ja, då skola vi också taga emot den utslungade beskyllningen, då skola vi bära den med lugn. Men är åter fastmer det nationalism, att söka hindra en liten nationell minoritet i dess naturliga och rättmätiga strävan att bevara sig själv, ja, då kan man lungt på den andra sidan hålla till godo med denna samma beskyllning.

Jag vill icke härmed hava sagt, att det förslag, som ingår i nu föreliggande paragraf, skulle utgöra ett lyckligt eller riktigt medel att bringa nationalitetsfrågan i hamn, men det utgör — jag vill betona detta— ett led i den kamp, som vi svensktalande måste föra för vår tillvaro i detta land, en tillvaro, som man på finskt håll endast för en övergående tid synes vara böjda att tolerera.

Jag ber slutligen att få understöda det av herr Schauman i saken framställda förslaget.

Ed. Hiidenheimo: Ministeri Alkio mainitsi lausunnossaan, että ruotsalaisten vaatimus yksikielisistä hallintoalueista perustuu siihen, että meidän ruotsalaisemme tahtoisivat tällä estää suomalaisten siirtymistä ruotsalaiselle rannikkoalueelle. Tämä ministeri Alkion käsitys ainakin mikäli se koskee suomalaisten siirtymistä Uudenmaan ruotsalaiselle alueelle, ei pidä paikkaansa. Asia on nim. niin että ruotsalaiset suurtilalliset Uudellamaalla päinvastoin kaikilla tavoin koettavat saada suomalaista työväkeä siirtymään alueilleen. Onhan tunnettua mitenkä

ruotsalaisten suurtilallisten työnjohtajat vuosittain tekevät retkiä Uudenmaan ja Hämeen suomalaisiin kuntiin ja kaikilla houkutuksilla ja verraten korkeilla palkkatarjouksilla koettavat hankkia itselleen vakinaista työväkeä maataloutensa käytettäväksi, jota ilman ruotsalaiset maanviljelijät eivät pitkään aikaan ole voineet tulla toimeen. Tämä toimenpide on ruotsalaisen suurviljelyksen harjoittamisen elinehto. Maanviljelystyöväen puute on jo vuosikymmenien ajan ollut ruotsalaisella Uudellamaalla havaittavissa, ja tämä työväenpuute on aiheutunut siitä että ruotsalaisilla asutusalueilla on paras työvoima onnistuttu houkuttelemaan kaupunkeihin ja liikekeskuksiin. Tunnettuahan on mitenkä jo vuosikymmenien ajan raitioteille Helsinkiin ja lukuisiin liikekeskuksiin eivät ole kelvanneet ketkään muut kuin ruotsalaiselta asutusalueelta kerätty maalaisväestö. Ja tällä tavoin on luultu voitavan estää suomalaisten miehittäminen näissä tehtävissä. Ruotsalainen väestö ei siis tahdo, kuten ministeri Alkio kuvaili, estää suomalaisten siirtymistä alueilleen, päinvastoin suomalainen työväestö on jo vuosikymmeniä ollut välttämätön paha ruotsalaisilla alueilla. Se seikka että ruotsalaiset haluavat yksikielisiä hallinto-alueita aiheutuu siitä, että heidän ei tarvitsisi tyydyttää suomalaisen työväestönsä kielellisiä ja sivistyksellisiä tarpeita, vaan päinvastoin pakottaa hajallinen suomalainen työväestö ruotsalaisilla suurtiloilla olemaan vailla näitä kansalaisoikeuksia taikka sitten taipumaan sivistyksellisiä tarpeitaan hankkimaan ruotsinkielellä.

Ed. Nix on täällä maininnut, että suomalaiset keinotekoisella tavalla tunkeutuvat ruotsalaisille alueille. Kun ed. Nix tämän mainitsi, osottaa hän ettei hän ainakaan tunne oloja Etelä-Suomessa ja että ruotsalaiset toiminnallaan ja hankkimalla työväkeä suomalaiselta alueelta kaivavat pala palalta maata jalkainsa alta. Se seikka että suomalaiset ovat ostaneet maatiloja ruotsalaisilta asutusalueilta on kyllä ollut hyvin yleistä, mutta se aiheutuu ensiksikin siitä, että yritteleville maanviljelijöille on osottautunut tilojen osto ruotsalaiselta alueelta olevan hyvin kannattavaa, koska maatiloja sieltä on saatu ostaa verraten halvalla hinnalla niiltä ruotsalaisilta maanviljelijöiltä, jotka ovat osottautuneet väsähtyneiksi viljelystään harjoittamaan. Toiseksi on suomalaisten maanviljelijäin ollut verrattain mukava siirtyä maatilan omistajiksi ruotsalaiselle alueelle, jossa jo ennestään on ollut reipas ja ahkera suomalainen työväki jommoiseksi ruotsalaiset suomalaisen työväestön tunnustavat. Kun suomalainen maanviljelijä on hankkinut itselleen maatilan jossakin ruotsalaisessa pitäjässä on se aina ruotsalaisissa sanomalehdissä leimattu ruotsalaisen maan omavaltaiseksi ja epäoikeutetuksi anastukseksi, ovatpa yksin ruotsalaiset kansankäräjätkin katsoneet asiakseen ehdottaa nämä maat otettaviksi pois pakkoluovutuksilla maanomistajilta. Sensijaan ovat ruotsalaiset liikemiehet, pääomanomistajat ja maatilain keinottelijat lukemattomissa tapauksissa ostaneet tiloja suomalaiselta alueelta, eikä se ole saanut kertaakaan osakseen suomalaisten keskuudessa paheksuvaa sanaa.

Ruotsalaisten omistavan luokan taholta on kaikissa tilaisuuksissa sekä koti- että ulkomaisessa sanomalehdistössä ja myöskin täällä eduskunnassa puhuttu suomalaisten sorrosta ruotsalaista väestöä kohtaan, ja siinä tarkoituksessa vaaditaan hallitusmuotoonkin säännöksiä. Täällä eduskunnassa eikä missään muuallakaan ole kertaakaan voitu osoittaa suomalaisen väestön antaneen aihetta millään tavalla tällaiseen syytökseen. Sensijaan on ruotsalainen omistava luokka harjoittanut mitä tunnottominta kielellistä sortoa niissä kunnissa, joissa suomalainen väestö on muodostanut ainoastaan pienen vähemmistön. Meidän on muistettava, mitenkä useissa ruotsalaisissa kunnissa on vuosikymmenien aikana vastustettu kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla suomalaisten vaatimuksia saada alkuopetusta lapsilleen omalla äidinkielellään yhteisellä kuntien kustannuksella. Ja meillä on vieläkin muistissa, mitenkä Espoossa ruotsalaiseen vallasluokkaan kuuluva, korkeampaa opillista sivistystä omaava tilanomistaja antoi vapaaehtoisilla varoilla rakennetun suomalaisen koulun ympäri tehdä piikkilanka-aidan estääkseen suomalaisia lapsia saamasta vaatimatonta alkuopetusta äidinkielellään. Voidaanko mitään tällaista esittää suomalaiselta taholta tapahtuneeksi ja löytyykö tähän verrattavaa monenkaan kansan historiassa? Minä en olisi ollut halukas vetämään tässä tilaisuudessa tehtyjä erehdyksiä ja jo unohtumassa olevia tapahtumia esiin. Mutta ruotsalainen sivistynyt yläluokka on vielä tänä talvena osottanut Vaasassa palkitsevansa niiden koulupoikain vallattomuuden, jotka katsoivat vihaan kiihoitettuina sopivaksi nauloilla telkiä suomalaisen opettajan omaan asuntoonsa. Ennenkuin ruotsalaisilla tässä maassa on oikeus puhua suomalaisten harjoittamasta sorrosta tai epäillä sitä vastedes tulevan olemaan, on heidän keksittävä omassa keskuudessaan lääkkeet niiden arpien peittämiseksi, jotka ovat edellämainitsemistani teoistaan aiheutuneet.

Vaikka minä omasta puolestani olenkin sitä mieltä, että 50 §:n 3 kohta voitaisiin kokonaan niiden lausuntojen perusteella, joita täällä tänään on ruotsalaisten taholta annettu, poistaa, niin minä kuitenkin voin yhtyä siihen, että se pykälä tässä joskin puutteellisessa muodossa säilytetään.

Ed. Sarlin: Olin puolestani vakavasti päättänyt olla pyytämättä puheenvuoroa esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen n. s. kielipykälien johdosta, koska arvasin, että niistä muutenkin tultaisiin puhumaan pikemminkin liian paljon, kuin liian vähän, pikemminkin ajattelemattomasti, kuin vakavan harkinnan perusteella. Olihan täällä jo sitäpaitsi edustaja Estlanderin y. m. välikysymystä kieliasiassa käsiteltäessä lausuttu miehekkäin, tekisi mieli sanoa, lennokkain sanoin kaikki se, mitä siitä oli lausuttava. Niinhyvin ed. Setälän kuin ed. Hornborgin ajatuksia ja silloin esittämiä näkökantoja kuunteli ymmärtääkseni jokainen mielenkiinnolla, ja uusiintuneet sanojen vaihtelut eivät ole tuoneet esille sanottavasti mitään arvokasta lisää. Pikemminkin on keskustelu häätynyt syrjäpoluille, mutkistaen matkaa oikeille perille: valtakunnan ensimäisen itsenäisin voimin säädettävän perustuslain omaksumiselle. Kun kuitenkin ryhdyn puheenvuoron käyttämiseen, on minun sanottava, että se aiheutui ed. Juutilaisen, Nixin ja muutamien muiden lausuntojen johdosta sekä myöskin siitä yleisestä näkökulmasta, jossa keskustelu ymmärtääkseni on kulkenut ja liikkunut. Ed. Juutilainen arveli, että vasta silloin on kielikysymyksemme ja kielirajat kuonnutettu tässä maassa oikeaan uraan, kun ruotsinkielisellä väestöllä ei enää ole rahtuakaan enemmän hallussaan pääomaa, ei tuotannon välineitä eikä muitakaan arvoja, kuin mihin se, hänen ajatuksensa mukaan, matemaattisessa lukumääräsuhteessa maan suomenkieliseen ainekseen on oikeutettu. Ja jos minä ymmärsin oikein ed. Juutilaisen ajatuksen juoksun, on suomenkielisten taholta pyrittäväkin näille perille. Ehkä minä ymmärsinkin ed. Juutilaista väärin, mutta kaikkien väärinkäsityksien kertakaikkiseksi välttämiseksi katson velvollisuudekseni ilmoittaa, etten ainakaan minä osaltani tuskin tositeossa muutkaan tämän eduskunnan suomenkieliset jäsenet ole mukana tuonsuuntaisessa, sellaisenaan ja itsessään kylläkin kiusallisen kielikamppailun sanoisinko toiskielisiä ärsyttävässä vaimentamisessa. Emme me suomenkieliset Suomen valtakunnan kansalaiset pyri emmekä tule pyrkimään ruotsinkielisten omistamien maiden, tehtaiden, liikeyritysten tai sivistyslaitosten pakkolunastamiseen tai heidän hallitsemiensa muiden pääomien tai kultuuriarvojen lainsäädäntöteiseen tai väkivaltaiseen supistamiseen, kunnes ruotsinkielisillä olisi niitä ominaan tässä maassa vain $^1/_9$. Sellainen ajatus ei ikinä ole vakiintunut eikä tule vakiintumaan valtiolliseen tai kansalliseen tietoisuutemme ja juuri senvuoksi ei meitä suomenkielisiä tositeossa voidakaan syyttää kansalliskiihkosta, se on natsionalismista, eikä semmoista yritystä edes ymmärtääkseni voitaisi toteuttaakaan muualla kuin pintapuoliisesti harkitsevien kiihtyneissä aivoissa. Mutta toiselta puolen emme me suomenkieliset myöskään enempää nyt kuin koskaan tule tajuamaan samansuuntaisia vivahduksia ruotsinkielisten pyrinnöissä eikä niitä myöskään hyväksymään. Rajamuurien jyrkkä pyykittely Suomen valtakunnan historiallisten rajojen, itsenäisen Suomen valtiorajain sisäpuolella ei saa tapahtua sen laajuisena eikä suinkaan siinä mielessä, että tuo muuri repäisisi rikki valtiollisen yhteenkuuluvaisuden, solidariteetin tunteemme suhteessa isänmaahan ja sen verinostettuun vapauteen. Vilahduskin siihen suuntaan nostattaisi tässä maassa myrskyn ja oikeutetun siveellisen suuttumuksen, ja senvuoksi minä ainakin rohkenisin toivoa, että koska sitä suomenkielisellä taholla ei voida oikein ymmärtää, kieliasiasta Suomen valtakunnan valtiopäivillä keskusteltaessa ei enää huolittaisi käyttää nimitystä „itäruotsalainen", „östsvensk". Tämä toivomus ei voine olla liiallinen; ja jos sitä sellaisenaan pidetään välttämättömänä käyttää, valitan minä käyttäjien, eikä kuulijain lyhytnäköisyyttä. Eteenpäin rientävässä, valtiolliseen ja sivistykselliseen asemaan pyrkivässä maassa kuten täällä, tarvitaan molempien kieliainesten koko tarmo, koko henkinen ja taloudellinen työn ja toimen intensiteetti, kyetäksemme maailman kansojen kilparadoilla pysymään kiskoilla niiltä sortumatta, kyetäksemme kohottamaan sekä sivistyselämämme että taloudelliset voimamme niitä sekä ulkonaisesti että sisäisesti uhkaavasta alennustilasta. Siinä juuri on sovinnollisen, solidaarisen yhteistyön ja yhteisymmärryksen mielestäni perusoleellisin painopiste ja elävin kannustin. Sitä emme saa puolella eikä toisella hetkeksikään unohtaa, ja siltä pohjalta tulee ruotsinkielistemme myöskin oppia osaltaan selkeästi tajuamaan, että myös suomenkielinen väestö tässä maassa on enemmän kuin oikeutettu, on suorastaan siveellisesti velvollinen henkensä ja voimansa koko tarmolla ja joustavuudella kehit-

tämään ja kohottamaan kansallista henkeään, kansallista kulttuuriaan ja kansantaloutta niin pitkälle kuin suinkin ja niin korkealle kuin suinkin. Yhteisen isänmaan ja valtion tulevaisuuden näkökulmassa, muusta kaikesta puhumattakaan, on tämä pyrkimys mielestäni oikea ja se on velvoittava. Mutta jos sen järkähtämätön toteutuminen, sen toteuttaminen, joka edellyttää lojaalista voimain ponnistamista yksilö yksilön rinnalla, kansankerros kerroksen ja kieliryhmä ryhmän rinnalla, jossakin vie elämää vallitsevien lakien mukaisesti siihen, että toisen kieliryhmän yksilö osottautuu toisen yksilöä henkisesti ja taloudellisesti etevämmäksi, elinvoimaisemmaksi ja yrityksissään yleensä hedelmällisemmäksi, ei ole oikein, eikä ymmärtääkseni edes viisasta, yrittää pysäyttää kehitystä kiinalaisella kielimuurilla. Vastustus vain terästäisi, puolella ja toisella se veisi vain kiihkeämpään kampailuun, kampailuun, jossa pyykit ja rajat ennemmin tai myöhemmin sortuisivat. Ruotsinkielisen väestön olisi opittava ymmärtämään, että länsimaisen kulttuurin omaksuneen kansamme kunnia-asiana on ollut ja on oleva luoda myöskin suomenkielellä ja Suomen mielellä omaperäinen kansallinen kulttuurinsa, ei Suomen ruotsinkielistä väestöä sortavana, vaan sen rinnalla maailman yleistä sivistystä osaltaan omaperäisillä hengenantimilla rikastuttavana. Sen ymmärtäen iloitkoon ruotsia puhuvakin maassamme suomalaisen hengen itsenäisistä saavutuksista ja sen ilmauksista, älköönkä niissä nähkö alhaisen sorron siementä. Näkemys sellainenhan olisi vain osotuksena oman entisen syyllisyyden tunnosta.

Näiltä näkökannoilta lähtien yhdyn minä puolestani ed. Joukahaisen tekemään ehdotukseen. En liioin voi omasta puolestani uskoa, kuten täällä on väitetty, että suomenkielisellä taholla olisi järjestelmällisesti ja tarkoituksellisesti yritetty ostella ja vallata maita ruotsinkielisiltä heidän varsinaisilla alueillaan. Päinvastaisista hankkeista olen kuullut, mutta niidenkään todenperäisyyttä en ole ollut tilaisuudessa toteamaan. — Elämällä ovat lakinsa, niin kulttuurielämälläkin. Sitä elähyttää kansallishenki ja kansallishenki ei totisesti ole natsionalismia. Se on siveellinen tunne ja sellaisena se pysyy, ja sillä on oikeutuksensa niin kauan kuin se ei itsekkäässä mielessä pyri sortamaan, vaan itseään ja välillisesti muitakin ja muittenkin tunteita nostattamaan ja elähyttämään. Ed. Hornborg on mielestäni täällä ollut oikeassa ed. Estlanderin välikysymyksen yhteydessä lausumassaan ajatuksessa: Pykälillä ei pysy pystyssä tässä maassa ruotsinkielinen kulttuuri eivätkä sen harrastukset, ei liioin viisaimmastikaan käydyillä kielirajoilla. Siveellisellä voimalla yksin se on onnistuva. Ja minä rohkenen toivoa, ettei kielipykälien yhteydessä enään, sikäli kuin niitä vielä on hallitusmuodossa käsittelemättä, uudistettaisi kolmatta kertaa peräkkäin periaatteellista kielipoliittista keskustelua. Käsilläolevassa pykälässä on hallituksen esityksen periaatteen hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotus oikea ja realiseerausmahdollinen riidoitta tulevaisuudessa. Sitä ainakin minä kannatan. Sen puitteissa sopivat ylenemään ja nousemaan molempien ryhmien niin henkiset kuin taloudellisetkin harrastukset ja varttumaan valtiollinen tietoisuutemme ja solidaarisuuden tunteemme. Minkään järjen nimessä en voi käsittää, että ed. Joukahaisen käsilläolevaan pykälään lisättäviksi ehdottamat kolme sanaa: „mikäli asianhaarat sallivat", oikeuttaisivat pitämään pykälää natsionalistisena ja tekemään kaiken, kuten täällä on sanottu, koko hallitusmuotoesityksen kaatamiseksi. Syyt ovat varmaan silloin toisaalla eikä tässä pykälässä, se on ollut mielestäni totuuden nimessä eduskunnan pöytäkirjaan lausuttava.

Ministeri A l k i o: Ed. Nixin esittämä väite, että suomalaisella taholla olisi tarkoitusperäisesti pyritty esim. Etelä-Pohjanmaalla ostamaan ruotsalaista maata, ei pidä paikkaansa. Minun pitäisi etelä-pohjalaiset olot tässä suhteessa tuntea verrattain tarkoin. Minä en tunne yhtäkään tapausta, jolloin esim. siellä olisi minkäänlaista yhteistoimintaa ollut suomalaisella alueella ruotsalaisen maan valloittamiseksi missään muussa kuin kauppatarkoituksessa. Sitä vastoin tiedän, kuten ed. Nixkin voi tietää, että tässä maassa on järjestelmällisesti toimittu siihen suuntaan m. m. Etelä-Pohjanmaalla, että ruotsalaista maata ei saisi myydä suomalaisille. Tässä suhteessa on perustettu osakeyhtiöitä, joihin m. m. Ruotsinmaassa on kerätty osakkeita ja yritetty sieltä saada pääomaa sitä tarkoitusta varten, että tällä tapaa ruotsalaisten maa suomalaisten valloitukselta varjeltaisiin.

Ed. Hornborgin lausunnon johdosta, että eivätkö suomalaiset voi luottaa siihen, että kielilainsäädännön perusteella voitaisiin väärinkäytökset ruotsalaisella alueella eläviin suomalaisiin nähden estää, haluaisin vastata, että me emme luota siihen. Siitä syystä, että tässä maassa eivät ruotsalaiset ole yleensä asiallisesti osoittaneet lojaalisuutta suomenkielen kieliasetuksia kohtaan, sekä että meillä on Etelä-Pohjanmaallakin riittä-

västi kokemuksia myöskin siinä, että ruotsalaiset eivät harjoita lojaalisuutta niitä suomalaisia kohtaan, jotka joutuvat asumaan ruotsalaisella alueella.

Ed. Hiidenheimon lausunnon johdosta, että hänen tietonsa mukaan eivät ruotsalaiset täällä estä suomalaisia siirtymästä ruotsalaiselle alueelle, tahtoisin vaan viitata hänen omaan lausuntoonsa, joka oli elävä todistus siitä, että sellaista estämistoimintaa on olemassa. Tässä maassa on olemassa verrattain laajoja valtiollis-natsionalistisia ruotsalaisia yhtymiä, joidenka varsinaisena tehtävänä on estää ruotsalaista maata joutumasta suomalaisiin käsiin. Se sellaisenaan jo on riittävänä todistuksena väitteisiini.

Ed. Loukko: Ruotsalaisten eristäytyminen ei ole varsinaisen ruotsalaisen maataviljelevän väestön vaatimus. Se on ainoastaan ruotsalaisen byrokratian itsensä keksimä vaatimus. Minä voin hyvällä syyllä todeta omalta paikkakunnaltani tapauksia, jotka todistavat tämän asian puolesta. Sillä paikkakunnalla, jota minä edustan, on eräs ruotsalainen kunta Vöyri, toinen suomalainen kunta Vähäkyrö ja kolmas suomalainen kunta Isokyrö. Näissä kunnissa on muodostunut yhtymä Maanviljelijäin Osakeyhtiö. Tämä todistaa, että nyt hiljakkoin, kun nämä eristäytymispyrkimykset ovat saaneet vauhtia, on tällaisia yhtymiä ruotsalaisen kansanaineksen ja suomalaisen kansanaineksen välillä syntynyt. Tämä jo todistaa, että se ei ole ruotsalaisen varsinaisen maalaisväestön kanta. Ruotsalaiselta taholta on meille maalaisliittolaisille lähetetty, sen minä tiedän, monta kirjelmää, että me tulisimme heille puhumaan ja kertomaan maalaisliiton asiasta. Tässä yksi todistus, että ruotsalainen maalaisväestö tahtoo ymmärtää meitä suomalaisia maanviljelijöitä. Minä uskon, että siihen ei ole pitkää aikaa, kun me suomalaiset ja ruotsalaiset maamiehet löydämme toisemme. Ei meidän välillämme ole mitään juopaa, ei ole mitään eroavaisuutta. Ja sitä ei saa olla. Jos me tahdomme täällä yhdessä isänmaassa elää ja tehdä tätä maata hedelmälliseksi, niin me emme saa minkäänlaisia eristäytymispyrkimyksiä ja minkäänlaisia Kiinan muureja rakentaa. Me olemme täällä isänmaassa yksi suomalainen kansa. Jos meillä onkin täällä kaksi kieltä, niin se ei saa meitä eroittaa. Meille kuuluu tämä isänmaa ja tämä on meille yhteinen. Me rakennamme tätä yhteisvoimin ja yhteisymmärryksin huolimatta siitä, jos onkin kaksi kieltä. Me emme saa vahingoittaa isänmaata tällaisella eristäytymisellä, vaan päinvastoin meidän suomalaisten ja ruotsalaisten pitää lähennellä toisiamme. Minä uskon että maalaisliitto tulee kurottamaan kätensä niille pyynnöille, joita ruotsalainen maalaisväestö meiltä pyytää ja me tulemme löytämään toisemme hyvässä ymmärtämyksessä ja me luomme tähän maahan sekä ruotsalaisen että suomalaisen maalaisliiton. Siihen me pyrimme ja me tahdomme ymmärtää toisiamme. Ja minä uskon, että se aika ei ole kovin kaukana, kun ruotsalainen ja suomalainen on yhdessä maata viljelevä ja silloin me vasta rakennamme uutta ja kaunista Suomea.

Ed. Kekkonen: Minusta on täällä tästä asiasta tarpeeksi keskusteltu ja meidän pitäisi vähitellen päästä asiasta päättämään. Minä kannatan ed. Helenius-Seppälän täällä tekemää ehdotusta.

Ed. Kokko: Minusta on ihan mahdotonta käytännössä toteuttaa tämän 50 §:n kolmatta momenttia. Siinähän määrätään, että hallintoalueet ovat uudestaan järjestettäessä laadittavat yksikielisiksi, s. o. suomen- tai ruotsinkielisiksi. Täällä on monta kertaa tänä päivänä ja ennenkin keskustelujen kuluessa näytetty, että on mahdotonta laittaa pienempiäkään alueita, edes pitäjiä, sellaisiksi, että ne olisivat yksikielisiä. Rajat tulisivat niin mahdottoman koukeroisiksi ja kulkemaan sellaisilla luonnottomilla alueilla, kuten ed. Setälä mainitsi, että ruoka- ja makuukamarien halkikin. Kun ei näin pieniäkään alueita saada yksinkielisiksi, niin miten voidaan ajatella sellaisia suurempia kihlakuntia ja hippakuntia ja sen sellaisia. Jos tämä kolmas momentti jätetään tähän, niin siten perustuslain kautta ruvetaan tosiaan pakottamaan virkamiehiä sortamaan toiskielisiä asukkaita. Siis perustuslain kautta tuollaista sortoa, että toisten on alistuttava, suomalaisten ruotsalaisilla seuduilla ja ruotsalaisten suomalaisilla seuduilla yksikieliseen järjestelmään. Minusta on senkinvuoksi mahdotonta tämä kolmas momentti jäämään tähän, ja se joutuu ristiriitaankin 14 §:n kanssa. Kun 14 § kerran sanoo: „Suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet".

Suomen kansalaisen oikeus käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisten luona omassa asiassaan äidinkieltään, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, on turvattava lailla, varteenottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus järjestetään samanlaisten perusteiden mukaan.

Suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan."

Tässähän luvataan jokaiselle sekä suomalaiselle että ruotsalaiselle samanlaiset oikeudet, luvataan vielä enemmän kuin ennen on ollutkaan, että ruotsalaiset saavat suomalaisellakin seudulla toimituskirjansa omalla kielellään. Siis joutuu tällä tavalla ristiriitaan tämä 14 § ja 50 §:n kolmas momentti. Sentähden minä yhdyn kannattamaan niitä, jotka ovat ehdottaneet kolmannen momentin tästä 50:nnestä pykälästä poistettavaksi.

Ed. Juutilainen: En halua kajota ed. Sarlinin ihanaan unelmaan ja puheeseen, sillä se ei tosiasiain edessä kestä mitään arvosteluja. Sillä niin kauan kuin maan asukkaista kahdeksasosa hallitsee suurinta osaa maan pääomista ja sen taloudellisista arvoista, valta- ja virkapaikoista, niin kauan eivät tuollaiset runolliset visertelyt mitään auta, vaan siinä tarvitaan paljon pontevampia toimenpiteitä suomalaisen kansan puolelta. Mutta sen sijaan minä pyytäisin kiinnittää huomiota erääseen toiseen seikkaan.

Ruotsalaisen kansanaineksen puolesta on koetettu puhua siitä, että he ovat lojaalisia kaikin puolin tälle maalle ja valtakunnalle kun he vaan saavat kielipykälät mieleisikseen. Pyydän myös kiinnittää yleistä mielipidettä siihen, että onko edelleen ristissä käsin katsottava niitä ilmiöitä, joita ruotsalaisella taholla nykyään ilmestyy. Tämänpäiväisessä „Dagens Pressissä" on eräs kirjoitus, johon pyydän kiinnittää huomiota. Siinä nimittäin häväistään Suomen valtakunnan lippua. Sitä verrataan venäläiseen lippuun ja ilmoitetaan, etteivät koskaan ruotsalaiset tule sitä tunnustamaan omakseen. Kirjotus kuuluu näin:

„Lippu. — Kun kesäpäivä paisteineen, juhla- ja pyhäpäivineen, helluntaineen ja juhannuksineen nyt saapuu, kun lippu nyt on vedettävä asuntojen lipputankoihin, nyt on syytä muistaa, että meidän, että Suomen ruotsalaisten värit ovat punainen ja keltainen. Sininen ja valkoinen ovat tosin juhlallisesti vahvistetut. Kuten jää ja pakkasvirta on se levittänyt yli koko maan. Se on pakosta vedetty aluksiemme lipputankoihin. Mutta meille ruotsalaisille ei sinivalkoinen voi koskaan tulla muuksi kuin mitä valko-sini-punanen oli monia herran vuosia, virallinen verho, johon verhottiin mielivallan ja sorron vertauskuva. Nyt kuten silloinkin, on värimme oleva punainen ja keltainen, on aina niin ollut ja tulee ijankaikkisesti niin olemaan. Ne on velvollisuutemme kohottaa nyt kuten silloinkin, yhdentekevä ristisäkö vai juovina, mutta ainoastaan punanen ja keltainen. Nyt niinkuin vastedes ne ovat johtavat meitä eteenpäin, kunnes se päivä koittaa, jolloin punainen ja keltainen saa sijansa maan lipussa, jolloin ruotsalaiset ovat saavuttaneet vapautensa ja riippumattomuutensa valtakunnassa. Sininen ja valkoinen merkitsee alistumista, punainen ja keltanen ovat ne värit, jotka meitä voittoon johtavat." Alla on nimikirjoitus.

Minä erikoisesti kiinnitän huomiota siihen, että Suomen valtakunnan lippua, jonka Suomen eduskunta 28 päivänä toukokuuta 1918 yksimielisesti hyväksyi, verrataan Venäjän lippuun, jota täällä on oltu monet vuosikymmenet pakotettuja tankoon vetämään. Voiko suurempaa loukkausta jonkun kansan ja valtakunnan olemusta vastaan tehdä, kuin verrata Suomen valtakunnan lippua venäläiseen lippuun ja että se merkitsee muka sortoa ja mielivaltaa, mitä Venäjän lippu aikanaan merkitsi. Kun tämäntapaista ruotsalainen sanomalehti julkisesti esittää ja kieltää Suomen lipun niin ei tosiaankaan synny sitä luottamusta, että ruotsalainen aines tulisi lojaaliseksi yhteiselle isänmaalle ja sen laille, vaikkapa ne hyväksyttäisiin, kuten he sitä vaativat. Minä erikoisesti vielä kerran kiinnitän maan hallituksen huomiota siihen, että saako tässä maassa esittää vapaasti tämäntapaisia valtakunnan turvallisuutta horjuttavia kirjoituksia, kuin mitä ruotsalainen sanomalehti Suomen lipusta tänä päivänä kirjoittaa. (Ed. Hakkila: Porvarit saa mitä hyvänsä.) Minä olen aivan varma että jos joltain toiselta taholta esitettäisiin samanlainen häpäisy Suomen lippua kohtaan ja ilmoitettaisiin joku muu, esim. Venäjän kommunistien lippu olevan erään kansan osan lippuna, niin aivan varmaan hallitus sellaiset kirjoittajat ja sellaisen lipun vetäjät ottaisi huostaansa. Mutta kun se tapahtuu maassa niin voimakkaasti vielä edustetun kansanryhmän puolelta, kuin ruotsalaiset ovat, niin hallitus katselee sitä vain ristissäkäsin.

Ed. Nix: Då här åtskilliga talare hava förnekat mitt påstående att man på finskt håll försökt på konstlad väg åtkomma den svenska jorden ville jag endast fråga, huru man skall karaktärisera ett sådant förfarande, som tillämpats i södra Österbotten för några år tillbaka. Det kom finska spekulanter som köpte lägenheter och betalade pris, som voro 50 % över marknadspriset. De få dessa lägenheter intecknade i en finsk sparbank till fulla inköpspriset d. v. s. det pris de hava betalat. I detta fall är det icke någon sund finanspolitik som användes från bankens sida utan måste det betraktas som ett sätt att på konstlad väg komma åt den svenska jorden, och

just nu understödes i mellersta Österbotten den finska inflyttningen och de finska jordköparna av ett bolag, som har bildats i de närliggande finska socknarna och vilket bolag icke torde vara främmande ens för minister Alkio. Det är icke stort, men det har givit sitt stöd åt köpare såväl genom lån som genom borgen och derigenom möjliggjort dessa inflyttares bibehållande. Det är sådant som man med skäl har rätt att kalla konstlade medel.

Gentemot herr Juutilainen ville jag säga, att vi svenskar i allmänhet icke ikläda oss något slags ansvar för eller anse oss delaktiga i insändare i tidningarna. Där får man läsa så mycket i den vägen som varken lantdagsmännen eller någon folkopinion står bakom, det är de enskilda insändarena som stå för dem. Jag har häller ingenting mot att regeringen genom de medel som stå till buds ingriper mot dessa och befordrar dem till det straff som de kunna vara förtjänta av.

Ed. Sarlin: Pyydän ainoastaan konstateerata, että minä nähtävästi en ollutkaan erehtynyt ed. Juutilaisen aamupäivällä antaman lausunnon sisällyksestä ja tarkoituksesta. Toisekseen konstateeraan, että hänen kantansa poikkeaa näin ollen maalaisliittolaisten kannasta, ja kolmanneksi, että ed. Juutilainen pitää runollisena hölynpölynä sanoja, joissa minä vaadin molemmilta kieliryhmiltä ehdotonta oikeudentuntoa puolin ja toisin kieliasioissa. Jos hän ei voi ymmärtää selviä sanoja, en sille minä mahda mitään.

Ministeri Alkio: Ed. Nixin mainitsemasta keskipohjalaisesta yhtiöstä, joka toimii semmoisessa tarkoituksessa, kuin hän sanoi, en minä todellakaan tiedä yhtään mitään.

Ed. Torppa: On hyvin vaikeata ja melkein tarpeetontakin jatkaa tätä keskustelua. Mutta on erikoista syytä tehdä muutamia oikaisuja sellaista väärää tulkintaaa vastaan, jota täällä on tuotu m. m. suomalaisten ja ruotsalaisten välisistä suhteista Pohjanmaalla. Täällä on m. m. mainittu, kuinka suomalaiset tunkeutuvat keinotekoisesti ruotsalaisten alueille valloittaakseen sieltä maata. Tämä on erehdys, sillä molemminpuolisilla sopimuksilla maanomaisuutta on hankittu kumpaiseltakin puolelta. Minä voin mainita, että nytkin kun kävin lomalla kotonani, tarjosivat ruotsalaiset maanomistajat maanomaisuuttaan erästä suomalaisten yritystä varten, jotta tarkoitus voitaisiin toteuttaa, huolimatta siitä, vaikka tämä yritys oli yksinomaan suomalaisten käsissä. Siellä on monta samallaista kokemusta, eikä minkäänlaista väkivaltaa eikä anastusta ole tullut kysymykseen. Vapaaehtoisuuden tietä on toimittu ja on voitu toimia ja toimitaan edelleen niin hyvin suomalaiset kuin ruotsalaiset. Näin ollen pyydän torjua ne väärät syytökset joita on tässä suhteessa esitetty.

Ed. Juutilainen: Minä kyllä arvasin, että ruotsalaiselta taholta tullaan ilmoittamaan taas, että siellä ei haluta vastata mistään, mitä jotkut ryhmän jäsenet tai sanomalehdet tekevät tai tekemättä jättävät. Siellä vetäydytään yleensä edesvastuuttomuuden taakse. Minä kiinnitän kuitenkin hallituksen huomiota, että sen pitäisi katsoa ja valvoa, että täällä ei saisi yleensä esim. Suomen lippua häväistä ja verrata sitä johonkin tämän maan sortajakansan lippuun.

Ed. Setälä: Ed. von Wendt lausui, että syy, miksikä Suomen ruotsiapuhuvat kansalaiset eivät voi itselleen omistaa suomalaisen nimeä, on se katkera tunne, joka entisinä aikoina syntyi siitä, että passeissa suomalaisia sanottiin venäläisiksi. Minua todella ihmetyttää, että tällainen todistelu on tuotu esiin. Eihän tässä voi olla mitään vertailua. Suomalaiset ja venäläiset eivät ole koskaan muodostaneet yhteistä kansaa. Nimet ovat kylläkin vain nimiä, mutta ne ovat samalla myös lippuja. Minä toivoisin sydämestäni, että meillä ruvettaisiin uudelleen puhumaan suomeapuhuvista ja ruotsiapuhuvista suomalaisista, jotta jo heitettäisiin puhe itä-ruotsalaisista sekä suomenmaalaisista. Minä tahdon huomauttaa, että muotoja, jotka vastaisivat muodostuksia „finländare", „finlänning" ei voida muodostaa minkään muun Euroopan maan nimestä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Joukahainen ed. Juneksen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Tulen kutsumaan tätä ehdotusta ed. Joukahaisen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Juutilainen ed. Vuorimaan kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevasta pykälästä 3 momentti poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Juutilaisen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. von Wendtin kannattamana ehdotta-

nut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaettuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin. Alueellinen jako hallintoon sekä alioikeuden oikeudenkäyttöön nähden on toimitettava noudattaen sitä periaatetta, että seurataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön asutusalueiden välisiä rajoja". Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Helenius-Seppälä ed. Kekkosen kannattamana ehdottanut, että nyt olevan pykälän 3 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Hallinto-alueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava että alueet tulevat, mikäli mahdollista, yksikielisiksi — suomen- tai ruotsinkielisiksi". Kutsun tätä ehdotusta ed. Helenius-Seppälän ehdotukseksi. Lopuksi on ed. Schauman ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pyäkälän 3 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Hallinto-alueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava, että alueet tulevat yksikielisiksi — suomen- tahi ruotsinkielisiksi, tahi ainakin toiskielinen vähemmistö niillä niin pieneksi kuin mahdollista". Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Helenius-Seppälän ehdotusten välillä, se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Joukahaisen ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Schaumanin ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Ja lopuksi äänestetään ed. Juutilaisen ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

P u h e m i e s: Ensiksi on siis äänestys toimitettava ed. Estlanderin ja ed. Helenius-Seppälän ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Helenius-Seppälän ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Helenius-Seppälän ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Helenius-Seppälän ja ed. Joukahaisen ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Joukahaisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Helenius-Seppälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Joukahaisen ehdotuksen ja ed. Schaumanin ehdotuksen välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Joukahaisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Joukahaisen ja suuren valiokunnan ehdotusten välillä.

4) Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Joukahaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 90 „jaa"- ja 101 „ei"-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotuksen.

Tämän jälkeen on tehtävä päätös ed. Juutilaisen ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy 50 §:n sellaisena kun se on edellisessä äänestyksessä päätetty, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Juutilaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän sellaisena kuin se on edellisessä äänestyksessä päätetty.

51 §.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: Jämsides med den omedelbara nyreglering på språklig grund av områdena för förvaltning och rättskipning, vilken enligt min tanke kan och också hade bort ske oberoende därav, om en högre medborgerlig självstyrelse fastställts eller ej, har det å svenskt håll befunnits oundgängligt att redan nu, då den nya regeringsformen antages, påyrka bestämmelser däri, att trygga genomförandet av denna medborgerliga självstyrelse inom större områden. Ända sedan 1870-talet har lagstiftning för åstadkommande av dylik högre medborgerlig självstyrelse varit ett omhuldat önskningsmål. Detta oberoende av språk- och nationalitetsintressen och gällande för alla delar av landet.

Men till denna lagstiftnings syfte med dess allmänna betydelse, anknyter sig för landets svenska folkstam ett eget intresse. Dess allmoge har redan inom de olika delarna av den svenska bosättningen skridit till frivillig sammanslutning för tillvaratagande av gemensamma intressen, där de primära kommunerna icke räckt till. Denna högre medborgerliga självstyrelse kan tänkas framdeles byggd antingen på områden av häradenas storlek eller också omfatta länen och ombilda länsstyrelserna till i huvudsak medborgerliga styrelser. Det synes mig därför nu gälla att åt dessa strävanden skänka erkännande och möjliggöra för dem en betryggad legal ställning. Jag har i grundlagsutskottet sökt vid behandling av en del andra stadganden i regeringsformen få fastslagna de allmänna grunderna för denna självförvaltning, som jämväl borde omfatta lagstiftning och beskattning. Detta har dock icke vunnit något gehör. Även med den bristfällighet, som härigenom uppstår i regeringsformens bestämmelser, komme ett stadgande av det innehåll, som jag i första reservationen föreslagit och som jag nu ber att få förorda, att äga en icke ringa betydelse för möjliggörande av frivilliga sammanslutningar på nu ifrågavarande utvecklingsområde. Jag föreslår därför att denna paragraf finge följande lydelse: Länsförvaltningen handhaves av landshövdingar med biträde av föredragande tjänstemän.

Kommunernas förvaltning skall vara grundad på medborgerlig självstyrelse, enligt vad särskilda lagar därom stadga.

Varder den medborgerliga självstyrelsen genom lag utsträckt till större områden än kommunerna, skola sagda områdens gränser bestämmas enligt den i 49 § 2 mom. stadgade grund. Åstunda en eller flere kommuner eller delar av sådana med en sammanlagd befolkning av minst 20,000 personer att gemensamt bilda område för högre medborgerlig självstyrelse, äge därtill rätt, om sådant vid folkomröstning påyrkas med minst 2/3 av alla avgivna röster.

Ed. N i x: Jag ber att få understöda herr Estlander.

Ed. P r o c o p é: Utan att vilja göra något förslag ber jag att redan i detta sammanhang få påpeka, att den svenska texten är behäftad med ett fel. I första meningen säges „Länsförvaltningen handhaves av landshövding". Man kan icke på svenska använda ordet landshövding i denna obestämda form. Det måste på ett eller annat sätt omskrivas.

Jag vill icke göra något förslag men vill påpeka detta för expeditionsutskottet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Nixin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Läänin hallintoa johtavat maaherrat esittelevien virkamiesten avustamina. Kuntain hallinnon tulee perustua kansalaisten itsehallintoon, niinkuin erityisissä laeissa siitä säädetään. Jos kansalaisten itsehallinto lailla ulotetaan kuntaa suurempiin alueihin, on näiden alueiden rajat määrättävä 49 §:n 2 momentissa säädetyn perusteen mukaan. Jos yksi tai useammat kunnat tai niiden osat, joiden yhteenlaskettu väkiluku on vähintäin 20,000 henkeä, haluavat yhteisesti muodostaa alueen ylemmän asteen itsehallintoa varten, olkoon niillä siihen oikeus, jos sitä kansanäänestyksessä vaaditaan vähintäin kahdella kolmanneksella kaikista annetuista äänistä." Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

52 §, 4 luvun nimike, 53 ja 54 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

55 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Uti propositionen lyda de paragrafer som ersättas av 55 § i föreliggande förslag på följande sätt: Allmänna överrätter äro hovrätterna, vilka jämväl äga utöva uppsikt över underrätters och exekutiva myndigheters verksamhet. I varje hovrätt skall finnas en president och nödigt antal ledamöter. Hovrätternas antal och domsrätt bestämmes genom lag.

Om de allmänna underrätterna är stadgat i lag.

Då grundlagsutskottet först och stora utskottet därefter beslutit att utesluta dessa bestämmelser rörande hovrätternas organisation och hänvisa till blivande stadganden i lag, kommer följden att bliva den, att intill dess denna nya lagstiftning har ägt rum, det icke finnes några lagbestämmelser, som angiva hovrätternas uppgift och sammansättning, och att följaktligen så fort denna grundlag antagits, dessa hovrätter icke kunna fungera, ända tills den nya lag, som förutses här, kommit till stånd. Ett dylikt förhållande leder emellertid till ett fullkomligt oefterrättligt sakläge och innebär en betydande rättsvåda. Jag kan icke föreställa mig annat än att det föreligger ett förbiseende från grundlagsutskottets och stora utskottets sida.

Jag ber att få upptaga det förslag jag gjort i reservationen, att denna paragraf måtte utgå och ersättas med 52 och 53 §§ i propositionen.

Ed. von Born: Jag understöder herr Estlanders förslag.

Ed. Kotonen: Sanamuoto „säädetään lailla", ei tässä yhtä vähän kuin monessa muussa paikassa, missä sitä tässä hallitusmuotoehdotuksessa on käytetty, tiedä sitä, että tähän asti asiasta voimassaolevat säännökset olisivat lakanneet, kunnes uudet säännökset annetaan lailla, vaan se tässäkin merkitsee sitä, että mitä niistä on säädetty, on voimassa siihen saakka, kunnes lailla toisin säädetään. Se huomautus, jonka viimeistä edellinen puhuja tässä suhteessa teki, ei käsittääkseni siis pidä paikkaansa. Tässä ei mitään välitilaa jää olemaan, vaikkakin pykälä hyväksytään siinä muodossa, missä se edessämme on.

Ed. Estlander: Den uppfattning den senaste talaren gör gällande är icke överensstämmande med en sund lagtolkning.

Ed. Juutilainen: Kun lakimiespiirien taholta on varsin voimakkaasti esitetty sellainen mielipide, että hovioikeudet nykyisessä muodossaan ovat aikansa eläneitä, vanhentuneita laitoksia ja että niiden tilalle pitäisi saada järjestetyksi toisenlaisia oikeusistuimia, niin sen vuoksi tämä säännös sai sen muodon, mikä sillä nyt on. Ei ole tahdottu hallitusmuotoon naulata kiinni hovioikeuksia juuri sen vuoksi, että ne eivät olisi tiellä, kun oikeuslaitosta uudistamaan ryhdytään.

Ed. Estlander: Den senaste talarens uttalande visar just huru ohållbart herr Kotonens uttalande är. Herr Juutilainen utgår just från att detta stadgande betyder, att om hovrätter är stadgat i allmän lag och att tidigare grundlagsstadganden upphör att gälla. Ifall det skulle förhålla sig så som herr Kotonen framhöll måste de bestämmelser, vilka även framdeles skulle gälla hovrätternas organisation och uppgift upphävas såsom varande grundlagsstadganden, för att den reform skall kunna genomföras, som herr Juutilainen talat om.

Ed. Kotonen: Jos ed. Estlanderia huvittaa ottaa ed. Juutilaisen lausunnot, jotka eivät ole mitään lakimiehen lausuntoja, todistuskappaleeksi itselleen, niin se on hänelle tietysti sallittu. Mutta minun laintulkintani on yhtä terve kuin konsanaan ed. Estlanderin, kun väitän, että tällä säännöksellä, jossa sanotaan, että vastedes tästä asiasta säädetään lailla, kumotaan niiden nykyään voimassaolevien säännösten perustuslainluontoisuus, jotka koskevat hovioikeutta, mutta muuten ne säännökset jäävät voimaan.

Ed. Estlander: Jag åberopade herr Juutilainens uttalande därför, att herr Juutilainen här framfört det skäl, på vilket grundlagsutskottet företog sig denna ändring; det var verkligen för att möjliggöra en omreglering av hovrätterna utan ändring av de stadganden i grundlag, som bestämma dessa domstolars uppgift och sammansättning. För min del anser jag detta skäl synnerligen värdelöst och den opinion bland jurister, som åberopades, ingalunda vara stadgad och dessutom i sig själv icke grundad. Men detta skäl var faktiskt det som inom grundlagsutskottet föranledde ändringen. Om denna ändring nu godkändes, medförde den verkligen att icke de grundlagsstadganden vidare vore gällande, som för närvarande reglera hovrätternas ställning. Ty det är ju bekant, att sista stadgandet i detta lagförslag innebär att stadganden i grundlag, som strida mot bestämmelser i denna lag skola vara upphävda. Och mot bestämmelsen i denna lag, att rörande över- och underrätter stadgas genom lag, strider bestämt det förhållandet att hovrätternas organisation regleras genom grundlag.

Ed. Juutilainen: Minäkin toivon, että ed. Estlander, kun hän hakee todistuskappaleita lakiasioissa, kääntyy ennemmin ed. Kotosen puoleen kuin minun.

Ed. Kotonen: Ed. Estlanderille pyydän vielä huomauttaa, että tämän lakiehdotuksen 9 §:ssä on juuri tähän verrattava säännös ja, sikäli kuin saatan muistaa, hyväksyi ed. Estlander perustuslakivaliokunnassa siihen nähden aivan saman tulkinnan, kuin minkä minä olen täällä esittänyt. Nyt ei enää herra Estlander itsekään sano, että minun tulkintani olisi jotakin epätervettä, vaan sanoo ainoastaan, ettei se ole vakiintunut.

Ed. Estlander: I 52 § står endast att beträffande ämbetsverk, som för statsförvaltningens olika grenar finnas eller varda inrättade, gälla särskilda stadganden. Dessutom syftar icke heller detta på tidigare bestämmelser i grundlag.

Ed. Kotonen: Mutta ed. Estlander luultavasti hyvin tietää, että näiden säännösten joukossa on perustuslainluontoisia säännöksiä ja nyt tässä määrätään, että ne perustuslainluontoisetkin vastedes voidaan muuttaa tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän sijalle otettaisiin seuraava pykälä: „Yleisiä ylioikeuksia ovat hovioikeudet, joiden myöskin tulee pitää silmällä alioikeuksien ja ulosottoviranomaisten toimintaa.

Kussakin hovioikeudessa on oleva presidentti ja tarpeellinen määrä jäseniä.

Hovioikeuksien luku ja tuomiovalta määrätään lailla.

Yleisistä alioikeuksista on säädetty laissa."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt tässä kohden suuren valiokunnan mietinnön.

56—60 §:t, V luvun nimike, 61—64 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

65 §.

Keskustelu:

Ed. Niukkanen: Tämä pykälä, joka on otettu sellaisenaan laista valtiotalouden oikeusperusteiksi, mikä täällä viime eduskunnassa laadittiin, sisältää tässä muodossaan sen, että eduskunta ei pääse tutkimaan määrärahoja eläkkeisiin myönnettäessä kuin uusia myönnettäväksi aijottuja ylimääräisiä eläkkeitä, vaan ennen myönnetyt eläkkeet maksaa hallitus edelleen ilman eduskuntaa kuulematta. Tässä maassa on varsinkin venäläisen sortohallituksen pahimpina aikoina sanotun hallituksen kaikille innokkaimmille palvelijoille myönnetty suuria ja kohtuuttomia eläkkeitä. Näitä eläkkeitä mainituille henkilöille on myöntänyt auliisti Suomen valtion varoista venäläisillä sapeliherroilla täytetty senaatti joko omas-

ta alotteestaan tai hallitsijan ja hänen läheistensä mahtikäskystä. Tällaisellakin hallituksella lienee ollut oikeus valtiosäännön mukaan myöntää valtiovaroista eläkkeitä. Mutta yksimielinen mielipide lienee se, että sillä ei ole ollut oikeutta tärkeisiin virkoihin nimittää eläkkeillä palkittuja muukalaisia henkilöitä. Ja sen vuoksi huomattava osa näistä eläkkeitä on, paitsi kohtuuttomia. myöskin laittomia. Tätä pykälää viime eduskunnassa käsitelttäessä liittyi siihen maalaisliiton vastalause, jossa sitä vaadittiin muutettavaksi sellaiseksi, että eduskunta päättäisi määrärahasta kaikkia ylimääräisiä eläkkeitä varten, toisin sanoen, että se pääsisi määrärahaa myöntäessään tutkimaan myös laittomia venäläishallituksen aikuisia eläkkeitä ja että sitä varten pykälän 2 momentin ensimäinen sana siitä poistettaisiin. Mutta tämä vaatimus ei tullut siinä eduskunnassa hyväksytyksi. Koska minä pidän kohtuullisena, että eduskunta pääsee tutkimaan kaikkia eläkkeitä määrärahaa niihin myöntäessään, ja koska toivon, että tässä eduskunnassa ei ole sellainen enemmistö, joka tahtoo summa mutikassa antaa siunauksensa myös venäläishallituksen aikuisille eläkkeille, niin minä pyydän ehdottaa, että eduskunta poistaisi tämän pykälän 2 momentista sen ensimäisen sanan „uusia".

Ed. Procope: Uti 1 mom. av i frågavarande paragraf har genom grundlagsutskottets åtgörande tillagts en mening: „Nya tjänster och embetsverk kunna inrättas endast inom gränserna för det årligen stadfästa statsförslaget." Såvitt jag kan finna, innebär denna sats ett onödigt tillägg till övriga stadganden i förevarande kap. Det är en tautologi som kunde avlägsnas.

Den ledande grundsatsen för bestämningarna uti ifrågavarande kapitel är ju, att regeringen är bunden av budgeten. Alltså kan, såvitt jag kan tänka mig, denna nya, tillagda mening avse endast det fall att regeringen med anlitande av extra ordinarie medel ställda till dess disposition som särskilda dispositionsmedel ville inrätta nya tjänster och embetsverk. Mot en dylik åtgärd står emellertid första delen av stadgandet i ifrågavarande mom.: „angående grunderna för nya stater för embetsverk och allmänna inrättningar stadgas genom lag". Skall nu meningen med tillägget vara att icke ens lantdagen kan besluta, att utom budgeten eller med anlitande av dispositionsmedel nya embetsverk och tjänster skola kunna inrättas. Det tror jag icke vara avsett. Det vore i alla fall en avsikt, som jag icke skulle kunna godkänna. Hänvisande härtill får jag föreslå, att från första mom. av ifrågavarande paragraf sista meningen utgår.

Ed. Estlander: Jag ansluter mig till ldgm Procopés förslag och tror i likhet med honom att detta tillägg är egnat att försvåra paragrafens tolkning och tillämpning samt jämväl göra budgetens uppgörande, i det avseende här är fråga om, mer invecklat och tungt.

Ed. Takkula: Minä kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta.

Ed. Kotonen: Minäkin olen jo perustuslakivaliokunnassa ollut sitä mieltä, että ensimäisen momentin toinen lause, joka siihen lisättiin perustuslakivaliokunnassa, on arveluttava, koska se voi sitoa aivan liiaksi ei ainoastaan hallituksen, vaan joissakin tapauksissa eduskunnankin käsiä. Sitäpaitsi se, kun otetaan huomioon momentin alku, on mielestäni jotensakin tarpeeton. Voin siis yhtyä kannattamaan ed. Procopen ehdotusta.

Ed. Ryömä: Kannatan ed. Niukkasen ehdotusta. Muuten kannatan ensimäistä momenttia siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Setälä: Uusia virkoja ja virastoja on saatettu ja saatetaan kai edelleenkin perustaa myöskin asetuksella. Nyt voisi tapahtua niin, että hallitus päättäisi julkaista asetuksen, joka sisältäisi määräyksen uuden viran tai viraston perustamisesta seuraavan vuoden alusta alkaen. Senjälkeen olisi eduskunta velvollinen ottamaan tämän tällä tavalla perustetun uuden viran tai viraston budjettiin, koska ei menoarviosta voida saada ottaa pois mitään semmoista, joka varain hoitovuonna voimassaolevien säännösten mukaan on maksettava. Pykälään otettu lisäys tekee tämän menettelyn mahdottomaksi ja sen vuoksi minä puolestani pitäisin puheenalaisen lisäyksen tarpeellisena selvennyksenä tähän pykälään.

Ed. Procopé: Jag beklagar att jag icke till fullo har kunnat höra den sista ärade talarens andragande, men såvitt jag kunde uppfatta det, talade han just om ett sådant fall, som genom första meningen i paragrafen redan är förhindrat.

Ed. Setälä: Pykälän ensimäisessä lauseessa puhutaan siitä että virastojen ja laitosten uusien menosääntöjen perusteista sekä entisen perusteiden muuttamisesta säädetään lailla. Mitenkä tämä on ymmärrettävä, on jonkun verran tulkinnan varassa. Ainakaan ei tässä puhuta uusien virastojen menosäännöistä milloin menosääntöjen perusteet olisivat entiset. Missään tapauksessa ei tarvittane lakia uuden viraston tai viran perustamiseen, vaan se saattaa tapahtua asetuksella; ainakin on hallituksella vanhastaan ollut tämä oikeus. Saattaisi siis tapahtua kuten minä äsken sanoin, että asetuksella määrättäisiin joku uusi virka tai virasto perustetuksi seuraavan vuoden alussa ja silloin olisi eduskunnan 68 §:n mukaan ilman muuta otettava meno vuoden tulo- ja menoarvioon, ja näin eduskunnan varainmyöntämisoikeus voisi tässä kohdin tulla mitättömäksi. Jos taas eduskunta kieltäytyisi ottamasta meno- ja tuloarvioon määrärahaa semmoista virkaa varten, jonka hallitus asetuksella on perustanut, niin syntyisi eduskunnan ja hallituksen välillä ikävä ristiriita. Tämmöisen konfliktin välttämiseksi on puheenaoleva toisen lause minusta pykälässä tarpeellinen.

Ed. Kotonen: En puolestani voi ymmärtää, miten on hallituksen mahdollista perustaa virastoja ja ottaa niiden rahasäännöstä vastatakseen, ennenkuin virastojen menosääntöjen perusteista on säädetty lailla, niinkuin 1 momentin ensimäisessä lauseessa on määrätty.

Ed. Juutilainen: Minä pidän tarpeellisena toisen lauseen tässä ensimäisessä momentissa.

Ed. R. Erich: Minä olen yhtä mieltä niiden puhujien kanssa, jotka pitävät tarpeettomana tämän pykälän ensimäisen momentin toista lausetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Niukkanen ed. Takkulan ja Ryömän kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentin ensimäinen sana „uusia" poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkasen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Procopé ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 1 momentista viimeinen lause poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Minun mielestäni molemmat ehdotukset ovat keskenään erillisiä ja on niistä siis erikseen äänestettävä.

Ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan menettelyn äänestyksessä. Ensiksi äänestetään pykälän 1 momentista, siis ed. Procopén ehdotuksesta, joka asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietinnön 1 momenttia vastaan, ja tämän jälkeen äänestetään ed. Niukkasen ehdotuksesta.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Äänestys ed. Procopén ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän ensimäisen momentin sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Niukkasen ja suuren valiokunnan mietinnön vastaavan ehdotuksen välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 87 „jaa"-ääntä ja 86 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 65 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 66, 67, 68 §:t esitellän ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

69 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Minä ehdottaisin tälle pykälälle sen muodon mikä sillä on toisessa vastalauseessa sivulla 68, 68 §:n kohdalla.

Ed. Itkonen: Pyydän kannattaa ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Itkosen kannattamana ehdottanut että 69 § saisi seuraavan sanamuodon: „Jos niin kävisi, että tulo- ja menoravio ei valmistuisi ennen sen vuoden alkua, jonka sen pitäisi olla voimassa, hankittakoon eduskunnan valtuutus tulojen kannon ja menojen suorittamisen väliaikaiseen jatkamiseen". 2 momentti niinkuin valiokunnan mietinnössä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on päättänyt hyväksyä esillä olevan pykälän siinä muodossa kuin sillä on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 70—74 §:t sekä 6 luvun nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

75 §.

Keskustelu:

Ed. Helle: Jos tämä pykälä hyväksytään sellaisena kuin suuri valiokunta ehdottaa, niin tulee tähän maahan sellainen sotalaitos että sellaista on harvassa valtakunnassa. Tämän mukaan jokainen Suomen mies ja nainen on asevelvollinen ja se merkitsee kokolailla paljon. Tämä perustuslaki takaa sen että voidaan erinäisissä tapauksissa käyttää jokaista miestä ja naista sotalaitoksen palveluksessa. Terveemmät ja voimakkaammat asetetaan aseelliseen joukkoon ja heikommat voidaan asettaa töitä tekemään, sillä tämä sisältää myös työasevelvollisuuden. Täällä on kokemusta siitä, missä määrin voidaan maanpuolustuksen tarpeeksi teettää kaikenmoisia linnoitustöitä, ja nyt tämä perustuslaki tulisi takaamaan sen että linnoitustöitä ja sen sellaisia voitaisiin maanpuolustuksen nimessä teettää kuinka paljon tahansa ja milloin tahansa, vieläpä ilman palkkaa. Kun minä en mitenkään tahtoisi väittää sitä vastaan etteikö tällä kertaa olisi sotalaitos tarpeen ainakin jossain muodossa, niin saisi se olla kylläkin tässä laissa mainittuna, mutta että se tulisi pysyväisesti olemaan jossain määrätyssä muodossa perustuslaissa, sitä ei voi hyväksyä sellainen henkilö, joka ei suosi sotalaitosta. Se saisi olla tavallisen lainsäädännön varassa siitä syystä, että kun olosuhteet kehittyvät siten että tässä maassa voidaan sotalaitosta vähentää tai ehkä kokonaan poistaa, niin se käy helposti päinsä. Mutta jos se on perustuslaissa, niin siinä on tavattomat vaikeudet. Minä ehdotan siis että tämän pykälän sanamuoto säädettäisiin seuraavaksi: Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä säädetään lailla.

Ed. Niukkanen: Syystä että täällä on ruotsinkielisten asemasta ja vaatimuksista niin paljon puhuttu, minä ilman pitemmittä perusteluitta ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on 9 vastalauseessa, toisin sanoen että sen toinen momentti poistetaan.

Ed. Estlander: Jag ber att få förorda paragrafen i den lydelse den har i första reservationen.

Ed. R. Erich: Ehdotan että tämä pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, joka sillä on perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä 6 vastalauseessa.

Ed. Joukahainen: Samalla kun kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta pyydän erityisesti panna merkille sen lausunnon, jonka ed. Helle täällä esitti, ja josta selvästi näkyy ajatus, että sillä puolella koetetaan välttää perustuslain takeita siitä, että jokainen kansalainen on velvollinen ottamaan osaa isänmaan puolustukseen.

Ed. Ryömä: Vaikkei tämän pykälän sanamuoto suuren valiokunnan mietintöön otetussa muodossa vastaakaan täydelleen sitä mitä asiassa aikaisemmin olen ehdottanut ja koettanut saada läpi ajetuksi, niin minä kumminkin kannatan suuren valiokunnan mietintöä sellaisenaan.

Ed. Vainio: Minä pyydän saada kannattaa ed. Helteen ehdotusta.

Ed. Ampuja: Jos olisi toiveita, että tästä laista tulee Suomelle perustuslaki, niin minusta olisi ajanhenkeen soveltumatonta se, että siinä tulisi hyväksyttyä myöskin kiinteästi pakollinen asevelvollisuus. Tämä tuntuu tarkotustaan vastaamattomalta sentähden, että koko maailma on tällä hetkellä tehnyt suurimman rikoksen ihmiskuntaa vastaan pakolliseksi asevelvollisuudeksi säädetyn isänmaan puolustusvelvollisuuden nimeen. Tässä on sanamuodollisesti se ero vanhoista laeista, että „valtaistuin" on jäänyt pois ja tilalle kai tulisi kuulumaan „hallitseva valtiovalta", jota sanontatapaa erityisesti nykyisen eduskunnan toinen varapuhemies aina pyrkii käyttämään. Suomessa kun tätä tasavaltaa luodaan, ei ole esitettävinä mitään historiallisia tosiasioita miltään aikajaksolta pakollisen asevelvollisuuden hyödyllisyydestä. Siitä on aina ollut vahinkoa. Vanhempana aikana, Ruotsin vallan aikaanhan on tunnettu, että tällä maalla ei ollut pysyvää rauhaa koskaan. Neljännes vuosisataa ei juuri koskaan päässyt, ettei tämä kansa olisi saanut vertansa vuodattaa kahden taistelevan vieraan vallan välillä. Myöhempänä aikana ei ole tarvinnut tapella, mutta ei se juuri ole asevelvollisuus kunniaakaan tuottanut. Se asevelvollisuus, mikä viimeksi on ollut käytännössä, syntyi ulkopuolelta tulleen määräyksen mukaan. Siitähän on 30 vuoden aika, kun Venäjän silloinen keisarivalta antoi ukaasin, jossa hän katsoi, että tämä kansa noiden aikaisempien veristen taistelujen jälkeen saatuaan puolen vuosisataa levätä, oli tullut taistelukuntoiseksi, jotta voi kantaa samallaisen asevelvollisuuden raskaan taakan mitä emämaa, keisarikunta, silloin oli pakoitettu kärsimään. Suomen valtiopäivät niinä aikoina, kun tämä määräys annettiin, eivät olleet suuresti itsenäisyysaatteen elähyttämiä. Keskusteluissa mitä silloisilla säätyvaltiopäivillä käytiin, kuvastuu ylimalkaan orjamainen alistuvaisuus vieraan vallan käskyihin. Suomalaisen puolueen, siis kansallisten rientojen silloiset esitaistelijat lausuivat peittelemättä tämän orjamaisen käsityksen julki ja myönsi tunnettu suomalaisuuden suurmies Agathon Meurman, että Venäjän keisari on koetellut ja tutkinut tätä kansaa 70 vuotta ja tullut havaitsemaan, että se on uskollinen keisarikunnalle ja sille uskalletaan antaa aseet käteen, ja kun kerta meille tällainen uskollisuus niin ylhäiseltä taholta myönnetään, meidän on kiitollisuudella tämä ase vastaanotettava, se on kuuliaisen lapsen velvollisuus. Se sävy vallitsi silloisten suomalaisten suurmiesten mielessä. Talonpoikainen kansa, jota voisi kai verrata nykyiseen maalaisliittoon, lausui saman käsityksen, että mitä keisarille kelpoavi, se on muka kansan onneksi. On tietysti luultavaa, että näissä nykyisissä oikeistossa ja vasemmistossa elää suuressa määrässä sama henki, että vain „valtaistuin" jätetään pois ja joku toinen sana sen sijaan. Mutta tässä maassa on syntynyt 30 vuoden aikana uusi puolue, joka ei ollut niinä aikoina edustettuna eduskunnassa. Sen puolueen edustajia olen myöskin minä. Ja vaikka minä en voi puhua ryhmän nimessä, koska minä joskus urheilen sillä, että minä voin muodostaa yksinäni ryhmän, mutta ainakin meidän ryhmässämme on lukuisia yksilöitä, jotka ovat periaatteellisesti asevelvollisuutta vastaan. (Vasemmalta: Koko ryhmä). Sanotaan koko ryhmä, ja koska se vakuutetaan, minulla ei ole epäilystä siitä ja meillä on tälle periaatteelliselle käsityksellemme horjumaton todellisuuspohja nykyisessä maailmantaloudessa ja kansainvälisessä politiikassa yleensä. Ei ole osotettavissa pakollisen asevelvolisuuden puolustajilla mitään tosiasioita, että sillä olisi kyetty puolustamaan kansallista kunniaa, kun tosi tulee, vaan sillä on kyetty tuottamaan kansallista onnettomuutta. Nekin jotka kai vuosi takaperin ihailivat sotilaallista kuria ja järjestystä ja mitä sillä aikaansaadaan, ne ovat nyt siinä katkerasti pettyneet. Minä voisin näitä käsityksiäni perustella omilla mielipiteillä laajalti, mutta minä en tahdo sitä tehdä, koska minä epäilen, että niille ei annettaisi niin täyttä tunnustusta kuin mitä annetaan, kun samoja käsityksiä esitetään porvarilliselta taholta. Ja koska me olemme nyt siinä merkillisessä asemassa tasavallan perustuslakia luotaessa, että meillä on ulkoministeri, joka on kirjoittanut aseellista rauhaa ja pakollista asevelvollisuutta vastaan, minä pyydän esittää hänen ansiokkaasta kirjastaan vain muutaman lyhyen lausunnon. Tämä on meidän ulkoministerimme Rudolf Holstin kirjoittama kirja nimeltä „Aseellisesta rauhasta". Alkulause kuuluu: „Kaiken inhimillisen toiminnan menestymiselle on välttämättömänä perusehtona toiminnan johdonmukaisuus. Käsitys siitä onkin, mikäli se koskee ihmiselämän ja toiminnan yksinkertaisimpia ilmiöitä, niin sulautunut yleiseen tietoisuuteen, että ainakin suurimmat rikkomukset sitä vastaan tulevat heti huomioon ja tuomitsemisen alaisiksi. Järjettömänä tekona pidettäisiin esim. viljan ja rikkaruohojen kylvöä peltoon toivossa saada hyvä viljasato. Kelvottomaksi kasvattajaksi sanottaisiin isää, joka kyllä varottaa lastaan näpistelystä, mutta neuvoo sitä

varastamaan, ja kaikkena muuna, vaan ei pappina pidettäisiin sielunpaimenta, jos esim. virkamiehen murhan luvallisuudesta kerrankin saarnassaan mieliin terottaisi. Niin yleisesti kuin tämä tietoisuus johdonmukaisuuden välttämättömyydestä rientääkin tuomitsemaan mainituissa yksinkertaisissa asioissa epäjohdonmukaisuuden, tapahtuu kumminkin ratkaiseva muutos, kun siirrytään tähän aikamme ja kaikkien aikojen suurilmiöön, nimittäin tarkastamaan sotalaitosta, sotilasvaltaa, sapelivaltaa, militarismia". Jonkun kappaleen perästä hän esittää erään ulkomaisen oppineen lausunnon jostakin suuresta puheesta, jossa tämä ristiriitaisuus, epäjohdonmukaisuus kuvastuu kuolemaan tuomitun yksinkertaisen kansanmiehen lausunnossa. Tuomittiin nim. muuan mies kuolemaan sen tähden, että hän oli tehnyt pöyristyttävän julmalla tavalla rikoksen: hän oli tappanut kolme ukkoa ja kaksi akkaa. Tämä mies joutuessaan mestauspaikalle sanoi saattajalleen: „En ymmärrä tätä. Ollessani sodassa sain käskyn tappaa ja kuta useamman tapoin, sitä enemmän minua ylistettiin. Uhrini olivat terveitä, työkykyisiä ihmisiä. Täällä tapoin kolme ukkoa, jotka eivät kelvanneet mihinkään, ja nyt minut konnana tuomitaan mestattavaksi. En ymmärrä mitään." Hän sai kunniamerkkejä sodassa tappaessaan terveitä ja hyödyllisiä ihmisiä, mutta vapaassa kansalaiselämässä hän joutui tämän oppinsa kanssa mestattavaksi. Tästä kirjasta voisi, kuten sanottu, esittää lukemattomia perusteellisia tietoja sotaa vastaan, mutta minä en sitä pyri tekemään, koska tässä nyt ei oikeastaan ole kysymys kuin yhden pienen määräyksen ottamisesta hallitusmuotoon. Tulos on kumminkin kerta kaikkiaan se, että tämä meidän ulkoministerimme harjoittaessaan tieteellistä tutkimusta, on tullut siihen tulokseen, että koko asevelvollisuus on taloudelliseltakin kannalta lievimmin sanoen huijausta, puhumattakaan siitä, mitä se on siveelliseltä kannalta. Jos me annamme siis oppineellemme arvoa tässä suhteessa, minun käsittääkseni se velvoittaisi siihen, että me emme hyväksy tasavallan perustuslakiin pakollista asevelvollisuutta, vaan jätämme sen kysymyksen avonaiseksi määritelläksemme kantamme kokonaan eri lailla, jossa olemme tilaisuudessa silloin yksityiskohtaisemmin ja vapaammin mielipiteemme määräämään. Minä kannatan asiallisesti ed. Helteen tekemää ehdotusta. Sanamuoto olisi siinäkin kai parempi, ettei puhuttaisi sotalaitoksesta, vaan sanottaisiin yksinkertaisesti, että Suomen kansalaisten asevelvollisuudesta maan puolustukseen säädetään erikseen lailla.

Ed. von Born: Hänvisande till motiveringen i första reservationen ber jag att få understöda hr Estlanders förslag.

Ed. af Forselles: En lantdagsman med det krigiska namnet „Ampuja" har nyss uttalat sig mot de stående armeerna. Jag ville bara påminna, att för ett år sedan skulle han varit i tillfälle att uttala sig mot beväpnandet av arbetarskarorna, men då har han ej gjort det.

Ed. Homén: Kannatan ed. Erichin tekemää ehdotusta.

Ed. Ampuja: Jos arvoisa puhuja tarkoitti sitä, että minä en vastustanut vuosi sitten asevelvollisuutta, niin minulla on sitä vastaan esitettävissä todistuskappaleita sanomalehdistössäkin, jossa minä sanoin, että aseellinen taistelu himmentää myös luokkataistelun puhdasta kilpeä.

Ed. Helle: Kun oikeiston puolelta on viitattu siihen, että ei toista vuotta takaperin tältä taholta vastustettu asevelvollisuutta, niin minä tahtoisin huomauttaa, että kyllä niitä oli tällä puolen sellaisia henkilöitä, jotka asettuivat vastarintaan silloinkin, juuri silloin, kun arvoisat oikeiston herrat pötkivät missä lienevät pötkineetkin.

Ed. Helenius-Seppälä: Jos ed. Ampuja teki sellaisen ehdotuksen kuin hän puhujalavalla sanoi, niin minä pyytäisin kannattaa sitä sanamuotoa. Mutta minä en ole aivan selvillä, tekikö hän niin.

Puhemies: Minun käsittääkseni ei ed. Ampuja tehnyt nimenomaan minkäänlaista ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Helle ed. Vainion kannattamana ehdottanut nyt esilläolevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä säädetään lailla." Kutsun tätä ehdotusta ed. Helteen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Niukkanen ed. Joukahaisen kannattamana ehdottanut nyt esilläolevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa ja sitä avustamaan niinkuin siitä laissa säädetään." Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkasen ehdotukseksi. Edelleen on edustaja Estlander

ed. von Bornin kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Isänmaan puolustusta varten on jokainen Suomen mies asevelvollinen. Asevelvollinen on yleensä, ellei hän muuta halua, luettava semmoiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään ja tulee hänen aina saada opetuksensa tällä kielellä. Joukko-osastoa komennetaan miehistön kielellä. Joukko-osasto on rauhan aikana mikäli mahdollista sijotettava omalle kielialueelleen. Sotaväessä on virantoimitukseen, virallisten kirjelmäin vaihtoon, tilitykseen ja toimituskirjoihin nähden noudatettava yleistä kielilainsäädäntöä. Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä muuten säädetään lailla." Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. R. Erich edustaja Homénin kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Isänmaan puolustusta varten on jokainen Suomen mies asevelvollinen. Asevelvollinen on, jollei hän itse halua toisin meneteltävän, mikäli mahdollista luettava sellaiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään sekä siinä saava opetuksensa tällä kielellä. Sotaväen komennuskielenä on suomenkieli." 3 mom. kuten halituksen esityksessä. — Kutsun tätä ehdotusta ed. Erichin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksissä.

Ensin äänestetään edustaja Helteen ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Niukkasen ehdotusta vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi edustaja Erichin ehdotusta vastaan. Ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: Ensin on siis toimitettava äänestys ed. Helteen ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Helteen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa"-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin ja ed. Niukkasen ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Niukkasen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa"-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Niukkasen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Niukkasen ja ed. Erichin ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Erichin ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 85 „jaa"- ja 97 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Niukkasen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Niukkasen ehdotuksen välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön tässä kohdin äänestää „jaa", jos „ei" voittaa on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 128 „jaa"- ja 48 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

76 § ja 7 luvun nimike hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

77 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Ehdotan että 77 §:n 1 momenttiin lisätään lause: „Yliopiston ylin hallitusmies on sen kansleri." Pyydän saada tätä ehdotustani aivan lyhyesti perustella. Helsingin yliopisto on aikojen kuluessa muodostunut hyvin monihaaraiseksi. Siihen kuuluu suuri joukko tieteellisiä laitoksia, kuten laboratoriot, voimistelulai-

tokset, kirjastot ynnä muut sentapaiset. Näissä laitoksissa on runsaslukuinen opettaja- ja virkamieskunta, jonka tehtävät ovat hyvin erilaiset. Siihen kuuluu professoreja, apulaisia, dosentteja, assistentteja, harjoitusmestareita y. m. Tähän tulee lisäksi vielä lukuisa palveluskunta niinkuin vahtimestarit, monet talonmiehet, lämmittäjät, puutarhurit j. n. e. Vanhastaan on yliopistolla muutamia erikoisoikeuksia, kuten oikeus yhteen Helsingin apteekkiin, oikeus julaista almanakkaa ja kalentereja. Se omistaa muutamia taloja ja sillä on käytettävänä suuri määrä rahastoja, jotka enimmäkseen ovat testamenttilahjoituksia ja käytetään tarkasti määrättyihin tarkoituksiin, erittäinkin apurahoiksi tieteenharrastajille. Kun rahastojen varoja käytetään myös lainausliikkeessä, vaatii yliopiston rahavarojen hoito erikoista huomiota. Jos vielä ottaa huomioon sen, että ylioppilaskunta ja eri ylioppilasosakunnat ovat läheisissä suhteissa yliopistoon, niin käy selville, että sen yhteiskunnan hallinto, jonka yliopisto muodostaa, on hyvin monihaarainen ja vaatii tarkkaa huomiota. Yliopisto on erikoisasemassa, eikä ole mitenkään verrattava esim. Teknilliseen Korkeakouluun tai Kauppakorkeakouluun. Yliopiston hallinnon muodostaa nykyään opettajaneuvosto eli konsistorio, jonka puheenjohtaja on rehtori, mutta ylin hallitusmies on kansleri. Osa kanslerin tehtävistä on esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen kautta poistettu. Mutta hänelle jää vielä koko joukko tehtäviä, jotka ovat varsin tärkeät. Kansleri nimittää virkaan erinäisiä opettajia ja virkamiehiä, vahvistaa ohjesääntöjä, myöntää virkavapauttta, ratkaisee valitusasioita, vahvistaa joukon konsistorion tekemiä ehdotuksia ja antaa lausuntonsa Yliopistosta Hallitukselle menevistä asioista. Kun hallitusmuotoehdotuksessa on tahdottu pidättää yliopistolle sen itsehallinto, on myöskin paikallaan, että pidätetään sille sen ylin hallintomies, joka sillä vanhastaan on ollut. Ei kai voi olettaa, että yliopiston n. s. sisäisiä asioita tahdotaan sälyttää opetusasiainministerille ja saattaa hänet osalliseksi yliopiston monihaaraisesta ja monimutkaisesta sisäisestä hallinnosta. Toisaalta ei myöskään ole käytännöllistä määrätä yliopiston sisäisen hallinnon ylimmäksi asteeksi konsistoriota eli opettajaneuvostoa. Puhumattakaan siitä, että kanslerin tehtävien jättäminen konsistorille lisäisi sen jäsenten hallintotyötä ja haittaisi heidän opetustehtäviään, on epätarkoituksenmukaista jättää sellaisia juoksevia asioita kuin esim. virkavapausanomusten ratkaisut ynnä muut semmoiset kokonaisen neuvoskunnan ratkaistaviksi, eikä liene aivan sopivaakaan, että konsitorin jäsenet päättäisivät tällaisista virkatovereita koskevista asioista. Myöskin on välttämätöntä, että kanslerin yläpuolella on joku ylempi aste, johon sen päätöksistä saattaa valittaa.

Jos ollaan selvillä siitä, että kanslerin virka on pysytettävä, en ymmärrä, miksi perustuslakivaliokunta on poistanut hallituksen esityksestä kansleria koskevan momentin. Kun kerran hallitusmuodossa on nimenomaan mainittu yliopiston itsehallinto ja erityisesti korostettu sitä, että näistä yliopistoa koskevista asioista on konsitorin annettava lausuntonsa, en myöskään käsitä, miksi on poistettu tässä yhteydessä se kohta hallituksen esityksessä, jossa sanotaan, että kanslerin ylempänä hallintoviranomaisena on annettava asiasta oma lausuntonsa. Tämä poisto on sitä kummallisempi, kun kumminkin niiden virkamiesten joukossa, jotka presidentti nimittää, mainitaan myöskin kansleri.

Nykyään on yliopistolle valmistumassa uudet asetukset. Valiokunta, joka on nämä säännöt laatinut, on rakentanut ne sille edellytykselle, että kanslerinvirka yliopistossa säilytetään. Yliopistossa ollaan aivan yksimielisiä siitä, että kanslerintoimi on tarpeellinen ja säilytettävä. Senvuoksi otettaisiin siellä myöskin tyydytyksellä vastaan tieto siitä, että tämän yliopiston itsehallinnon ylimmän päämiehen virka hallitusmuodossa nimenomaan pidätetään, samalla kun itsehallinto sille säädetään siinä säilytettävöksi. Tämä kohta halitusmuotoehdotuksessa ei nyt ole mitään korkeasti poliittista laatua, joten toivon että eduskunta hyväksyy ehdotukseni.

Ed. Estlander: Jag ber att få tillstyrka denna paragraf enligt reservationen n:o I.

Ed. R. Furuhjelm: Två representanter för universitetets lärarkår hava redan tagit till ordet i denna fråga, som rör universitetets självstyrelse. Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till de synpunkter, som här hava framförts av ldgm Suolahti i hans andragande. Emellertid ber jag få väcka ett förslag, som i någon mån avviker från hans. Detta förslag framställde jag redan, då § 33 var under behandling. Förslaget vann då icke understöd, men detta berodde icke på att det icke inom kammaren fanns lantdagsmän, som skulle varit benägna att skänka förslaget sitt understöd, utan därpå, att man ansåg att den bestämmelse, om vilken det var fråga, kanske lämpligare borde komma in i den paragraf, som nu föreligger till behandling.

Mitt förslag gick ut på att universitetets högsta styresman, dess kansler, finge vara när-

varande, då universitetet rörande ärenden föredragas för presidenten. Uti nu föreliggande paragraf fastställes såsom princip universitetets självstyrelse, och det mest överensstämmande med denna princip vore otvivelaktigt, att kansler egde direkte föredraga sådana ärenden som föreläggas presidenten. Det riktigaste vore således otvivelaktigt att biträda ldgm Estlanders förslag. Då jag emellertid är medveten om att detta förslag icke har någon stor utsikt att vinna den värda kammarens öra, ber jag få framställa det förslag jag nyss antydde och vilket utgör ett medeltal mellan professorerna Suolahtis och Estlanders och därför borde ha den största utsikten att vinna kammarens understöd. Det är ju självfallet, att om en gång principen om universitetets självstyrelse är fastslagen, det icke kan vara riktigt, att de viktigaste av alla universitetsärenden föredragas för presidenten, utan att kansler därvid är närvarande och kan göra gällande universitetets intressen. Det är heller knappast meningen att framdeles skall procederas sålunda, att representanten för universitetet icke är närvarande vid dessa tillfällen. Det var sannolikt exempelvis hr Suolahtis mening att detta på något sätt i allmän lag eller i lag rörande universitetet skall fastställas. Emellertid ber jag att få hemställa till dem, som anse det vara tillräckligt att här säga att universitetets högsta styresman är dess kansler, huruvida det icke vore det klokaste ur alla synpunkter, då man ej vet, huru utvecklingen i framtiden kommer att gestalta sig, att i grundlag uttryckligen fastställa, att de svåra och delikata universitetsärendena föredragas i närvaro av den främsta representanten för universitetets intressen. Jag ber att få föreslå såsom ett andra mom. till nu ifrågavarande paragraf följande: „Universitetets högsta styresman är dess kansler, vilken eger närvara, då universitetet rörande ärenden för presidenten föredragas".

Ed. Setälä: Minä yhdyn edustaja Suolahden ehdotukseen. Minulla ei ole kyllä mitään sitä vastaan, mitä ed. Furuhjelm ehdottaa, mutta luulen, että tämmöisen asian säätäminen ei ole välttämätöntä perustuslaissa, vaan se saattaa käydä joko siinä laissa, jossa yliopiston järjestysmuoto säädetään tai valtioneuvoston ohjessäännössä, jossa tämä asia nykyään on järjestettynä.

Ed. Kokko: Kun täällä sanotaan että Helsingin yliopistolle pysytettäisiin itsehallinto-oikeus ja että lainsäädäntö antaa eri oikeuksia Helsingin yliopistolle kuin vastaperustettaville muille yliopistoille. Kun tulee olemaan useampia yliopistoja, m. m. Turussa tulee olemaan pari, Jyväskylässä ja Viipurissa ja herra tietää kuinka monta niitä tulee tähän maahan ja siten tulisi niin monta valtiota valtiossa mahdollisesti. Minä en ymmärrä mitä tällaisella valtiolla valtiossa olisi tekemistä, ei mitään muuta kuin että sen oikeuden nojalla, ja käyttävät väärin sitten niitä etuja joita tällä tavalla säädetään. Esim. siten että ei opeteta ollenkaan suomenkielellä. Tällä tavalla ne käyttävät väärin tuollaisia itsehallinto-oikeuksia ja voivat monella muullakin tavalla käyttää itsehallinto-oikeutta väärin ja sentähden pidän koko pykälän tarpeettomana tässä hallitusmuodossa ja ehdotan että se poistetaan.

Ed. Niukkanen: Täällä on vahvasti turvattu erinäisillä pykälillä ruotsinkielen oikeudet. Minä pyytäisin esittää sen kainon vaatimuksen, että Helsingin yliopistossa, tässä vahvassa ruotsalaisessa linnoituksessa, turvattaisiin perustuslailla sorretun suomenkielen oikeuksia, ja ehdottaisin senvuoksi pykälään seuraavan 2 momentin: „Helsingin yliopiston vakinaisten opettajien tulee osata antaa opetusta suomenkielellä."

Ed. Hornborg: Jag ber att få understöda det av hr Furuhjelm framställda förslaget.

Puhemies: Pyydän edustaja Niukkasen jättämään ehdotuksensa kirjallisesti.

Ed. Takkula: Minä kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta.

Ed. Juutilainen: Oli tarkoitukseni kannattaa edustaja Niukkasen tekemää ehdotusta. Se kyllä voi, jos hyväksytään tämä ehdotus, tuoda eräille nykyisille professoreille kokolailla vaikeuksia, mutta voisihan sen järjestää siten, että heille annettaisiin jonkun vuoden virkavapaus, että he voisivat lähteä vaikkapa Savoon opiskelemaan suomenkieltä.

Ed. Ailio: Kysymystä yliopiston kanslerinvirastosta ei ole käsiteltävä yksinomaan yliopiston kannalta vaan myöskin yhteiskunnan kannalta. Minun käsitykseni mukaan olisi sekä yliopistolle että etenkin meidän koko kulttuurikehityksellemme kaikkein edullisinta, jos kansleritoimi lakkautettaisiin ja yliopiston ylin hallinto liitettäisiin suorastaan valtioneuvostoon, lähinnä Kirkol-

lis- ja opetusministeriöön. Täten tulisi sekä ylempi että alempi opetus yhdistetyksi samaan yli johtoon, ja täten tulisi paljon helpommaksi kaikkien kansanvaltaisten uudistusten toimeensaaminen kulttuurielämän alalla, kuin jos yliopisto on muista sivistyslaitoksista aivan erillään oleva laitos, jolla on oma erikoinen hallintonsa. Niinkauvan kuin yliopistolle säilytetään tällainen erikoinen ylin hallinto, niin kauvan tulee yliopisto myöskin olemaan, kuten tähän asti, valtio valtiossa, se tulee olemaan verraten vieras kaikille kansanomaisille uudistuksille kulttuurielämän alalla. Edustaja Furuhjelm on mennyt paljon pitemmälle kuin edustaja Suolahti siinä suhteessa, että hän tahtoo säilyttää kanslerille lisäksi oikeuden olla läsnä yliopiston asioita esiteltäessä. Minä vain kysyn, miksikä asetettaisiin yliopisto tällaiseen erikoisasemaan? Eihän ole esim. kirkko asetettu sellaiseen erikoisasemaan, että arkkipiispa saisi olla läsnä kirkollisia asioita esiteltäessä ja sillä tapaa painostaa valtioneuvostoa omien tarkoitusperiensä toteuttamiseksi. — Minä en tee mitään ehdotusta kansleriviran lakkauttamisesta, vaan yhdyn suuren valiokunnan mietintöön, koska se jättää yliopiston kanslerinviran ja ylimmän hallinnon lailla järjestettäväksi lähimmässä tulevaisuudessa, toivottavasti jo tämän vuoden kuluessa.

Ed. Ryömä: Perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat jättänet yliopiston kanslerin viran järjestämisen puoleen tai toiseen sen lainsäädännön varaan, joka sisältyy tämän pykälän toiseen momenttiin. Samalla tapaa on myös näissä valiokunnissa suhtauduttu siihen ehdotukseen, jonka ed. Niukkanen on täällä tehnyt ja joka myös on jo aikaisemmin tehty näissä eri valiokunnissa. Ehdotan, että tämä pykälä hyväksytään suuren valiokunnan mietinnön muodossa.

Ed. Suolahti: Ed. Niukkasen ehdotuksen johdosta tahtoisin vain huomauttaa, että se ei ole käytännöllinen, sillä siinä sanotaan ainoastaan, että vakinaisten professorien täytyy osata antaa opetusta suomenkielellä, mutta siitä, millä kielellä opetus on annettava, ei mainita mitään. Yliopistossa on juuri tekeillä yliopistoa koskevat asetukset ja siinä yhteydessä tulee myös kielilainsäädäntö esille jolloin on tilaisuus järjestää myös opetuskieltä koskeva kysymys. Ed. Ailiolle huomautan sitä, että vaikka yliopistossa on kansleri, joka hoitaa n. s. yliopiston sisäisiä asioita, niin ei mikään estä panemasta opetusasiainministeriön puolelta mitenkä kansanvaltaisia reformeja tahansa yliopistossa toimeen, sillä kanslerin virkatehtävät eivät ole sitä laatua eivätkä hänen oikeutensa ole niin suuret, että ne millään lailla joutuisivat ristiriitaan tällaisten kansanvaltaisten reformien kanssa, jos niitä suunnitellaan.

Ed. Niukkanen: Edelliselle puhujalle tahdon vaan huomauttaa, etten rohjennut tehdä niin pitkälle menevää ehdotusta, että siellä tulisi suomenkielellä opettaa. Tein ehdotukseni kaikkein kainoimmassa muodossa.

Ed. R. Furuhjelm: Jag har några ord att anföra med anledning av tre andraganden i denna diskussion. Hr Setälä säger att han egentligen ingenting har emot att intaga ett sådant stadgande, som jag föreslog i denna paragraf, men förmenar, att det icke är nödvändigt att hava det i grundlag. Däruti skall jag giva honom rätt; under närvarande förhållanden är det icke nödvändigt, men jag påpekade i mitt tidigare andragande, att vi icke kunna veta, huru förhållandena komma att utveckla sig, och att det därför ur synpunkten av universitetets intresse kan vara bra, att denna rättighet finnes i grundlag fastställd. Med anledning av ldgm Kokkos andragande, i vilket han talade om andra universitetet i Åbo, Viborg och Jyväskylä, ber jag få påpeka, att dessa äro privata undervisningsanstalter, således sådana, som icke kunna jämställas med statens universitet. Vad åter hr Ailios yttrande beträffar, så kan det framhållas, att mitt förslag, såsom jag redan framhöll, står i överensstämmelse med den i paragrafen fastställda principen, att universitetet skall bibehållas vid sin rätt till självstyrelse. Den jämförelse hr Ailio gjorde med kyrkan kan således ej betecknas såsom annat än haltande.

Ed. Ailio: Minä pyydän ed. Suolahdelle vastata, että hän tahtoo pysyttää yliopistossa kanslerin, joka ei ole vastuunalainen oikeastaan kenellekään, mutta minä tahtoisin nimenomaan tämän takia kanslerinviran poistettavaksi ja yliopiston alistettavaksi eduskunnalle vastuunalaiseen johtoon. Tämä on niin tärkeä periaate, että se on välttämättä saatava voimaan, ennenkuin me voimme kansanvaltaista uudistusta opetustoiminnan alalla aikaansaada.

Ed. Suolahti: Yliopistoa koskevista tärkeimmistä asioista on opetusasiainministeri vastuunalainen eduskunnalle. Ne asiat, jotka ovat kanslerin hallinnan alaisia, ovat vähempiarvoisia, ja niitä on turhaa ruveta eduskunnalle esittämään.

Ed. Setälä: Ed. Niukkasen ehdotuksen johdosta tahtoisin vielä täydentävästi mainita, että jo vuodesta 1894 on ollut säädettynä, että kaikkien yliopiston opettajiksi pyrkijäin tulee osoittaa taitonsa antaa opetusta suomen kielellä. Mitä puutteita yliopiston opetusoloissa onkin, ne eivät ole korjattavissa ainoastaan semmoisella määräyksellä, joka koskee opettajain suomenkielen taitoa, vaan tarvittaisiin määräystä itse luentokielestä.

Ed. Juutilainen: Ed. Setälän lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että ed. Niukkasen ehdotus tarkoittaa saada tämän säännöksen perustuslain luontoiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Setälän kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän 1 momenttiin otettaisiin seuraava lause toiseksi lauseeksi: „Yliopiston ylin hallitusmies on sen kansleri". Kutsun tätä ehdotusta ed. Suolahden ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä ensimäisessä vastalauseessa. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa. Edelleen on ed. Niukkanen ed. Takkulan kannattamana ehdottanut nyt esilläolevaan pykälään otettavaksi toiseksi momentiksi seuraavan lauseen: „Helsingin yliopiston vakinaisen opettajan tulee osata antaa opetusta suomenkielellä". Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkasen ehdotukseksi. Edelleen on ed. R. Furuhjelm ed. Hornborgin kannattamana ehdottanut tähän pykälään otettavaksi toiseksi momentiksi seuraavan lauseen: „Yliopiston ylin hallitusmies on sen kansleri, jonka on oltava saapuvilla, kun yliopistoa koskevat asiat esitellään presidentille". Kutsun tätä ehdotusta ed. Furuhjelmin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Minun täytyy vielä tätä selostustani täydentää sillä, että ed. Kokko ehdotti pykälän kokonaan poistettavaksi. Mutta tätä ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa.

Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensiksi toimitetaan äänestys ed. Furuhjelmin ja ed. Suolahden ehdotusten välillä ja se joka näistä ehdotuksista voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Lopuksi äänestetään ed. Niukkasen lisäysehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Suolahden ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Furuhjelmin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Suolahden ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Suolahden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Ed. Niukkasen lisäysehdotus on siis hyljätty.

Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 78—81 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

82 §.

Keskustelu:

Ed. Mantere: Tämän nyt käsiteltävänä olevan 82 §:n 2 momentti on omiaan herättämään epäilyksiä. Siinä ehdotetaan säädettäväksi, että koti-opetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen. On tosin selvää, että kodissa annettu opetus on valtion viranomaisen valvontaan nähden vallan toisessa asemassa kuin julkisissa oppilaitoksissa annettu. Kotien vapautta on tässäkin kohden luonnollisesti suojattava. Nyt on kuitenkin otettava huomioon, että senjälkeen kun oppivelvollisuuslaki valtakunnalle säädetään — mikä toivottavasti tapahtuu lähitulevaisuudessa — ja kun tämä laki on astunut voimaan, käy välttämättömäksi harjoittaa valtionvalvontaa myöskin kodeissa annettavaan opetuk-

seen nähden. On valvottava että ne lapset, jotka saavat alkuopetuksen kodissaan, tulevat osallisiksi oppivelvollisuuslaissa säädetystä oppimäärästä. Hallituksen tälle eduskunnalle antamassa esityksessä oppivelvollisuuslaiksi onkin ehdotettu lakiin otettavaksi tätä tarkoittava säännös. Lakiehdotuksen 18 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi m. m.: „Jos lapsi oppivelvollisuutensa suorittamiseksi saa opetusta muulla tavalla kuin kouluhallituksen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa, on lapsen huoltaja velvollinen kunkin lukuvuoden lopussa kansakoulun johtokunnalle toimittamaan pätevän henkilön antaman todistuksen lapselle annetun opetuksen laadusta ja laajuudesta. Hyväksyttävän todistuksen puutteessa on johtokunta velvollinen kuulustelemaan lasta. Jos johtokunta katsoo tarpeelliseksi, on se oikeutettu toimituttamaan kuulustelun joka lukukauden lopussa." Ehdotetaanpa saman §:n 2 momentissa näin kuuluva määräys: „Jos havaitaan, ettei kotiopetus muistutuksesta huolimatta vastaa tarkoitustaan, velvoittakoon johtokunta huoltajan määräajan kuluessa panemaan lapsen kouluun." — Näin hallituksen oppivelvollisuuslakiesityksessä. Saattaa olla mahdollista, että nyt puheenaoleva säännös lopullisessa oppivelvollisuuslaissa saa jossain määrin toisen sisällön, kuin mikä sillä on hallituksen esityksessä, mutta selvää on, ettei mitään oppivelvollisuuslakia voida säätää siihen sisällyttämättä säännöstä, joka takaa viranomaiselle riittävän laajan oikeuden niiden lasten opetuksen valvomiseksi, jotka oppivelvollisuutensa suorittamiseksi saavat opetuksensa muulla tavoin, kuin kouluhallituksen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa, siis myöskin kodeissa. Kun näin on asianlaita, kun siis kotiopetuskin määrätyllä alemmalla asteella tuloksiinsa nähden on alistettava varsin pitkälle menevän valtion valvonnan alaiseksi, ei minusta näytä olevan paikallaan perustuslaissa sangen jyrkässä muodossa säätää, että kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen. Joko olisi momenttiin otettava rajoittava lisämääräys ja lausuttava jotenkin siihen tapaan, että kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen, mikäli valvonta ei ole tarpeen oppivelvollisuuden täyttämisen valvomiseksi, taikka olisi koko momentti pykälästä poistettava. Kun minusta näyttää, ettei ole pakottavia syitä puheenalaisen säännöksen ottamiseksi lakiin, vaan lie kotiopetuksen vapaus muutenkin riittävästi turvattu, ja kun säännös selvästi muodostuisi ristiriitaiseksi pian säädettävän oppivelvollisuuslain kanssa, ehdotan nyt käsiteltävänä olevan pykälän toisen momentin poistettavaksi.

Ed. Kotonen: Kun minustakin pykälän toinen momentti saattaa joutua ristiriitaan säädettävän oppivelvollisuslain kanssa ja kun momentti muutenkin on jotakuinkin tarpeeton, kannatan ed. Mantereen ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Minun mielestäni myöskin tämä momentti joutaa pois.

Ed. Helo: Kuten ed. Mantere huomautti, on oppivelvollisuuslakiin kyllä ehdotettu pykälä, jossa annetaan viranomaisille oikeus tarkastaa sitä opetusta, mikä annetaan niille oppilaille, jotka eivät oppivelvollisuuttaan suorita kansakouluissa. Mutta tämä oikeus ei tarkoita oikeastaan itse opetuksen vaan sen tuloksien valvomista, ja kun tässä on pieni ero, ei tätä perustetta, mikä täällä on esitetty, voi täydellisesti pitää oikeana. Sentähden kannattaisin pykälän pysyttämistä laissa.

Puhemies: Ed. Helolle pyydän huomauttaa, että puhujan on puhuttava joko omalta paikaltaan tai puhujalavalta.

Ed. Estlander: Det är en rörande endräkt, som här från olika partiers sida visats i att utesluta också denna bestämmelse, som dock innebär ett skydd för en högst naturlig personlig och medborgerlig rättighet. Jag är av samma mening som den senaste talaren, beträffande vad här åberopats såsom bevis för att denna bestämmelse skulle komma i strid med stadgandet i en blivande lag om läroplikt, sådan man tänkt sig den och såsom förslagsställarena här refererat den. Jag vill påpeka att det anförda utvisar, hurusom man just omsorgsfullt undvikit vid avfattandet av de föreslagna bestämmelserna rörande kontrollen av resultatet av hemundervisningen, att giva en rätt att utöva tillsyn över själva undervisningen i hemmen. Detta styrker mig i min uppfattning att det stadgandet bör kvarstå.

Ed. Kokko: Minusta on myöskin tarpeetonta tämän toisen momentin oleminen tässä pykälässä siitä syystä, että sitä voitaisiin ruveta jo niin monella tavalla tulkitsemaan, niinkuin täällä on tullut näkyviin. Toiset ajattelevat, että se tarkoittaa opetuksen tuloksen tarkastamista, niinkuin tarkoitetaan oppivelvollisuuslaissa, ed. Helo taas luulee että tarkotetaan pedagoogisia tapoja. eli siis, miten kotiopetus tapahtuu. Heti tulee näkyviin, minkälaista ristiriitaisuutta pykälä synnyttää. Täten se momentti itse tuomitsee itsensä pois. Siksi on paikallaan poistaa momentti.

Ed. P. Virkkunen: En minäkään ole voinut vakuuttaa itseäni siitä, että käsittelynalaisen

pykälän toisen momentin säilyttämisellä jouduttaisiin mihinkään ristiriitaan säädettävän oppivelvollisuuslain niiden erikoisten määräysten kautta, jotka ed. Mantere täällä selosti. Olen minäkin samaa mieltä, kuin eräät edelliset puhujat, että se oikeus, mikä tässä taataan kodille ja kotiopetukselle, on niin luonnollinen ja myöskin niin tärkeä, että minä sitä en tahtoisi tästä poistettavaksi. Kannatan näinollen pykälää sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan ehdotuksessa.

Ed. Hultin: Minulla on myöskin tarkoitus puoltaa tämän momentin säilyttämistä. Siinä lausutaan sangen suuriarvoinen periaate. Oppivelvollisuuden täytäntöönpano voidaan epäilemättä varsin hyvin toimeenpanna poistamatta tätä momenttia, joka sisältää yleisen säännön.

Ed. Juutilainen: Minä myöskin puolustan, että toinen momentti pykälässä säilytettäisiin. Se on yhdenmukainen 11 §:n kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Mantere ed. Kotosen kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän toinen momentti poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Mantereen ehdotukseksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Mantereen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

8 luvun nimike hyväksytään.

83 §.

Keskustelu:

Ed. Junes: Kun mielestäni perustuslakivaliokunta on aivan aiheettomasti ja epätarkotuksenmukaisesti mennyt typistämään hallituksen ehdotusta tämän pykälän sisällykseen, pyytäisin ehdottaa että pykälän 1 momentti saisi sellaisen sanamuodon, mikä sillä on hallituksen esityksessä. Se tulisi kuulumaan näin: „Evankelisluterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona. Tämän kirkon järjestys- ja hallitusmuodosta säädetään Kirkkolaissa". Tämän ehdotuksen lisääminen suuren valiokunnan mietintöön on mielestäni niin olevien olojen mukainen ja suositeltava, koska kaikkien täytynee myöntää että nykyiset olot vastaavat kaikin puolin sen tähän lisäämistä. Toisin sanoen tulee se vakuuttamaan meitä myöskin siitä että todellakin evankelis-luterilainen kirkko on siinä asemassa että se antaa oikeuden perustuslaissakin myöntää tällaisen julkilausuman.

Ed. Kärki: Pyydän saada kannattaa ed. Juneksen tekemää ehdotusta, huomauttaen, että jos kerran tähän uuteen hallitusmuotoon on otettu m. m. telefoonisalaisuuksien turvaaminen ja säilyttäminen niin tottakai tämänkaltainen asia otetaan siihen, joka on sekä historiallisen että nykyisen todellisuuden kanssa yhtäpitävä.

Ed. Malmivaara: Nykyään voimassaolevan hallitusmuodon 1 pykälä kuuluu: „Yksimielisyys uskonnossa ja oikeassa jumalanpalveluksessa on arvoisen, sopivan ja pysyväisen hallituksen vahvin perustus; siis pitää tästälähin niinkuin tätä ennenkin sekä kuninkaan että kaikkien virkamiesten ja alamaisten ensiksikin pysyä Jumalan puhtaassa ja selvässä sanassa" j. n. e.

Niin ajateltiin sinä aikana. Nyt moni hymyilee tälle säännölle. Sille perustukselle rakennettu hallitusmuoto on kuitenkin kestänyt 147 vuotta, ja se on kasvattanut poismenneet sukupolvet lakia kunnioittaviksi, sortoa ja vainoa kestäviksi ja koviakin koetuksia ja kärsimyksiä torjuviksi. Mille perustalle rakennatte Te, arv. edustajat, tämän hallitusmuodon, joka nyt on tekeillä? Teettekö siitä sellaisen että niiden oikeudentunnon, joille isien opetukset vielä ovat pyhiä, täytyy heti ruveta reageeraamaan sitä vastaan? Silloin se ei tule olemaan pitkäaikainen. Nyt ei pyydetä muuta tunnustusta sille totuudelle, joka menneitä sukupolvia on tukenut elämässä ja kuolemassa, joka sitä vieläkin tekee ja jota useat teistäkin tarvitsevat, kun ahdingonaika joutuu, kuin että äänestätte tähän pykälään sen lauseen, joka on kaikissa hallituksen jättämissä hallitusmuotoehdotuksissa sekä ed. Alkion y. m. jättämässä esitysehdotuksessa. Mitähän, jos antaisitte omantunnon ratkaista tästä asiasta äänestettäessä! Ei ole hyödyksi Suomen kansalle eikä eduskunnalle että poljetaan sen kansamme ydinjoukon sydäntä, jolle tämä totuus vielä on tänäkin hetkenä kallis. Minä rohkenen toivoa että eduskunta ei myöskään sitä tee.

Ed. Hallstén: Hallituksen esityksen puheenaolevaa asiaa koskeva pykälä esiintyy valiokuntien vastaavissa pykälissä typistettynä. Ei erehtyne, jos otaksuu, että tällä on tahdottu osottaa kirkon vähentyvää arvoa Suomen kansan elämässä. Ja kuitenkin on evankelis-luterilaisen kirkon merkitys kansamme kehityksessä mittaamaton. Se on ollut kulttuuritekijä mitä arvokkainta laatua. Se on kansaamme istuttanut opin alkeet, ja suomenkieliselle kansanosalle se menneinä vuosisatoina on ollut miltei ainoana korkeamman henkisen elämän välittäjänä, jopa myöhemminkin 60—70 vuotta takaperin, jolloin kielikahleet pyrkivät lopulleen sen kasvua ehkäisemään. Se ennen kaikkea on vaikuttanut sen perinpohjaisen eron, mikä ilmenee oman kansamme ja sen itäisen kreikkalais-katolisen heimokansan välillä. Se ei ole niinkuin ed. von Wendt äsken sanoi, ruotsalaisuuden, vaan se on evankelis-luterilaisen kirkon ansiota. Tämä kirkko on polvi polvelta, vuosisata vuosisadalta vuodattanut lohdutusta ja rohkeutta kovien kohtaloiden alaisen kansamme jäseniin, kun sota ja nälkä tuhoisina raivosivat. Se on luonut voimaa ja uskallusta niihin, jotka onnettomuuksien vyöryn tauottua saivat osakseen maan ja kansan jälleenrakentamisen. Se on kansallemme kirkastanut ijäisyysarvot ja tehostanut niitä siveellisiä perusohjeita, joita ilman ei mikään kansa voi sivistyskansaksi kohota eikä sellaisena pysyä. Olemmekohan selvittäneet itsellemme miten suuressa määrin evankelinen oppimme, syventyen ja juurtuen kansanomaisiksi uskonnollisiksi liikkeiksi, on valmistanut maaperää kansalliselle heräykselle. Syvien rivien miehet ja naiset, harjaantuneina ajattelemaan ihmiselämän korkeimpia arvoja ja niitä elämässään toteuttamaan, ymmärsivät ennen pitkää myöskin kansallisuusasiain tärkeyden ja lämpenivät sille. Nämä kansankerrokset muodostivat sitten sen vankan perustuksen, jonka maaperästä on versonut tietoinen suomalainen kansallisuustunne, vapautemme ja itsenäisyytemme välttämätön edellytys. „Kansat eivät elä ainoastaan leivästä ne tarvitsevat elääkseen suuria ajatuksia." Mutta henkisten arvojen kunnioitus, itsessään kansallemme ominainen, on saanut sisällystä, tukea ja pontta kirkkomme opista ja työstä.

Nyt sanotaan: tämä kaikki on mennyttä, aika on muuttunut, ei kirkolla ole sitä merkitystä kuin ennen, uusi on aika, uudet ovat ihanteet. Tuhannet ovat luopuneet. Totta. Tuhannet ovat luopuneet siltä perustukselta, ja me olemme nähneet seuraukset. Me näimme viime keväänä mihin kykenee polvi, jota suunnitelmallisesti on kasvatettu ilman Jumalaa. Me näimme sen hirmutöissä, ennen kuulumattomassa raakuudessa ja huippuunsa kohonneessa väkivallassa. Siihen teki itsensä syypääksi se puoli kansastamme, jolta tunnottomat johtajat olivat riistäneet Jumalan. Mutta Suomen kansa on vielä suurelta osalta, se on vakaumukseni, kiintynyt kirkkoonsa. Uskon sen, huolimatta siitä, että osa sitä täällä edustavista jonkunmoisen kompromissin- ja kaupantekohengen harhaan johtamana ei sen tosiasian velvoitusta tunne. Se tietää, tämä kansamme kanta-aines, että esimerkiksi se kansanhengen nousu, joka ilmeni vapaussodassa, se uhrimieli, velvollisuudentunto ja uljuus, joka vei sen perille, suurelta osalta pohjautuu siihen siveelliseen maailmankatsomukseen, jonka luojana evankelinen oppimme on. Tyyntä vakavuutta on elämässä ja kuolemassa Suomen evankelinen kirkko antanut tunnustajiensa sydämiin. Eikä sen kasvattava toimi vielä ole päättynyt, se voi ajan kehityksessä muuttaa muotoja, ja sen tuleekin niitä muuttaa, mutta sen edustama henki on säilyvä. On huomautettu, että se kaipaa parannuksia. Epäilemättä se niitä kaipaa. Mutta viime aikoina on voinut sen piirissä huomata vilkasta kehitystä ajan vaatimaan suuntaan, esimerkiksi tehostuneen ja järjestelmällisen yhteiskunnallisen huoltotyön muodossa. Kun näinollen sen merkitys kansan elämässä on ollut ja on keskeinen, kuten neljännessä vastalauseessa huomautetaan, niin se olisi myös sanottava julki Suomen valtakunnan hallitusmuodossa ainakin siinä vaatimattomassa muodossa, missä se on hallituksen esityksessä. Sen vaatisi Suomen kansan arvo, sen vaatisi se kiitollinen kunnioitus, minkä se on velkaa tälle vuosisataiselle kasvattajalleen. Näinollen ehdotan, että nyt puheena oleva pykälä saisi sen muodon, mikä sillä on hallituksen esityksessä.

Ed. Roos: Den evangelisk-lutherska kyrkan har århundraden igenom varit och är ännu den dag som är det finska folkets allmänna kyrka och har såsom sådan fyllt en mission och utfört ett arbete, vars värde måste skattas högt. Att från regeringsformen utesluta denna sats: „Den evangelisk-lutherska kyrkan är det finska folkets allmänna kyrka", vore ett förnekande av ett obestridligt sakförhållande. Utan att nu uttala mig vidare, ber jag därför att få understöda lantdagsman Junes' förslag.

Ed. Schauman: Jag ber att få göra stora utskottet uppmärksamt på vissa oegentligheter, som förekomma i denna paragraf. För det första har tredje momentet i den svenska texten tappats bort — den svenska texten innehåller endast

två moment. För det andra användas olika termer både på finska och på svenska. I den finska texten står „uskontokunta" i själva paragrafen, men i rubriken „uskonnolliset yhdyskunnat", vilket är det riktiga. På svenska står „trossamfund" i texten och „de religiösa samfunden" i rubriken; bör vara i bägge fallen „religionssamfund". — Vad det yrkande, som gjorts här, att den evangelisk-lutherska kyrkan bort i regeringsformen erkännas såsom finska folkets allmänna kyrka, beträffar, så ber jag få hänvisa till den omständigheten att vi snart komma att få en religionsfrihetslag, och enligt denna kan man ej längre säga att evangelisk-lutherska kyrkan kommer att intaga ställningen av finska folkets allmänna kyrka. I lagförslaget talas endast om religionssamfund. Såsom sådana anses evangelisk-lutherska kyrkan, grekisk-katolska kyrkan och andra religionssamfund, om vilka i religionsfrihetslagen stadgas. Jag ber endast på denna grund få motsätta mig stadgandet om den evangelisk-lutherska kyrkan såsom allmän eller statskyrka.

Ed. Joukahainen: Kaukana siitä, että minä millään tavalla tahtoisin halventaa Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa, täytyy minun kuitenkin huomauttaa niille, jotka vaativat tämän lisäyksen ottamista kyseenalaiseen pykälään, että tämä on oikeastaan samantapainen toteaminen kuin esimerkiksi „Suomi on täysivaltainen tasavalta". Tällä viimemainitulla on paikkansa Suomen hallitusmuodossa, mutta ei minun ymmärtääkseni sillä, että evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona. Jos se johonkin tahdotaan sovelluttaa, niin se kuuluu ennenkaikkea kirkkolakiin ja siinä ensimäisenä säännöksenä. Tältä kannalta katsoen ei voida vaatia, sovittaa tätä kiinteään yhteyteen siihen, mihin se tahdotaan panna. Muuten en voi olla lausumatta jyrkkää paheksumista ed. Hallsténin lausuntoa vastaan. Tämän teen siitä syystä, että siitä lausunnosta minun ymmärtääkseni henkii läpeensä se ajatuskanta, että kaikki ne, jotka asettuvat puhujan kanssa vastakkaiselle kannalle, ne ovat kirkon vihollisia, vieläpä uskonnon vihollisia. Niin ei aina tarvitse olla, vaikka se saattaa eräillä tahoilla siltä näyttää.

Ed. Ryömä: Käsiteltävänä oleva hallitusmuotoehdotus on pitkin matkaa asettunut uskonnonvapauden kannalle ja tässä pykälässä on johdonmukaisesti edelleen oltu samalla kannalla. Pyytäisin kysyä, mikä tässä pykälässä loukkaa kaikkein korkeakirkollisimpiakin pappismiehiä tai muita kansalaisia. Muuten ed. Hallsténin lausunto osoitti eräänlaista huonoa logiikkaa, kun hän mainitsi kansalaissodan aikana tapahtuneista hirmuteoista, tosin kyllä toisella puolella tapahtuneista, jonkunlaisena esimerkkinä kirkon ansiopuolista. Jos näitä ruvettaisiin käyttämään jonkunlaisina tässä kysymykseen tulevina esimerkkeinä, niin kyllä ne pikemmin puhuisivat sitä kasvatuslaitosta vastaan, jonka käsissä kansamme kuitenkin pääasiassa aina viimeisiin vuosikymmeniin saakka on ollut, eikä suinkaan millääntavalla sen puolesta. Pitäisin siis paraimpana, että eduskunta edelleen pysyisi samalla kannalla, jonka se on alunpitäen ottanut, ja hyväksyisi siinä tapauksessa tämän pykälän suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa.

Ed. Juutilainen: Minä yhdyn ed. Joukahaisen lausuntoon. Huomautan kumminkin siitä samasta seikasta, josta jo on huomautettu, että täällä on 8 ja 9 §:issä koetettu turvata Suomen kansalaisille uskonnonvapaus ja myöskin turvata, että he voivat kuulua johonkin uskontokuntaan tai ei kuulua mihinkään, ja johdonmukaisuus tietysti vaatisi, ettei hallitusmuodon lopussa sidottaisi, että on yksi kirkko sellainen, johon kaikkien pitäisi kuulua. Olen samaa mieltä ed. Malmivaaran kanssa, että on annettava omantunnon ratkaista, ja siinä suhteessa perustuslakivaliokunnan mietintö on kompromissin tulos.

Ed. Malmivaara: Ed. Schaumanin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että uskonnonvapauskomitea, johon hän myöskin kuului jäsenenä, koetti saada lakiehdotuksensa sellaiseksi, että evankelis-luterilainen kirkko olisi tullut yhdenvertaiseksi muiden uskonnollisten yhdyskuntain kanssa, kuitenkaan siinä onnistumatta. Mitä nyt sitten mahtaisi haitata tämän lauseen ottaminen tähän hallitusmuotoon, kun seikka ei ole minun tietääkseni turmellut entistäkään hallitusmuotoa, että siinä on annettu paljon suurempi tunnustus evankelis-luterilaiselle kirkolle. Sen poistaminen tästä ei olisi niinkään outoa, ellei sitä olisi ollut hallituksen antamissa esityksissä, mutta nyt se on lievimmin sanoen rumaa. Ev. luterinen kirkko kirkastaa vielä tänä päivänä ijäisyysarvoja niillekin, jotka eivät ymmärrä muuta kuin riidellä katoavaisista arvoista, ja sentähden se ansaitsee tämän tunnustuksen.

Ed. Estlander: Enligt min uppfattning försvarar det sig tillfullo att åt stadgandet giva den avfattning, som föreligger i propositionen. Ty det sakförhållandet, att den evangelisk-lut-

herska kyrkan utgör folkets allmänna kyrka, är den historiska grunden till att denna kyrka äger sin särskilda organisation och kyrkolag, och det är denna kyrkans särställning, som också detta stadgande i grundlagen avser att fastslå.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä olen kyllä asiallisesti samalla kannalla kuin ed. Junes ja ed. Malmivaara, mutta minä en puolestani voi myöntää, että sanontatapa, että evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona, on onnistunut. Minä suosittaisin suurelle valiokunnalle — en tahdo sitä täällä koettaakaan saada äänestyksenalaiseksi — esimerkiksi tällaista muodostusta: Suomen evankelis-luterilaisen kansankirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa. Minä tiedän, kuinka esimerkiksi Tanskan kansalle on nimitys „kansankirkko" käynyt rakkaaksi.

Puhemies: Pyydän ed. Helenius-Seppälää jättämään ehdotuksen kirjallisesti.

Ed. Kotonen: Jos joku on jotain oppinut niistä monista ja pitkistä puheista, joita tämän hallitusmuotoasian käsittelyn aikana on tässä eduskunnassa pidetty, niin on se oppi se, että tässä maassa on kaksi sorrettua, ahdistettua ja uhattua poloista, joita täytyy turvata mitä kiinteimmillä lakipykälillä ja nämä kaksi poloista ovat ruotsalainen kansanaines ja evankelis-luterilainen kirkko. Mitä erikoisesti nyt tähän kirkkoon tulee, niin se tapa, jolla sen asiaa täällä eduskunnassa nyt on ajettu, on minusta yksistään jo se riittävä syy poistaa sitä laitosta koskevat määräykset yhteiskunnallisesta lainsäädännöstä niin tyystin kuin suinkin, jotta me kerran päästäisiin tässä yhteiskunnallisessa lakiasäätävässä laitoksessa sellaisista keskusteluista ja uskonnonvetämisistä vaalikalastuksen palvelukseen, mitä täällä on aivan riittävästi nähty jo monena kertana. Senverran uskonnollinen luonne olen minäkin, että minusta tuntuu vastenmieliseltä uskonnon vetäminen niihin tarkoituksiin, jotka ovat kuultaneet hyvinkin monen lausunnon lomitse näissä keskusteluissa.

Ed. Leinonen: Ed. Hallstén koetti todeta oman kykynsä mukaan hänkin, mitenkä työväki on kasvatettu ilman Jumalaa. Hän koettaa siis tässä tilanteessa mustata Suomen työväenluokkaa omalla tavallaan. Mutta minä tahtoisin huomauttaa ed. Hallsténille, että se on jo vanhanaikainen, siihen ei enää usko kukaan, on keksittävä parempia keinoja, kun tahdotaan mustata työväenluokkaa. Jos Hallstén menee tuonne Kallion kirkkoon, niin se ei näe siellä herrasnaisia eikä herrasmiehiä, mutta näkee siellä työläisluokkaa. Siis sitä on kasvatettu Jumalan sanan mukaan. Sille on tyrkytetty jumalansanaa. Kirkko on itse tehnyt sen, että se on vieroittanut itsestänsä pois suuren osan tästä kansasta. Se on jumalaton kirkko. Siihen ei luota enään suuri osa tämän maan työväestöstä eikä muustakaan kansasta. Tällaiset keinot työväenluokan mustaamisessa täytyisi toki jättää tässä tilaisuudessa ja tässä eduskunnassa pois. Täällä sanottiin, että tällaisesta yhteiskunnallisesta lainsäädännöstä täytyisi jättää tuollaiset määräykset pois, ja minä yhdyn täydellisesti siihen siitä syystä, että jos se laitos ei pysy pystyssä muuten kuin sellaisilla lainsäädäntötoimenpiteillä, sellaisilla pönkityksillä, niin sitä ei ole syytä kellään enää pönkittää. Sen tilalle nousee uusi ja parempi, jos sitä tässä maassa tarvitaan.

Ed. P. Virkkunen: Ed. Joukahaisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että sellainen julkilausuma, josta tässä on kysymys, se juuri ei sovikaan kirkkolakiin, vaan se kuuluu sen lainsäädännön piiriin, jota maallinen valta säätää uskonnollisissa asioissa. Mehän olemme niin onnellisessa asemassa, että evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaki on jo niin aikaiseen, kuin 1860-luvun lopulla, periaatteellisesti asettunut yleisen uskonvapauden kannalle; tämä tuottaa erityistä etua nyt meidän päivinämme, kun valtiovallan on tarpeellista toteuttaa erikoinen uskonvapauteen tähtäävä lainsäädäntö. On tänä hetkenä sillä tavalla, että kun yleinen uskonnonvapauslaki säädetään, niin ei ole tarvis muuttaa yhtä ainoatakaan pykälää evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaissa, syystä että ne kirkonmiehet, jotka 1860- luvulla valmistivat tämän kirkkolain, olivat kyllin kaukonäköisiä jo silloin asettuakseen periaatteellisesti yleisen uskonnonvapauden kannalle. Sitävastoin on täysin paikallaan säilyttää tällainen julkilausuma, kun se kerran on otettu lakiehdotukseen, sen maallisen lainsäädännön sopivassa kohdassa, joka järjestelee kansan ja valtakunnan uskonnollisia oloja.

Ed. Kotoselle minä pyydän huomauttaa, että me luullakseni olemme täysin yhtä mieltä siitä, että jos evankelis-luterilaisen kirkon asema ja tulevaisuus riippuisi siitä, että me sitä pönkitämme tällaisilla ulkonaisilla lauselmilla lakimääräyksissä, niin kyllä tämän kirkon asema silloin olisi kovin heikko. Olen puolestani vakuutettu siitä, että jos kirkon pitäisi olemassaolonsa rakentaa tällaisten pykäläin perusteelle, niin se jo

huomispäivänä romahtaisi kokoon. Jollei kirkolla ole sisäisiä elämänvoimia, joilla se rakentuu ja joita se voi kehittää meidänkin aikanamme, niin sillä ei ole tulevaisuutta; siitä olemme aivan samaa mieltä. Mutta aivan toinen on kysymys, eikö maallisen valtiovallan tällaisessa, uskontoa ja uskonnollisia oloja koskevassa lainsäädännössä ole suoraan ja — miksi ei — myös tunnustuksella lausuttava julki tosiasia, joka kuitenkin on ja pysyy tosiasiana. Minä tuskin olisin ehdottanut jotakin uutta, tämäntapaista lauselmaa tähän pykälään, mutta minulle on ollut surullista se, että kun lauselma jo on vuosikausia ollut kaikissa näissä lakiehdotuksissa olemassa, siirtyen toisesta toiseen, niin on nyt t ä s s ä Suomen eduskunnassa koittanut hetki, jolloin se sieltä äänestetään pois. Tämä on sellainen ajan merkki ja sellainen kannan ilmaisu, joka minuun on tehnyt masentavan vaikutuksen. Ja minä luulen, että vaikka asia itsessään on pieni, niin se kumminkin tulee eduskunnan tällaisen käyttäytymisen takia, jos eduskunta tämän poiston tekee, herättämään pahaa mieltä sen meidän kansamme osan keskuudessa, joka on siitä vakuutettu, että meidän evankelis-luterilainen kirkkomme kaikissa ajan muuttuvissa oloissa tulee tässä valtakunnassa pysymään kansankirkkona. Ja sitä merkitsee se julkilausuma, joka tässä on kysymyksessä.

Ed. H a k k i l a: Minusta on tarpeetonta tässä merkata sitä tosiasiaa, joksi sitä nyt väitetään, että evankelis-luterilainen kirkko on kansankirkko, kun kerran meillä tähän asti ei ole ollut uskonnonvapautta eikä mahdollisuutta järjestää tähän kirkkoon kuulumistamme tai siitä eroamistamme. Sen takia on ensi kerran tässä asetettu eri kirkolliset yhdyskunnat samanarvoisiksi ja tehty mahdollisuus Suomen kansalaisille kuulua yhdyskuntiin ja kirkkokuntiin, tai olla niihin kuulumatta. Tällä perusteella, kun nyt ensimäisen kerran konstateerataan ihmisille mahdollisuus uskonnanvapauteen, niin on aivan paikallaan, ettei silloin enää aseteta jotakin määrättyä kirkkokuntaa erikoisasemaan.

Ed. T o n t e r i: Minä puolestani kannatan ed. Juutilaisen esitystä, mikäli kirkon suojaamiseen lain kautta tulee. Mutta siitä oli puhe niin ja näin, mitkä kansanluokat paremmin ovat uskonnontunnustajia, niin sitä en tiedä, kenen ansio siinä enemmän on. Minä omasta mielestäni olen kuitenkin sitä mieltä, että uskonto ei vahingoita ketään. Sitä ei meidän tarvitsisi hävetä enemmän työläisten puolelta kuin muidenkaan puolelta. Se ei ole mikään pahuuden yllyttäjä, vaikka sitäkin sanotaan ja on sitä kenties tapahtunutkin. Sen turvassa ollaan olevinaan joskus velvolliset näyttämään, että toisille se kuuluu puolustukseksi, vaikka huonoksi asioissa, mitä en minäkään mielelläni kannata.

Ed. S n e l l m a n: Minäkin puolestani puolustan, että tämä pykälä muodostettaisiin hallituksen esityksen mukaan. Samalla pyydän saada mainita, että tämä pykälä on yksi niitä tärkeitä kohtia, jotka tulevat tämän hallitusmuodon lopullisessa hyväksymisessä osaltaan vaikuttamaan tämän hallitusmuodon hyväksymiseen tai hylkäämiseen.

Ed. H a l l s t é n: Ed. Leinonen on suureksi hämmästykseksenі tuonut esille sen, että minä muka olen maininnut, että yleensä pidän työväkeä uskonnottomana. Minä olen lausunnossani sanonut, että osa kansastamme on poikennut pois Jumalasta ja että toinen suuri, valtava osa siitä vielä seisoo isäinsä uskon pohjalla. Mutta että minä tällä lausunnollani olisin jollakin tavalla jakanut kausamme uskonnottomiin työläisiin ja uskonnollisiin muihin kansanluokkiin kuuluviin, sitä vastaan minun täytyy panna vastalauseeni. Minä tiedän aivan yhtä hyvin kuin ed. Leinonen, että työkansa vielä tänä päivänä täyttää meidän kirkkomme.

Ed. J u n e s: Kun täällä eräät puhujat ovat kysyneet, minkävuoksi tämä pykälä loukkaisi joitakin kansanluokkia siinä muodossa, missä se on suuren valiokunnan mietinnössä, niin minä pyydän vastaesitykseksi kysyä, minkä vuoksi se muoto, joka on hallituksen ehdotuksessa, loukkaisi joitakin. Jos ei tämä muoto loukkaisi, niin pyydän, että hyväksyttäisiin niitten mielipide, jotka oman vakaumuksensa mukaan tahtoisivat mainitun julkilausuman pykälään otettavaksi.

Ed. J o u k a h a i n e n: Minun nähdäkseni hallitusmuodon samoinkuin muittenkin lakien tulisi ennen kaikkea olla mahdollisimman asiallisia, tulisi välttää mikäli mahdollista tarpeettomia liikoja julkilausumia. Eräs sellainen on tähän hallitusmuotoon tullut, ja se on tuossa 14 §:ssä „suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansankieliä". Ja minä puolestani pidän aivan samantapaisena koristeellisena julkilausumana, jos tähän hallitusmuotoon pannaan, että „evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona". Se ei evankelis-luterilaisen kirkon asemaa tässä maassa millään tavalla paranna eikä korjaile,

eikä se myöskään tee meistä, joita oikeiston taholta tahdotaan aina tehdä uskonnollisesti epäiltäviksi, parempia kristittyjä. Muuten minä pyytäisin ed. Hallsténille vielä loppujen lopuksi lausua sen, että hänen perustelunsa tässä ovat liian läpinäkyviä. Se, mitä hän en edellisessä lausunnossaan sanonut, on ja pysyy sellaisena, miksi hän oli sen tarkoittanutkin, yrityksenä jakaa tämä kansa kahteen erilaiseen leiriin, joista toinen on hänen mielestään valkea toinen musta.

Ed. Kukkonen: Minä omasta puolestani pyydän ilmoittaa äänestäväni sen ehdotuksen puolesta, että kyseessäoleva julkilausuma tähän otetaan ja minä teen sen hyvin mielelläni toivoen, että evankelis-luterilainen kirkko on sitten ymmärtävä mihinkä tämmöinen eduskunnan sille antama tunnustus sitä velvoittaa. Ed. Snellmanin lausunnon johdosta minun on huomautettava, että jos hänen lausuntoonsa sisältyy ajatus semmoinen, että, ellei tätä julkilausumaa lakiin oteta, sen pitäisi aiheuttaa esimerkiksi se, ettei joku tai jotkut edustajat voisi äänestää lakiehdotuksen kiireellisyyden puolesta, niin sitä meidän ei ole lupa tehdä. Evankelis-luterilaisen kirkon asema ja tulevaisuus ei lopultakaan, kuten on jo sanottu, riipu siitä, tuleeko tämä julkilausuma tähän vai eikö. Ei ole siis syytä senvuoksi, että tämä julkilausuma jäisi pois, hyljätä koko lakiehdotusta. Ei ole oikein tehdä niin kristitynkään kannalta, kirkon ystävänäkään, kun ottaa huomioon, mihin vaikeuksiin toisilla aloilla joudutaisiin tämän kautta.

Ed. Kotonen: Kun ed. Junes täällä tiedusteli, minkävuoksi tahdotaan puheenaolevan momentin ottamista pykälään vastustaa, viittaan minä siihen, mitä jo äsken lausuin, nimittäin, että niinkauan kuin tällaisia säännöksiä, jotka ovat aivan tarpeettomia ja sisällyksettömiä tässä yhteydessä, kuljetetaan mukana yhteiskunnallisissa laeissa, niin me saamme aina uudestaan ja uudestaan olla todistajina sellaisille saarnatilaisuuksille keskellä kaikkea poliittista riitaa, joita nyt täällä olemme moneen eri toviin saaneet kuulla. Se minusta on ja luulisin sen olevan ainakin uskonnollisille henkilöille täysi syy poistaa tällaiset riitakapulat laeista, joissa niitten paikka ei ole ja joissa ne eivät mitään asiallista sisällä. Niihin uhkauksiin, joita ed. Snellman taaskin lausui, minä vain vastaan, että hän on pantu esiintymään täällä jonakin pahan ilman lintuna ja myöskin sellaisena otetaan.

Ed. Snellman, ei ole saapuvilla.

Ed. Procopé: Enligt vad jag hörde och enligt vad som av andra medlemmar av denna församling bekräftats, yttrade ldgsm. Leinonen i sitt andragande: „Luterilainen kirkko on jumalaton kirkko". Jag hade väntat mig en speciell reaktion mot detta yttrande. Då den icke har kommit, ber jag endast att få framhålla, att åtminstone jag för min del anser detta yttrande falla under 10: 2 strafflagen. Det yttrande, som fälldes av ldgsm. Leinonen, bevisar ingalunda det som det ville göra, nämligen, att den evangeliskt-lutherska kyrkan skulle hava förfelat sin uppfostrande uppgift här, utan endast riktigheten av den gamla satsen, att de bästa föräldrar kunna få barn, som på det högsta avvika från deras ideal.

Ed. Helenius-Seppälä: Kuultuani tämän keskustelun minä katson velvollisuudekseni nimenomaan tehdä sen ehdotuksen, jota minä äsken ainoastaan suosittelin suurelle valiokunnalle. Toiselta puolelta on esimerkiksi ed. Virkkunen nimenomaan käyttänyt täällä lausunnossaan samaa sanontatapaa, puhunut Suomen evankelis-luterilaisesta „kansankirkosta". Toiselta puolen minä luulen, että olisi helpompi saada kannatusta tälle sanontatavalle, joka kuitenkin asiallisesti on yhtä perustuslakivaliokunnan lausunnon kanssa. Minä en ymmärrä, että mikään muu kuin hyvän tahdon puute estäisi tällaista sanontatapaa yleisesti kannattamasta.

Ed. Malmivaara: Minä en ollenkaan ihmettele sitä, että ed. Kotonen ei kärsi tätä lisäystä 83:teen pykälään. Se on minulle ollut aivan selvää jo ennenkuin ehdotukseni teinkään. Mutta sitä minä ihmettelen, että eduskunnan porvarillisissa ryhmissä on sellaisia, jotka sitä vastustavat. Ed. Kotonen kyllästelee niitä saarnatilaisuuksia, mitä täällä järjestetään. Ne eivät ole hänelle liikaa, sillä luulen, että nämä saarnat ovat ainoita, mitä hän elämässään kuulee.

Ed. Leinonen: Minä olen käyttänyt sitä sanaa että valtiokirkko on jumalaton kirkko; muuan arvoisa pappi eräässä kirjateoksessaan käyttää aivan samanlaista sanontatapaa, ja minulla on se käsitys siitä kirkosta.

Ed. Itkonen: Parhaiten todistaa tällaisen lausunnon tarpeettomuutta ja vahingollisuutta tämä aamuhartaushetki, joka päättyi ilmiantoon.

Ed. Kekkonen: Minusta tuntuu sanontatapa, jota ed. Helenius-Seppälä täällä käytti, pa-

remmalta kuin se, mikä on tässä suuren valiokunnan ehdotuksessa, joten yhdyn sitä kannattamaan. Viittaan vain vielä lopuksi minäkin puolestani siihen, että kirkon voima, sen tulevaisuus, ei riipu siitä, millä tavalla lakipykälät määräävät sen aseman, vaan se riippuu etupäässä sen sisällisestä voimasta ja siitä, mitenkä se pyrkii vanhurskautta ja totuutta noudattamaan. Sitä todistaa marttyyrikirkon elämä maanalaisissa luolissa ja katakombeissa. Silloin kirkko oli kaikkein voimakkain.

Ed. Kotonen: Minä pyysin puheenvuoroa kysyäkseni ed. Malmivaaralta, joka nähtävästi häpeästä poistui täältä, millä oikeudella hän lähtee minun suhdettani uskontoon arvostelemaan. Minä en kuulu hänen lampaisiinsa.

Ed. Schauman: Gentemot hr Malmivaara ber jag att få säga, att hr Malmivaara själv varit med om att utarbeta förslaget till religionsfrihetslag och även varit med om att utarbeta det stadgande, som innebär att evangelisk-lutherska kyrkan är ett religionssamfund i likhet med andra.

Ed. Niukkanen: Tahdon ed. Malmivaaran lausunnon johdosta, kun hän valitti sitä, että kaikki porvarilliset ainekset eivät yhdy siihen virteen, mitä varsinkin kokoomuksen puolelta aina tässä kirkkoasiassa on veisattu, huomauttaa, että ei ole ihmeteltävää, jos eduskunnan porvarillinen aines ei ole kaikki yhtä ulkokullattua, kuin kokoomuspuolue on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Junes ed. Kären kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Juneksen ehdotukseksi. Edelleen ed. Helenius-Seppälä ed. Kekkosen kannattamana on ehdottanut ensimäiselle momentille seuraavan sanamuodon: „Suomen evankelis-luterilaisen kansankirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa". Kutsun tätä ed. Helenius-Seppälän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotan seuraavan menettelytavan. Ensin äänestetään ed. Helenius-Seppälän ja Juneksen ehdotuksien välillä, ja se, mikä niistä voittaa, asetetaan suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Juneksen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Helenius-Seppälän ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Juneksen ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää jaa; jos ei voittaa, on ed. Juneksen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksesä annetaan 104 „jaa-" ja 74 „ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

9 luvun nimike esitellään ja hyväksytään.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle kulunut lopetetaan täysi-istunto. Sitä ennen esitellään kuitenkin 4 ja 5 asia päiväjärjestyksessä.

Puhemies: Esitellään 4:s asia päiväjärjestyksessä:

Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloveroituksen alainen

sisältävä hallituksen esitys n:o 25 ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

Pöydällepano:

Puhemies: Esitellään pöydällepanoa varten 5:s asia päiväjärjestyksessä

Ehdotuksen laiksi Suomen hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Mietintö pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava istunto on tänään k:lo 12 päivällä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mantere: Pyytäisin suuren valiokunnan jäsenille ilmoittaa, että sanomalehdissä pidettäväksi ilmoitettua suuren valiokunnan istuntoa ei ole tänään k:lo 1.

Täysi-istunto päättyy k:lo 3,50 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

30. Torstaina 5 p. kesäkuuta

kello 12 p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 803
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.

2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.

3) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Ensimäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta 820
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 21.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Helenelund, Homén, Itkonen, K. E. Linna, Ramsay, Schauman, Sihvo, Sillanpää, Wankkoja ja Wennola.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain takia saavat seuraavat edustajat: ed. Helle tästä päivästä k:lo 2:sta ensi lauantai-iltaan, ed. Lehikoinen tästä illasta ensi keskiviikkoaamuun, ed. Törmä tiistain istunnosta, ed. Elfving tämän päivän istunnosta.

---

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimäisen asian, ehdotus Suomen hallitusmuodoksi, toista käsittelyä.

Lakiehdotuksen 84 § hyväksytään.

85 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Hallitusmuotoesitykseen on asiattomasti otettu suuri joukko aivan yksityiskohtaisia määräyksiä siitä miten ja mikin virkamies on toimeensa asetettava. Mielestäni nämä tällaiset määräykset eivät kuulu perustuslakiin, vaan on niistä annettava erikoinen laki tämän hallitusmuodon säätämisen yhteydessä. Minä ehdottaisin senvuoksi, että näitä seikkoja koskevat pykälät 85, 87, 88, 89 ja 90 poistettaisiin kokonaan tästä ehdotuksesta ja niiden sijaan otettaisiin seuraava yleinen määräys, joka tulisi olemaan 85 §:n kohdalla: „Virkamiesten virkaan nimittämisen järjestyksestä säädetään lailla."

Ed. Setälä: Minun oli tarkoitukseni puhua 86 §:stä.

Ed. Lehtokoski: Pyydän kannattaa ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Lehtokosken kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevassa lakiehdotuksessa olevien pykälien 85, 87, 88, 89 ja 90 tilalle otettaisiin yksi ainoa pykälä 85 §:ksi, jonka pykälän sanamuoto olisi seuraava: „Virkamiesten virkaan nimittämisen järjestyksestä säädetään lailla"; kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsitykseni mukaan lienee paikallaan ensin päättää ehdollisesti pykälien 85, 87, 88, 89 ja 90 sisällöstä. Ja senjälkeen vasta tehdä päätös ed. Ryömän ehdotuksesta poistaa nämä pykälät ja asettaa niiden tilalle hänen ehdottamansa 85 §.

Menettelytapa hyväksytään.

Lakiehdotuksen 85 § esitellään ja hyväksytään.

86 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Hallituksen esityksessä on ylennysperusteina virkoihin nähden pysytetty vanhan perustuslain säätämä taito, kokemus, ansio ja koeteltu kansalaiskunto. Näistä perusteista on perustuslakivaliokunta poistanut ansion ja pannut sijaan työkyvyn. Tarkoituksena kai on ollut estää sitä, että virkoja täytettäessä määräävästi perusteeksi otettaisiin virkavuodet. Mutta ansiolla ei tarkoiteta yksinomaan virkavuosia eikä niiden kautta saavutettua kokemusta, vaan yleensä kaikkea sitä, mitä joku hakija on saanut aikaan toimintapiiriinsä kuuluvalla alalla ja johon hän voi viitata hakemuksensa perustamiseksi ja tueksi. Kun esim. yliopistossa on joku virka täytettävänä, on lain mukaan otettava nimitysperusteeksi tieteelliset ansiot, s. o. julkaistujen teosten arvo. Olisi hyvin valitettavaa, jos vastedes tällaisessa tapauksessa otettaisiin määräväksi perustaksi työkyky ja nimitys asetettaisiin riippuvaksi siitä, kuinka paljon joku tiedemies saa käsistään, oli sitten julkaisujen laatu minkälainen tahansa. Sama on laita koulunopettajan alalla. Joku henkilö saattaa kyllä olla tarmokas ja uuttera opettaja, siis osoittaa hyvinkin suurta työkykyä, mutta häneltä voi täydellisesti puuttua opettajalahjoja. Onko tällaiselle henkilölle virkaa täytettäessä annettava etusija? Samoin on myöskin laita useimmilla muilla aloilla. Työkyky on kyllä hyvä, mutta se ei kelpaa niin määräväksi perustaksi, kuin miksi se on asetettu. Kyvyn, s. o. lahjakkuuden ja taidon pitää olla virkoja täytettäessä määräävänä, jos tahdomme luoda kyvykkään virkamiehistön. Vain ani harvoissa alemmissa n. s. mekaanisissa toimissa voi työkyvyllä olla ratkaiseva merkitys. Sitä paitsi on hyvin vaikeata löytää sitä mittapuuta, jolla työkyky on arvosteltava, kun verrataan virkahakemuksia toisiinsa. Ne todistukset, joihin hakija tässä suhteessa vetoaa, ovat helposti hankittavia muodollisia papereita, joihin varsin vähän voi luottaa, mutta jos kyky pannaan perustaksi, niin se voidaan kyllä osoittaa ulkonaisilla todistuskappaleilla, kuten esimerkiksi tieteellisillä, yhteiskunnallisilla y. m. julkaisuilla, opinnäytteillä j. n. e. ja tällaisia ulkonaisesti näkyviä kyvyn merkkejä minun ymmärtääkseni nimitetään juuri ansioiksi. Ne saattavat olla monenlaisia, ne voivat olla julkaisuja, opintoretkiä, oppinäytteitä, suoritettuja tehtäviä j. n. e. Joka tapauksessa ne ovat sellaisia näkyviä todistuksia, joihin hakija voi vedota ja joita viran täyttäjä voi arvostella. Tähän asti on pyritty siihen, että virkaan nimitetään henkilö hänen ansioittensa perusteella. Olisi hyvin arveluttavaa poiketa tästä periaatteesta.

Suuressa valiokunnassa on huomattu, että työkyky ei riitä yksinään korvaamaan poistettua ansioperustetta, ja senvuoksi on uudelleen palautettu hallituksen esityksestä kokemus. Mutta tämän kautta on minun ymmärtääkseni tultu juuri takaisin siihen, mitä on tahdottu välttää, nimittäin siihen, että virkavuodet otetaan huomioon virkoja täytettäessä, sillä virassa saavutettu kokemus saavutetaan tietysti virkavuosien kautta, enkä tiedä, mitä muuta mittapuuta hakemukseen nähden voisi sovittaa kuin juuri virkavuosia. Jos tästedes siis vähemmin tahdotaan korostaa virkavuosia kuin ennen, niin jätettäköön pois kokemus eikä tuota laajakäsitteistä ja paljon merkitsevää käsitettä ansio. Ansion perusteella ovat virat täytettävät, se on ainoa oikea periaate. Olen siis sitä mieltä, että kun valtiokunta estääkseen virkavuosien väärinkäyttämisen perusteena virkoja täytettäessä on poistanut ansio-sanan se ei ole saavuttanut tarkoitustaan, vaan on tehnyt määräyksen ylennysperusteista huonommaksi kuin ennen. Minä ehdotan pykälälle seuraavan sanamuodon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, kyky, ansio ja koeteltu kansalaiskunto."

Ed. Setälä: Minä saatan olennaisesti yhtyä niihin mielipiteisiin, joita edellinen puhuja on tuonut esiin. Ne muutokset, jotka perustuslakivaliokunta teki ikivanhoihin virkaylennysperusteihin, tarkoittivat sitä, ettei, niinkuin kenties monesti on näihin asti tapahtunut, virkoihin vir-

kavuosien perusteella nimitettäisi sellaisia henkilöitä, jotka jo ehkä ovat työkäykynsä tai ainakin täysimmän työkykynsä menettäneet. Tämä tarkoitus on kieltämättä kaikkea tunnustusta ansaitseva, mutta se valitettavasti vain sai onnistumattoman ilmauksen, kun ylennysperusteiden joukosta perustuslakivaliokunnassa kokonaan poistettiin ansio ja kokemus ja sijaan pantiin työkyky. Täten joutui perustuslakivaliokunnan mukaan pykälä saamaan sen sisällyksen, että virkaylennyksessä tästä lähin siis olisi kylläkin pantava huomio siihen, että viranhakija pystyy saamaan työnsä käsistään, mutta siinä olisi jätettävä huomioonottamatta hänen tähänastinen aikaansaannoksensa, juuri se mitä on tapana nimittää ansioksi, niinikään myös hänen luontainen kykynsä.

Omituista kyllä on suuri valiokunta tahtonut parantaa asiaa sillä että se on ylennysperusteisiin uudelleen ottanut kokemuksen, juuri sen perusteen, jonka nojalla virkavuosiin on pantu pääpaino. Mitä seurauksia tästä olisi, jos noudatettaisiin suuren valiokunnan ehdottamia ylennysperusteita, pyytäisin valaista esimerkillä semmoiselta alalta, jota minä katsoisin voivani paraiten tuntea, nim. yliopistovirkojen alalta.

Ajatelkaamme, että meillä olisi täytettävänä professorinvirka ja meillä olisi hakijoina siihen kaksi henkilöä. Toisella näistä olisi ensinnäkin t a i t o a, s. o. sitä, mitä on tapana sanoa rutiiniksi, hän olisi henkilö, joka osaa hyvin tehtävänsä, taito olisi saavutettu myöskin k o k e m u k s e l l a, s. o. ahkeruudessa käytetyillä virkavuosilla, hän olisi myöskin osoittanut hyvää t y ö k y k y ä: hän olisi kirjoittanut ahkerasti kirjoja ja aikaikauskirjoituksia, teoksia, jotka olisivat uutteran työn tuloksia, kuitenkaan mitään erikoista neron leimaa osoittamatta. Toinen hakija taas olisi nuorempi henkilö. Hän ei voisi kilpailla toisen kanssa kokemuksessa ja rutiinissa, hän ei olisi myöskään osoittanut samanlaista laajaa tuotantoa ja käsistäänsaavaisuutta kuin toinen, mutta hänellä olisi suurempi ansio, se on, hän olisi julkaissut teoksen, joka osoittaa lahjakkuutta, ehkäpä nerokkuutta, teoksen, joka yksinään painaa enemmän kuin tuon toisen tieteellinen toiminta yhteensä. Minä oletan nimittäin, että arvoisille edustajille on tunnettua, että tieteessä yksi ainoa teos, toisinaan muutamat ainoat sivut voivat merkitä paljoa enemmän kuin kymmenen nidosta, vaikka kuinkakin suurta taitoa, kokemusta ja työkykyä osoittavia. Suuren valiokunnan ylennysperusteiden mukaan olisi tämmöisessä tapauksessa pakko antaa taidon, työkyvyn ja kokemuksen perusteella etusija edelliselle, vaikka yliopiston oikein ymmärretty etu aivan ehdottomasti vaatisi jälkimäisen asettamaan etusijalle.

Eri viroissa ovat tietysti vaatimukset tietenkin erilaiset. Jos virka on semmoinen, jossa ei vaadita itsenäistä toimintaa, ainoastaan että virkamies nopeasti ja täsmällisesti suorittaa hänelle annetut tehtävät, silloin tosiaankin taito, kokemus ja työkyky ovat riittävät, ainakin sentapaisissa toimissa kuin reistraattorin ja ekspeditöörin j. n. e. Mutta jos on täytettävä semmoisen virka, jossa vaaditaan i t s e n ä i s t ä toimintaa, silloin ei kysytä ainoastaan työkykyä, ei ainoastaan taitoa ja kokemusta, vaan siinä kysytään myös kykyä itsenäisesti ymmärtämään ja arvostelemaan tehtäväänsä. Ja tämä kyky on todettavissa objektiivisesti ainoastaan sillä tavoin, että otetaan huomioon hakijan a n s i o, s. o. hänen tähänastinen aikaansaannoksensa. Ja tähän suuntaan minun ymmärtääkseni olisi vastedes vaatimukset virkamiehistölle yleensäkin suunnattavat. Nykyisin vaaditaan jo yksin sotilaaltakin jotakin muuta kuin vain koneellista tottelemista. Sehän huomattiin erittäinkin Japanin sodassa, että sotilas aivan toisella tavalla tekee tehtävänsä maan puolustuksessa, jos hänellä on valveutunut mieli, jos hänellä on kykyä arvostella niitä eri mahdollisuuksia, joita tilanne kulloinkin asettaa hänen eteensä. Jos tätä vaaditaan sotamiehiltä, niin sitä pitäisi myös vaatia virkamiehiltä, vaatia heiltä juuri valveutunutta mieltä ja kykyä toimia itsenäisesti niissä rajoissa, joita heidän tehtävänsä heille asettavat.

Minä saatan tietysti verrattain vähän puhua omasta kokemuksesta, koska olen ollut vain 20 kuukauden kuluessa viraston päällikkönä ja tullut sille alalle aivan toisaalta. Mutta juuri siihen katsoen, että olen toisaalta tullut, ehkä minun arvosteluni saattaisi olla jonkunverran objektiivisempi kuin vanhan virkamiehen, etenkin kun minä sen lisäksi jouduin tekemisiin jokseenkin monenlaisten virkamiesten kanssa. Minun täytyy myöntää, että oli jokin tapaus, jossa oli huomattavissa työkyvyttömyyttä, — tai minä sanoisin, että siinäkin tapauksessa oli pikemmin huomattavissa kyvyttömyyttä kuin työkyvyttömyyttä. Oli joku saamattomuudenkin tapaus. Mutta yleensä kuitenkin syyt tuohon tunnettuun viralliseen hitauteen eivät olleet virkamiesten työkyvyn puutteessa, vaan ne minun ymmärtääkseni johtuivat siitä, että virastot eivät ole hyvin järjestetyt, että ne eivät ole järjestetyt sillä tavalla kuin esim. yksityiset liikkeet, jotka osaavat paljon käytännöllisemmin asettaa toimintamuotonsa. Mutta se, missä minun mielestäni kaikista enimmän oli toivomisen varaa, oli juuri

virkamiesten kyvyssä ajatella ja toimia itsenäisesti. Meillä ei tietysti siihen ole ollut riittävää kasvatustakaan, enkä minä siis sano tätä erityisesti heidän syykseen. Mutta tahdon sanoa, että ne vaatimukset, jotka tähän asti virkamiehille on asetettu, ovat osaltaan nekin tähän syynä.

Suuren valiokunnan esittämässä ylennysperusteiden kaavassa on päävikana se, että se panee etualalle ahkeruuden, käsistäsaapaisuuden, sanalla sanoen: istumakyvyn. Mutta siitä puuttuu viittaus siihen, että päänkin kykyä tarvittaisiin. Minä rohkenen senvuoksi eduskunnan huomioon suosittaa sitä esillä olevan säännöksen muodostelua, joka sisältyy neljänteen vastalauseeseen, s. o. samaa ehdotusta, jonka edustaja Suolahti äsken esitti. Tämän mukaan tulisi ylennysperusteena olemaan paitsi kansalaiskuntoa, ensinnäkin t a i t o, jolla tarkoitetaan harjotuksella ja uutteruudella saavutettua työn osaamista eli rutiinia. Toiseksi k y k y, s. o. luontaiset lahjat; kykyyn minun ymmärtääkseni sisältyy myös työkyky, sillä kykyhän on laajempi käsite, ja työkyvyn, sen tahdon puolestani sanoa, panen kyllä hyvin korkealle. Kolmanneksi olisi tämmöisenä perusteena a n s i o, jonka nojalla sekä taito että kyky olisi todettava. Minä poistaisin sen sijaan „kokemuksen", sillä sen täytyy sisältyä ansioon ja myös taitoon. Jos kokemus ei ole lisännyt ansiota, taitoa ja kykyä, niin se silloin ei tietenkään ole suuriarvoinen.

Ed. R i t a v u o r i: Käsitän tämän asian vähän toisin kuin edustajat Suolahti ja Setälä. Kiellisesti sana „ansio" tässä yhteydessä olisi kai käsitettävä sisältävän kaikkea sitä, mikä tekee henkilön ansiokkaaksi johonkin virkaan. Se silloin sisältää sekä taidon, työkyvyn, kokemuksen että kansalaiskunnon, mutta tuskin mitään sen yli. Siltä kannalta ansio ei ole mikään erikoinen ylennysperuste, vaan ainoastaan yleinen ylennysperuste, joka saa sisältönsä muista ylennysperusteista. Se lieneekin ylennysperusteihin alkuaan otettu vastakohdaksi syntyperälle, jota nyt ei kuitenkaan enää ylennysperusteena käytetä. Käytännössä on meillä kuitenkin ansiota käytetty erikoisena ylennysperusteena. Ja juuri ansio on katsottu riittävän virkavuosiin ja ansiota on meillä yksinomaan virkavuosilla mitattu. Katson, että ansiota ei ole tarpeen tässä pykälässä olevain erikoisten ylennysperusteiden joukkoon ottaa, vaan että pykälä olisi hyväksyttävä suuren valiokunnan hyväksymässä muodossa. Se ei suinkaan sisällä sitä, ettei ansioihin virkoja täytettäessä olisi huomiota pantava. Viittaavathan pykälässä mainitut muut ylennysperusteet juuri ansioihin.

Ed. H a k k i l a: Ehdotus oli perustuslakivaliokunnan sanamuodossa varsin hyvä ja kuului: „yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, työkyky ja koeteltu kansalaiskunto". Suuressa valiokunnassa oikeiston taholta saatiin sitten tähän salakuljetettua sana „kokemus" ja sanottiin nimenomaan siellä perusteluna, ettei tällä „kokemuksella" suinkaan tarkoteta virkavuosia. Nyt täällä on kuitenkin oikeiston taholta edustaja Suolahti lausunnossaan sanonut, että jos virkavuosien väärinkäyttöä tahdotaan poistaa, niin on sana „kokemus" poistettava. Minä olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä, että sana „kokemus" juuri tarkottaa virkavuosien perusteiksi panoa. Mielestäni taito, kyky ja kansalaiskunto sisältävät kaikki oikeat ja järkevät perusteet, kun otetaan hakijoiden pätevyys virkaan tasapuolisesti huomioon. Kuitenkin minun mielestäni olisi „kyky" sana parempi kuin „työkyky", jottei sitä sekotettaisi sellaiseen työkykyyn, joka tuottaisi vaan kvantitatiivisesti paljon, mutta joka kvalitatiivisesti oli huonoa. Sentähden minä ehdotan, että palattaisiin siihen sanamuotoon, mikä pykälällä perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa oli, mutta muutettaisiin „työkyky" sanaksi „kyky", ja siis pykälä kuuluisi: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto", „De allmänna grunderna för befordran till stastjänster äro skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd".

Ed. E s t l a n d e r: Jag förordar paragrafen enligt propositionens ordalydelse. Den föregående diskussionen liksom de meningsutbyten, som tidigare egt rum i grundlagsutskottet och stora utskottet synas giva vid handen att ingenting vinnes genom att godtyckligt enligt den enas eller andras skön införa nya termer.

Ed. R y ö m ä: Riippumatta siitä, minkälaisen muodon käsiteltävänä oleva pykälä tulee saamaan, tulee virkoja täytettäessä käytännössä käymään niin, että joka tapauksessa virkavuodet tahi kokemus siinä virassa, jonka hoitamisesta on kysymys, tulee aina olemaan määräävimpänä tekijänä, koska kerran tämä on sittenkin objektiivisin peruste. Näihin virkavuosiin viittaavan määräyksen poistamista tästä pykälästä vaatiikin senvuoksi ennen kaikkea se, että jos se vielä jää tähän pykälään jälelle, niin silloin tämä määräys tulee käytännössä olemaan melkein ainoa ratkaiseva tekijä. Tällä tavalla ensiksikin tullaan siihen, että virkoja täytettäessä tulee useinkin kysymykseen pääasiassa hakijan ikä, ja voi myöskin tulla kysymykseen hänen saavutta-

mansa virkavuodet jollakin toisellakin alalla, kuin juuri sillä alalla mistä on kysymys. Täten on täysi syy poistaa tästä pykälästä kaikki sellaiset määräykset, jotka viittaavat virkavuosiansioihin. Sana „kokemus" tuli suuressa valiokunnassa tähän pykälään, kuten silloin sanoin, „sattumalta", valmistelematta, ja sen kautta tosiaan salakuljetettiin virkavuosimääräys tähän pykälään, minä luulen, vastoin ehdottajan muistaakseni ed. Lohen, tarkoitustakin. Minä senvuoksi ehdottaisin, että tämä määräys täällä eduskunnassa vielä poistettaisiin. Mitä tulee määritelmään „työkyky", niin olen ymmärtänyt, että se on sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista laatua. Kun puhutaan jonkun henkilön työkyvystä, niin kyllä sillä tarkoitetaan myös kvalitatiivista puolta. Mutta jotta ei epäselvyyttä syntyisi, mitä tarkoitetaan, voitanee sen sijaan ottaa sana „kyky". Kun ed. Suolahti sanoi, ettei ehdotuksen mukaan ollenkaan otettaisi huomioon jonkun opintoja, huomautan, että tässä nimenomaan sanotaan „taito", joten siinä on silloin kysymyksessä sekä hänen kokemuksensa virka-alalla että virka-alaan välttämättömät opintonsa. Minä yhdyn näillä perusteilla kannattamaan ed. Hakkilan tekemää ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Vaatimus, että virkamiesten täytyisi omata myöskin työkykyä, näyttää olevan virkamiespiirejä varsinaisesti edustaville puolueille kovin vastenmielinen pala, mikä onkin hyvin käsitettävää. Rohkenen muuten tässä merkille panna sen seikan, että sosialistimme, jotka, kuten tunnetaan, ovat myöskin viimeaikoina saarnanneet yksistään sitä oppia, että se on ajasta kuin palkka maksetaan eikä tehdystä työstä, löytävät tässä taasen yhtymäkohdan äärimmäisen oikeiston kanssa.

Ed. Hultin: Minua kummastuttaa, että perustuslakivaliokunan sekä suuren valiokunnan enemmistön muodostavat jäsenet ovat vaatineet „työkykyä" ylennysperusteiden joukkoon. Minusta näet työkykyisyys on sellainen minimaalinen vaatimus, joka asetetaan kaikelle työnteolle. Onhan itsestään selvää, että jonkun henkilön täytyy olla työkykyinen, ennenkuin hänet johonkin toimeen otetaan. Sellaisten virkamiesten poistamisesta, jotka ovat menettäneet työkykynsä, pidetään huolta 91 §:llä, jossa sanotaan: „Virkamiesten oikeudesta pysyä virassaan säädetään erityisessä laissa". Arvelen nimittäin, että tuossa laissa tullaan pitämään huolta siitä, että virkamies, joka on menettänyt työkykynsä, ei enää saa pysyä virassansa. Tulen tässä kohden kannattamaan neljättä vastalausetta. Pyydän tässä yhteydessä lisäksi saada lausua tyytyväisyyteni siitä, että vihdoinkin 84 §:ssä oleva säädös on saatettu yhdenmukaiseksi 84 §:n 1 momentin ja myöskin 5 §:ssä lausutun periaatteen kanssa, että „Suomen kansalaiset ovat yhdenvertaisia lain edessä". Tähän asti on nimittäin ollut olemassa osa kansalaisia, jotka eivät ole olleet muiden kanssa lain edessä yhdenvertaisia. Tarkoitan sitä että naiset yksistään sukupuolensa vuoksi ovat perustuslainsäännöksen kautta suljetut pois valtiovirkojen saamisesta siinäkin tapauksessa, että he ehkä paremmin kuin miehiset viranhakijat täyttävät vaaditut kelpoisuusehdot.

Ed. Setälä: Jos ed. Ritavuoren tulkinta olisi oikea, silloin varmaankaan ei olisi vanhassa laissa tarvinnut mitään muuta ylennysperustetta mainita kuin „ansio". Mutta juuri se että ylennysperusteiden joukossa on ennenkin mainittu ansio vain yhtenä muiden joukossa, osottaa ettei hänen tulkintansa ole oikea. Ed. Hakkilan ehdotus on epäilemättä suuri parannus; ainoa mitä voidaan sitä vastaan muistuttaa, on että kun taito ja kyky mainitaan yksinään, sen mukaan saattaa tapahtua jonkunmoinen vääryys vanhemmalle viranhakijalle, se ainakin helposti voisi tapahtua. Jotta kaikki mahdollisuudet huomioon otettaisiin, niin mielestäni siihen kaipaisi jotakin muuta tahdon ja kyvyn lisäksi; mielestäni tätä erittäin hyvin täydentäisi „ansio".

Ed. af Forselles: Jag skulle anse att förtjänst och erfarenhet utgöra olika delar av kompetens för en tjänst och att därför vardera bestämningen borde ingå i 85 §. Jag ber därför få understöda hr Estlanders förslag.

Ed. Wuolijoki: Täällä on jo tehty niin monta ehdotusta että oikeastaan epäilyttää tehdä uutta. Mutta koska nämä eivät minua täydellisesti tyydytä, koetan tehdä vielä yhden ehdotuksen. Kaikilla ehdotuksilla on minusta se vika ettei kylliksi panna huomiota erääseen ominaisuuteen, joka minusta on kaikkein tärkeimpiä. Se on: tarmo. Työkyky ei sano täydellisesti sitä, mitä tarmo eli tieteellisellä nimellä energia. Luulen että jo kolmella sanalla tahdotaan sanoa kaikki se mitä ihmiseltä pääasiassa pitää vaatia, sisältyy se sanoihin: taito, tarmo ja koeteltu kansalaiskunto. Toisin sanoen, sanotaan että ihmisellä pitää olla taitoa, hänellä pitää olla tarmoa eli energiaa ja hänen tulee olla kunnon ihminen. Jos virkamies nämä kolme ominai-

suutta täyttää, niin hänet voidaan panna mihin postiin tahansa.

„Kokemus" viittaa minusta aivan ilmeisesti virkavuosiin. Meidän virastojemme suurimpana haittana on ollut ettei ole käytetty nuoria miehiä edesvastuullisissa paikoissa. Tiedämmehän että esim. sellainen kansa kuin Englannin kansa on uskaltanut panna 21 vuoden vanhan miehen pääministeriksi, niin vanhoillinen kuin se luonteeltaan onkin. „Kokemus" sanan pitäisin suorastaan haitallisena ja ihmettelen että juuri sellaiset miehet kuin ed. Suolahti ja Setälä puhuvat ansio-sanan puolesta, joka sisältää myös mielestäni virkavuodet. Muistaakseni on ed. Suolahti tullut hyvin nuorena professoriksi ja sivuuttanut vanhemmat ja kokeneemmat ja muistaakseni ed. Setälän kanssa on samalla tavalla. Heidän ei pitäisi antaa virkavuosille ja kokemuksille niin suurta painoa. Puolustaisin siis sanoja: taito, tarmo ja koeteltu kansalaiskunto.

Ed. Juutilainen: Ehdottaisin että 86 §:stä poistettaisiin sana kokemus. Pykälä sisältää silloin sanamuodon, minkä se sai perustuslakivaliokunnassa ja se näyttää sittenkin olevan kaikkein paras. Täällä on jo tällä kertaa ja aikaisemmin pidetty pitkiä puheita, kumpi sana „kokemus" vai „ansio" olisi parempi tai pahempi; kun ne ovat epäselviä käsitteitä, jätettäköön molemmat pois. Työ-sanasta minä pidän erittäin kovasti kiinni ja näyttäisi siltä että jos „työ" poistettaisiin, silloin oltaisiin halukkaita puolin ja toisin hyväksymään pykälä muodossa missä hyvänsä.

Ed. Hupli: Kun suurempikin kyky ilman tarmoa antaa vain vähän tuloksia ja kun toiseltapuolen vähemmälläkin kyvyllä tarmokas henkilö suorittaa tehtävänsä hyvin, pidän ed. Wuolijoen ehdotusta hyvänä ja pyydän sitä kannattaa.

Ed. Wuorimaa: Kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta.

Ed. Laherma: Keskustelu sekä eduskunnassa että valiokunnissa on kyllin selvästi todistanut oikeaksi ed. Voionmaan erään asian yhteydessä varemmin tekemän huomautuksen, että Suomi on edelleen virkamiesten luvattu maa, että tämä virkamiesluokka koettaa viimeiseen asti pitää puoliansa kaikissa paikoin, eduskunnassa ennen kaikkea. On kuitenkin huomattava, että ne seikat, joita virkamiesluokka itse pitää tärkeänä, eivät kuitenkaan käytännössä ole olleet painavimpina, vaan että virkauralla ovat muut seikat olleet paljon painavampia kuin varsinainen ansio, perustukoon se sitten virkavuosiin tai hänen muihin ansioihinsa. On ollut enemmän painoa, että henkilöllä on ollut notkea selkä ja hyvät suositukset, toisin sanoen että eno on ollut vississä vaikutusvaltaisessa paikassa. Tämä pitää paikkansa erinomaisen hyvin myös yliopistoon nähden. Siellä myös luullakseni on ollut tärkeämpi ja enemmän merkitystä, että henkilöllä, joka virkaan on pyrkinyt, on ollut joku isän tai äidin kummi tai senkaltainen konsistoriossa tai tiedekunnassa. Tahdoin tämän huomauttaa osoitukseksi, etteivät varsinaiset ansiot aina ole olleet painamassa virkoihin nimitettäessä. Pyytäisin kannattaa ed. Vuolijoen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Setälän kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, kyky, ansio ja koeteltu kansalaiskunto." Kutsun tätä ed. Suolahden ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Hakkila ed. Ryömän kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamudon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat, taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto". Kutsun tätä ehdotusta ed. Hakkilan ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Estlander ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, ansio, kokemus ja koeteltu kansalaiskunto". Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Vuolijoki ed. Huplin kannattamana ehdottanut pykälän sanamuodoksi: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, tarmo ja koeteltu kansalaiskunto". — Lopuksi on ed. Juutilainen ed. Vuorimaan kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevassa pykälässä sana „kokemus" poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Juutilaisen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Vuolijoen ehdotusten välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Suolahden ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Juutilaisen ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa ,asetetaan vastaehdotukseksi ed. Hakkilan ehdotusta vastaan ja se joka tässä äänestyk-

sessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: Ensin on äänestettävä ed. Estlanderin ja ed. Wuolijoen ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksesä hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Wuolijoen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Wuolijoen ja ed. Suolahden ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Suolahden ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty,

Äänestyksessä annetaan 75 „jaa"- ja 110 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Wuolijoen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Wuolijoen ja edustaja Juutilaisen ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Juutilaisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Wuolijoen ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Wuolijoen ja ed. Hakkilan ehdotusten välillä.

4) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Hakkilan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 105 „jaa"-ääntä ja 81 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Hakkilan ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Hakkilan ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

5) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hakkilan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 53 „jaa"-ääntä ja 131 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sanamuodolleen sellaisena kuin ed. Hakkila sen oli ehdottanut.

87 §.

Keskustelu:

Ed. Mantere: Ehdotan, että nyt käsiteltävänä olevan 87 §:n viimeinen eli 7:s kohta saisi seuraavan muodon: „Lähettiläät ja lähetetyt konsulit valtioneuvoston esityksestä", joten siis tästä kohdasta poistettaisiin sanat „Suomen" ja „ulkovaltain luona". Ehdotukseni ei asiallisesti, niinkuin heti huomaa, poikkea suuren valiokunnan mietinnöstä, mutta saisi tarkottamani kohta ehdottamallani tavalla muutettuna kielellisesti paremman muodon.

Puhemies: Pyytäisin ystävällisesti, että eduskunta rauhoittuisi. On aivan mahdotonta tässä kuulla eri osissa salia, mitä puhujat lausuvat.

Ed. Kotonen: Pyydän saada kannattaa ed. Mantereen ehdotusta.

Ed. Setälä: Minä uudistan sen ehdotuksen, jonka olen tehnyt neljännessä vastalauseessa, että seitsemännessä kohdassa pyyhittäisiin sanat „valtioneuvoston esityksestä", ja lisäksi ehdotan myös viidennestä kohdasta poistettavaksi sanat „valtioneuvoston esityksestä". Tämä on nähtävästi jälkenä hallitusmuotoesityksen vanhemmilta asteilta, johon ehdotukseen vielä sisältyi niin sanottu kabinettiesittely: muutamat asiat olivat presidentille esiteltävät ainoastaan yhden tai kahden ministerin saapuvilla ollen. Silloin oli tietysti merkityksensä sanoilla: „valtioneuvoston esityksestä". Mutta nyt käsillä olevan ehdotuksen mukaan presidentti tekee kaikki päätöksensä valtioneuvostossa, ja asiain järjestys on tietysti se, että asianomainen ministeri esittelee asian ja valtioneuvoston jäsenet voivat joko yhtyä häneen tai ilmoittaa eriävän mielipiteensä. Määräystä: „valtioneuvoston esityksestä" ei siis nyt enää tarvita, koska ratkaisu tapahtuu valtioneuvoston istunnossa ja siis valtioneuvoston vaikutus nimityk-

seen on taattu. Ehdotan näinollen sekä viidennestä että seitsemännestä kohdasta poistettavaksi sanat „valtioneuvoston esityksestä".

Ed. Joukahainen: Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni ed. Mantereen ehdotusta.

Ed. R. Erich: Kannatan ed. Setälän ehdotusta.

Ed. Ryömä: Jos tämä pykälä tässä muodossa hyväksytään, niin jää presidentille kaikkein tärkeimpien virkamiesten nimitysoikeus. Minä uskallan senvuoksi ehdottaa, että tämä nimitysoikeus siirretään valtioneuvostolle, ja ehdottaisin tämän pykälän alotettavaksi sanoilla: „Valtioneuvosto nimittää", ja sen mukaan viidennestä ja seitsemännestä kohdasta poistettavaksi sanat „Valtioneuvoston esityksestä".

Ed. Kotonen: Minä tahtoisin ed. Ryömältä kysyä, onko hänen tarkoituksensa, että valtioneuvosto nimittäisi niinkuin 6 kohdan mukaan tulisi olemaan laita, jos ed. Ryömän ehdotus hyväksyttäisiin, myöskin presidentinkanslian virkamiehet?

Ed. Törmä: Minä kannatan ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Mantere ed. Kotosen kannattamana ehdottanut pykälän 7:lle kohdalle seuraavan sanamuodon: „lähettiläät ja lähetetyt konsulit valtioneuvoston esityksestä". Kutsun tätä ehdotusta ed. Mantereen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Setälä ed. Erichin kannattamana ehdottanut, että niin hyvin 5 kuin 7 kohdasta poistettaisiin sanat „Valtioneuvoston esityksestä". Kutsun tätä ehdotusta ed. Setälän ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryömä ed. Törmän kannattamana ehdottanut, että pykälän alussa sana: „presidentti" vaihdettaisiin sanaksi „valtioneuvosto" ja että pykälän 5 ja 7 kohdasta sanat „valtioneuvoston esityksestä" poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin toimitetaan äänestys ed. Mantereen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä. Tämän jälkeen äänestetään suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Ryömän ehdotuksen välillä. Jos ed. Ryömän ehdotus tulee hyväksytyksi, raukeaa äänestys ed. Setälän ehdotuksesta, koska se silloin on tullut hyväksytyksi. Jos taas ed. Ryömän ehdotus tulee hylätyksi, äänestetään erikseen suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Setälän ehdotuksen välillä.

Menettelytapa hyväksytään.

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Mantereen ehdotuksen välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Mantereen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 38 „jaa"-ääntä ja 139 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mantereen ehdotuksen. Nyt on toimitettava äänestys ed. Ryömän ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Setälän ehdotuksen välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

88, 89 ja 90 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Ryömän tekemästä ehdotuksesta, jonka hän teki pykälää n:o 85 käsiteltäessä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy §:t 85, 87, 88, 89 ja 90 sellaisina, kuin ne on edellisillä päätöksillä hyväksytty, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä nyt esillä olevat pykälät sellaisina, kuin ne on edellisillä päätöksillä hyväksytty.

91 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det förefaller som om lantdagen skulle komma att programenligt begå alla de fel, som pläga förekomma vid antagande av en vittgående demokratisk och republikansk statsform. Ett sådant fel är det att göra tjänstemännens ställning beroende och osäker och därigenom uppamma en dålig tjänstemannaklass. De bestämmelser, som utskottets förslag innebär, innefatta ett utomordentligt stort ingrepp i enskilda medborgares rätt och välfärd. Genom desamma skulle godtycket i själva verket upphöjas till norm i fråga om förhållandet mellan staten och dess tjänstemannakår. Jag ber att få förorda antagande av detta lagrum i överensstämmelse med första reservationen.

Ed. Ryömä: Sen kannan mukaisesti, jonka otin yleensä näihin virkamiespykäliin nähden, katson, että tämän pykälän ensimäiseen ja kolmanteen momenttiin sisältyvät määräykset soveltuvat paremmin siihen lakiin, joka näistä asioista tullaan säätämään. Ehdottaisin senvuoksi näiden 1 ja 3 momentin poistamista, jonka jälkeen toisessa momentissa oleva sana „muiden" myöskin jäisi pois.

Ed. Halme: Pyydän kannattaa ed. Ryömän ehdotusta.

Ed. von Born: Jag ber att få understöda ldgm Estlanders förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Kaikille tuomareille ja oikeudenkäyntilaitosten virkamiehille olkoon turvattu se oikeus, ettei heitä voida muuten kuin laillisen tutkimuksen ja tuomion nojalla julistaa virkaansa menettäneiksi; älköön heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäkö paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaanjärjestelystä. Sama olkoon laki muihin virkamiehiin nähden, jotka asetetaan virkaansa valtakirjalla, lukuunottamatta kuitenkaan niitä, jotka presidentti virkaehdotuksetta nimittää, sekä niitä, jotka ottavat osaa lääninhallintoon, kuin myös valtion kantomiehiä. Heidät voidaan erottaa virastaan, milloin presidentti tahi se viranomainen, jolla on nimitysoikeus, havaitsee yleisen edun sitä vaativan. Siten erotetulla on oikeus saada säädetty eläke ikä- ja palvelusvuosiensa mukaan; olkoon kuitenkin velvollinen rupeamaan toiseen samanlaiseen virkaan, kun hänelle sitä tarjotaan." Pykälän loppuosa esityksen 3 ja 4 momentin mukaan. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryömä ed. Hålmeen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevasta pykälästä 1 momentti poistettaisiin; sen jälkeen tulisivat seuraavat sanat: „Virkamiesten oikeudesta pysyä virassaan säädetään erityisessä laissa." 3 momentti poistettaisiin ja 4 momentti tulisi olemaan semmoisena kuin valiokunnan ehdotuksessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Ryömän ehdotusten välillä ja se joka niistä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen äänestää „jaa", jos „ei" voittaa on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Ryömän ehdotus.

Äänestyksessä ovat „jaa"-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen. Tämän jäl-

keen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Estlanderin ehdotuksen välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa"-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

92 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Minä ehdotan tämän pykälän hyväksyttäväksi siinä muodossa kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä, joka merkitsee sitä, että tämän pykälän 2 ja 3 momentti suuren valiokunnan ehdotuksesta poistettaisiin.

Ed. R. Erich: Jos poistettaisiin 3 momentti, niin tämä säännös jäisi epätäydelliseksi. Olen pitänyt sitä huomattavana ansiona ja etuna, että tuo 3 momentti saatiin tähän säännökseen lisätyksi, sillä ilman sitä tämä lainkohta, niinkuin sanoin, olisi jäänyt epätäydelliseksi. Se periaate, joka 3 momentissa lausutaan, on aivan oikea ja niiden periaatteiden mukainen, joita nykyisessä valtiossa yleensäkin noudatetaan. Toivon siis, että eduskunta ei ryhdy tällaista aiheetonta muutosta tähän pykälään tekemään, vaan hyväksyy sen muuttamatta.

Ed. Paasivuori: Minä kannatan ed. Ryömän ehdotusta.

Ed. Itkonen: Minä luovun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Paasivuoren kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin sillä on perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 101 „jaa"-ääntä ja 81 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 93 § sekä 10 luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

94 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Tämä pykälä, joka suuressa valiokunnassa lisättiin hallitusmuotoon, on tulos sovitteluista, joissa on koetettu sulattaa yhteen kahta eri katsantotapaa presidentin vaaliin nähden. Se on läheisessä yhteydessä 23 §:n kanssa, jonka se ryhmä, jota minä edustan, oli toivonut muutettavaksi sellaiseksi, kuin se on muodostettu neljännessä vastalauseessa. Kun eduskunta kuitenkaan ei ole hyväksynyt 23 §:ää tässä muodossa eikä siis niitä edellytyksiä tällä hetkellä ole olemassa, joilla kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä yksimielisyyden saavuttamiseksi katsoi voivansa suostua ehdotukseen ensimäisen presidentin vaalin järjestelystä, ehdotan, että 94 § hylättäisiin.

Ed. Estlander: Såsom den föregående talaren meddelade och såsom det redan tidigare förljudits, utgör tillkomsten av denna pragraf och dess innehåll resultatet av en kompromiss. Jag känner för min del ingenting närmare om denna kompromiss. Den har icke skett offentligen, och den lämpar sig kanske icke heller för offentligheten. För min del måste jag också, ehuru lätt förstått av andra skäl än den föregående talaren yrka på paragrafens uteslutande. On det på goda grunder har fästs vikt vid att presidenten skall väljas av folket oberoende av folkrepresentationen, så synes det dock icke kunna gillas, att man vid den första och kanske viktigaste tillämpningen av denna sats övergiver själva grundsatsen och inslår just det förfarande, som man har i princip förkastat. Det kan väl icke betecknas såsom annat än att giva en örfil åt sitt eget sunda förnuft.

Ed. P. Virkkunen: Kannatan ed. Suolahden ehdotusta käsittelynalaisen pykälän poistamisesta.

Ed. Schauman: Jag ber endast att få uppmärksamgöra stora utskottet vid den fortsatta be-

handlingen av ärendet på ett uttryck i den svenska texten, som visserligen är svenskt, men icke desto mindre icke är riktigt. Där talas om „ovillkorlig röstövervikt". Det bör på svenska heta „absolut röstövervikt".

Ed. Manner: Se seikka, että kokoomuspuolueen taholta nyt on ilmotettu, jotta ei sitä sovitteluehdotusta, joka aikanaan tuli tehdyksi tämän 94 §:n ja 23 §:n suhteen, nyt enää voitaisi hyväksyä, osottaa, että kokoomuspuolueen taholta ei sittenkään tahdota pysyä edes niissä sopimuksissa, mitä tässä on saatu aikaan. Senjälkeen kuin 23 § on tullut hyväksytyksi siinä muodossa, että sen mukaan presidentin vaali toimitetaan valitsijamiesten kautta normaaliolosuhteissa, tahtoo kokoomuspuolue luopua tuosta sovinnon tapaisesta, joka on saatu aikaan ja saada nyt aikaan, etteivät ensimäisetkään presidentinvaalit tulisi toimitettua eduskunnan kautta. Tämä mielestäni ei ole suoraa peliä.

Ed. Ryömä: Tämän pykälän kautta näyttää keskusta tahtoneen pelastaa jälelle sen periaatteen, jonka he oikeastaan ovat pitäneet oikeana, nimittäin että eduskunnan pitäisi valita presidentti. Pidän sitä päätöstä, joka tehtiin 23 §:n yhteydessä, jossa luovuttiin tästä itsessään oikeasta periaatteesta, erittäin onnettomana. Edustaja Suolahden täällä esittämä lausunto osottaa myös toisaalta, kuinka heikolle pohjalle ja kuinka mahdoton ja kevytmielisesti tehty keskustan kompromissi on ollut. Minä en kyllä tässä yhteydessä tahdo vastustaa tämän pykälän ottoa, koska se, niinkuin sanottu, joka tapauksessa pelastaa tähän sen periaatteen, josta mahdollisesti vastaisuudessa voidaan pitää kiinni. Mutta minä kuitenkin toivoisin nyt tämän jälkeen, kun on nähty, että tällä kompromissilla ei ole ollut mitään tulosta, että suuressa valiokunnassa vielä koetettaisiin saada 23 § siihen muotoon kuin se oli perustuslakivaliokunnan mietinnössä, jolloinka 94 § kokonaan raukeaisi.

Ed. P. Virkkunen: Minua ihmetyttää ed. Mannerin lausunto. On vaikea ajatella lojaalisempaa ja suorempaa menettelyä tämän asian käsittelyssä, kuin mitä se ryhmä, johon minulla on kunnia kuulua, on pitkin aikaa koettanut harjoittaa. Me olemme sekä yleiskeskustelussa että yksityiskäsittelyssä mielestämme varsin voimakkaasti edustaneet 23 §:n suhteen 4 vastalauseen ehdotusta muuttamattomana. Ja me olemme painostaneet juuri sitä, että 4 vastalauseen ehdotus tässä kohdassa on muuttamattomana hyväksyttävä.

Ed. Niukkanen: Tämä keskustelu on saattanut minut vakuutetuksi yhä enemmän siitä, että sittenkin vielä olisi suuren valiokunnan asetuttava sille kannalle, että hyväksyttäisiin presidentin vaaliin nähden perustuslakivaliokunnan mietintö.

Ed. Kaila: Minä pyydän saada ilmoittaa, että tulen ainakin äänestämään 94 §:n puolesta sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Suolahden ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Suolahden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 141 „jaa"- ja 33 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Kun päätös oli julistettu lausuu

Ed. Hornborg: Jag anser mig böra meddela att, såvitt jag kan förstå, den sedvanliga omröstningssignalen tyvärr denna gång hade bortfallit, d. v. s. den hade icke givits före den öppna omröstningen, utan först före den slutna. Det därav föranledda missförståndet ledde till, att ett antal lantdagsmän icke kom att deltaga i omröstningen.

95 §.

Keskustelu:

Ed. Roos: Jag hemställer, huruvida det icke vore rättare att nu upptaga till behandling § 2, som lämnades öppen, innan vi gå till § 95.

Puhemies: Jag får meddela ldgm Roos, att ett sådant förfarande skulle vara mot lantdagens tidigare beslut. (Saan ilmoittaa ed. Roosille, että

sellainen menettely olisi eduskunnan ennen tekemää päätöstä vastaan.)

95 § hyväksytään.

11 luvun nimike hyväksytään.

2 §.

Keskustelu:

Ed. M. Erich: Minä pyytäisin ehdottaa, että toinen pykälä hyväksyttäisiin perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyvän 4 vastalauseen mukaisesti ja että se niinmuodoin saisi seuraavan sanamuodon:

„Kaikki julkinen valta Suomessa perustuu kansaan, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta ja joka valitsee valtakunnan esimiehen.

Eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa yhdessä valtakunnan esimiehen kanssa ja on muutenkin valtiovallan harjoittamisesta osallisena sillä tavoin kuin perustuslaissa määrätään. Eduskunnan järjestysmuodosta ja tehtävistä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.

Valtakunnan esimiehelle on uskottu ylin hallitusvalta. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta ja eri hallintohaarain johtoa varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä.

Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus."

Riippumatta siitä, tuleeko tämä pykälä hyväksytyksi 4 vastalauseen mukaisessa muodossa, rohkenen ehdottaa, että tässä pykälässä ja kaikissa muissa säädettävän lain kohdissa, joissa puhutaan valtakunnan päämiehestä, käytettäisiin presidentti-nimen asemasta nimitystä valtakunnan esimies. Kun täällä jo aikaisemmin on osotettu, että persidentti-nimi olisi vaikea lausua usealle suomalaiselle ja että tämä nimi ei muutenkaan täysin vastaa tarkoitustaan, se kun suomenkielelle käännettynä merkitsee oikeastaan vain „edessäistuja", en katso tarpeelliseksi lähemmin perustella tätä ehdotusta.

Ed. Estlander: Under åberopande av vad jag har uttalat i första reservationen ber jag att få förorda den lydelse, som stadgandet däri har.

Ed. Ryömä: Pykälän 1 momentissa on aivan oikein sanottu, että valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa eduskunta eikä mikään muu. Tämän lauseen loppuosa on otettu suoraan valtiopäiväjärjestyksestä. Minä olisin kuitenkin ehdottanut lyhyemmän muodon, „jota edustaa eduskunta". 2 momenttiin nähden olisin sitä mieltä, että lainsäädäntövalta on kokonaan kuuluva eduskunnalle. Mutta kun tämä asia hallitusmuotoehdotuksessa on säädetty toisin, niin täytyy tämä momentti hyväksyä mietinnössä olevassa muodossa. 3 momentissa tahtoisin näkyviin sen, että valtioneuvostolle myöskin jaetaan ylin toimeenpaneva valta yhdessä tasavallan persidentin kanssa, ja ehdottaisin siten momentille seuraavan muodon: „Ylintä toimeenpanevaa valtaa käyttää presidentti yhdessä valtion yleistä hallitusta varten olevan valtioneuvoston kanssa, johon kuuluu pääministeri ja tarpeellinen määrä ministereitä". 4 momentissa ovat sanat „riippumattomat tuomioistuimet". Tämä periaate on alunpitäen katsottava kai oikeaksi, että tuomioistuimet eivät riippuisi mistään muusta kuin laista. Käytännössä on kuitenkin tultu siihen, että tuomioistuimet ovat olleet kaikkea muuta kuin riippumattomia. Se on saatu nähdä aikaisempina laittomuusvuosina, se on saatu nähdä aivan vereksinä tapauksina viime ajoilta. Minusta tällaisen tyhjän lauseparren ottaminen tähän pykälään on sen puolesta jo sinänsäkin tarpeetonta. Katson toiselta puolen, että siinä tapauksessa, että kansanvalta tahi, sanotaan sosialidemokratia, tulisi maassa hallitsemaan, riippumattomat porvarilliset tuomioistuimet todennäköisesti voisivat hyvinkin paljon jarruttaa erinäisissä tapauksissa. Minä siis ehdotan poistettavaksi sanan „riippumattomat" 4 momentista. Ehdotan siis tälle pykälälle sitä muotoa, missä se on toisessa vastalauseessa, kuitenkin että 1 momentin toinen osa jää pois, sitä vastaava määräys kun jo on tullut 17 pykälään.

Puhemies: Siis ensimäinen lause päättyisi sanoihin, „jota edustaa eduskunta".

Puhuja: Niin.

Ed. Schauman; Det har visst undgått herr M. Erich, att andra meningen i 2 mom. enligt 4 reservationen redan har blivit antagen på ett annat ställe, nämligen i § 17. Oberoende av denna anmärkning ber jag att få förorda godkännande av stora utskottets förslag.

Ed. Kokko: Minusta ed. M. Erichin lausunto täällä todistaa, että hän vielä kovasti riippuu kiinni monarkiasta, kun hän tahtoo toisen

pykälän 1 momentin kuuluvaksi, että kaikki julkinen valta Suomessa perustuu kansaan, siis silloin olisi sen mukaan vielä toinenkin valta, joka hoitaa maan asioita. Myöskin hänelle oli rakas sana „esimies".

Kun monien seulomisien perästä suuren valiokunnan mietinnön 2 § saatiin onnistuneeseen muotoon, niin ei pitäisi ruveta enää sitä horjuttamaan.

Ed. H a l m e: Minä kannatan ed. Ryömän ehdotusta.

Ed. R y ö m ä: Mitä tulee valtion päämiehen nimitykseen, onko se oleva „presidentti" vai vastaava suomalainen „esimies", on tässä otettava huomioon jo vakiintunut käytäntö. Puhutaanhan Amerikan presidentistä, Ranskan presidentistä ja Sveitsin presidentistä j. n. e. Minusta ei voida ottaa kielenkäyttöön enää Amerikan esimies, Ranskan esimies ja sillä tapaa. Nimitys tasavallan presidentti on vakiintunut käsite ja sitä ei ole sen vuoksi mitään syytä lähteä muuttamaan.

Ed. J u u t i l a i n e n: Pyydän saada kannattaa ed. M. Erichin ehdotusta että presidenttisana muutettaisiin esimieheksi. Olen sillä kannalla, jolla olen alkusinkin ollut. Täällä kyllä minulle heti sanotaan, että se on yksityinen kantani ja niin se taitaa ollakin, ryhmään nähden. Minusta ei tarvitsisi muukalaista koristetta ottaa Suomen valtakunnan esimiehen nimeksi.

Ed. v o n B o r n: Jag förenar mig om hr Estlanders förslag, som enligt min uppfattning utgör den riktigaste och fullständigaste formuleringen av föreliggande paragraf.

Ed. H o m é n: Minusta olisi ollut toivottava jos laki olisi tullut semmoiseksi että todellakin olisi voinut sanoa että Suomen kansaa edustaa sekä eduskunta että presidentti. Mutta koska laki on tullut semmoiseksi, että eduskunta määrää lopullisesti kaikki, niin minusta tämä toisen pykälän ensimäinen kohta suuren valiokunnan mietinnössä on aivan oikea.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. M. Erich ehdottanut, että esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Kaikki julkinen valta Suomessa perustuu kansaan, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta, ja joka valitsee valtakunnan esimiehen. Eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa yhdessä valtakunnan esimiehen kanssa ja on muutenkin valtiovallan harjoittamisesta osallisena sillä tavoin kuin perustuslaissa määrätään. Eduskunnan järjestysmuodosta ja tehtävistä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä. Valtakunnan esimiehelle on uskottu ylin hallitusvalta. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta ja eri hallintohaarain johtoa varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä. 4 mom. valiokunnan mietinnön mukaan." Tätä ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa. Edelleen on ed. M. Erich ehdottanut että nyt esilläolevassa lakiehdotuksessa sana „presidentti" muutettaisiin sanaksi „valtakunnan esimies". Tätä ehdotusta, jota ed. Juutilainen on kannattanut, kutsun ed. Erichin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle ja sitä käyttävät valtiovallan elimet sillä tavoin kuin tässä hallitusmuodossa on säädetty; lainsäädäntövaltaa käyttää sikäli kun sitä ei ole luovutettu ylempiasteisen paikallisen itsehallinnon elimille, eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa; verotusoikeus kuuluu eduskunnalle koko valtakuntaan nähden sekä itsehallinnon elimille niiden alueilla; ylin toimeenpaneva valta sekä yleisen hallituksen johto on uskottu tasavallan presidentille, joka sitä käyttää valtioneuvoston avustamana; tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus." Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryömä ed. Halmeen kannattamana ehdottanut seuraavan sanamuodon: „Valtiovalta Suomen tasavallassa kuuluu Suomen kansalle, jota edustaa eduskunta. Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta. Ylintä toimeenpanevaa valtaa käyttää presidentti yhdessä valtion yleistä hallitusta varten olevan valtioneuvoston kanssa, johon kuuluu pääministeri ja tarpeellinen määrä ministereitä. Tuomiovaltaa käyttävät tuomioistuimet, ylimässä oikeusasteessa Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus." Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Koska ed. Erichin ehdotus on sellainen että se saattaa tulla hyväksytyksi, riippumatta siitä, minkä sisältöiseksi pykälä muuten hyväksytään, niin on sopivinta ensin äänestää muista ehdotuksista ja sitten vasta erikseen

siitä. Esitän senvuoksi hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Ryömän ehdotusten välillä. Joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan; ja lopuksi äänestetään ed. Erichin tekemästä ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Ryömän ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Erichin ehdotuksesta.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

1 luvun nimike, lakiehdotuksen johtolause ja lakiehdotuksen nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin tekemästä ja ed. Procopén kannattamasta ehdotuksesta, että eduskunta hylkäämällä perustuslakivaliokunnan mietinnön lausuisi, ettei eduskunta ole nyt voinut hyväkyä esitystä.

Puhemiehen esityksestä aiheutuu seuraava

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Tulkittaessa valtiopäiväjärjestyksen määräyksiä siitä järjestyksestä, jossa eduskunta harjoittaa lainsäätämistointaan, on eduskunnan ensimäisen puhemiehen ajoilta vakiintunut se tulkinta V. J:n 57 §:lle, että toisen käsittelyn lopussa voidaan jo ennakollisesti päättää lakiehdotuksen hylkäämisestä. Auktoriteetit ovat selittäneet tämän tulkinnan oikeaksi eikä minullakaan ole mitään sitä vastaan sanottavana. Kumminkaan en tiedä, onko aikaisemmin esiintynyt sellaista tapausta, joka nyt on esillä, että näet perustuslakiehdotus jo toisessa käsittelyssä ehdotetaan hyljättäväksi ja että siitä nyt olisi äänestettävä. Tapaus on erikoinen ja komplisoitu siinä, että perustuslakiehdotuksen hyväksyminen tai hylkääminen samoilla valtiopäivillä on riippuvainen kiireelliseksi julistamisesta, joka viimeksimainittu ratkaisu kuitenkin saattaa tapahtua vasta kolmannessa käsittelyssä; mutta nyt olisi mahdollinen hylkääminen jo päätettävä kiireelliseksi julistamisesta riippumatta. Minulla on epäilyksiä, voidaanko äänestystä hylkäämisestä ollenkaan toimittaa perustuslakiasisassa sen ollessa tällä asteella. Minusta tuntuu tällainen menettely muodottomalta, mutta minun on myöntäminen, etten ole varma asiassa. Mutta olenkin pyytänyt puheenvuoroa varsinaisesti saadakseni sanotuksi, että jos herra Puhemies laskee ed. Estlanderin hylkäämisehdotuksen äänestyksen alaiseksi, niin joka tapauksessa minä pidän tulevaa äänestystä, joka nyt on erillään kiireelliseksi julistamisesta, aivan muodollisena enkä sille anna mitään ennakkomerkitystä siihen nähden, mikä on oleva tämän lakiehdotuksen lopullinen kohtalo. Omasta puolestani pidätän itselleni oikeuden siinä asiassa tehdä lopullisen ratkaisuni vasta kolmannessa käsittelyssä.

Ed. von Wendt: Jag är i huvudsak förekommen av den senaste talaren och skulle på det livligaste beklaga om jag på grund av de ändringar stora utskottets förslag erfarit måste rösta emot förevarande lagförslag.

Ed. Estlander: Oberoende av de skäl, som ldgm. Wirkkunen framhållit och som jag anser förtjänta av stort beaktande, ber jag få hemställa, att det av mig väckta förslaget dock icke upptages förrän vi i andra läsningen slutbehandlat betänkandet. På grund av de ändringar, som vidtagits, återgår lagförslaget till behandling i stora utskottet, och först sedan det definitivt blivit i andra läsningen genom specialbehandling fast-

ställt synes mig att de frågor uppkomma, som här av ldgm. Wirkkunen väckts.

Ed. Törmä: Siihen nähden, että toinen lukeminen on vielä loppuun suorittamatta, tuntuu minusta aivan mahdottomalta, että asiasta voitaisiin nyt äänestää sillä tavalla, kuin tässä on ehdotettu.

Ed. Ritavuori: Minulla on se käsitys, että se esitys, minkä puhemies teki, oli oikea. Ed. Estlanderin ehdotuksesta on äänestettävä nyt eikä senjälkeen, kun asia on palannut suuresta valiokunnasta.

Ministeri Alkio: Minulla on myöskin se käsitys, että asiasta ei tällä kertaa voi äänestää, vaan vasta sitten, kun toinen käsittely on loppuun suoritettu.

Ed. P. Virkkunen: Minä myönnän, että tämäkin kysymys, millä toisen käsittelyn asteella mahdollinen äänestys lakiehdotuksen hylkäämisestä on suoritettava, on epäselvä, olen kuitenkin herra puhemiehen kannalla siinä, että jos äänestys toimitetaan, jota minä puolestani epäilen, niin se on toimitettava tällä asteella siitä syystä, että myöskin eduskunnan mahdollisesti hylkäävästä päätöksestä on suurella valiokunnalla oleva tilaisuus lausua ajatuksensa. Jos tämä äänestys lykätään siksi, kunnes asia on palautettu suuresta valiokunnasta, niin valiokunnalla ei silloin enää ole tilaisuutta lausua mitään siitä, koska ainoastaan yksi palauttaminen suureen valiokuntaan on mahdollinen. Tosin on vähemmän muotojenmukaista sekin, että eduskunta tekisi hylkäävän päätöksensä lakiehdotuksesta, joka vielä ei ole lopulliseen muotoonsa saatettu, mutta siihen nähden, että tämäkin päätös on ennakollinen, se kuitenkin voinee tulla kysymykseen.

Ministeri Alkio: Vika on ymmärtääkseni siinä, että ehdotus hylkäämisestä on tehty ennen aikojaan. Se olisi joka tapauksessa uudistettava silloin, kun asia tulee kolmanteen käsittelyyn. Mitä tulee siihen, että asia menisi suureen valiokuntaan siinäkin merkityksessä, että suuri valiokunta saisi tästä äänestyksen tuloksesta lausua mielipiteensä, sitä en minä pidä mahdollisena.

Ed. Torppa: Minä pyydän ilmoittaa olevani kaikin puolin samalla kannalla kuin ministeri Alkio, sillä minä en sellaista tapausta tunne, että kesken asian käsittelyn ryhdyttäisiin äänestämään siitä, hylätäänkö ehdotus vai hyväksytäänkö.

Ed. Estlander: Att ett förslag av den beskaffenhet som jag tillåtit mig framställa kunnat och bort väckas just under den allmänna diskussionen, står utom allt tvivel och kan styrkas med otaliga precedensfall från såväl denna som tidigare lantdagar. Men däremot synes det mig vara klart, såsom jag även tidigare har framhållit, att detta förslag om förkastande kommer under omröstning först sedan det genom detaljbehandlingen fastställts, vad det är man vill förkasta eller antaga; och detta kan ej ske innan andra läsningen slutförts, d. v. s. innan genom detaljbehandlingen blivit klart vad man förkastar eller antager. Jag vet ej varav det skulle framgå, att stora utskottet bör sättas i tillfälle att uttala sig om ett beslut av lantdagen att förkasta ett lagförslag. Jag finner intet stöd för ett sådant förfarande.

Ed. Kotonen: Myöskin minä olen sitä mieltä, ettei päätöstä lakiehdotuksen hylkäämisestä voida tehdä ennen, kuin asian toinen käsittely on loppunut. Minä en tiedä, mitä suuri valiokunta voisi tällaisesta äänestyksestä tai hylkäävästä tai hyväksyvästä päätöksestä lausua, sillä onhan mahdollista, että suuri valiokunta vielä itse tekee lakiehdotukseen muutoksia ja silloin ei tämä lausunto sisältäisi muuta, kuin että jos eduskunta hyväksyisi lakiehdotuksen sellaisena, kuin se alkaneessa toisessa käsittelyssä on sen hyväksynyt, niin on sen koko ehdotus hyväksyttävä tai hylättävä. Mutta tällainenhan lausunto tietysti on nonsens.

Ed. Procopé: Såvitt jag kan förstå föreligger vid andra behandlingen till grund för behandlingen stora utskottets utlåtande i sin helhet. Jag kan ej fatta, huru då lantdagens rätt att uttala sig om detta utlåtande icke skulle hänföra sig till detsamma i dess helhet, utan endast om detaljer, innan betänkandet återgår till stora utskottet för förnyad behandling. Enligt min uppfattning hade talmannen fullkomligt rätt, då han framställde proposition om det av ldgm Estlander gjorda förslaget.

Ed. Ryömä: En voi käsittää, kuinka voidaan toisen lukemisen kestäessä lähettää suureen valiokuntaan ratkaistavaksi kysymys siitä, onko joku lakiehdotus hylättävä tai hyväksyttävä.

Ed. Homén: Jos se nyt hylätään, niin se voi olla mahdollista, mutta minusta tuntuu hyvin kummalliselta, että voisi kokonaisuudessaan tätä ehdotusta hyväksyä, kun on monta pykälää, joista

useita ei voi hyväksyä. Kyllä minä pyytäisin, ettei äänestystä nyt toimitettaisi.

Ed. Ryti: Minä puolestani yhdyn myöskin niihin, jotka katsovat, että päätöstä ei voida nyt tehdä. 57 §:n 3 momentissa sanotaan, että „toisessa käsittelyssä esitellään suuren valiokunnan mietintö ja eduskunta ryhtyy lakiehdotusta tutkimaan ja tekee päätöksen kustakin sen eri kohdasta", jonka jälkeen se lähetetään suureen valiokuntaan ja suuri valiokunta voi sitten ehdottaa lakiehdotuksen hylättäväksi. Siis jos toisessa käsittelyssä ylimalkaan voidaan päättää lakiehdotuksen hylkäämisestä, voi se minun käsittääkseni tapahtua vasta senjälkeen, kun se on suuresta valiokunnasta palannut.

Ed. Wuorimaa: Minä olen samaa mielipidettä, että tämä on vasta toinen käsittely, joka ei vielä ole päättynyt ja se on valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan lähetettävä sanamuodoltaan semmoisena, kuin se eduskunnan päätöksellä on hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, jonka tulee puoltaa ehdotusta semmoisenaan tai muutettuna tai esittää se hylättäväksi. Semmoinen ehdotus siis, mitä ed. Estlander täällä teki, ei sovi äänestyksenalaiseksi ollenkaan tällä kertaa esittää.

Ed. Procopé: Gentemot ldgm. Ryti ber jag få framhålla, att ordalydelsen i § 57 därom, att lantdagen äger fatta beslut om varje särskild punkt i förslaget, icke kan hava avgörande betydelse. De måste läsas i samband med föregående ord: „Lantdagen ingår i prövning av lagförslaget." Tillägget „om varje särskild punkt däri" beror på att detta andra mom. står i motsatsförhållande till första mom., som handlar om första läsningen, där lagförslaget icke behandlas punkt för punkt.

Ed. Kotonen: Käytännössä voi kyllä tapahtua ja on usein tapahtunutkin, että toisessa käsittelyssä eduskunta hylkää kaikki pykälät, että suureen valiokuntaan ei siis lähetetä muuta kuin oikeastaan tyhjä ehdotus. Mutta tämä hylkääminen on tapahtunut yksityiskohtaisessa käsittelyssä, enkä minä luule, että käytännössä on sattunut tapausta, jolloin kesken toisen käsittelyn olisi asetettu äänestettäväksi lakiehdotuksen kokonaisuudessaan hylkääminen tai hyväksyminen. Minä siis edelleenkin olen samalla kannalla kuin äsken mainitsin.

Ed. Schauman: Om omröstning nu skulle företagas rörande förslagets förkastande eller godkännande, så skulle ju följden bliva den, att, när förslaget återkommer från stora utskottet, vi i själva verket skulle haft att göra icke med tre läsningar utan med fyra. För min del kan jag ej annat än biträda den uppfattning, som uttalats av herrar Estlander, Torppa, Alkio, Ryti m. fl.

Ed. P. Virkkunen: Minun täytyy vielä huomauttaa, ettei asia ole mielestäni ollenkaan niin selvä, kuin mitä se ed. Kotosen silmissä on. Eduskunta on nyt alustavasti loppuunkäsitellyt tämän lakiehdotuksen, joka joka pykälässä on eduskunnan puolelta valmis käsittelyn ollessa tällä asteellaan. Suurella valiokunnalla on Valtiopäiväjärjestyksen mukaan oikeus tarkastaa niitä muutoksia, joita eduskunta on tehnyt suuren valiokunnan aikaisemmin eduskunnalle jättämään ehdotukseen. Samassa yhteydessä on suurella valiokunnalla oleva tilaisuus lausua ajatuksensa myöskin eduskunnan koko lakiehdotuksen suhteen tekemästä, mahdollisesti hylkäävästä päätöksestä, eikä tässä myöhemmin tule kysymykseen mikä neljäs käsittely niinkuin ed. Schauman ajattelee. Lakiehdotus tulee sitten lopullisesti kolmannessa käsittelyssä eduskunnan ratkaistavaksi kaikkine niine ehdotuksineen, joita suuri valiokunta on siihen tahtonut tehdä. Asia on mielestäni kyllä epäselvä, mutta huolimatta tapahtuneessa keskustelussa lausutuista vastaväitteistä minä edelleenkin kannatan herra puhemiehen käsitystä.

Ed. Torppa: Minusta olisi hyvin arveluttavaa, jos nyt ryhdyttäisiin äänestämään tämän käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Niinkuin minä äsken mainitsin ei asian toinen käsittely vielä ole loppuun suoritettu, joten äänestys sen hylkäämisestä on ennenaikainen. Minä en tunne tapausta aikaisemmalta ajaltakaan, että esitys lukemisen keskeneräisenä ollessa asetetaan äänestyksen alaiseksi.

Ed. Wuolijoki: Jos tästä asiasta nyt äänestetään, niin päätös voi tietysti tulla joko hylkäävä tai hyväksyvä. Kummassakin tapauksessa asia menee suureen valiokuntaan. Ja kun se palaa suuresta valiokunnasta, niin sitten on taas äänestettävä ja sillä tavalla kuin mitä perustuslain muuttamisesta valtiopäiväjärjestyksessä sanotaan. Tällä äänestyksellä siis asiallisesti ei ole mitään merkitystä. Minä en voi ajatella, että valtiopäiväjärjestyksessä olisi edellytetty sellaisia äänestyksiä, joilla ei asiallisesti ole mitään merkitystä. Sentakia äänestystä ei minun mielestäni tällä kertaa voi toimittaa.

Ed. Malmivaara: Jos eduskunta nyt pakotettaisiin äänestämään lakiehdotuksesta, josta vielä ei ole tietoa, minkälaiseksi se lopullisesti suuressa valiokunnassa ja toisen käsittelyn päättyessä muodostuu, olisi minun ainakin täytymys äänestää tyhjällä lipulla, ja minä luulen, että moni muukin tekisi samalla tavalla.

Ed. Palmgren: För bedömande av frågan, huruvida den omröstning som här påyrkats, bör försiggå nu eller efter det ärendet kommer tillbaka från stora utskottet, kan man möjligen få svar av sista meningen i 3 mom. av 57 § i L. O. Den lyder såhär: „Hava förändringar av stora utskottet tillstyrkts, besluter lantdagen om dess godkännande eller avböjande, varefter andra behandlingen förklaras avslutad." Denna mening synes sålunda giva fullt svar på frågan, vad lantdagen har att göra med frågan, efter det den kommit åter från stora utskottet, och lämnar denna mening efter mitt förmenande icke stöd för åsikten, att omröstning först då skall företagas. Jag skulle därför hålla före, att, om en sådan omröstning skall företagas, borde den ske nu och icke efter det ärendet återkommer från stora utskottet.

Ed. Holma: Niistä monista lausunnoista, jotka täällä on annettu, huomataan, että tämä kysymys ei ole selvästi lausuttu valtiopäiväjärjestyksessä ja että siinä on tulkinnan varaa. Jokaisella lainsäädännöllä pitää olla järjellinen sisältö ja tarkoitus. Minun käsitykseni ainakin on se, että jos nyt ryhdytään äänestämään, sellaisella äänestyksellä ei ole mitään merkitystä; ja kun tämmöistä tapausta erään puhujan ilmoituksen mukaan ei ole aikaisemmin tapahtunut eduskunnan aikana, ei myöskään ole onnellista, jos nyt tehtäisiin ennakkopäätös, johon voitaisiin tulevaisuudessa nojautua. Minä olen siis niitten puhujien kannalla, jotka katsovat, että äänestystä tässä kysymyksessä ei olisi toimitettava.

Ed. Hakkila: Minä olen aivan täydellisesti saman mielipiteen kannalla, minkä ed. Kotonen on esittänyt ja katson, että tämä äänestys, jos se toimitettaisiin, tulisi lisäksi niihin moniin aivan tarpeettomiin äänestyksiin, joita täällä ruotsalaisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, ed. Estlander on vastoin oman ryhmänsä toivoakin vaatinut ja siten viivyttänyt asian käsittelyä.

Ed. Estlander: Jag ber att den senaste ärade talaren icke skulle indraga i saken sådant, som icke därmed har sammanhang. Det är icke heller jag som yrkat på, att förslaget nu skulle upptagas till avgörande, tvärtom har jag motsatt mig detsamma.

Ministeri Alkio: Minä vielä pyydän huomauttaa siitä, että jos tämän äänestyksen jälkeen eduskunnan päätökseksi tulisi se, että eduskunta päättäisi hylätä lakiehdotuksen, silloin joudutaan lähettämään täältä kaksi ehdotusta suureen valiokuntaan valittavaksi, ja se on mahdotonta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa annettujen lausuntojen johdosta katson olevani velvollinen antamaan seuraavan lausunnon:

Eduskunnassa aikaisemmin vallinneen käytännön mukaan, on toisessa käsittelyssä tehty ehdotus lakiehdotuksen hylkäämisestä pidetty verrattavana muutosehdotuksiin, joita toisessa käsittelyssä voidaan tehdä ja on näin ollen tällaisesta ehdotuksesta äänestetty ennen lakiehdotuksen palauttamista suureen valiokuntaan. Tämän aivan vakiintuneen Valtiopäiväjärjestyksen tulkinnan mukaisesti katson voivani äänestyttää ed. Estlanderin ehdotuksesta nyt, ennen kuin asia palautetaan suureen valiokuntaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se on hyväksytty edellisillä päätöksillä äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä ed. Estlanderin tekemän ehdotuksen.

Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, jätetään lakiehdotus sanamuodoltaan semmoisena kuin se on eduskunnan päätöksellä hyväksytty takaisin suureen valiokuntaan, joten siis asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mantere: Minä pyytäisin ilmoittaa, että Suuri valiokunta kokoontuu tänään kello 7 i. p. Säätytalolla.

Muutos päiväjärjestykseen.

Puhemies: Nyt tehdään sellainen muutos päiväjärjestykseen, että otetaan seuraavaksi asiaksi päiväjärjestyksessä oleva 4:s asia.

4) Ehdotuksen laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöön panemisesta.

sisältävän hallituksen esityksen n:o 21 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Procopé: I 28 § av det lagförslag, som i andra läsningen, första delen, har slutbehandlats i dag, ingår den bestämningen, att „presidenten eger ock bevilja eftergift från lagens stadganden i de fall, då sådan dispensrätt är i lag medgiven". I 7 § av det till behandling föreliggande lagförslaget finnes stadgat närmare bestämningar om beviljande av dispens i äktenskapsmål. Emellertid förekommer det ett stort antal övriga fall, då dispens av högsta maktens innehavare har beviljats, dels på grund av uttrycklig lag, dels på grund av stadgad praxis. Det vore skäl att i denna övergångslag också dessa fall skulle beaktas.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Puhemies: Koska suurella valiokunnalla on nyt illalla istunto, lopetetaan täysi-istunto.

Seuraava täysi-istunto on ensi keskiviikkona k:lo 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 3,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

31. Keskiviikkona 11 p. kesäkuuta

kello 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 823
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 12 ja 12 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.

2) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta 824
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 14; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 21.

3) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille 827
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.

4) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 829
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Ensimäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta 830
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25.

6) Ehdotus laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa ..... —
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 20.

7) Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 14 päivänä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta toisin kuuluvaksi ..... —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. Paasivuoren edusk. esit. n:o 41.

Ainoa käsittely:

8) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoittava anomusehdotus ..... —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.

9) Anomusehdotus, joka koskee määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten ..... —
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Jyskeen anom. ehd. n:o 102.

10) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista tarkoittavat anomusehdotukset .. 850
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138; ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139.

11) Anomusehdotus, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia ..... —
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57.

12) Kertomus Suomen Pankin tilasta ja hallinnosta vuodelta 1918 856
Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4; mainittu kertomus.

13) Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista koskeva anomusehdotus ..... „
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Selanderin y. m. anom. ehd. n:o 105.

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

14) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 anomusehdotuksen johdosta, joka koskee tutkimuksen toimittamista Karjalan kannaksella olevien lahjoitusmaiden ja ulkomaalaisten omistamien maa-alueiden omistusoikeudesta 856

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Ampuja, Arffman, Colliander, Hallstén, E. Hannula, J. A. Heikkinen, Holma, Juustila, K. E. Linna, Lohi, Niukkanen, A. Pesonen, Y. Pesonen, Raearo, Sihvo, Takkula, Typpö ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Hallituksen edustaja saapuu jättääkseen eduskunnalle hallituksen esityksiä.

Eduskuntaan saapuu esittelijäsihteeri A. Degerholmin seuraamana ministeri Kallio, joka lausuu suomeksi:

Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää suomen- ja ruotsinkielisinä seuraavat hallituksen esitykset:

n:o 26 esitys valuuttalainasta;

n:o 27 esitys varojen myöntämisestä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseuduilla;

n:o 28 esitys miinaetsinnän järjestämisestä ja varojen osottamisesta siihen;

n:o 29 esitys laiksi rokottamisvelvollisuudesta isonrokon liikkuessa taikka uhatessa;

n:o 30 esitys laiksi maalaiskuntien velvollisuudesta palkata kuntiin opinkäyneitä kätilöitä; ja

n:o 31 esitys varojen myöntämisestä valtion asuntopoliittista toimintaa varten.

Puhemies: Herra Ministeri! Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset tulen esittämään eduskunnalle perustuslainmukaista käsittelyä varten.

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat seuraavat edustajat: ed. Koivuranta tämän istunnon alkuosasta, ed. Ampuja tästä täysistunnosta, ed. Typpö täksi ja huomispäiväksi, ed. E. Hannula, täksi ja huomispäiväksi, ed. Kaskinen tämän päivän istunnosta, ed. Raatikainen tämän istunnon loppuosasta ja ed. Juustila tämän päivän istunnon loppuosasta sekä sairauden vuoksi ed. Holma toistaiseksi.

Pankkivaltuusmiesten vaali.

Puhemies: Pankkivaliokunnalta on saapunut eduskunnalle kirjelmä, jonka sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnan
Pankkivaliokunta.
Helsingissä,
kesäkuun 5 p:nä 1919.
N:o 8.

Suomen Eduskunnalle.

Valtiopäiväjärjestyksen 74 §:n säätämällä tavalla ja Eduskunnan päätöksen mukaan ovat Pankkivaliokunta ja Eduskunnan valitsijamiehet tänä päivänä valinneet kolmeksi vuodeksi kaksi pankkivaltuusmiestä vuorossa eroavan kahden pankkivaltuusmiehen sijaan, yhdeksi vuodeksi yhden pankkivaltuusmiehen pankkivaltuusmies Ernst Gustaf Palménin sijaan, kuusi pankkivaltuusmiesten varamiestä, neljä pankin tilintarkastajaa sekä neljä tilintarkastajien varamiestä. Saan kunnioittaen ilmoittaa, että seuraavat henkilöt ovat tulleet valituiksi:

Pankkivaltuusmiehiksi: toimitusjohtaja Väinö Tanner ja filosofiantohtori Ernst Nevanlinna olemaan osallisina kaikissa valtuusmiesten käsiteltävinä olevissa asioissa, edellinen kolmen ja jälkimäinen yhden vuoden aikana, sekä taloudenhoitaja Kaarlo Rikhard Heinonen olemaan osallisena niiden asiain käsittelyssä, jotka ovat kaikkien pankkivaltuusmiesten yhteisesti ratkaistavat;

Pankkivaltuusmiesten varamiehiksi: ensimäiseksi varamieheksi toimitusjohtaja Vilhelm Alexander Lavonius, toiseksi varamieheksi maanviljelijä Oskari Lahdensuo, kolmanneksi varamieheksi esittelijäsihteeri Akseli August Listo, neljänneksi varamieheksi toimitusjohtaja Axel Palmgren, viidenneksi varamieheksi lakitiedettenkandidaatti Lauri af Heurlin sekä kuudenneksi varamieheksi toimitusjohtaja Toivo Salmio;

tilintarkastajiksi: pankinjohtaja, lakitiedettenkandidaatti Kaarlo Kaira, kansakoulunopettaja Juho Pekka Kokko, maanviljelysneuvos Erkki Pullinen sekä entinen senaattori Väinö Vuolijoki;

tilintarkastajien varamiehiksi: ensimäiseksi varamieheksi maanviljelysneuvos Karl Vilhelm Bruncrona, toiseksi varamieheksi toimittaja Artturi Aalto, kolmanneksi varamieheksi pankinjohtaja, agronomi Väinö Selander, sekä neljänneksi varamieheksi lakitiedettenkandidaatti Risto Heikki Ryti.

Artur Koskelin.
Pankkivaliokunnan puheenjohtaja.

K. R. Brotherus.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 12 ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a. Mietinnöstä ilmenee, että suuri valiokunta on hyväksynyt §§ 35, 47, 50, 86 ja 87 eduskunnan päätöksen mukaisesti, mutta sitävastoin, mikäli koskee 12 ja 22 §:iä, pysynyt ennen tekemässään päätöksessä. Niinikään on suuri valiokunta tehnyt 23 §:n 2 momenttiin erään muutoksen, sekä 92 §:stä poistanut 3 momentin.

Eduskunta päättänee siis §§:iin 35, 47, 50, 86 ja 87 nähden pysyä aikaisemmassa päätöksessä, johon päätökseen suuri valiokunta on yhtynyt.

Hyväksytään.

Puhemies: §§:iin 12, 22, 23 ja 92 nähden on eduskunnan nyt vaan ratkaistava, hyväksyykö eduskunta suuren valiokunnan ehdotuksen, vai pysyykö se aikaisemin tekemissään päätöksissä. Esitän hyväksyttäväksi sellaisen menettelytavan, että kustakin näistä pykälistä päätetään erikseen.

Menettelytapa hyväksytään.

12 §.

Puhemies: Esitellään lakiehdotuksen 12 §, sellaisena kuin sen suuri valiokunta on ehdottanut.

Keskustelu:

Ed. Kotonen: Ehdotan, että eduskunta kyseessä olevaan lainkohtaan nähden pysyisi ennen tekemässään päätöksessä, joten säännös tulisi kuulumaan: „Kirje-, lennätin- ja puhelin-salaisuus on loukkaamaton".

Ed. Ryömä: Kannatan ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan ehdotusta on ed. Kotonen ed. Ryömän kannattamana ehdottanut, että eduskunta pysyisi tähän pykälään nähden ennen tekemässään päätöksessä. Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on eduskunta päättänyt pysyä asiasta toisessa käsittelyssä ennen tekemässään päätöksessä.

Äänestyksessä annetaan 93 „jaa"-ääntä ja 87 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

22 §.

Keskustelu:

Ed. Elovaara: Pyydän ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi suuren valiokunnan ehdotuksen.

Ed. Estlander: Naturligtvis föredrager jag stora utskottets förslag framför lantdagens tidigare beslut, men jag nödgas dock framhålla, att den formulering paragrafen har enligt stora utskottets förslag icke kan anses vara ur svensk synpunkt tillfredställande och att dess avfattning är så inskränkt, att också de medgivanden, som härintills kommit det svenska språket till del, dels genom stadganden, dels i synnerhet genom hävd, måhända icke komma att framdeles ega bestånd. Det har redan nu, och senast i dag, visat sig, att regeringen övergivit den goda traditionen, att regeringens meddelanden bl. a. också vid överlämnandet av propositioner böra göras på bägge språken. Också i andra avseenden är det sannolikt, att de ordalag, som stadgandet iklätts,

komma att tagas till anledning att ytterligare inskränka den bristfälliga användning, som det svenska språket för närvarande har vid regeringens deklarationer och måhända jämväl inom lantdagens förhandlingar i övrigt. Men, som sagt, det är dock något, och isynnerhet detta stadgande, som inkommit från regeringens proposition, visar dock något mått av tillmötesgående, och vill jag därför förorda stora utskottets förslag med den reservation jag här har gjort.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Pykälä hyväksytään suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa.

Lakiehdotuksen 23 § hyväksytään keskustelutta.

92 §.

Keskustelu:

Ed. R. Erich: Kun suuressa valiokunnassa ei ole esitetty minkäänlaisia päteviä syitä tämän säännöksen 3 momentin poistamisen puolesta, ehdotan, että eduskunta pysyisi entisessä päätöksessään.

Ed. P. Virkkunen: Pyydän kannattaa ed. Erichin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan ehdotusta on ed. R. Erich ed. P. Virkkusen kannattamana ehdottanut, että eduskunta pysyisi tähän pykälään nähden aikaisemmin tekemässään päätöksessä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on eduskunta päättänyt pysyä asiasta toisessa käsittelyssä ennen tekemässään päätöksessä.

Äänestyksessä annetaan 104 „jaa"-ääntä ja 77 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin suuri valiokunta sen oli ehdottanut.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 21, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu; jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämät ehdotukset tullaksensa äänestyksen alaisiksi yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Kun ei yleiskeskustelussa haluta puheenvuoroa, siirrytään asian yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Kotonen: Nyt toisessa käsittelyssä hyväksytyn hallitusmuotoehdotuksen mukaan tulisi presidentin tehtäviä hänen tilapäisesti estettynä ollessaan hoitamaan pääministeri. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan taas hoitaisi presidentin tehtäviä siihen saakka, kunnes valittu presidentti on astunut toimeensa, se henkilö, jolle eduskunta on uskonut korkeimman vallan käytön. Tähän säännökseen nähden on huomattava, että se ensinnäkin muodollisesti on epämääräinen, sillä onhan asianlaita niin, että siitä hetkestä lähtien, jolloin korkeimman vallan hoitaja on vahvistanut hallitusmuotoehdotuksen, ei enää ole olemassa mitään henkilöä, jolle eduskunta on uskonut korkeimman vallan käytön, niinkuin kuitenkin nyt käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa edellytetään. Lisäksi on omituista, että henkilö, joka on toiminut kokonaan toisessa asemassa, kuin missä presidentti tulisi toimimaan, tulisi hoitamaan presidentin tehtäviä. Johdonmukaisempaa ja asiallisesti selvempää minusta on, että tämä pykälä laaditaan yhdenmukaiseksi hallitusmuodossa olevan vastaavan pykälän kanssa ja että siis presidentin tehtäviä siihen saakka, kunnes valittu presidentti ryhtyy niitä hoitamaan, suorittaa pääministeri. Ehdotan senvuoksi pykälälle seuraavan sanamuodon: „Siihen saakka kuin presidentti on valittu ja as-